

Catholicki Posel.

Ludowy časopis,

wydawany wot towarzystwa S. Cyrilla a Methoda
w Budyschinje.

Redaktor: Jurij Kusejanski.

Jednath lětník.

W Budyschinje.

Cjishcjał L. A. Donnerhał.

1873.

W o p i d l i j e c z o.

	str.
Niebojmy so! Wot r.	1
Stare recepty napsłeczo katholskiej cyrkwi. Wot H. D.	9. 19
Nowe cyrkwińskie zakonie we Pruskej. Wot r.	17
Kanonikus Emil Heine. Wot r.	21
Nowe hnadowne miasto swiatejki Matki we Lourdes. Wot r.	25. 36. 44
Cyrkwińskie wobstejnoscze we Schwajcarskej. Wot S. f.	33
Swiate reliquije Khrystusowho czerpjenja. Wot r.	
a) Wo najswieczielisze kraj Khrystusowej	41
b) Wo swiatym kschizu	49
Katholische missionstwo we Tunis. Wot T.	52
Schto je pola katholickich prawy kherlisch. Wot M. H.	53
Dotal nijeczischciany kherlisch (Zezusowe czerpjenje). Wot M. R.	54
Zezus Khrystus jehnjo Boże. Wot H. D.	61
Dr. Jan Mahr a jeho wokazanjo. Wot M. H.	63
Maria kralowna meje. Wot r.	69
Natariske kreditue towarzistw w Sakskiej. Wot M. H.	71
Kschizowy thdzien. Wot r.	77
Vist we Fuldze zboromadzenych pruskich biskopow i swoim wériwym. Wot r.	79
Dodawek wo ratařskim kredytym towarzistwie. Wot M. H.	82
Swjata Juliana a swiedzeni Božoho czeka. Wot r.	85
Katholische missionstwo na lypce Haiti. Wot T.	88
Palästina a fariska cyrkej. Wot r.	93
16. junia 1873. Wot r.	96
Nowe cyrkwińskie zakonie we Pruskej. Wot r.	101
Nowa knižka we Philippsdorfe. Wot M. H.	104
Hirschje junu wo nowych cyrkwińskich zakonjach w Pruskej. Wot M. R.	109
Ziwjenjo a bědzenja pre nich kschefcjanow - nasch pschitkad. Wot D. H.	112
Schto rěka, swetna wyschnoscz ma cyrkej zakitac? Wot r.	117
Katholische missionstwo we znakomnej Africę. Wot T.	119
Jakub Philipp Mróz. Wot r.	121
Větuscha suchota. Wot H. D.	125
Pšchirunano wo dobrych pscheczelach. Wot r.	128
900 letny jubilej założenja Pražskiego biskopstwa. Wot M. H.	128
Nowa serbska knižka. Wot M. H.	129
Swiedzeni naroda najzbóžniſcheje kniežny Marije. Wot r.	133
Stuſcha so, Boha bôle poſtudac, hacj czkowjekow. Wot r.	135
Pschefcjanjo cyrkwe. Wot r.	141
Katholische missionstwo we Senegambiji. Wot T.	143
Civilne mandželstwo. Wot r.	149
Swiedzeni 900 letnego jubileja biskopstwa w Praž. Wot M. H.	152
Nowe znamjo praweje cyrkwe Khrystusowej. Wot r.	154
Bużje Pius IX. posledni bamž. Wot M. R.	157
Nasch wielubowany krajny wótc kral Jan. Wot r.	165
Si katholiko we prawdze za stat straschni ludžo. Wot r.	166
Kral Jan Nepomuk Maria Josef. Wot r.	173
Pohrjebna swjatočnoſć krala Jana	176
Modlczje so tola! Wot H. D.	181
Wólby za reichstag. Wot r.	185

	str.
Pomocnica kscheszanow. Wot H. D.	189
Czohodla so pruscy biskupja tak jara napschecjo nowymy cyrkw. zakonjami wobiera? Wot --s.	194
Wolsky za reichstag. Wot r.	196
Nowinski a powiescze: Z nasheje diöcesy. Z drejdzanskiej diöcesy. Z pristaje Euzicy. Z wukraja.	}
Ekretwinski powestnik ze serbskich wosadow. Maleznoceje towarzystwa. Dobrowolne darz. Darz za cyrkę we Czornebach abo Baczonju.	Stajne rubriki.

Pschiispomnjenjo. Z nastawkami podpjerachu we několiko dokonjanym jednatym lětniku redaktora knj. farar M. Hornik we Budyschinje, knj. kaplan Duczman we Radworju, knj. kaplan Nöla we Nalbich, knj. kaplan Scholka we Khrósczich i. Tadej we Nöjencze a knj. kaplan Kubasch we Königshainje. Do rubriki „z nasheje diöcesy“ dōstach dopisy wot kl. fararja Hornika a Herrmana, kaplana Duczmana, Nöle, Scholky a wuczerja Krala z Radworja a schud. J. Skale. Rubriku „z pristaje Euzicy“ wobstara kniez duchowny radziczel a farar Fr. Schneider we Kulowje, a do rubriki „z wukraja“ pschiuoschowachu knj. farar Hornik, knj. kapl. Duczmann, Nöla a Scholka a wuczer Kral.

„Ekretwinski powestnik ze serbskich wosadow“ je hisheje jara njedospolny. Pschi hlownych zhmabdzinach so bijo wjac krocz na to sponinaische, tak mohla so tež we tym žadosej czitarjow Pósta spekoicž. Proschu z tym z nowa najpodwolnitscho wschtitskich knjegow, kotsijsi moža k tomu nějak pschiuoschowacz, redakciju wo tym pscheczelnej podpjeracž.

Za wschtiku lubosz a prou, kotaž so redakciji ršchez pschipófkanje pisomnych nastawow abo dopisow wopokaza, praji so z tym werny dzak, a pschizankje so naležna próstwa, zo by tež we pschiuhodnym lēcje z praje wjele stronow bohatu pisomnu podpjeru dostat.

Hłowna expedicija bě pola redaktora. Zwonka Budyschina pak wobstarachu pscheczelne rozšírenjo Pósta kl. duchowny radziczel Schneider za Kulow, farar Herrmann za Wetrow, kaplan Duczman z Radwor, P. Innocenc za Marijnu Hwězdu a wokonnocej a tež do Njebjelczie, P. Tadej za Nöjant, kaplan Nöla z Nalbich a kaplan Scholka za Khrósczich. Wysokocezeni knjega tej wěscze we pschiuhodnym lēcje nasthomu towarzystwej tusamu lubosz wopokazaju. Za Njebjelcziej a Baslicy je so redakciji radziko wosebitoho posoka za rozdawano „Kath. Pósta“ namakacž. We nadziji zo „Kath. Pósoč“ tak tež we pschiuhodnym lēcje swojich pscheczelow woblikowje a sebi tež nowych dobudze, porucza so najpodwolnitscho

W Budyschinje, 20. decembra 1873.

Jurij Eusejanski, redaktor.

Katholicki Posol

Wukhadza preňju a třecu
sobotu w měsacu.

Cylolétna pláćizna na pósce
a w knibańi 17 nsk.

Ludowy ežaſopis,
wudawaný wot towařstwa Ss. Cyrilla a Methoda w Budysčinje.

Redaktor : Jurij Lusčanski.

Cislo 1.

4. januara 1873.

Lětnik 11.

Rjebojnyj so!

Prvji nastupjenju novoho lěta pschitidu dobrí pschecjelojo a znaci si sebi zbožo
pschecj. Tež „Katholicki Posol“ jědnate lěto swój pucz k swojim pschecjelam a
cijitarjam nastupuju, pscheje wschém, liž jón z lubošežu do rukow wozini, strowosz
ejela a duschę, społojnoſci wutroby, mér a połož ze swojimi sobucjlowyſjami a po
bohabojoznym žiwjenju rjebojstvu zbožnoſez. Nowe lěto paž zapoczínajm mň tón
króč z njevjesołym wobstejnoscem we cyrkwienskim a tež towařschnym žiwjenju.
Zařidzene lěto wosobniye pschinjese sylnie michory, lotrež nělotrežkuli cjerstiwe a strove
halžy z mócnoho ſchotoma katholiskeje cyrkwi wotkamach, liž chcedža z cyka cykly
ſchotom z korenjenjom najradšho powaſicj. Tola joho korenji stoji na wobkručzenej
swérje a lubošeži wériwych, je zrosičenj do ſtak a djerzji tak kruče cykly ſchotom.
Zařidzene lěto wupokaza wschelake duchowne rjady, pschedewſchém jeſuitow z wó-
ejin, wupokaza druhe ze spomožnoho ſkulkovania pschi ſchecjauſkim woczehnjenju
mlodžin, stajesche pschez zakonje zadženki swobodnomu wuczenju ſłowa Božoho.
Tež nowe lěto wěſče njebudže cijice, snadž su nam hisheje domaprytanja wot Boha
pschihotowane, a tohodla pscheje „Katholicki Posol“ předh wschoho swojim psche-
cjem wobſtajnu swérku k swojej swjatej cyrkwi, wutrobitoſci we ſcjerpnym znje-
ſenu cijneneje kschividh; sylnu wérku do ſlubjenja Khrystuſowoho: „moch hela
njebudža cyrkej pschedobycz.“ „Haj rjebojnyj so!“ zrudne a cježke cjaſh je
katholicka cyrkej hžom pschētrala, we wojowanju kóždy čas dobyla. Stawizna
cyrkwi je tak rjec ſtawizna njepſchetořnjených pschecjehanjow.

Najprjedj zařadzachu pschecjivo njež židža, kotrejž so Khrystus założek
swj. cyrkwi ſam k woporzej pschepoda, kotrejž zloby cyrkwi preňjoho martrarja,
swj. Schęzepana pschihotowadhu. Žim pomhachu pohanjo, liž cylu ſurowu mōc
wulſkoho romſkoho khejorſtwa nakožowachu, zo býchu katholicku cyrkej doispokuje po-

cjischczeli. Tsi lětstotetki prćowachu so woni, ale podarmo. Potom pschikhadzachu we wocejich kožach z diabolskej lesczu wuhotowani wopacjní wucjerjo, zo býchu bójsku wozjewenu wérnoscz na wschelake waschnjo kazyli. Tež mócní tuteje zemje chychu sebi katholsku cyrkę i swojej skujownich sczinicz, kralownu i wschomu zwolsniwej podanych ponizic. Tola to wscho bě podarmo.

Pohladamy si někto na nashe časy, su tesame grudne, czeške. Cirkę ma wschudžom mócných njepsczechzeli. Pohladaj na Róm, hłowne město katholskoho swěta, srzedzina chryšcowskaje, Róm bamžow njeje wjach i spouzaču, njekhmanstwo tam kueži, a smieče čłowięstwa staraja so za to, zo so jomu tam wschednije služi a holduje. A bamž, wjerech chryšcowskaje je jaty we swojim domje, z mocu je so jomu kraj a lud wutohrnył, a jedny wjerech, kiz so tež katholski jmieniuje, je Róm i swojomu hłownomu městě sczinil. Podarmo pyta bamž pschi mócných tuteje zemje pomoc. Won móže z Izajom prajic: „Ba hładach wokolo so, ale tu njebe pomocnik, ja pytach, ale tu njebe nichto, kiz by mi pomhał.“ Iz. 63, 5. Naměstnik Khrystusowy, wjerech chryšcowskaje, wucjer sprawnoscz so pscheszeha. A wobhladujesç so na zemi, schto wuhladaſč druhe, hacž zas lute njepsczechelstwo pscheszivo chryšcowskaje. Dospołnje sprawnje sudzachu njedawno jene amerikanske nowiny we naschim časzu: „Zeni njebe tak wulka swoboda, kaž we naschim časzu. Dowolene je, Boha hanic, wscho wusmětacz, schtož je kóždomu Ischesczanej swjate, khostanjo za hanjenjo naboženstwa a joho swérnych skujownikow so wot założenjow naschoho časa njezada. Dowolena je ſa a najhōrsche wojeczeszenjo česčomnych wosobow, dowolene je lichowanjo, kiz tak wiele čłowiękow bjes ich winy do nuzh a khudobh pschinjese, dowolene su wschē pišma, wobrazh, hrh, njech so pschez nje tež wera a poccziwe waschnja ranja, jeno katholskej chryšcowskaje je zakazane, po swojich kaznjach a wuczbach ſkutkowac z zaždżerzenjo wérnosczę a poccziwosczę, jeno tomu maja so krute zaždżewki itascz.“ To su zawěrno grudne časy, we kotrychž smy my živi, časy, kiz dopominja na tamny čas, we kotrymž Khrystus tón Knjiez praji: „To je wascha hodžina a mōc cymy“ Luk. 22, 53.

We tajsim časzu trjeba jedyn krunu dowěru, dokelž lohlo móže so na wérnosci dwělowacz zapoczincz, hdyž so zda, halo by njewéra dobhyvala, bojotz napanje lohch čłowięstce wutroby a jedyn njezwerti so wjac wérnoscz wuznacj. To njejo prawje. Wériwy Ischesczau njeboji so čłowięstce zloszce. Časy drjε su czeške, tola bojotz nječini je lózsche. Tola hdze namakam̄ tak dowěru we tak czešich časach, wutrobitoscz a wobstajnoscz? Tón Knjiez nam sam pokazuje, hdze manž ju pytacj, prajich: „Bohnowany je čłowjek, kiz swoju dowěru staja na toho Knjeza, won budže runja schtomej, kiz je pschi wodze sadženj a we kóžnej zemi so korjeni, won so njeboji, hdyž tež horcota pschinjese, joho łopjeno wostanje zelene a we časzu suchoth njeboji so won, joho pkođ ženi njepschestawa.“ Jerem. 17, 7. 8. Tesame wuznawa tež swj. chryšcowskaje: „Daj o Knjize pokoj, we naschich dnjach, dokelž žadny druh i njeje, kiz by za nas wojowarz moħł, hacž Ty, nasch Knjiez a Boh.“ Wériwy Ischesczau džerži wschē wotsudy, kiz na njoho, abo na joho macz, swjatu chryšcowskaje.

pschińdu halo Boże pruhowanja abo khostanja. Pschez czmowje mróczjele czerpieńju a damaphantajow widzi wón dobrociwu ruku Božu, kij wschitko k naschomu lepschomu wjedze. Krutu wêru do Bożeje przedwidzjomnosće dyrbimy my mœcz, zo njebychimy pschi wschitkim pscheszehanju so malomyslnosczi podali. Widzimy dzen tola dopjelnjenie słowa zbožnika, zo budze so joho chrkej we wschêch czasach pscheszehacz. Czerpienja njedopolażaju tak, zo je Bóh swoju chrkej wopusczezik, ale su wjace wjach najzjawnischi dopokaz, zo je chrkej njewiesta syna Božoho, kij we czerpienju swoje žiwienju na zemi zapocza, we njewuprajomnym czerpienju je skonči, kij je czerpienja k znamienju swoich wérnych dżeczi sczinił po słowach swj. japoschto: „Wschitc, kij chcedza pobožnje žiwi býc we Chrystuszu Jezuszu, změja pscheszehanja czerpiec.” Zawěsczi wera do tuteje wérnosće zakita nas psched malomyslnosczi, podawa nam wutrobitosć a mót k zniessenju wschoho, schtož tón kenez na nas pôsceze.

Wêczna wérnosć pak je nam tež złote slubienjo dała, zo moch hele swj. chrkej njezamôža pschewinhez, zo tón wschohomócnym pschi chrkwi wostanje hacj do konca wschêch czasow. Smh-si pscheswedeženi wo tym, zo je Jezus Chrystus syn Boži, mózemy so tež na wérnosć joho slubienjow spuszczeć. Chrkej dobudze tak na swojich njepsczechelach, dobudze stawnie, dokež czim mócnischi njepsczechel, czim krasnische dobyczó, to wuciž nas stawizna 18 lëtstotekow. Stawne bê dobyczó kscheszanistwa na židowstwie, slawnische hiszheze na pohanstwie, a hdjz my předh stawiznich chrkwie, stawiznu pscheszehanjow mjenowachimy, mózemy je tež stawizan dobyczow mjenowacj. Njech so tak średli kajkež chcedza, pscheszjivo chrkwi a jeje služownikam naložuja, njebudža tola żeni chrkej pschewinhez, czim njeprawnische tesame su, czim předh dopomhaja chrkwi k dobyczú. Tuta nadzija pschibjera we nami, hdjz na znutskomu mót katholskeje chrkwie poahladnemjy. Ju wjedze czeszomny schêdzic, kotorož wlosy drje su zestarile, kotorož moch pak su młode wostali, schêdzic, kij je dolhe lëta paſthyskoho zaſtojnistwa halo swérny horbzina Boži so wopolažał, schêdzic, kotoromuž su wschitc biskopja chrkwie we luboſeži a swérje poczisnjeni; tutón njezmólny wuczeř a wjêcich chrkwie nadzije so sam, zo hiszheze dobyczó chrkwie wohlada, dokež tak prajesche wón sam kardinalam: Bóh njewopusczi srjež wichorow wot żolmow tam a sem mjetany czolk chrkwie, wera nas wuciž, zo so wón żeni njepodmuri. Nadzijmy so tak, zo budzemy prawje khétsy spêwacj mót: „Khwalmy to ho Kneze, kij je konja a jéznoho zaſtorcził do morja” 1. Mójz. 15, 1. Tuttu nadziju smiemy my wosobnje wobkuciež, hdjz na mócnische žiwienjo poahladnemjy, kij we katholskich krajinach wotuczež zapoczina, kotrež wêsczi předh abo pozdjišcho chrkwi k dobyczú dopomha. Duchowne žiwienjo njebê we chrkwi żeni hiszheze tak mócone, kaž runje we naschim czasu. Chrkej je wschudzom po Bożej radze czasne kubla pschisadžika, wona dyrbiesche so wotwuciež, na swétnu mót so spuszczeć. Wona njezamoži wjach podawacj swoim služownikam czesę a swétu mót, ale hanjenjo a wonieczeszenjo, njefrawne drje hacj dotal, tola pak runje tak czesze marträſtwo. Tola wona njewotebjera pschi tym, ale ze wschêch powołanjow pschistuprojeja najlepši mužojo k ni. Kal njejo so katholske chrkwinske žiwienjo we

Zendželskej a Americk požehňu, a wschudzom, wojsobnie tež we wulich městach, lotrej we sebi tak žadlave džerh za njeckmanstwo a dowolenu njepočekivoſć džerja, su katholske chřkwe tola na njedželach a swjatych dnjach nimale stajnje z požehnymi pschepelnjene. Pschecžhanja su katholske živjenjo wubudzile, haj časny czerpienjom běchu za chřkwi najslawishe časy, we nich wopolaza so praje zjawnje wychscha bojsta moc we chřkwi, lichy buchu wubudzeni, a wschit, kofiz běchu předj chřkwiniskomu živjenju wotemrjeli, buchu we taikich časach z nowa wožiwieni a za swoju wěru zahorjeni. Wěrno drje je, netisne čłowieske towarzystwo je straszne khore a čłowiejska mudroſć pyta podarmo za ſredkami, zo by stajnje pschibéracej drohocze, a kudohje a hubienſtwi, a pschec hrobliſcho wustupowacemu njekhmanstwu mězniki stajka, ale skoro budže nuza tak wulka a tak powšchitkomna, zo budže čłowieske žadacz za tamnym lekarjom, lotrohož hac̄ dotala zaprijeſche, a wone budže z hubienſtwi zas wutrohjnene a z džakom pschipóznač, zo nihdze druhdze pomoc za čłowieske towarzystwo njeje, hac̄ we wuczbach a wustawach katholskeje chřkwe. Tohodla njebojm so my, chcem nowe lěto nastupic z nutrnych podacjom do Božej wole, dolež njepſchecželske zaharjenja hisceje nas poſtrichja, a wschelake pschecžhanja so hisceje pschihotuja, chcem pak nowe lěto tež nastupic z krutej wěru do Božej předwidžomnosće, tiz wschitke podawki we ſwecze nanajmudrjšho wjedze a z dowernej nadžiju, zo chřkwi hac̄ runje z tak wjele ſtronow pschecžhana a poczischowanana k zbožu čłowieskoho towarzystwa na swojimi njepſchecželeni dobudze, a tak wěrnu zdželawosć, tiz so podpiera na laźnje Bože, za čłowieske zdžerji. Ženi njemôže so wona we duchownych naležnosćach swětnym wychnosćam poczisnyc. Protestantſli duchowny M. Vinet piſa tohodla: „Katholika chřkwi njejo so ženi pschecž ſwětnu wychnosć poczisnyc dala, taikie wotrocžtwo njejo wona ženi znaka, ženi njejo so pschecž ſlubjenja narhczej dala, so swojeje samostatnosće wotrcje. We wschelach časach je ſama ſwoja lnjeni wotſtaka. Wona ma ſwoje zakonje, ſwoje laźnje, ſwojoho ducha, wona ſkuſha ſebi ſamej, poſlucha a ledžbuje we chřkwinſkich wěcach ſama na ſo. Zalitana pschecž ſwoju wuczbu, zo je ſtok ſwj. Pětra ſydko wěrnoſeje, wostanie wona we ſwojich mjezach, a pokaza ſwětnu moc tež na jeje. To wona zapřeje, zo by ſo jenomu čłowieckj poczisla a to je jeje ſlawa, jeje čiſta, zavidzenja hōdna ſlawa.“

Stupmy tak z nowej wutrobitosću do nowoho lěta a ze ktruthy ſlubom, pschecž žane pschecžhanjo we ſwěrje pschecživo naſchej chřkwi wotſtakic, bjez bjoſcie ſwoju wěru wo ſlowje a ſluktu wuznawac̄, wschet wirowatosće pschecžimo njej ſwědomicze dopjelnicz a tak kózdy po ſwojich mocach k dohjezu chřkwej pschecžowac̄.

Mowinki a powjescze.

Z naſchej diöcesy.

Z Budyschina. W naſchej wosadze je ſo zandžene lěto 108 džeczi narodžito (z nich je 62 mužſkoho ſplaha); z tuthyž pak bu po wotličenju 8 morwych 33 w druhich (lutherſkich) chřkwich křežených. Wumrjelo je 107 wosadnych (a euzych) a pola nas pohrjebanych, a to 76 na Miklawſki, 20 do

Mnichonca a 11 na lutherske pohrjebnischę. Werowanjow bęsche we farskej a w tachantskej cyrkwi hromadze 23. Woprawienjow bęsche 3000.

Z Radwora. Pola nas narodzi so 64 dżeczi (26 hólców a 38 holcow) wumrjelo je 45 wosobow, mjez nimi 20 dżeczi. Pschipowjedaných bę 25 porow, tndy werowaných 9 porow. K bożomu blidu je bylo 1828 wosobow a to 1750 we Radworju a 78 we Zdjeri. D.

Z Zdjerje. Nascha wucžernja, tiz bu po smjericzi l. Žura hac̄ dotal wot l. kapłana Duežmana a wucžerja Krala z Radwora zaſtarana, dosta l netko nowoho wucžerja, l. Jana Scholtu z Budyschina.

Z pruskej Eužich.

Z Kulowa. Boże dżeczo je tež lętsa nas wopytało a je za 44 lhu-de dżeczi bohate dary pschinjeko. We khałach nowoho bydła naszych miłosćiowych sotrow hromadzichu so njedzelu do hód wjeczor pschiproscheni dobroczerjo a pscheczelajo swiąteje khudobę Jezusoweje, taž tež wuzwołeni khudzi schulerjo a schulerki ze swoimi wucžerjemi; psched woltarjom swęckesche so wulki, ze wschelakimi sködkimi drobnischkami wobwiescheny hodowym schtom a pödla bę rjany wobraz Jezusowoho naroda natwarjeny. Z khelusichom so swiatocznoscę zapoczą; potom dżeržesche farar pschiprawnu rycz, we kotrejż won lubej miodosći woznamienjo hodowoho schtoma wulkadowasche, prajich, zo tónle schtom je znamjo schtoma žiwienia we paradiżu, taž znamjo płodnego schtoma kschęzanstce cyrkwe. Z napominanjom, zo schulerjo dyrbja bohuskużowni, pilni, posłuschni a dżalni bycž, a z khelusichom wobzanty so rjany a hnijath swiedzeń. Naschim cjeszczedostojnym duchownym kniežnam, tiz z wulkej procu a dleje hac̄ dwaj mēsacaj na wołečenjach a darach za khude dżeczi dżelachu, a wschlukim dobroczerjam, tiz z milkej ruku l pomoch pschinidżechu, praji so we mjenje zwieselenych dżeczi a starskich luhoznych dżar. Tón, kotrejž we żlobiku khudobu swiatosćit je, budże jilm jich kschęzanstu luboſęcę ciaſnje a węczenie zapłaciecž.

Z Kulowa. We zañdzenym lęce 1872 je so we Kulowskej wosadze narodziko: we měscze (w Kulowje) 50 hólcjatlow a 42 holcjatlow, na wsach 21 hólcjatlow a 16 holcjaklow, hromadze 71 hólcjatlow a 58 holcjaklow = 129 dżeczi. Mjez nimi su: tsoji dwójnilojo (we měscze), 11 dżeczi z czubą a 11 njemandzelle dżeczi z města (na wsach żane) a 1 z czubą. — Wumrjelo je: we wěcze 58 wosobow muſkoho a 54 wosobow žónskoho splahu; na wsach 33 wosobow muſkoho a 37 wosobow žónskoho splahu, hromadze 91 wosobow muſkoho, 91 wosobow žónskoho splahu = 182 wosobow. Potajsim je 53 wotemrjethych wjac̄ hac̄ narodzonych. Wjez 182 wotemrjethimi su 4 na jétrach (we měscze) a 49 dżeczi na bolacej schiji abo brunje (27 we měscze a 22 na wsach) wumrjelo. Werowaných mandželstwów bę 41, pschipowjedaných 47. — Zapisaných do archratstwa swj. ździarija bę 132, do bratstwa swj. ſkapulir a 27 wosobow.

Z wyleja.

Zruska. Reichskanceler wjehch Bismarck je zas we Berlinje, je pał swoje jestojistwę halo pschedsyda prusko-ho ministeria zkozik, tu stypi na joho město

najstarszhi minister hrabia Roon. Bismarck chce swoje mocu a chlu kredzibnosci nerkto naleznosciam kredzorstwa pschiwobrocic. Wot tutoho pschemenjenja njerzebaju katholikojo wozałowac, zo budze so wjerechowstwo we Pruskej nerkto psche-czelnischo a sprawnischo pschecjimo nim wopokazac. Wjele wjac pokazuja wsche-lake znamjenja, zo wjerechowstwo na nastupijnym puczu polkozowanja chrkwoje a jeje wustawow hischeje dale poindze.

Z Rom a. 22. decembra pschinjesechu bamzej zaistojnic swoje zbożapschecja. Na drugi džen rano zhromadzi swj. wótc wokolo so kardinalow, kiz so tu kwmilu we Romje namakaju a mjejsche tajne konfistorium, we kotrymž won 11 biskopow pomjenowa, mjez drugim tež najwysokodostojniscze M. Binder-a i biskopej we St. Pölten. Pschi tutej pschilezności mjejsche swj. wótc tež jadrnitwu rycz, nefsische chrkwiniske wobstejnoscze nastupacu. Tamne słowa, kiz we chrkwiniskich naležnosciach nemškoho kredzorstwa rycza, su we Nemškej wulku njespokojnosci na liberalnej stronje zbudzile. Wschelake liberalne nowiny njemöža doſcij njeħodne słowa namakac, zo bħdu swoje złobu wuprajili, zo je swjath wótc so zwajit, swoju hórkui bolesć na tym wuprajic, zo so we nemškim kredzorstwie z skradźnymi po-spunktami a ze zjawniej namoci na tym džela, chrkci wukorjenic. My chemic joho chlu rycz we wuczahe dac. „Sprawni a smeliń Bóh, lotrohoż pucze su njeħpscheslēdżomne, da pschitomniye tomule swjatemu steklej a z nim chlek swj. chrkwi pod dokhju a sħilijnym pscheschħanjom zdjhadowac.” Nerkto ryczi swj. wótc naj-przedj we grudnych wobstejenjach. It al seje, we kotrejż bħdu krajinh japoschtol-skohu stoka wobśadżene a psched dwemaj lètomaj tež hlowne město joho wotcom-stomu krijejstwu wutoħrnejene; wjerechowstwe prawa swētneje mocu su so jeno toho-dla pschinake, zo by na tutym puczu duchowna moc nastupnikow s. Petra so zni-cjika, a zo by so katholiska chrkci a same Khrystusowe imjeno wukorjenic moglo. Najjjawnischo so tute wotpohladanjo pokaza we tamnych njesprawnych zakonjach, pschez kotrejż so duchowni wot wotkaria i wotkernej skużbie nuzuju, biskopam so wucza mleodžinu zakazuje a jich seminarj so jidu bjeru. Biawanshho hischeze hacż dotal so tamne wotpohladanjo nerkto pokazuje, hdbyż su we Romje nabożne to-wařstwa zbehujene a z mocu z swojich wobsedjeniow wotehnate, jich kubka z najjezjschimi dawkami wobčeżjene, a po spodobanju swētneje mocu pschedate. We Romje wosobniye je chrkci pschez to cjezscho a hukbisco ranjena, dokođ tu zahaciż so kujoż wscieje towarischneje džikawoscze, kotrūž su nabożne towařstwa z wulkotnej prōcu, z wustajnosciu a z wutrovitościu nic jeno we nasħich krajinach rożsħereli, ale tež czym a džiwim ludam njeđiżwajo na wobčeżnosći a strachi za swoje samotne živjenjo nosħli a hischeze nosħha. Skoučjuje pak so pschez to prawa ja-poschtol-skohu stoka ranja, dokođ hdbyż su nabożne towařstwa zniċjene, swētne du-chownistwo kħudobje zaſudżene a wojerstwa dla zređeżjene, budža so wschelom tamni inużojo podaromo żadac, kotsiż ludej kħlēb słowa Bożego ļamaja, weriwnym sakramen-th wudżeleja a mleodžinu rozwuċżeja a napšcheinu njeħiċċbunum leċżejnam zakitija, Romiskomu bamzej pak so tež tamne frēdk wozmu, kotryhž won halu najwyschisci wucżej a pastiż i nawjedowanju chlekje chrkwoje tak nuznje potrjeba. Tute kubla su wħiċċe toho pschez darniwości wschelikich katholikow narwate a ta' budża nerkto

to, schtož bě k wužitku chkeje chrkwe swječene, bjezbóžne k wobohaczenju cuznikow nałożane. Pschećzivo taſkim njesprawnym zaſonjam italskoho kniežerſtwa s. wótc znova swjatoczne protestiruje.

Ra to spomina swj. wótc na chyrlę we němſkim k hōjorſtwje, hdzež chcejdža ludžo, kij katholſku wěru njewuznawaju, haj ani njeznaja wuczby a prawa chrkwe wobmjezowacż, kij mjez tym, hacž chyrlę pschećzehaja, sebi tola prajicž zwaza, zo ji žaneje schłodły nječinja, haj winu pschećzehanja katholikam samym pschipiſuja, doklež so biskopja a duchowni hromadže z wěriwym ludom wobaraja, zaſonje a wukazh swětneje moc wyſche najswjatejſich Božich a chrkwiſkich kazni ſtajecž a pschez to wot swojeje nabužniſteje minowatoſcze wotpantycz.

Wot Němſkeje wobroči ſo swj. wótc k Schwajcařſkej, hdzež chcejdža tež kniežerſtwa někotrych kantonow we wuczbach katholſkeje chrkwe wusudzecž, wotpadnikow podpjeracž, a biskopow na wukonjenju swojeje moc zadrželacž. Rünje tak czežko čerpi chyrlę we Schpanſkej, hdzež ſo swjatoczne pschijate wuczinenja złamaja a prawo a sprawnoſcž z nohomaj potepta, nuza a wotrocztwo duchownſtwa roſcze a njezbožo tamnogo nadobnogo luda pſchez wobzarowanja hdne zaſonje kniežerſtwa pschibjera.

Skončnije spomina swj. wótc na maku ale njehaſbitu cžvodu ſchismatiſkich Armenijow, kij wosobnie we Konstantinoplu wjèle wjetſchu cžvodu tamnych pocziszcjuja, kij swěrnie k swojej minowatoſci a wěrje ſtroja.

Swj. wótc ſkónči svoju ryc̄ tak: Ale mjez tak wjèle týſchnoſciami wjeseſlim ſo na ſpodiwnej wobſtajnoſci a zahorjenej ſtruktownoſci katholſkoho biskopſtwa we naſpomnjenych a drugich krajinach. Na bjeđrach wopasani z wěrnoſcu a wobleczeni drastu sprawnoſcu, w najkruczjim zjenoſczenju ze ſtokom swj. Pětra, pschez žane straſchnoſcze ſtróženi, pschez žanu týſchnoſcz zlemjeni, wojuja cžile wyſchſchi paſthyrjo ſami a hromadže ze ſłowom a z piſmom, we wobčežowachych piſmach a paſthyrſkich liſtach krucze a khróble za swjate prawa chrkwe a tohole swjatoho ſtola, zjenoſczeni z duchownſtвom a wěriwym ludom. Woni zaſtaſeja njeſprawnu moc, pscheswědečja wobrhczenja, wotkrywaja leczenja, ſamaja pschewažnoſcž bjezbóžnych, poſkazuja wſchitkim swětko wěrnoſcze a poſylneja dobrých. Moc zamkneneje pschećzjednoſcze ſtajecja na walej ze wſchěch ſtronow napadowachych njeſcheczeſlow napſcheczo a poſkiczeja nam a chrkwi we telko čerpjenjac̄h najlubſhi tróſcht a mócnemu pomoc. A z wěſtoſcu stanje ſo to we ſylniſtej mérje, hdž zwjožki wěry a luboſcze, kij duſche a wutroby zjenoſcjuja, ſo džen wote dija kruczjho zamjazuju . . . .

Zawěrno, Knjez je nas ze ſwojim wótrym, wulſkim a mócnym mječzom domapylaſ a woheń ſo pſched jojo wobliczom paleſche. Ale budže Bóh do wěczenoſcze začiſtujecž a njezakhowacž, zo by hifchęe hnadiuſchi był? To nic; pschetož Knjez njezabhywa na ſmilowanjo a we ſwojim hněwje njewjaza wón ſwoju ſmilnoſcž, ale pschecz naſhileny k wodaczu a hnadiu pſchećzivo tym, kotiž ſo k njomu we wěrnoſci wokaſu, wulinje wón na nas bohatosz swojeje ſmilnoſcze. Procuſny ſo, boži hněw změrowacž. We nowym žiwienju khwatajimy kralej poſoja napſcheczo, kotryž cžlowjekam dobreje woſe poſkoj pschipoweda. Sprawnh a ſmilny

je Emiez, po lotrohož potajnym wjedzenju smy ho my narodzili, zo bychmy widzeli poteptanjo naschoho luda a poteptanjo swjatoho mesta a zo bychmy we nim bydlili, mjez tym zo je rulam njeprzeczelow pschepodate. Wón njech swoje wuchy k nam nakhili a nas skysci. Wón njech swojej woczi wotewet a widzi naschu zrudobu a lud, na lotrž je jeho imjeno wokane.

Maležnosće towarzstwa.

Sobustawh na leto 1873: ll. 1—15 z Budyschina: can. cap. sen. J. Hoffmann, can. cap. cant. J. Kucianf, dir. tach. schule P. Scholte, dir. wuczjerſi. seminara Hermann Blumentritt, farar M. Hörnič, njezelski predar J. Dienſt, vilar J. Schönberner, registrator Jurij Banda, Jak. Weńska, Jan Bětka, Jakub Hašcha, Michal Chyž, Škata Duczmanec, Madlena Duczmanec, Korla Pjecžka; 16. farar Smoka z Njebelcic; 17. P. Arnold Wernat we Ossegu; 18. looperator Tadej Matušč z Rožanta; 19. frater Jurij z Rumburka; 20. frater Pantrac z Brna; 21. Maria Höhlfeldowa z Štonkec; 22. Hana Pjetashowa z Dreždjan; 23. Miklawš Mikul z Hatow; 24. Handrij Barjenč z Dježnjice; 25. Jan Müller z Čemjeric; 26. Jan Krtač z Velečec; 27. Jan Guda z Dalic; 28. Hana Rynceř z Vacjona; 29. Jakub Pjeh z Vacjona; 30. Handrij Smoka z Vacjona; 31. Petr Just z Jasenich; 32. Jan Nowak z Jasenich; 33. Michal Rynč z Čjasec; 34. Michal Schöna z Čjasec; 35. Michal Schewcik z Vacjona; 36. Miklawš Nobel z Čjornic; 37. Handrij Kschijank z Poždec; 38. Michal Wenka z Poždec; 39. Lebza z Ruknich; 40. Hanja Čjumpjella z Ruknich; 41. Petr Wolens z Bejic; 42. Jak. Nowak z Staréje Čyfelnic; 43. Michal Mikul z Hor; 44. Schpitank z Gulshee; 45. Domanja z Euseja; 46. Jakub Wujesek z Khrósczic; 47. Jan Domanja z Khrósczic; 48. Katha Schcjapanowa z Dobroselic; 49. Hana Machalec z Lajta.

Na leto 1872 doplaczidu: 390. Jan Kubica z Kheſowa; 391. Wörſchla Krawcowa z Bronja; 392. Madlena Thomaſowa z Radworja; 393. wuczjer Petr Scholte z Radworja; 394.—398. z Nowostic: Madlena Čyzowa, Petr Čjornak, Jakub Šerbit, Hanja Manjowa, Jakub Šilant; 399.—405. z Koslowa: Michal Kramža, Jakub Čjornak, Michal Idjelta, Michal Krawcik, Michal Domashla, Madlena Körjenkowa, Michal Bjarsch; 406. Jakub Žofka z Dobroselic; 407. Michal Pjatok z Dobroselic; 408. Jurij Scholte z Dobroselic; 409. M. N. z Čj.; 410. Injezna Hanja Gabrieļa we Loſlavie; 411. Jan Guda z Dalic; 412. Jakub Pózer z Euscia; 413. Michal Schweeda z Khrósczic; 414. Michal Lukasch z Khrósczic; 415. Petr Delenta z Wutokejic; 416. Jurij Sopa z Prawoje; 417. Jakub Wöſki z Staréje Čyfelnic; 418. M. Ž. z Wudworja.
(Pſchich. dale.)

Na leto 1871: P. B. z N.; M. B. z Kh.; M. B. z D.

Dobromilne darh za towarzstwo: I. can. cap. senior Hoffmann 15 nsl.; I. njez. predar Dienſt 5 nsl.; Pjetashowa 5, M. 2½, M. Čj. 5, M. D. 3, Donnerhal 5, Boſeſij Khejla 5 nsl.

Za swj. wóter: Njemienowany z Radworja 20 nsl.; M. N. z Čj. 15 nsl.; J. W. z Kh. 15 nsl.

Dary za cyrkej w Čornečach abo Vacjoni.

¶ čejscz Bozej a ſponozenu dušhow ſu dale woprowali: ze Ždierje 12 nsl.; jena ſlužowna džowka z Jaworž 1 tol.; ſlužowna holca z Weteńcy 20 nsl.
Hromadze: 6306 tol. 2 nsl.

Katholicki Poroč

Wukhadža preňu a třeću
sobotu w měsacu.

Cyolētna plaćizna na pósće
a w knihařn 17 nsl.

Ludowy ežałopis, wudawany wot towarzstwa Ss. Cyrilla a Metħoda w Budyschinje.

Redaktor: Jurij Lusčanski.

Číslo 2.

18. januara 1873.

Lětnik 11.

Stare recepty napštečzo katholickej cyrkwi.

(Z nowa wučazane wſchém, kž chedža so na poczísczowanju, katholickie cyrkwje někak wobdzelič.)

„My pak předujemys Khrystusa křižowanoho;
Židam to pohórsik, pohanam pak blazonosć.“
1 Kor. 1, 2, 3.

Tele słowa wupraja jasnie, shto su njepštečzjelo králestwa božjho, židža a pohanjo, do křečjanstwa džerželi. Tele słowa wuswětlenja nam tež jich zahadženjo napštečzo cyrkwi. „Pohórsik — blazonosć“ — ně, to so njejmě čerpieč, to dyribi ze sweta, a byrnje so pschi tym Žid a pohan do tohosamoho woza zapšahňujc dyrbjeloi. Tak je to něhdyn bylo, tak rěka hisčice džensa. Stare nazhonenjenjo je nowa wuečba.

Rhorych wuſtrowicž, morwych wožiwig, — je byla pschech čežka, tola nic (Bohu) nježnja wěc, kaž nam stawizny cyrkwi wobswědczeja. Ale ſtrowych woškoricž (abč do wſchelakeje khoroscze zahnač), žiwych moricž: to zda so lóhka wěc bhež. A tola je tež to čežka, haj druhdy nježnja wěc, wosebje pola kručykh a twjerdykh naturow. Pola tých móžesek so na smjercz načalač. — Tojtu kručtu, twjerdu naturu ma katholicka cyrk. Wſchelako bu hizon spytowane, ju moricž, ale dotal so to njeje nikomu tak prawje radžiež chyko. Wosobny lěkar „duch časa“, lotrohož Žežus „swět“ jmjenuje, je hizon pschez 18 lětstotykow na tym dželač a wſchelake recepty nic jeno wumyslik, ale tež spytal, tak mohk katholicka cyrk moricž, ale tež najhórschi jěd ju prawje pschimacz nječasche: cyrkj běške a je krunta, twjerda natura. Tež žanoho lěkarja trjeba njeje, dokelž je Boh sam jeje lěkar; haj, wona sama ma wérne, spomožne lěkarſtwa za wſchitke khoroscze „ducha časa“. Ale „duch časa“ je sebi do hlowy stajik, zo je cyrkj khora, a toho dla spytuje ju lěkowacž. A ma rjane recepty, lotrež zaſtiža, zo sebi je

bliże wobħladam. Schto su pomhače, to kójjh wé. A schto w naschim času dokonjeja, to na pječi porstach wulicjistih.

Psihi wſchém dyrbi so nam dživno zdacż, zo za 18 stow lét we tutej swojej lětafskej wědomoſci a wuſchilnoſci ani wo kročjaku poſtracjili njeſſu, ale dženſniſki džen tamne stare recepty wotpisuja. Dofcz wobſchérnu, ale nic doſpołnu zberku taſkich receptow namalami w „Japoſchtoſſich ſtawiznach abo ſlutzach.“ Z tuteje zberku smy tuh to zhromadžili a zrijadowali, schtož so tehdem psihi podobnych psichilezuoſczech wuſkazowaſche a naſojowaſche.

1. Mazne ſredki k wotdžeržowanju kſchęczanſtwu.

Rozwuczenjo w kſchęczanskih wěrnoſczech so z frótką wotpolaza ze ſłowami bohota Felikſa: „Nětlo mi dži, ale so psichodnym času ſebi cže za wołam.“ (Cap. ſlaw. 24, 25.) Wola druhich móže so na waschnju ſtač, kaž lužkar Elymas prokonsula Sergia Paula wot wěrh wotdžeržowaſche a so Pawołej a Barnabej ſpiczowaſche. (Cap. ſlaw. 13, 8.) Tola ma so psihi tym ſam psihe wocji hlađacż. (13, 11.)

2. Zaprajenja, do kotrejħ so ſměchi, hanjenja a klečja zamischuja. „Nělotſi zatwierdžiſtu so a njewerjachu a poſlachu pſched ludom puč Ŝenjeza.“ (19, 9.) To dyrbjeſche w Körincze pomhač. — „Druži pał ſměchachu a prajchu: woni ſu počni ſłodkoſto wina.“ (2, 13.)

3. Homöopathiske ſredki: „Nělotſi pſchiindžechu z Judeje a wučjachu bratrom: je-li ſo po Moiezowym waschnju njewobrězujecze, njebudžecze zbožni.“ (11, 1.) Taſte nowe wučjenja ſnadž poſla někotrych pomhaſa. — „Nělotſi ze židowſkih wužahnwarzow, kotsiž woſko čahachu, ſphtachu tež imeno Ŝnejeza Ježuſa na thch wołač, kiž mějachu złyh duchow (19, 13). Tejle ſredkaj býſhtaj ſo derje za Starokatholikow hodžikoj, tola dyrbja ſebi wuſchi zatykač, zo njebuſchi ſkyſheli wotmłowienjo: „Schto dha my ſeje?“ (19, 15.)

4. Wurhcžowanjo halo poſledni z lóhlič a mjehlili ſredkow. Z nělotr̄mi ſłowami jich porażymy — to bē nadžija wurhcžwarzow. Ale tež tuh njemějachu prawoho zbožia; pſchetož: „njemőjachu jim niežo napſhęczę prajicž“ (4, 14); abo „ſo mudroſci a duchej ſtajicž“ (6, 10.) Tak dha jedyn to, druhí druhe ryczeſche (17, 18), z chka pał dyrbjačhu wužnacz: „mo tutej ſekcje je nam (jeno to) znate, zo ſo jej wſchudzom napſhęczę ryczi.“ (28, 22.) — Alle psihi wſchęi njewědomoſci krobyt wurhcžowař njewjažnie, ale wé ſebi wſchelało pomhač: „nělotſi to wuſmějhowachu,“ (17, 32.) „jim napſhęczę ryczych kłachu (13, 45; 18, 6.) „kſchęcipachu ze zuba mi na njoho“ (7, 54) a „phytachu joħo moricž.“ (9, 29.)

5) Tunje ſredki, kiž wjele woloženja lubja. Dotalne podarnine prćowania načinjachu wſchitkim taſtu bojoscž (2, 43.) a bołoscž (4, 2.), zo móhla ſo jim wutroba pułnycž (7, 54.) Alle pſchellepanh njepſhęczel wé ſebi pomhač a „načini nic malu mjeſħeniku (19, 23.)“ Njeweriwi Židža pſchiindžechu a zahnachu mnohoſcz luda do hibanja a njeméra (6, 12, 17, 13;) e zeffeſzjuwachu a nawabichu myſſle pohanow i hněwej (14, 2.) — „Hdyž běſte cykle wiesto zamieſthane, ſeſinichu jednomyslnie napad.“ (19, 29.) — „Zehnachu

chýl lúd do njeméra, zložitímu ruch na njoho, a wołachu: „Po pomoc! tu je člowjel, kótrý napsíecjo ludej a zakonjei a tomule městej wucji.“ (21, 27. 28.) Tak pschindže chýle město do njeméra a lúd hromadu běžesche. (21, 30.) „Zawistni Židža wzačtu sebi z lúda nělotrých njeckh maných mužow, zažběhýchu ropot a roznjeměrichu chýle město, čehnjech u psched Jasonowý dom a chýl jich do lúda wumjescz.“ (17, 5.)

Tak bu zhromadzízna ludu hotowa a chcem pohladnyč, schto so na tajlich zeschézuwaných zhromadzíznač cíni. „Wołachu z wulkim hlosom a zdžeržowachu sebi w uschi.“ (7, 56.) Tak mózeja najlóžo pschewołacz. „Dedyn to, druhí druhé wołasche; pschetož chýla zhromadzízna běšte bludna a množ niewjedzachu, czo ho dla su so zeschli.“ (19, 32.) „A tak wschitch do hromadu wołachu a trajesche wołanjo na dwě hodžinje.“ (19, 34.)

Schtož so na lúdomyč zhromadzíznač a ze zbežlami dolonječ njedasche, hodžesche so ze skradžnymi sředkami dokonječ. „Židža běchu hromadže radu skladowali, zo chcedža joho moricž (9, 23.) Tohodla wodnjo a w noch wrota wobledžowachu (9, 24) a pschihotowachu leczenja, (20, 3,) zo bychu joho na pucju morili (25, 3.)

Lúdowe sudženjo mějesche jara wschelaki wsłed, kaž ze sczehowacoho widžimy. „Židža zbudžichu pschesczéhanjo a wustorkachu jich ze swojich pomjegow.“ (13, 50.) — „Wohanjo a Židža sczinichu napad, zo bychu jich wonječeſczili a kamjenowali.“ (14, 5.) Pschi tajlich pschiležnosćach wcho, Žid a wohan, hromadže djerži. — „Nělotsi pschihudzechu z Antiochije a naryczachu lúd, kamjenowachu Pawoła a wleczechu joho z města, dokelž měňatku, zo je hizon mormy.“ (14, 18.) Tak dha su hizon tehdom schézuwarjo po kraju czaħali; ale hač su po dokonjanym džele pjenježy abó palenc w korejmach wudželest, njeje nam naspomnjene.

6. Kowjenjo kschesczanow je wołobne zawjeselenjo. Tajle wjesele cžinjachu sebi jednotliwe woſoby, kaž Sawoł, kij do domow khodžesche a mužow a žony wuwlecze a do jashta podawasche, (8, 3) a z wopismami po kraju czaħasche, zo by kschesczanow, mužskich a žónskich, jathch do Jerusalema motwiede. (9, 1. 2.) Čzródy ludu wobdželachu so rady na tajlej hontwje, kaž z 4, 3.; 6, 12.; 17, 6.; 21, 30. widžimy.

Zo pak by do chkeje wěch wěstí porjad pschischoł a wschitko so rjenje na začoñiske waschnjo stato, wza židowſta abó pohanſta wyschnosć tajle dželo do rukí: wjschischi měschnił (5, 17. 18), wjschnosć templu (5, 26), Herodes (12, 1. 3.) — Kak je so pschi tajlich pschiležnosćach cžiniko, widžimy ze sczehowacoho podawka: „Hdyž chchysche lúd joho moricž, bu porucžnikl wobſadki zjemjene, zo je chky Jerusalem we zbežku. Tón wza hnydom wojałow a wjschikow a czechniesche tam. Hdyž lúd porucžnika a wojałow widžesche, pschesta Pawoła biež. Porucžnik pschisupi, pschimny Pawoła a daſche joho z dwěmaj rječazomaj wuspinač. Potom so praschesche, schto je a schto je cžinil? Wschitch hromadže jedyn to, druhí druhé wołasche a hary dla njemóžesche porucžnikl nicžo wěste žhonicž. Toho dla dasche

joho na hród wotwjeſč. (21, 31—34.) A lud so wſchudžom za nim tloczeſche, tał zo dyrbjachu joho wojach njeſč. A lud pſchech wołaſche: skoncuj joho.” (21, 35, 36.)

Hdyž běſche so popad radžit, buchu najprjedh do jaſtwa dowjedženi (4, 3.; 5, 17, 18.) a druhdy z wjele wojakami wobstraženi. (12, 4.)

(Pſchichodnje dale.)

Nowinki a powjeſče.

Z naſcheje diöceſy.

Z Kęhróſczi. We naſchej farſkej wosadže narodži so we zaúdženym lécze 105 džecži a to 50 hólczatkow a 55 holczatkow; 95 wosobow je wumrjeto, a to 41 mužſkoho a 54 žónſkoho ſplaha. Pſchipowjedanow bě 34, z nich buchu 22 porow we naſchej farſkej cyrkwi tež wěrowaných. K Božomu blidu bě 8900 wosobow. Š.

Z Kalbic. We zaúdženym lécze je we naſchej farſkej cyrkwi kęzene: 49 džecžatkow; mjez nimi bě 22 hólczatkow a 27 holczatkow. Wumrjethch bě 37 wosobow, mjez nimi 20 mužſkoho a 17 žónſkoho ſplaha. Po taſkim je so 12 wjac narodžilo hacž wumrjeto. Pſchipojedało je so wſchich hromadže 23 porow, a z tychſamych je 7 porow jow wěrowaných.

Z Wotrowa. We zaúdženym lécze je we naſchej farſkej cyrkwi swjatu Kſchezenien dostało 11 (mandželskich) džecžatkow, 9 hólczatkow a 2 holczech. Khowane bu na naſch kérchow 19 čjelow, (5 wumrjedu na jěira, 2 pſchez njezbošo wo žiwjenju pſchindžeschtaj, 1 bu z křoſcianſkeje wosady k nam khowanu), 9 čjelow dorocjaných a 10 džecži. Pſchipowjedanych bu 10 porow, 1 por bu pola nas wěrowaných. K Božomu blidu su byli 1706. Poruno lětej předy pomjeniſhi so liežba Kſchezenych wo 5, wěrowaných wo 3, woprajených wo 25, mjez tym zo so powyſhi liežba pſchipowjedanych wo 4 a pohrjebaných wo 9. Wunoscik ſchthyrjoch wot duchowanje wýſhnoſče poruczených cyrkwiſkich woporow bě ſcěhōwach: Za lyonske towarzſtwu abo za ſluk k rozjárokoſczenju měry mjez pohanami 32 tol. 29 nſl. 6 np.; za towarzſtwu swj. Jóſefa k cyrkwiſkomu podpjerañju němſkich katholikow we Parizu 16 tol.; za towarzſtwu swj. Bonifacia k podpjieranju kſhudých katholikow mjez druhowěriwymi Němſkeje bydlachých we naſtupanju cyrkwiſkich a ſchulſkich potřebnoſcžow 17 tol. a za potkoczenoho a wurubjenoho ſwjatoho Wótca 20 tol. Boh, tón Bohath a Smilny zaplač wſchitkim z njebiſſimi a čjaſnými ſubkami wſchitku podwołnoſč a ſuboſč, z kotrejž po tymle wuſwědečenju tež naſchi wosadni wažnym cyrkwiſkim potřebnoſcžam tał bohacze k pomoc hhwatachu.

Z wulkraja.

Z Barlinia. Na proz̄ nowoho lěta, 2. januara je tudy zaſkužbny muž naſle wumrjek, kotořož ſmjerč thſach wobžaruja, kotořož ſpomožne ſlukowanjo za katholiku wosadu we Barlinje so ženi zabhež njebudže; je to wjeřich Bo huflaw

Nadzivill, syn neboho wjercza Antonia Nadzivilla a kralowskeje pruskeje prynceznj Frideriki Dorothee Louisy, kiz bě jenicka dzowka pruskoho prynca Hawschtina Ferdinanda. Neboji wjercz bě tak tež z khejoram Wilhelmom zpscheczeny. — Dzeń psched swojej smjerczu bě won swjate woprawjenjo we chrkwi swj. Hedwig i z ruky swojoho syna Edmunda, vikara we Ostrowje we Poznianskej dosiał, kotrež bě do Barlina pschijel, zo by na 64. narodnym dniu swojoho nana zwieselil. Pożohnowanijsz cęsla neboho wjercza sta so we jeho domje pschez probsta Herzoga na jara swjatoczne waschnjo we pschitomnosezi khejora a khejorki, jeju najwyschischeje swójby a jara wjeli druhich wosobnych kniezow a knienow. Tež jeho syn Vladislav, jesuita, nětko z wótczych wupozazaný we Hollandskej so zdżeržuo a jeho dzowka Hedwig, miloszniwa sotra we Triencze běshtej k pohrebje swojoho nana pschijchlej. — Krótki czas psched smjerczu, tak powieda so, pschebiywasche njeboji wjercz we towarzstwie jenojho dobroho pscheczela a rozmłowiesche so z nim we wobstajnoszach kath. chrkwi, wosobnie we němckim khejoristwie. Tesame wobzarujuj prajeszce won z wulkej zrudobu: „Kak mało sprawnoszce tola we tutym swęcze, czim wjetjcha moja żadość, zo bych mohł z tohole swęta wustupić a do kralestwa wskieje sprawnoszce zaftupic.” Za někotre dniu bu jeho żadość dopielniena. §.

Z Philippořfa. Pónđzelu 13. januara na 7. wopominjeniskim dniu spodzivnopho wozjewienia najzbóznischeje kniejsz Marije bu hnadna khalpaka swječena a we njej přeni krócz wopor Bożeje mschě Bohu pschinjensem. Z blizka a z daloka bě so k tomu wjeli thsac ludzi zeszlo. Psihi rjanym, we tutym czasu hewak jara żadnym naślennym wjedrje czakachu wulke czrody ludu na měsze wokoło chrkwi a khalpaki na rjanu swjatocznośc. Wschudzom kniejesche dobrý rjad. Dzeſatej hodzinie pschiczańy pod hudžbu procession z Georgswalbą, wjedzeny wot n̄ysokodostojnopho knieza vikara Schuberta, pschewodzany wot 18 duchownych a 2 klóschtyrskich bratrow k hnadnej khalpacy, kotaž bu nětko najprjedy k Božim skujbam swječzena, kaž sebi to chrkwinie pschikazje žadaju. Po rjanej ryci, kiz mjeſesche kniez vikar, běchu wulke kemiſche z assistencu a na to hyschcze dwé mjeſeczej Bożej mschi. Bóh daj, zo by so we praje ólizskim czasu tež krasna wulka chrkci, kotaž so psihi khalpacy twari, tak dohotowila, zo by so mohla Božim skujbam pschepodacz.

Pruſſa. 10. januara staji katholicki zapoſlanc Mallinckrodt we sejmje na kniejerstwo zjawnie praschenja we nastupanju znateje rycze swoj. wótc, kiz so we Pruskej zdžela rozſherječ zaſaza. Mallinckrodt połaza we dlejshier ryczi, zo su ſłowa, kiz so na němckim khejoristwo poczahuja, jeno wernoſc a wjedzesche to lohch we wschelakimi zakonjemi, wukazami a podawkami nowischoho časa derje wobswětlicj. Minister Eulenburg a jeho strona, prówowasche drje so, kniejerstwo zamłowjecz, tola koždy, kiz zadzerženjo pruskoho kniejerstwa pscheczivo katholickie chrkwi njeſtronisch rozhodzuje, wę, zo swjath wótc so hinał we nim wuprajicz njemóžesche.

Pruſſa. Kultusminister Falk pschepoži sejmje 9. januara dwaj nowej zakonej, kiz z nowa swědzejtej, zo chce kniejerstwo naležnoszce katholickie chrkwi bież radzy duchowneje wyschnoszce same rjadowac. Prěni zakon ryczi we kublanju abo ſchłudowanju a postajenju duchownych a drugi we ſudzenju jich zadzerženja w

zastoińskich węcach pśchez świetniu wyschnoścę, a nie wjach pśchez duchownu wyschnoścę (Disciplinargeścę).

Francozſka. Napoleon III. je schtwórtk 9. januara dopoldnia we Chislehurst njeđalo ko Londona wumrjet. Hijo někotre lěta czerpjeſche wón na kamjenje w žiwoscze. W lěče 1870 da so wot lekarjow pſchehladac̄, ale dobreždac̄ tých samych njeſchedpočoži so khejorč; hewak by wona hijo tehdom k operaciji rabišla. Bě to runje na započatku měsaca julijsa, a hdj by so operačija tehdom stała, njeby snadž so surowa wójna tehdom započala.

Francozſka. Hac̄ dotal bě strona we Francozskiej, kij za wrócenje Napoleona a jeho swojih wojowaſche, mōčna a mějſche woſobnje mijez woſikom wuli pſchiwěſčl. Tola pſchez smjercz Napoleona zhubi jeho strona a bližši čas k najmjenšhom swoju ważnoſcę. Možno, zo pozdžiſcho zas čas pſchiuńdze, we kothymz so francozski lud za Napoleona IV. zahori.

Z Roma. Hdjž běſche 1. januara kardinal Sacconi we mjenje prälatow swjatomu wótcej zbožo pſchał, wotmłowi Pius IX: „Wobraz, kij je kardinal pſchedſtajil, je chle wěrn̄ a pokazuje poſtajenje wěcow, w kotrymž smj pſchitomnje, tak zo móžemž z ludom staroho časa prajic̄: „Pſchi řekach Babilona ſe-dzachm̄ a plakachm̄, spominajo na Tebje, o Sion.“ Haj, pſchi řech Tiberje ſedzimy a plakam̄, spominajo na nashe swjatočnoſcę, spominajo na zańdżene lěta, spominajo na pſchitomne złóſcie a pominiene dobre. Lud staroho časa pak mějſche woſrijedž njewolnistwa staroho Tobiasa, kotryž jón we hórkosczach euzbnistwa womerowaſche. Dokelž pak bam̄ čini, ſhtož činićz móže, zo by bědu druhich wołóżit, dowolče mi, zo so Tobias mjenuju, a du nic mormých, ale živých phtac̄, zo bých wſchitkim poſylnienjo poſticižowal. Možno je, zo někotry wjetſcheje poſoch trjeba. W tym praju jomu: mějſeje ſejerpnosc̄; pſchetož smj we woka-miñjeniach powschitkomneje bědnosc̄. Wobrónic̄e so we swojich nuzach ze ſejerpnosc̄u a dowěru. Sczehujec̄ ſejerpnoho we Nr.**) kotryž nic pod hněvom božim, ale pod mječenjom djabola zdjehowasche a swojeje ſejerpnosc̄e dla za zhubbene kubla nowe dobroty a kubla w nadobje dôsta. Za ſhnow, kij buchn jomu wutorhujeni, dôsta druhich a mójſche z Davidom prajic̄: Su kaž mědne woli-jowne haſzli wołoko blida. Budźeje w měrje a ſpokojni; pſchetož tež za nas po njewjedrach tróſcht a radoſcz pſchiuńdze. Tež Tobias mějſche tróſcht, zo dobrých towarzſow namaka, z kotrychž radu a pomocu ſredki dôſtawasche. A ſchtó wě, hac̄ wón tež za mnje niſtutkuje, zo we týchle dnach ſredki dôſtawam laž wón, zo bých kudym a potřebnym pomhal. Za wſchitko to so Bohu džakuju a proſchu swjatoho Rafaela, a předy wſchoho proſchu najswiecziſhu kniežnu, zo bý poſracžowala ſriedziečka býc̄, zo bých ja hřichče druhé ſredki dôitak, kotrež budźeja druhim k wołōjenju czerpjenjow ſlužic̄. Proſchmy swjatoho Rafaela, zo bý tež nam moc dał, ſlepých rožswětlic̄. My pak jeho proſhymy, zo bý nam moc dał, na duchu ſlepých rožswětlic̄. A my móžemž tých, kotriž ſu we címjje kij, pſchez pſchitkad, pſchez ſłowo a piſmo rožswětlic̄. Možno mjeje čas namakač, hdžez

**) Job.

by so tello kow wuprajito, kaž netko, a to njehanbicjivých a njelephých kow. Hdyž bamž mjelečji abo hdyž ryci, rozsywaja so kę, zo by so djabokowa naležnosć spěchowala, katraž so we našich dnah wot horjeka pschejara podpjera. Boh was żohnuj. Za so wam džakuju za to, štož je mi kardinal we wašchim mjenje prajie.” —

H. D.

Z Roma. Hdyž běchu 2. januara abtojo a generalojo klóschthyských rjadow bamž swoje zbožopisčecza wuprajili, prajesche jim Pius IX. sczehowace słowa: „Za moje dolhe živjenje, w torymž smy vichitých nawopraviske wocuzbjene džeczi Ževine, widžu tječci króč we tutym měscze zbehnjenjo duchownych rjadow. Prěni króč pod Piusem VII., druhí króč we lécze 1848, a netko tječci króč. Věcje je to woſebite wjedzenjo bože, zo runje nabožne towařstwa so pschejcžaj, kotrež su runje pomoc a podpjera za cyrkę. We nich a mjez nimi namaka cyrkę misjonarow za euze fraje, předarjow, tiz i pozbudžowanju věriwych Boha ihwala, wučeřjow a wuczeřki i lubłowanju křejezjan: leje młodziny. Hdyž Boh jich pschejcžanjo dopusčci, so to drje stawa, zo by jich rjedzil a czisczil. Pius VII. bu proſcheny, zo by nabožne rjady lepje zarjadował, zo vichu čiſčiſche a młodniſche z nowa roſte. Netko drje su tež we wſchelakich rjadačtajke stawh, tiz pohórsch k dawaja a na swoje swjate powołanjo zabýwaju. Za pak měnu, zo je licžba tyhle snadna a zo Boh pschejcžanjo nabožnych towařſiwom jich dla njedopusčcju. Čjoho dla kniez to dowoluje, je njeprjesczledžita potajnoscž. Za so i Bohu modlu, zo by jandžia pôškal, tiz by wutroby porjedzil. Budže wón mje wuſtyscze? Za to njevém. Vichitých čcedža toſame, haž runje jedni na namocne zbehnjenjo dželaja, čcedža je druži tež, ale po kruchach. Na kotrežkuli waſchnjo pak so to czini, je wſho jene. Zly njeprjesczel honi wutroby jednych, kaž druhich. A što mamu my czinić? My smy wocuzbjene džeczi Ževine a dyrbimy so modlicz, zo vichu wot Boha pojmeniſhenjo zloſcjom wuprosili, zo vichu so dusche nierožbrójite, kotrež so prócuja, lubłowanjo člowjekow a młodziny spěchowacz a porjad, połoj a poczeſtnoscž zdzerżowacz. Modlmu so i Bohu wo khróblcož a ja wuproſhuju joho žohnowanjo za so a za was.” —

H. D.

Schwarzſta, 19. decembra wumrje we Einsiedelu we Klóschtrje bendedlinow w zaſlužbny spisowar P. Gallus Morel, nimale 70 lét starý.

Schpaniſka. Tu knieži we wſchelakich krajinach stajne hiszcze njeſér; žežtarſte čyrodh, tak so i najmjenſhom tamni mjenju, tiz pschejcživo krále Amadeo wojuja, czinja wojskam wjele džela, Italske kodge su tohodla hžom we schpaniſkich wodač, i tomu pschihotowane, zo vichu krála Amadea do Italſkeje pschewjezli, njedyrbiakli na schpaniſkim tronje swoje živjejo za wěste doszcz djerječ. Schpaniſli lud, tak piſa jena schpaniſla nowina, budže jomu z wjeſokoſcju wjele zboža na pucz pscheč.

Chrlwiński powěſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Budžchina. Kſchcjeni: Jurij, s. Valentina Górnego z podhrada; Pawoł Jurij, s. Handrija Gudž z Kiny; Minna Klara, dž. Ostara Hartmana ze Židową;

Hana Helena, dž. njeboh Mikławscha Gusta z B.; Hana Hilža, dž. Heinricha Wencela z podhroda; Friedrich Bernhard, s. Friedricha Adama z B.; August, s. Jana Bohuwěra Klingsta z podhroda; Pawoł Richard, s. Ferdinanda Lehmanna z B.; Moric Hermann, s. Pětra Augusta Hobraka z B.; Józef Gustav, s. Wjacława Hase z B.; Jan August, s. Jana Augusta Męrczinka z Hrubějelic; August, s. Gustava Berstera z Biskopie; Hana Hilža, dž. Michała Zura z B. — Zwierowani: Michał Ryktař z Wotrowa a Madlena Rjeržic z Wucěk; Heinrich Becker a Hana Keuschec z B. — Zemřejci: Hugo Hantrij, s. Jakuba Bitusa Krala z Makšec, 7 nědželi; Karl Geiger, něhdusič piware w Mnichoncu, 77 l.; Marija, wdowa Jana Lipki z Hrubocic, 79 l. 4 měs.; Jan Jakub Lehman z Nadworja, 20 l.

Naležnoſće towarzſtwia.

Sobustawy na leto 1873: k. 50. Jan Maaz z Wulkoho Wjelkowa; 51. Michał Polan z Mnichoncu; 52. Madlena Larasowa z Hrubějelic; 53. Franc Gähler z Bajdowa; 54. Pětr Duczman z Bozoniec; 55. Jak. Schwejda z Nalbic; 56. Maria Hejduschke z Konjec; 57. Jak. Černak z Konjec; 58. Jakub Matka z Konjec; 59. Michał Maj z Budyschina; 60. wucžer Kleiber z Schunowa; 61. Pětr Kral z Hrubějelic; 62. farar Jak. Nowak z Nadworja; 63. kaplan Handrij Duczman z Nadworja; 64. Maria Handrikez z Kamjeneje; 65. Karl Krempka z Khasowa; 66. Hanža Lehmanec z Nadworja; 67. Jakub Cyž z Strožiszcze; 68. Maria Hrjehorjowa z Strožiszcze; 69. Jan Wöslí z Strožiszcze; 70.—82. z Mikoezie: M. Jawork, M. Hulk, M. Pejsik, J. Hejdan, M. Lukash, M. Kral, M. Ryčej, Wurczanski, Pejčka, Štěwon, Petran, Bjarsch; 83.—93. z Jaworoh: P. Wludroch, M. Čjorlich, M. Barjent, P. Schneider (Krawe), M. Schneider, Madlena Scholcze; M. Ryneč, M. Hanuš, Madlena Trucec, P. Bryl; 94. Madlena Hajnkowa z Pančic; 95. Jak. Kočka ze Swinjarnie; 96.—98. Innejm Franka, Čelestina, Josepha z Marijneje Hwězdy; 99. Jan Cyž z Nadworja; 100. Maria Wöslí z Khelelna; 101. Maria Věrkowa z Nadworja; 102. Jan Kooplanski z Budyschina; 103. Jakub Špan z Budyschina; 104. Jurij Jakubasch z Budyschina; 105. Michał Scholka, (Blaž) z Różanta; 106. Jakub Korjenk z Pejskec; 107. Michał Frenzel z Różanta; 108. J. Bjarsch ze Smierdzaceje; 109. farar Jak. Herrmann z Wotrowa. (Pschich. dale.)

Na leto 1872 dopřažichu: k. 419. Michał Herrmann z Worklec; 420. Jak. Młont z Worklec; 421. Hana Hawfie z Worklec; 422. Pětr Kudzela z Smjeczkec; 423. Mikławsch Kočor z Noweje Wieski; 424. Jurij Kilaň z Noweje Wieski; 425. Jan Wiesnar z Khrösczic; 426. Michał Wawrik z Khrösczic; 427. Michał Młont z Hory; 428. Jakub Nowak z Staréje Čyhelnicy; 429. Jurij Pjekar z Worklec; 430. Maria Nowakowá z Jasenecy; 431. Hana Matuschke z Hory; 432. M. D. z Noweje Wieski; 433. Pětr Čížlavsk z Smjeczkec; 434. Michał Kislink z Khrösczic; 435. Katha Schcjapanowa z Dobrosčic; 436. Pětr Scholka z Pejskec; 437. Lebzha z Różanta. (Pschich. dale.)

Dobrowolne dary za towarzſtvo: M. Polan 5 nsl.; Larasowa 5 nsl.; Pětr Męrczink z Hrubějelic 15 nsl.; Maria Nowakowa 5 nsl.; M. R. z B. $7\frac{1}{2}$ nsl.; J. J. 5 nsl.; W. z K. 5 nsl.; J. K. 5 nsl.; J. Sp. 5 nsl.; J. J. 5 nsl.

Dary za cyrkej w Čornečach abo Baczonju.

K česčci Božeř a k spomoženju duchow su dale woprowali: pſtez k. Duczmanu swobôba B. 1 toleř; Njemjenowany z Klóštra 1 tol.

Hromadze: 6308 tol. 2 nsl.

Cijechat L. A. Donnerhal w Budyschinje.

Katholicki Posł

Wukhadža prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyłolētna płaćizna na pósće
a w kuihańi 17 nsl.

Ludowy ežafopis,

wudawany wot towarzstwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor : Jurij Łusčanski.

Číslo 3.

1. februara 1873.

Lětnik 11.

Nowe cyrkwińskie zakonje we Pruskej.

Każ ma čłowiek dwoje byczo, duchowne a czelne, čłowiecki spłas h dwoje powołanie, jene za tutón swét, druhe za węcznoścż, tak mjeſeſte tež na zemi dwoji wuſtaw, dwoji rjad knježicž. Swětna wýſchnoſcż, kíž ma ežafue zbožo čłowięſta, a duchowna wýſchnoſcż, kíž ma węcžne zbožo spěchowac̄. Naiſpomožniſho za čłowiekow je, hdyz wobaj wuſtawaj, hdyz cyrkj a stat we pszechzenoſczi ſtutujetej a po swojich zakonjach čłowiekſke towarzſtwo pszech ežasne zbožo k węcznomu wjeseļu pschitnotujetaj. Tak bě to tež lětſtoretki doſko we najwjetſchim dželu Europy, a runje tamnym časam mamy so za tak wiele najdrožſich kublów džakowac̄, kíž naſch čas někto njedžałownje uakojuje. We pszechzenoſczi ſtutkowaſchtaj cyrkj a stat tež hac̄ do najnowiſchoho časa we Pruskej; hac̄runje tuta pszechzenoſcż husto prawje dowěrnia njebě, ſu tola pruscy poddani pod ujez zbožownuje a ſpojoniſje živi byli, stat ſam pač na moch a naſladuoſcž nadobywał. Tola tuta pszechzenoſcż je někto pschestała, stat abo swětna wýſchnoſcż, kíž so za wšehoſmocnoho džerži, je ſwoje mijezh pschekoc̄i, ſo do naſejnoſcžom njeſteho, kíž jomu njeſluſheja, zakonje a wukazý wudawajo, kíž najswęcžiſche prawa cyrkwe ranja, za tym ſo prōcowajo, cyrkj k ſwojej ſlužownich ſeſinicz. Wažna kročzel za wujedženjo tutoho za wérne zbožo ludu zaměſczi ſchłodnoho wotpohladanja ma ſo ſtac̄, pszech nowe zakonje, kíž kultusminister Dr. Halk 9. januara pruskomu ſejmej pschedpołoži, a we kotrychž ſo we druhej komorje tež hižom powſchitkownje jednasche. Žo ſo teſame wot krajnych zapoſlancow, ſnadž we komiffiji njeważnej pſheměnjenje, za dobre ſpónaja, na tym nictó dwelowac̄ njeſemóže, kíž ſtronu pruskoſto ſejma znaje a podwoſne zadžerzenjo mōcneje ſiveralneje ſtrony pszechciwo knježerſtwu we cyrkwińskich naležnoſcžach we poſlenich lětach wobedžbowasche. Děnuje tak wěſte je, zo pſchitſtad pruskoſto knježerſtwu tež we drugich němſkich krajach wjeſolych ſeſchowarjom namaka.

Prěni zakon rhee rjadowac̄ lublanjo abo s̄tudowanjo duchownych, wob-
sadzenjo wuprōzniennych duchownych mestow, postaji tež wschelake khostanja za tych,
kij jene abo druhe postajenjo zakonja pschitupja. Druhi zakon rhee we waschnju
a we mērje khostanow, kij so na pschestupjenjo zakonja postaja, a slubi zarjado-
wanjo wosebitoho sudniſta za chrlwinske naležnosće. K tomu pschipoloži hiſhce
so tseci zakon, kij wступienjo z chrlwie rjaduje.

Tute zakonje pak su pschedewskim pschečzivo krajnej wustawje, kotrež swē-
nje wobledžbowac̄ su ministrojo a ludowi zapoſlancjo swjatočnje pschisahali.
Pjatnath artikel pruskeje wustawy postaji, zo smē katholska chrlie kaž tež evangeli-
ska swoje naležnosće sama rjadowac̄, a wostanje we wobśdzenju a wuzi-
wanju ji pschitupskich wustawow, a fundacijow a zamoženja. Kublanjo a s̄tu-
dowanjo swojich duchownych pak je tola naležnosć, haj runje najswjeciszha
naležnosć chrlwie sameje. Wona je wot swojoho bōjskoho założerja porucznoſć a
pravo dōstala, bōjsku wērnoſć wozjemiec̄, a joho hnady wudželec̄, wona ma tak to so
samo wot so rozemi tež postajec̄, pschez koho a na lajke waschnjo ma so to stac̄.
Stawizny wueča, zo je chrlie wot japoſchtoſkich časow hac̄ do dženifichho dnia
wulku wāžnosć na wuzwolenjo a rozwucjenjo duchownstwa kladka, pschez wosebite
mudre kozne tefame zrjadowala. Toho runja je tež wobſadżowanjo chrlwin-
skich mestow naležnosć chrlwie sameje a jene prawo, kij je wona tež we wschel-
kētstotekach zamkowala. Je wona tež na swojim zapocjaku wēsth džel swojoho
prawa kheszczanskiej wosadže a požđischo krajnym wječham wotstupila, sta so to
jeno tola we wēstej nadžiji, zo so pschez to lepshe chrlwie spēchuje, ženi pak njeſta
so to we mēnjenju halo by to jene statej pschisleschomne prawo bylo. To su
po tajkim naležnosćem chrlwie, kij smē wona sama rjadowac̄. Tola we naschin
času, hdjež mōc wjac plací hac̄ prawo, budje liberalna strona pruskoho sejma
zadžew, kij je we wustawje pruskoho kraje nowym zakonjam stajeny, lohej wot-
stronicz wjedžec̄ pschez to, zo tamny artikel pschemenja.

Zakonje pak kladu tež młodym ludžam, kij cheedža so skužbje chrlwie swjecic̄,
porno druhim powołanjam njerune wobežne winowatosće, a so zda, halo dyrbjeli
so pschez nje runje młodji ludžo wot s̄tudowanja theologie (duchownstwa) wot-
trascheč. Wjez tym zo so wot leſarjow abo prewnikow abo drugich zaſtojniskow
pruhowanjo we powschitkomnej wēdowskiej zdželawosći nježada, ale so z wobſtathm
pruhowanjom po ḡymnasiju społoj, maja kandidatojo duchownstwa po doſonjanich
s̄tudijach tajke pruhowanjo wotpoložic̄. — Wjez tym hac̄ drugih dowolnoſć dō-
stanu, tak mjenowane pensionaty założic̄, je katholiskim biskopam pschez zakon za-
łazane, seminarz mēc̄, we kotrych ma so młodym ludžom, wosobnje tež nadatym mło-
dzen cam kudsonich staršich pschiležnosć s̄tudijam dawac̄, a jeli zo powołanjo we
sebi čuju, so duchownstwej pschihotorowac̄, hac̄ runje sebi to trientſki koncil žada,
a wosebite zrjadowanjo chrlwinskih naležnosćow mjez japoſchtoſkim stołom a pri-
ſkim krijezteriom to tež postaji. — Wēchniske seminarz nimaja so dale rjado-
wac̄ po chrlwinskih pschilaznach, ale po spodobanju swētih präsidentow, kotrymž
maja so wustawy seminarow pschedpoložic̄, tež jich dohlad stoji pod statnymi
komisarami.

Cyrkwińska wychodźstwa nima wjac samostatnie cyrkwińskie města wobśadzecz, ale swětni zaſtojnich móža z wěſtich winow toho abo drugoho wuzanknycz, hdźż so jimi prawje njeſubi. Tak je móžno, runje najazkužbniſhim mužam, hdźż so jich naſlady kniežerſtwu njeſubja, k wſhem wajnym cyrkwińskim měſtam piſhīſtup zadžewacz. — Stat dyrbi pschez nowe zaſonje tež móć dōſtačz, cyrkwińskie města, po tajim prawo k wudželenju ſwj. ſakramentow a t. d. zas tež wzacz, a na drugiej stronje poſtajicz, zo móć a prawo měſchiňske zaſtojnictwo zaſtačz, tež hiſheče traje, hdźż je biſlop po cyrkwińskim prawje měſchińcej dowolnoſcę a móć woźnije. Wot dowolnoſcę a ſpodobanja ſtatneje wychodźſcie wotwiſuju tak po nowym zaſonju cyrkwińskie zaſtojnictwa. Haj krajny pschedyda ſmē we katholſkej farje Boże ſlužby ežiſče zdehnycz, hdźż biſlop wuprónjene měſto po ſpodobanju kniežerſtwa we běhu lěta njewoſadži. To ſu z krótką poſtajenja nowych zaſonjow.

Zo ſu teſame wulku zrudobu mjez wſhemí ſprawnje zmýſlenymi zbudžili, njetrjeba drje halle fo piſhīſtajecz. We drugiej komorje ryečachu piſhīſtivo nim nie jeno ſławne znaczi katholikojo, ale tež ſprawnje zmýſleni protestantojo. Dic hreže drje njebudža piſhīwaczo zaſonjom wotwobrocicz, dokelž kniežaca liberalna ſtrona podpjera kniežerſtwo we poczijſhczowanju cyrkwie a njeđa ſo piſhiez žane miny wot předhy wotryčzanych krocželi piſhīnjeſcę; tola pak rozwucža wone kraj a lud we waſchnju, na kotrež ſo tak wajne zaſonje wuradzeja a dokonjeja.

Tola, tak ma jedyn prawo ſo prashecz, ſhoto chce po prawym kniežerſtwo z tutymi nowymi zaſonjemi doſahnyčz. To nijejo wjac pětajne. Katholſka cyrkje Němſkeje ma ſo wot Roma, wot jeje widzownoho vječha dželicz; je ſo to ſtało, potom ma ſo za Němſku narodna cyrkje, kiz je we wſchitkim wot ſtała wotwiſna zaſožicz. Budž ſo to radžicz? Hdź bychu biſkopja iapoſchtolskomu ſtolej ſlubjeniu ſvěru zlamali, hdź bychu měſchińch na swoje we ſwiatoczejne hodžinje ſwječiſhnych date ſkovo, swojemu biſkopej podwołnoſcę a poſkuſhnoſcę ſtajnje wopolazacz, za- byli, potom ſnadž mohle ſo za cyrkje nětko ſo piſhīhotowace rječazh k jeje doſpolnomu wuſpinanju trjebacz. Tola tuta nadžija zhebie zaměřci pruske kniežerſtwo, dokelž katholſki lud wě, zo je „duch ſwiaty biſkopow“ a nic wſchelačich swět-nych piſhedydow a kultusministrów, „poſtajiſk, zo bychu cyrkje Božu w jedli“. (Iapoſcht. ſlaw. 20, 28.)

Stare recepty na piſhīſtvo katholſkej cyrkwi.

(Slovenjenje.)

7. Aſcheſezenjo piſhī ſudniſtvo. Hdźż je ſo ſudniſtvo zhrromadžilo, ſtuſi jath piſhī ſudnikow a wſhemach wocži ſu na njoho zložene. A ſhoto je za- cíjſhcz prěnijoho woſladanja na ſudnikow? „Wſchit na njoho hladachu, kiz we radže ſedžachu, a widžachu joho woblicžo laž woblicžo jandžela. (6, 15.)

Nětko zapocžina ſo woſkoržowanjo: „cžile ludža ſu Židža a cžinja nje- mér we měſeče.“ (16, 20.) „Wón piſhīſtivo zaſonjej ludži wabi, Boha cže- ſejicz“ (18, 13.) „Cži, kiz w měſeče njeſt cžinja, ſu ſem piſhīchli a Iason je jich na hoſpodu wzak. A cži wſchit na piſhīſtvo khežorowym wulažam cžinja a

praja, zo jedyni druhí je král: Jézus.“ (17, 6. 7.) — Psihi tajlích wobštoržowanjach druhých do wobštorženoho bijachu a wýšchnoścž so wo to njeſtarasche. (18, 17.)

Z chla pał mjeſeche zjavný ſkóržník swoju mužu, hdijž dyrbi ſkóržou zeſtajecž. Tak so Festus za wuſchomaj drapa, a dyrbi wuznač: „Wěc bjez rozmá so mi bjez zda, jatoho pôſlaciež a joho winy njewoznamjenicž.“ (25, 27.)

Ke dobrej ſkóržbie ſluſcheja ſwědkojo. Tež cji tam běchu; pschetož „woni ſtaſachu mužow, kij praſachu, zo ſu ſlowa hanjenja wot njoho ſkyscheli.“ (6, 11.) — „A ſtaſichu faſchijných ſwědkow, kotſiž dyrbiachu prajicž: tónle cžlowieck njeſchetaſta ſwiatomu měſtej a zaſkonjej ryc̄ecž; pschetož ſmý joho prajicž ſkyscheli: zo tamny Jézus z Nazareta tele město zniči a podawizný pschewení.“ (6, 13. 14.) „Mnohe a cježke winy wumjetowachu, kotrež pał doložacž njenózachu.“ (25, 7.)

Ważna wěc psihi ſudženju je wupraſchowanjo. Najkrótsche waſchnjo je pschech, ſo z krotka wopraſchecž: „hačž tomu tak je?“ (7, 1.) „A ſtaſichu jei do ſriedža a praschachu ſo: „ž lajkej mocu abo w cjejim mjenje ſtaj to cžiniloj?“ (4, 7.) Hjžom tehdyňm chchchu, zo bjez dowolnoſcze wěſtých wýſchnoſcōw nictó wuejicž a džiwý cžiniež njeſmē.

Waſchnja dla dyrbi ſo wobſtorženomu dowolicž, zo ſmě ſo wuznač abo tola zamkowicež. Tola njebu tajſe zamkowienjo w ſedžbu mête (7, 54) abo ſudnik je njevěrjeſche, kaž to Festus poſaza, kij wótſe prajeſche: „Th blaznich, Paule!“ (26, 24.) Njeſpodobnū ryc̄ž wjedžachu z krotia wobrěznicž. „Woni poſluchachu hačž k tomule ſlowu; potom pał pozběhnyčhu ſwoj hłos a woſachu: přječ z tajkim ze zemje; pschetož njezaſluži, zo je živý! Tak woſachu a injetachu ze ſwojej draſtu a cžiſtachu próč do powětra.“ (22, 22. 23.) — „Wýſchſchi měſchnič Ananias porucji woſkoſtejachym, zo býchu joho na hubu dyrili.“ (23, 2.)

Hdijž běſche tak po dobrým waſchnju ſkóržba a pschepytanjo rjenje wjedžene, wotsalichu ſo ſudnikojo, zo býchu mjez ſobu wuradžili. „Wuradžowachu mjez ſobu a prajachu: ſhco jeno z thmile ſudžim cžinim?“ (4, 15, 16.) „Zo ſo wěc bóle do luda rozſchěrila njebh, chcemy jím pohozhež, zo njebhchu wjach we thmile mjenje k žanomu cžlowieckej poryc̄ci. (4, 17.) — Hkowna myſl a wotpoſlad ſudnikow běſche pał tola najbóle ta: „Běchu rozmjerzani a chchchu na to, kaž býchu jich morili.“ (5, 33.) Zo ſo ſudnikojo nic jeno wot ſprawnoſcze, ale tež wot druhich wěckow naſwiedowacž dachu, je wjach kročz naſpomnjene. „Wón ſo tež nadžiſeſche, zo pjenyežy dóstanie.“ (24, 26.) „Festus chyſche Židam hnadu wopofazacž.“ (25, 9.) „Widžesche, zo ſo to Židam ſpodboba.“ (12, 3.)

8. Wſchelake wufudženja, kotrež ſo na kſchesczanow derje naſožowacž hodža. „Zawokawſchi jich, zaſkazachu jimi, zo njeſmědža chle nježo ryc̄ecž abo wuejicž we Jézusowym mjenje.“ (4, 18.) — „Z pohozjenjom jich puſteſčihu, dokež njenamakachu, kaž býchu jich poſtoſali.“ (4, 21.) — „Dachu jich ſchwikačz a zaſkazachu jimi, zo njeſmědža chle nježo we Jézusewym mjenje ry-

čęcz." (5, 40.) — „Hdyż będu wot Iasona a drugich doszczęzinjenjo (caution) dostały, pułkowniczy jich." (17, 9.) — „Wyschnoć dasze jimi drastu roztorhnęć a jich z prutami schwilacż." (16, 22.) — „Wustorkachu joho z mesta." (7, 57.)

Zara witane khostanjo bęsze jaſtwo, kotrež chcemy sebi bliże wobħladač. Wulke mnhoſcę ludu joho szczewaſche a wołaſche: floncuj joho." (21, 36.) „Hdyż będu jich z wiele razami schwilacż dak, półłachu jich do jaſtwa." (16, 23.) „Jaſtwjencej poruczjiku, zo by jich pilnje strażowak." (21, 36.) Hdyż bęsze tón taſku porucznoć dostał, póża jich do najkubischoho jaſtwa a zwjaza jim nohi do kłody." (16, 24.) — „Wostaj i Pawoła we jaſtwje hacż na druhe lěto." (24, 27.)

Ale hiszczęſe druhe frēdli su naspomnijene, kotrež halo poslednje węſcę pom-haja, hdyż druhe njeſlukowachu. „Kamienjowachu Schęzepana." (7, 57. 58.) „Jakuba wón z mjezom mori." (12, 2.) „W tamnym času naſta wulke pscheſcęzhanjo chrlwie." (8, 1.)

Też to je nam powiedane, ſchto febi ſudniſlojo po ſudzenju praia, hdyż su sami mjez ſobu: „Hdyż będu woteschli, ryczaſhu mjez ſobu a praiaſhu: tónle čłowiek njeje ničo ležinik, ſchtož by ſmierę abo jaſtwo zaſkužiło." (26, 31.)

9. Naspomnicz hóđno je też to, ſchtož febi dobrí ludzicžkojo pschi wſchętih thchle węcach pschi ſebi myſlachu a pscheſachu, a tał je wſcho k dobromu ſkonczej pschiſtło. „Zawérno, tónle čłowiek je zarażen, dokež joho wjeczenjo pschi ſiwiennju njeſtajji, potom hacż je morju wuzęſtňk." (28, 4.) — A woni wo-čiaſkowachu, zo wón zezačela a nahle padźwyski wumrje." (28, 6.)

„Wſchitey rozpierzchihu ſo po krajinach." (8, 8.) — „K khejorej ſo wołam." (25, 11.) Sprawnoć khejora bęsze posledni wuzęſel; ale japoſchtoſte ſtawizny nam njeſpowiedaja, ſchto je khejor za kheſcianow sprawnoho činił.

? —

† Kanonikus Emil Heine.

Sobotu, 18. januara, rano 6. hodzinje wumrje we Drežđanach po dołhei a čężej khoroszcji swérnych dżelsacer we wótnej winich Bożej, wysokoſtoſiony kniež Emil Heine, zaſkužny kralowſki dwórfki pređar, a kanonikus tachanstwa we Budhſchiuje. Njebohi narodzi ſo 24. julija 1806 we Drežđanach. Zeho macž, rodžena Francozońska, woczahny ſwoje džęzi we bohabojoſczi a pobožnoſczi a za-položi tał we jich wutrobach dno k rjanym kheſcianſkim poczinkam, pschez kotrež ſo woſebje njeboji dwórfki pređar we ſiwiennju wuznamjenjeſche. Preñju wędowſku dżęławoſcę dosta we Drežđanach, a po z wulkej kwalbu we Prazy dokonja-nych filoſoſiſkich a theologiſkich ſtudijsach bu we lęcze 1831, 24. oktobra k męſch-nilej ſwjećenj, a ſklukowasche najpriyedy 4 lěta we Freibergu halo farſki admini-ſtrator a wot 1835 hacż 1837 halo kralowſki kapłan we Lipſku. Rjaný dar, k ryczuwiſczi procowaſche won pschez njevo bſtajnu piłnoſcę k woſebitej wuſtojnoſczi

wudošpołnicz a zo bě so jomu to radžilo, połaza joho powołanjo we lécje 1837 i zaſtupnomu dwórkemu pređarzej pschi kralowskej chrlwi we Drežđanach, a hdžyž bu dwórkli pređaré knj. Josef Dittrich i japoſchtoſtemu vikarej pomjenowanym a i tachantej we Budžschinje wuzwoleny, bu Emil Heine i dwórkemu pređarzej po-
zběhnjeny. Pschez 33 lét z cyla ſtutkowaſche won na tutym wažnym měſcie a doby ſebi powſchitkomu čeſcž a luboſcž. Kralowskej majestoscej darischtnej jemu ſwoju woſebitu doměru, i ſwojmu ſpomiedniſej ſebi joho wuzwoło. Tež rjane zjawnie dopokazh pschizpoznačja zaſlužbow buchu jomu wudželene. Tachanstwo ſwj. Pētra we Budžschinje wuzwoli jeho kanonicej, a kral čeſczeſche joho pschez ryjezrſli kſchi zaſlužbnoho rjadu. We vikariacze bě won wot lěta 1859 druhi a wot lěta 1864 preñi biſkopowu radžiczel we herbſkih krajach. — Nekotre lěta bě njeboji dwórkli pređar hžom khorwath, mójeſche pak tola ſwoju ſlužbu zaſtačž hacž do nazymja lěta 1871. Loríſche naſlo pýtaſche pomoc a položenjo we kuj-
pielach Marienvad, na zapociatku junija pak wróci ſo ſtrahne khorž domoj, a wot toho čjasa jow mějeſche won wjèle čerpiecž, tak zo bě jomu ſmjerč we prawdže wumozjenjo z doka ſylzow. Jego čjelo bu póndžele 27. januara popo-
duju do klima zemje wotpocžinkę położene. Hnadiuň knj. biſkop. ſam mějeſche poħrjeb, laž tež hnijomu poħrjebnu rħež, we kotrejž won na njeboho hako ſwē-
noho měſchnika, ryjezniwoho pređarja a luboſciwoho čłowjeka z rjantmi ſłowami ſpominasche. Wysche drežđanskoho duchowniſwa pschewodžesche joho wysodostojnyh knj. senior tachanstwa z Budžschina a knjez ſuperior a farar z Lipſka. Kralowskej majestoscej a kralowske knjeſtwa běchu pschez ſwojich najwyschſich zaſtojnifikow za-
ſtupjene. Wulka čjroda pschewodžeri ze wſchěch powołanijow wopolaza njebohomu poſlenju čeſcž a luboſcž. Boh daj jomu wěczne myto, a joho duschi njech ſwě-
cji wěczne ſwětlo.!

Nowinki a powjeſcze.

Z drežđansleje diöceſy.

Z Drežđan. Kaž je znate, wobsteji we Drežđanach „bratſtwo i wěžnomu čeſczenju najswječiſchoho ſakmenta woltaria a i pod-
pjeranju kħudħih chrfwów.“ Sobustawh bratſwa maja lětnje po ſwojim ſpodbabanju mału jałmojnu pschinjeſcž a měſacznje ſo hodžinu doļho najswječiſhomu ſakmentej modlicž. Jałmožma kaž tež druhe darh, nałożuja ſo i zaſtaranju kħudħih chrfwów z pschitoſnymi paramentami a ſchatami a druhimi nužnymi wěcam. 9. januara mějeſche wubjek bratſwa lětsa ſwoju preñu zhromadžiznu, we kotrejž běchu džalowne liſty z wſchelalich městow, do kotrejž běchu ſo we za-
dženym lécje darh ſtali, čitane. Taſke liſty běchu mjez druhimi tež z Radworja, Kalbic, Wotrowa, z Scherachowa, Lubja atd. Sobustawow ma bratſwo hacž doſtal 488, wysche Drežđan a Lipſka ſu tež Euziſch katholiko derje na nim wobdželeni. Zhotowaniſo ſpomijených cykwiſtich wěcow stanje ſo darmo wot knjenijow we Drežđanach. Rjane bratſtwo zaſluži ſebi rožſčerjenjo.

Z Drežđan. Schulski zakon, kž ſo taſ doļho pschihotowaſche a tež

wot komorow swědomicze muradzowasche, je nětko dokonjanh. We wſchelalich jara wažnych wěcach pak nijemójeſche so wjetſhina druhej komory z prěni komoru, kiz postojenia kniejerſtwa podpjera, wujednac̄. Tola pak nijewučini wjetſhina komory dwě tſeczinje hlosow, kiz su trébne, zo bych u so jich namjet h zalo- njej pozběhnili. We tuthym padže ma kniejerſtwo prawo po krajnej wustawje we pszechjednoſci z prěnjej komoru zakon zawijsć. Hac̄ budže so to ze ſchulſkim załonjom we prawdze ſtač, njejo hiſhce wěſte. Hdyh by ſakſti lud we za- konju roszubidic̄ ſměl, njeby wěſci liberalnej wjetſhine pſchihloſowaſ, ale so za kniejerſtwo a prěnju komoru wuprajit. Kužich zapoſlancio z kwalobnym wu- wzačom kublerja Straucha (Ketla), hloſowac̄u wibitc̄ z liberalnej wjetſhiniu, tež Beeg, kiz ma wulki džel katholickich hloſow. — Hdyh so ſchulſki załon zawi- dze, rozwuciž kath. Poſok drobniſho we tutej wažnej wěcy.

Z w u l r a j a.

Pruſſia. Kniejerſtwo dže na naſtupjenym puču pocjſchęzowanja cyrkwe ſtajnje dale: duchowni hako dohſadowarjo ſchulow so wotſadzeja, ſobuſtarh du- chownych rjadow so ze ſchulow wuſtorkuja, jesuitojo so z wotenoſho kraja a z wotenoſho domu wupokazuja.

Pruſſia. Biſlop Martin z Paderborna je kniejerſtu hjez wſcheje bojo- ſeje wozjewil, zo thce won kraje datu pſchisahu hac̄ do ſmierze ſwěrnię džerzeč, zo pak budže runje tał ſwěrnię pſchisahu, kiz je cyrkwi cziniš, dopjelnic̄, a tał jemu runje tuta pſchisaha załaze, nětko pſchepoložene cyrkwiniske załonje wobled- bowac̄, njech su tež ſchtraſy, kiz so na jich pſchepostupenjo poſtaja, tał furowe taž chejdzia.

Pruſſia. Najwyſchſha evangelska duchowna wſchinoſc̄ „Oberkirchenrat“ mjenowana, je tež wopomnjeniſke piſmo we naſtupanju nowych cyrkwiniskich kažnijow na druhu komoru pruſſkoſe ſejma poſtała, we kothrmž so pſched nałożenjom tam- nych załonjow na evangeliſku cyrkji wobara.

Rakuſſe khejorſtw. Němſkocentraliſtſka ſtrona je poſleni trumf wu- hraſa, ministerſtwo hce w nětežiſcej krajnej radze (rajchsrac̄e) nowy wolsbny załon za „nowjeczornu“ poſtoju thějorſtwu (cisleithanslu) pſchedpoſtožic̄. Po tymle za- konju ma so zakładny załon, kiz je thějor w oſtobru 1860 hjo dał a wjac̄ kročz wobkruc̄iſ, pſheměnič, ſchtož wolsbny do rajchstaga naſtupa; dotal wuzwolachu ſo mjenujich zapoſlanch do rajchsrata wot ſejmow, ſchtož jich ſamostatnoſci pſchi- ſtuschesche, ale nětko maja ſo ſejmy wobeńc̄ a tamni zapoſlanch dyrbja ſo direktnje wuzwoleč po wotřeſach, kiz su kumſchtne, ale jara njeſprawnje tworjene. Wo- ſebje ſu kraje, hdež njeněmſte ludh bydla, wo wjac̄ zapoſlancow pſchirótſhene, hiſhce bôle pak rôlniſte a wjeſne wobydleſtiwo, kiz ma pſchecziwo měſchčianſtu mjenje zapoſlancow. Duž by němſkocentraliſtſka ſtrona po tažlim załonu wjeſhchinu doſtala. Tohodla njeje žadny džim, zo ſo ludh thějorſtwa z wuzzačom tamneje po liczbje ſnadneje ſtrony mócnje zbehaja pſchecziwo ministerſtomu namjetej. Po- ſach a Šlowenciojo, kiz hiſhce w rajchstagu ſydaſa, pónidža z njoho, hdyh ſo tón namjet na rajchstagu wozjewi. Čezech a Morawſkej pak pod-

pisują po statystach ziemie pręstwych na kieżora samego, w których na niesprawności tamnego nowego zakonu pozajmują. Też su na wnych stronach ludowe zhromadzizym pschipowiedzene. Idzie; jo resolucija (wozganknienje) wo tej należnosći stanie. Njech pak policajmo a ministerstwo tajte pręstwych a zhromadzizym pscheeżiw wobstejacemu prawej zakazuje, kąż chce, kieżor zhoni tola zmyslenjo swoich ludow a jo — najskerje hiszczę w prawym czasu dopomni. Z najmniejsza je kieżor wondanjo jomu podzielony namjet zakonu psched wozjedom do Peschta wotstoreżek a też najnowisze powiecie praja, zo ministerstwo węc zasy kusk po swoim waschniu „porzedzi” a nanajhorje budże namjet na koncu rajchstaga komisji pichepodat a tak haęz na pśichodnym rajchstagu nazymu wotstoreżenj a bież tym czasom so — něchtożuti k zaśitanju prawa stanie.

M. H.

Należnosće towarzystwa.

Sebusiawu na lěto 1873: II. 83. Milt. Wawrij z Jawory; 101. mař rěfacy: Hana Hantowa z Marwerja; 110. J. Scholka z Kaschec; 111. Jakub Rynčeka z Kaschec; 112. Jakub Stranc z Žurie; 113. M. Böhme z Werowa; 114. Jurij Pjech z Krjepec; 115. Kornel Nowak z Khanec; 116. Jakub Symank z Wotra wa; 117. Jakub Smoka z Kaschec; 118. Petr Smoka z Werowa; 119.—128. z Khruscic: Michał Pożer, Jakub Barjent, Jurij Herrmann, Michał Nowotny, Michał Serbin, Marija Wenkowa, Hana Bruseyna, Hanža Hermance, wucjer Jak. Pjetash, kapitan Jak. Scholka; 129. Petr Pjech z Časac; 130. Rozalia Weiß z Warklec; 131. M. Glašec z Warklec; 132. Milt. Duczman z Wudworja; 133. Milt. Hennig z Smieječkec; 134. Jan Delenka z Wutokcic; 135. Michał Pječzka z Vanec; 136. Petr Černja z Now. Jasenicy; 137. Michał Hajdka z Sulschec; 138. Jakub Rynč z Čorneč; 139. Wladlena Waldzina z Čorneč; 140. Jakub Vér z Libonja; 141. J. Leschawa z Prawocic; 142. Jak. Groß z Nučnic; 143. Michał Janka z Jasenicy; 144. Wladlena Kaschporowa z Baczonja. (Pśichodnje dale.)

Na lěto 1872 deplacjichu: II. 438. Jakub Schwejda z Nalbic; 439. Michał Čornak z Konjec; 440. Jakub Čornak z Konjec; 441. Miskawich Scholka z Konjec; 442. Miskawich Nocho ze Schunowa; 443. Jan Rachel ze Schunowa; 444. Werschla Schipšikec ze Schunowa; 445. wucjer Kleiber ze Schunowa; 446. Milt. Čornak z Khasowa; 447. Jan Lehman z Voranec; 448. Marija Smolic z Bronja; 449. M. H. z K.; 450. Marija Bjarschec z Khanec; 451. Michał Mark z Bžerje; 452. Jurij Petrijenc z Bžerje; 453. Augusta Žurowa z Bžerje. (Pśich. dale.)

Na lěcje 1871 a 1870: J. P. z N.

Debowolne dary za towarzystwo: direktor H. Blumentritt 15 nsl.; J. Smoka z Kaschec 15 nsl.; Jak. Rynč z Baczonja 10 nsl.; Jak. Groß z Nučnic 5 nsl.; S. 4 nsl.; Sch. z M. 2½ nsl.; H. M. z Dj. 5 nsl.; H. B. 2½ nsl.; H. B. z N. 5 nsl.

Dary za cyrkej w Čornečach abo Baczonju.

W cjeicji Bożej a k spomoženju duszow su dary mowrowali: Wot někotrych dobrocielow z Budylčina 5 tol.; jedyn kubler pśchez mlynka Wawrika 25 toleri.

Hromadze: 6338 tol. 2 nsl.

Katholicki Posł

Wukhadźa pręnu a třeću
sobotu w měsacu.

Cyločetna płatcyna na pósće
a w knihařni 17 nsl.

Ludowy c̄zaſopis,

wydawany wot towarzystwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschiu.

Redaktor: Jurij Lusčanski.

Číslo 4.

15. februara 1873.

Lětnik 11.

Nowe hnadowne město świątceje Knježny Marije we Lourdes.

Bóh ma týsacore ſredki a puce ſt wudželenju ſwojich hnadov. Wěſte měſtna pał ſwědča wo joho woſebitej dobročiwoſci. Stawiznū wſchēch čjasow nam to dopołazaja. Čzohodla ſebi Bóh runje te abo druhe woſebite město ſt wopoła-
zaniu ſwojeje miłosće wuzwoli, za tym ſo my prashecz nimam, joho radh ſu
za nas njevuſlēzomne. K woſebitej wudželnych ſwojich dobrotoſ poſtaji wſchoho-
mocnū husto najſwječiſchu knježnu Mariju. Wona djen je nam najwoſobniſchu
hnadu Božu, zbožnika ſweta pschinjeſka; wona, macz bōſſkeje hnady, wuproſh nam
taž tež druhe woſobne hnady. Stawiznū a wěſte podawki, kž rozoſimy čłowječ
pręcz njemoſe, poſkazuja pał nam tež we wſchitkach krajinach měſtna, na kotrejž
wudželerka Božje hnady na ſpodiwne waſchnjo próſtwy čłowjeckow wuſkyscha a
jim woſebite dobroty pschiwobročeſche. Taſte měſtna mjenuju ſo hnadowne
měſta ſwiateje knježny Marije. Taſte hnadowne měſtna namakaju ſo ſkoro
we kóždym kraju, kž ma kſcheszanskich wobdylerow. Někotre z nich ſu wuzna-
mene pschęz hnadowne ſwiečatka najſwječiſcheje knježny, kž ſo tam khowaju, taž
Loreto we Italskej, Einsiedeln we Schwajcarskej, Krupka we Čeſkej, Róžant we
Luzicach. Tola njeſmje ſebi tu ničto myſlič, halo by taſte hnadowne ſwiečatko
ſame na ſebi taſku wuſkyschu moc mělo, ně, Bóh wopołazuje we ſwojej dobro-
čiwiſ wſchohomoch tamnym, kž ze žiwej wěru a krutej nadžiju we ſwieču psched-
ſtajenu ſwiatu knježnu pobožnie čeſeča a we zaſtupnu próſtwu proſcha, ſwoje
woſebite hnady. — Druhe hnadowne měſtna naſtachu pschęz woſjewjenjo najſwje-
čiſche knježny, taž La Salette we Francózskiej, abo Philiſpedorf we Čeſkej. Woſe-
bitu kóžbnoſeč doby pał ſebi we naſchim čjaſu tež hnadowne město we južnej
Francózskiej pschi měſtačku Lourdes (wupraj Lurd), na kotrej ſo tež we Paſole

wjackrac̄ spominasche. Stawiznu joho nastac̄a chcu po mot skawnoho spisowac̄ela Albana Stolza wudatej brojurey c̄itarjam Poſla powjedac̄.

Lourdes je městac̄ko we dīcesy Tarbes, njeđalko mot pomjezow Španiſkeje. We tutym městac̄ku bě lhuď džekac̄er živ̄; joho najstarscha džewka, Bernh̄rdina z mjenom, 14 let stará, pasejche za wiech ny kliel̄ wowny pola burow. We lécie 1858 wzaidtej ju starszej domoj, zo byshtej ju k přenjemu swjatemu weprawjenju pschihotwac̄ datr̄, d. ē. jo, mělīcze a skale po swojim c̄ele, njebě tež po duchu bohac̄e wobdarjene. C̄htwotk psched pôstnicami njemějše swjóbsa lhuđoho džekac̄era ani drjewa, zo by sebi wobjed zwarič mołka. Wlacz pôšta tak džec̄zi, zo bychu drjewo zberali, iſi džehu psched městac̄ko k rēch a petom všez mōsi k wysekej skale, we kotrej bědu nětore prozijenych (Höhlen), jena wylste druheje. Dwe džec̄ci, běshtej hizom do předka schloj a male walečki drjewa nazbérakoj. Na dobo widzi Bernhardina pschi prónjenych we skale sporžiwnje rjanu žonsku, wobdatu mot jaſnych prihōw. Bě runje pschitvadnju, ale njebjo poczehnjenie. Wona mějše dothu draftu, běku kaž sně, liž bě pschitafana z módrym bantom, lotrohož kónych skoro haęk k zemi dosahachu. Z jeje htowu wiſasche běku schlewjer, liž tež ramjenja pschitry.

Tute spodžiwe wozjewjenjo wuhladajo, padny džec̄zo wusiržane na swoje kolena, wza kheise rózarije, a dchysche sebi swjaty křiž c̄inicz, tola wone tshepotasche, tak zo ruch k c̄zolej pschinjeſe njemějſe. Duž c̄injeſe žonska sama swj. křiž, a nětlo pschesia strach džec̄za. Wone so džiwa a njewě nicžo druhe c̄inicz, haęk sktež bě wschedneje c̄inicz zwrenžena, rozarije spewac̄. Hdyž bě Bernhardina wěrn, Woteže nadž, a Strowa sy Marija wuspěwaka, a k wobzanfnjenju skowa prajita: „C̄jeſez budž Bohu wótee a ſhuej a duchej swjatomu, tu ſo nahle wozjewjenjo zhubi, kaž hdyž swěc̄za hasnje.

Bernhardina kchwata njeměrna k tamnymaj džec̄zemaj, liž běshtej dale drjewo zberakoj a praschesche ſo jeju: „Njeſtej nicžo widžakoj?“ Džec̄ci prajeschtaj: „Ně, ſy ſnadž ty ſhoto widžaka?“ Majprjedy ſo Bernhardina ani powjedac̄ njemějſe, a hakle po wchelakich praschenjach wotmikwi: „Ja ſhy jenu běke zdraszenu knjeni widžaka“ a powjedac̄ ſo petom wschitko.

Hdyž džec̄ci domoj pschiudzechn, powjedac̄e mělōda ſotra Marija wſchitlo maćeri. Tuta nětlo wupraſhowsche ſo Bernhardinu ſama a ſkyſha teſame. Wlacz ſi prajesche: „To je ſo tebi jeno nědho zdat̄, a ja tebi zakazam, k tamnej skale khdžic̄.“ Na tym zrudi ſo Bernhardina, dofelž mějše wulſu žadosc̄, tamnu krasnu knjeni zaſ wohladac̄. Nježelu bě rjane wjedro, duž žadasche ſebi Bernhardina mot drnihich džec̄zi, zo bychu ſebi mot maćerje domolnoſez wuproſyli, zo nōža k tamnej skale hic̄. Po dokhium a wjele praschenju dewoli to mac̄ tež, a džec̄ci džehu hromadze najprjedy do chrkwy, zo bychu ſo tam modlili, a ſebi tež ſwjeczenu wodu do ſchleūčki wzali, dofelž tamnej džec̄ci prajeschtaj, ſnadž mōže to tež nědho zlo byc̄, a Bernhardina dyrbjeſche tohoda ze ſwjeczenej wodu pokrjepic̄, potom dyrbi ſo to zhnbic̄, jelizo mot Boha njeſtihindze. Hdyž tak ſkale pschiudzechu, njewidžachu nicžo. Bernhardina prajesche: „Chcemy rozarije spewac̄.“ Wone poſlaknýchmu hromadze na zemiju, a započaču spewac̄. Na dobo zavoka Bernhardina: „Hejče, tu wona je.“ Druhe nicžo njewidžachu; Bernhardina poſtrjepi ze ſwjeczenej wodu pschec̄zivo wozjewjenju, tu ſtipaſche žonska, ſo byshtej zo we rjanosezi a pschec̄zinoſezi do předka na kromu prozijenych. Bernhardina poſlakný zaſ a ſpewasche rózowé dale. Hdyž bě jen ſtonc̄iſka, zhnbi ſo ſwětke wozjewienjo. Druhe džec̄ci, liž nicžo widželi njebýhu, haęk njeměrne wobliczo jich towarzſhli, bojaču ſo, tak zo prajaču: „My tam nječamy wjac hic̄.“

Pſchez powjedanjo džec̄ci bu wěc kheise znata; wosobnje powjedachu njich ludžo we njej! Někotři do njej wěrjaču, drnži nic, tſec̄i ſo jej ſmejačin, a zaſ druz̄ k ni wjele pſchitajachu. Wosobniſhi měſčjenijo mějachu pač cyku wěc za klupeſc̄, wo

Kotrejž ani ryčecž hōdne njebe. Tež starshej holežki njemysleshtej drje sebi, zo je duschne džecžo khalo, ale zo je so ji nějšto zdalo.

Popjelnu frjedu džeshtej dwoj pobjaznej čžowjelej z Bernhardinu k sláke. Bernhardina tu zaš pošlalnu a spěwasche rójowc; na dobo wona zawoła, wuhlada swětkoſč, stýski swoje mjenou a widzi spodživne rjanu knježnu zaš we próžnjency stojo, tamnej dwě žónskej tež nětko pošlalnýchtej, zaſvěčzischtaj swoju swjeczenu swěčku, a kaſazischtaj Bernhardinje, so prashecz, shto wožiwenjenje je, a shto dhee A spodživna knježna prajesche: „Pschinž dwě nježele za sobu, kóždy džecž sem.“ Potom wróci so do próžnjenc, swětkoſč bě hishcze krótki čjas widžecž.

So rozem, zo džecžo swojimaj starschimaj, tamnej dwě žónskej swojim znathym cykly podawlk powjedeschtej, a dokelž bě krótki čjas potym hermanek we městaciku, tak rožscheti so powjescz wo tym jara khětse po cykley woknoſceji. Wjèle stow ludži, a nježelu tylach pschinžechu k sláke, zo bychu holežku, pacjerje ſpěwajo, widželi. Wsheelach ſudžachu we cykley wěch tež jara wſchelako, mudračkojo prajachu, zo na njej nicžo njejo, hacž pſtiwéra, kiz dhee tamny džekacjer abo duchownſtwo k swojemu wužitku trjebačž. A tak je so duchownſtwo pſchi tym zadžeržalo? Cykle rožomnje; wone na zapocžatku nicžo we wěch njepraji. Harař měſta, kruhy a hōdny duchowny, zakaza swojim poměrčnym duchownym tež sláke khodžic; duchowni nimaja so na tym wobdželicž, dónž dpočazane njejo, zo wěc wot Boha pschinže, abo zo je někajše zdacjo. Tež biskop diöcesy zakaza duchownſwej, so do wěch měšhecz.

Nježelu 21. februara bě so hížem pſched slónca ſkhabženjom wjac tylac ludži pſched prožnjencu zhromadžiko. Tonkróčz pſcherodžesche macž holežku, kiz pſched prožnjencu pošlalnu a swoje pacjerje ſpěwacž zapocžinasche. Na dobo bě widžecž, zo se jeje wobliczo we ſwatej wjeskoſeji bkyščej, wona wuhlada zaš krasnu žónsku. Za kylili počaza so na wobliczu žónskeje wulka bolečz. Bernhardina so ſtróži a prasheſche so grubžena, tak zo ji ſhlzy z wožow kapaku: „Shto tebi je, shto mam ja činicz?“ A žónſla wetunkowi: „Meldli so ja hréjnikow.“

Hacž runje ludžo, kiz kechu pſchitomni, nicžo widželi njebečku, hacž jeno rožjasnjene wobliczo džecža, wěrjaču tola najmacyh z nich do wožiwenjenja. Hdýž bě so teſame zhubitlo, cíſsicezachu so ludžo k holežeh, zo bychu so ju wupraſhovali, tola tu píchindže policaj, položi swoju ruklu na jeje ramjenjo a prajesche, zo dyrbí ju policaj-komissarej pſchinjescz. To so sta. Čròda ludži džecže z njej. Policaj-komissar mějſeče cyklu wěc za jebastwo, ketrojuž dyrbjeſche wón kone činicz, wón da sebi najprjedy wſchó powjedacž, potom prćowasche so pſched wſchelake wupraſhowanja holežku zamolicž. Tola to so jomu njeradži. Bernhardina wetmkewesche pſchech jenak a z wěſtoſežu, duž stam komissar rezkoſbien nahle a zawoła na nju: „Ty kjis, jelizo hnydem k tomu njeſtojſich, dam tebje do kódy wotwjeſež.“ Hacžrunje naſtróžana, wosta džecžo pſchi tym, shtož bě předy wupraſita.

Cyklu hōdžimu dočho bě pſcheretſchenjo hížom tračo, mócene klepanjo ſčini jomu kone, holežchnych nan zaſtupi a žabasche sebi swoju džonku. Lud stojeſche we wulkej čzrodže pſched durjemi a cíſasche. Komissar pak prajesche k nanej: „Bječe ſo na kežbu, tuta wěc móže was do jaſtwa pſchinjescz, ja chcu tonkróčz holežku hishcze puſtečicž, zaſazam raf nanajkručiſho, zo by hishcze jumu k prožnjencych ſchla.“ Hdýž nan nětko ze swojim džeshtom na hafu pſchinže, powita jej lud z wjeskym pſchimofanjom.

Dokelž bě Bernhardina ſlubíč, dwě nježeli dočho wſchēdne k prožnjencych pſchinicž, džeshtem tam wona tež nadruhi djen zaš, círøda ludu bě tam hížom zhromadžena. Hdýž bu wona poſlalka, a rózarije ſpěwacž zapocžala, počaza so tež zaš spodživne rjanu žónska a prajesche: „Ja mam tebi potajeneſ ſebutželicž. Kotraž je jeno za tebje, a ketrož ty nikomu wožiwenicž njeſmejſich.“ Hdýž bě so to ſtačo, prajesche žón ka dale: „Nětko meja džowka, dži k měſaňnikam a praj jum, zo dhee ja na tymle měječe jenu

škapaku twarjenu měč." — Po tutoch ſłowach nječe dale witječ. Ludžo čiſtečzachu ſo někto k Bernhardinu a praſtachu ſo in: „Schtio je wona praſita?" Bernhardina pak wotmkowi: „Gene njeſměm je praſic̄, a druhe je ſe na měſčnikov." Wona džesche runy pueč na faru, zo by ſe praſita, ſchtioz mjeſteſte kazane. Ale farač ji kruče wotmkowi: „Ludžo, kiz tebi wěrja, myſla febi, zo je ſo tebi najſweczijſha kniežna wožjewika. Čzi, kiz ju tam njeviža, muhladaju ſnadž ju nědž we rjebeſach; th pak, jelizo ſy th ſhaka, njeuhladach ju ženi, ale pschičnjeſte za to do hele." Bernhardina praſeſte: „Ja njevěm, hac̄ je to ſwata kniežna, ale ja ſyム wožjewienjo widžala a ſtýchała, ale wone ſebi žada, zo by ſo wýſche ſtak ſyrkej twarika." — Po krótkim rozmýſlenju praſeſte farač: „Na twoje ſlowo ja hifšeče twaric̄ nje-mózu; th praſic̄, zo je na kromje prónjenc̄ džinov rózowý pjeň, hdžej ſo žónska wožjewia. Hdž ſo zas polaže, praſi ji, zo by ſo wona czernjowý pjeň ležej dala; potom chcu ja wěrič."

Tute ſlowa ſpodočku ſo woſobnje mudračzlam města, kiz chke wožjewienjo za jebatſto džeržachu. Družh zas wočałowachu, zo czernjowý ſek, hac̄ runje halle bě februar wěſci zaſčej. Na druhu djeni zbroniadži ſo znowa wulka čjroda ludu, weſkoło prónjenc̄, wěriwi a njevěriwi. Pschi ſkónca ſkhađenju pschičnje Bernhardina, poſlalim na ſwoje město, halo by tu eyle ſama byka, a wuczajuh ſwoj rózowc. Jednū zaſtojnū, kiz bě pschi pscheſtyſchenju Bernhardinu pschič policaſkomuſſara pschičtomu byk, a cyku wěc za hukpoſz džeržak, ſtupi čjíſce ſt ni, zo by ju derje wobfedžbował. Tónſam ſowjedaſche pozdzjich: „Hdž bě Bernhardina pacjerje ſpěwac̄ započala, ſwěczeſte ſo jeje wóczko ſpedžiwnje, jeje pscheſtaſnjene woſliczo widžo, zhubi ſo moja njevěra, ja běch pscheſwedženj, zo dyrbti tam nědžto pscheſnaturske byč, hdžej jeje wóczko hladashe. Bernhardina bě jandjelej podobna, poſtna poběžnoſc̄ a wjeſeſkoſc̄. Wſchitc, kiz ju widžachu, běchu hnueži." Ale rózowý pjeň wosta bjez ſopjenow, kaž přeby. Bernhardina džesche potom zas na faru a poſjedaſche, zo je ſpodižnu žónſku zas widžala, njejo pak we naſtupanju rózowohu pjenka žane wotmkowienjo doſtiata. Žónska ſo wuſměwlny a praſeſte třikrōc̄ za ſobu ſlowa: Poluta, poluta, poluta; potom je mi hifšeče poſtajnoſc̄ praſita, kiz jeno mi pteči.

Nazojtra bě tam zas wjele ludu, hac̄runje ſo žadany džin ſtač nječe. Hdž Bernhardina poſlalny, ſežhowaſche wjele jeje pschičkad. Žónska ſo zas polaza, a hdž bě Bernhardinje tſecžu poſtajnoſc̄ zjewika, praſeſte dale: „Vij a myj ſo we lužole." Nihžje pak nječe lužok ſt widženju. Žónska poſazowaſche na prawu ſtronu prónjenc̄. Bernhardina ſuwaſche ſo tam na kolenach, njenamaka pak nječe hac̄ ſuchu zemju. Wona wury z rukemaj jamiczku, ſnadž tač wulku kaž nopaſčk a hlej tu pužoleſche ſo woda pomalku a najprjedy ze pjerſhcu měſchaná, běſeſche najprjedy čjento kaž nitka po ſlate dele, bu pozdzjich ſylniſha, tač ſylna kaž ruka.

Na dnju, na lotrymž lužok ſo poſaza, bě ſo runje ſeſenjo wo ſtudni ſiloe čjatako, zo bu luždy tam wuſtroweny, kiz najprěni do njeje pschičnje. Za krótki čjas rožſhéri ſo, zo woda tamnoho ſpozjiwnje naſtatocho lužka khorych wuſtrowja. Jenomu ſtačarjej bu pschič 20 lětami psdi tſelenju kamjeni prawe wóczko tač wobſchledžene, zo pschič nje nječe wjac njevižeſte. Won da ſebi wodu pschinjeſej z tamnoho lužoka, mjeſeſte z njej ſwoje khore wóczko, a z wjeſeſkoſc̄u zavofa: „Ja zas widžu." Skero po tym zetyla ſwojoho ſtačarja a praſeſte ſt njonomu: „Kneže, ja ſyム na ſwoje wóczlo zas ſtrouh." Lěkar praſeſte: „To je njenózne." Štačar pak praſeſte: „nje nječe ſtačar, ale najſweczijſha kniežna wuſtrowika." Lěkar, kiz to wěrič njechaſche, wza ſwoje knižki, a napija nědžto do nich, zapschimy jomu ſewe wóczko, a praſeſte jomu, zo dyrbti čjitatc, ſchtioz na papjerje ſtoji. Buriette tač rekaſche muž, čjitashe lobčy ze ſwojim přeby woslepjenym wóczloni: „Buriette ma mjadro (Staax) a njeſchičnje ženi ſt widženju." Lěkar ſo džiwaſo praſeſte: zo je ſo tute wuſtrowienjo jeno pschič džin ſtač možko. Ale tež drugy dôſtachu pschič pacjerje a naſeženjo wody zas ſtrowotu.

(Pſchič, dale.)

Nowinski a powiejsze.

Z dreždanskeje diöcesy.

Z Dreždjan. Zažđenih thđenj bě lubowana kralowna Amalia straschne žkorjeka. Psihi jeje wysokich létach móžeshe so jedyn za živjenjo bojež. Tola Bohu džal, khorosz je so k lěpschomu wobrocisku, a dojpotne wustrowjenjo so býržy zas nadžija.

Z Dreždjan. Nowy schulski zakon njejo so hýscheze wozjewil. Wuczerzo we wschéch dželov kraja, kaž styschimy, tež we katholickich Serbach podpisuju próstwou na kultusministra Dr. Gerbera we wozjewjenjo a zawjedzenjo nowoho ważnoho zakonja.

Z wulraja.

Pruſſia. Zo býchu so nowe chrlwinske zakonje we Pruslej, po koticachž zvěje swětna wýschnosz najważnište znutekomne chrlwinske naležnoszce i jadowacj, zavjesz mohle, dýrbjesche so pruska wustawa (Verfassung) pschemenicz. Pratnaty a woszyniaty artikl krajneje wustawy zaruczischtaj chrlwi prawo, swoje naležnoszce po swojich kaznach rjadowacj, za wozjehnienjo a schtudowanjo duchownstwa so sama staracj, a wupróznejene duchowne města tež sama zas wobsadzecj. Pod zakonem tutej artiklow, kij chrlwi žane privilegiye abo woſebite swobody njewudžilitej, ale ji jeno to dowolitej, sktož ji skuscha, běchtej swětna a duchowna wýschnosz mjez sobu we pschczednoszci, stavu katholiskej a lutherskej chrlwje mjez sobu najbóle we mérje, a to runje pschinoſchowasche k wobkručenju pruskoho stata. Tola nětko su wjedzerjo stata pucež nastupili, kij njebudža zamłowicj moc, hdjž zakonje, kij su so hako dobre a spomožne wopolažali, bjez wschileje sprawnieje winy, zaczijnu a nowe zavjesz so prouja, kotrež we sebi tak wjese winy a stajnu pschiležnoszce k njeſpolojnoszci a k njeſchczednoszci zdžerža. Z tuthmi zakonjemi pscheczelis drje sebi knježerstwo mócnu a po chlej Němskej rozscherjenu stronu liberalnych, tola we swojim času wobroči taſama swoje brónje pschecziwo knježerstwu, dokelž liberalna strona njeznaće džala. — 4. februara běſchlej dwaj artiklaj krajneje wustawy wot wjetšinu druheje pschemenijnej pschimzatej, tak zo nětko chrlwi a jeje naležnoszce pod dohladom stata, t. r. swětnoho knježerstwa stoja, a tesame tež schtudowanjo a postajenjo a tež wotsadženjo chrlwinstich zastojnikow a skuzownikow rjaduje. Wschéch sprawnje smyſlenych dýrbjesche bolez, hdjž mužojo kaž Windthorſt, bratraj Reichenspergeraj, Malinckrodt, ſławny Gerlach, Stroffer, podarmo težka tak ważnych winow pschecziwo pschemenjenju krajneje wustawy we dołkich wuběrnje pschednjenyh ryczach pschinjeſechu. Knježerstwo je nětko tež we chrlwi wýschonomócne, a wěćji budže kultusminister Falk tež wschelake nowe chrlwinske kožnje we krótkim času dawacj; pschedewschim drje paſ tola budže hladacj a zhonič hchecj, skto z nětko pschedpoloženjimi tſjomí zakonjemi, kotrež druga komora snadž z matkimi pschemenjenjemi za dobre spóznaje, dosahnje.

Pruſſia. Pruscy biskopja su wopomnjenjske piſmo statnomu ministerijeſ wotpóſali, we kotorymž woni wobžaruja, zo je knježerstwo pschecziwo dotal placzomnym zakonjam bjez wuradženja z chrlwinskej wýschnoszcu nowe chrlwi nastupace

zakonje sejmej i pschiwaczu pschedpoložilo. We piśmie biskopja zamkowjeſa z wažnymi winami jednotliwe prawa chrkwje, kotrež nowe zakonje ranja, zamkowjeſa duchowniſtvo a něſiſche waſchnjo joho ſtudowanja pschečiwo wſchelakim poročam, kotrež ſu ſo jomu abo wot minijstra abo wot někotrych zapoſtaconow cziniſti. „Pſchedpoložene zakonje ranja a znicža runje najwoſobniſche prawa katholiskeje chrkwje a jeje biskopow, prawa, bjez kotrychž biskopja ſwoje winowatoſeſe dopjelnicž njezamoža.“ Hdyž ie ſo to dale dopolazalo, wobſtruczeja biskopja dale: „Micžo njebudže naſ wottraſhieč, cjiſtotu wěrž, wobſtačo a zarjadowanjo chrkwje pſchez chrkwinske kaſnje pſchedpiſane ſredki zamkowječ a zdžerječ, a ſkonečna tak wažne piſmo z ſłowami: biskopja, duchowniſtvo a katholiski lud, njeſſu krajej a khejorſtwej ſtraſhni, njeſſu njezinjeſliwi, njezprawni, pſchečiwo druhowěriwym njeſpſchečeſlvi. Njezadaja ſebi micžo nutriňiſho, hacž ze wſchitkimi we měrje živi bjez. Teno jene ſebi žadaja, zo je jim dowolene, po ſwojej wěrje, we kotrejž wěrnoſci ſu pſcheswedeženi, we měrje a počku živi bjez, zo ſo wobſtačo jich nabozniſtwa a chrkwje a ſwobodnoſcž jich ſwědomja njeſpſhima, a woni ſu hotowi, ſwoju ſwobodnoſcž, tež najměniſche ſwojich chrkwinskich prawow bjez bojoſcze, wobſtajuje a ze wſchěmi ſprawnymi ſredkami zamkowječ.“ Kultusminister, kaž to woſobuje wſchelake nowiny knježerſtwa zjawnje praſa, njebudže ſo pſchez piſmo biskopow wottraſhieč, tamne zakonje we prawdze zawiſeč, tute knježerſke nowiny njehanibuju ſo piſmo, kij je tola jeno na najměniſche waſchnjo prawo ſwojeje chrkwci zamkowječ, hanicž. Tu jedyn prawje jaſnje njeſpſchečeſloho ducha ſpoznaje, kij pſchečiwo katholiskej chrkwci a jeje wuſtawam tam knježi. — Wysche tutoho piſma ſu biskopja tež hiſteče na wobej komorje pruſkoho ſejma adreſſu wotpóſkali, we kotrejž woni we zaciſnjenjo tamnych zakonjow proſcha. Tak ſu paſtuſijo chrkwje ſwoju winowatoſcž cziniſti, ſu hrožace njezbožo wot kraja a chrkwje wotwobročicž ſo procovali. Woni budža ſwoje chrkwci a ſwojim woſadam date ſkovo wěſci džerječ.

Pruſka. We wſchěch diöceſach doſtaſaja biskopja wot duchowniſtwa zjawné adreſsy, we kotrejž duchowni ſwojim wſchſchim paſtyrjam ſlužbenu ſvěru ſwatočnje woſnowjeſa, we kotrejž ſo woni tež woſlabicž njedadža pſchez tamne nowe zakonje. Hdyž tohodla liberalni praſa, zo chcedža pſchez tute nowe zakonje duchownych wot „poddanſtwa“ biskopow wumyžicž, zhońia netto ze wſchěch dželov Němſcieje, zo duchowni taktoho wumyženja njetriebaja, dofež „poddanſtvo“ duchownych wěſci njejo częſſche haſko wſchſlow a druhich zaſtojnilek pod jich pſchedſtajenych.

Va den ſka. We Konſtancu bě wulka zheroadžina „proteiftatholikow“. Tu někto woſkłosowachu jednotliwi mužojo, kij chcedža katholicej bjez, we pſchiwaczu wučzbh we bamžowym njeſmílnym wučerſtwe. So ſamo rozemni, zo ſo wučiba zaciſnih. Naijſterje budža tež z frótka druhe wěrnoſeſe i woſkłosowanju pſchinjeſene a po ſpodobanju pſchiwate abo zaciſnjenje. Dwaſ ſapostolaj proteiftatholikow, Michelis a Reinkens, paſ tež pilnje me tamnych krajinach, kij ſu dawno hižom haſko lohke a ſlabe we wěrje, znate, woſoko pučjujetaj, a tak za njepoſkuſhnoſcž pſchečiwo chrkwinskej wſchnoſci wojuijetaj.

Rakuſka. Universiſeje we Winje a Prahy běſchtej dotal po jeju założenju a po założenju katholiskej wyſokzej ſchuli, chrkwinska wſchnoſcž mjejeſte we nimaj,

hiščeze wěste prawa. Tola nětko maja so universith we Rakuſkej z nowa zrjadowac̄, a pschi thym chrlwinika wj Schnoscz swoje dotalſche prama zhubic̄. We komorje kniezow rycerſtej kardinal Rauscher, arciſkop we Winje a kardinal mjerich Schwarzenberg, arciſkop we Pražy pſchec̄iwo nowomu zarjadowanju. Tola tež podarimo. Druhi namjet, kij je jo huchec̄iſho hizem ſtajak, ale so kóždy čas tež wotpoſkaſak, žadaſche ſebi, zo by dotalſchi ſeminar za protestantskich theologow ſo tež k universicē pſchivzač. Tola tutón namjet tež tónkróz zas panj.

Tiroliſka. We Innsbruku je universita, kij bě we wukraju dołho cíjice ſie neznaſta. Pſched něchtó lětami bu nětko theologiska fakultata jesuitam pſchepodata a nětko pſchindze wj ele ſtudentow theologije z wukraja. Mjez 236 ſtudentami theologije běchu 146 wukrajnich, najlepſe ſwědečenjo, zo ſu jesuitojo jara dobri wucžerjo. Tola to zbudži zawiſez wucžerow we druhich wěcach, kij tač píſmo pſchec̄iwo jesuitam podpiſachu a za jich zahnac̄o hloſowachu.

Schajcařſka. Njepſchec̄iſke zakladzenja Němſceje pſchec̄iwo chrlwi ſu tež tudy ſwój woſklos namakali, kij chce jeno hiſčeze wj ele woſiſho a mócnijſho kinc̄ec̄, dokelž tu hizom du ſwětne kniejerſtwa tač doſolo, zo ſamych biſkopow woſadžeja. Tač ſta we najnowiſkim času we Basel; kniejerſtwo woſadži biſkopa a domkapitel doſta poručnoſcz nowoho ſebi wuzwolic̄. Tola ſo ſamo rozem, zo ſo to njeſtanje, dokelž ſwětne kniejerſtwo ženi placzivje biſkopa chrlwie po ſwojim zpodobanju woſadžic̄ njezamož. Dohody drje móže jomu wone zapowjeſez, ale duchownu móć jomu wzac̄ wone prawo nima.

Schpaniſka. Italſki přyne Amadeo, kij bě woſoko dwej lět na kralowſkim thronu we Schpaniſkej pobyle, je nětko tola ſo pſchewědečil, zo wſchaſ tež zbožo kraja ſpěchowac̄ a jednotlime ſtronu wujednač njemóže. Tohodla je ſo throna woſrjetl, a wróči ſo 13. februara zas domoj do Italijs. Schto ſo we Schpaniſkej stanje, njemóži ſo z wětſoc̄u prajic̄; najprjedy drje republika.

Danſka. Katholſki mission we Odense. Tu wobſteji hizom 5 lět missionſka ſtacijs pod nětſiſkim fararjom Lichile. Odense ma 18000 wobydlerow a 3 protestantskie chrlwie. Katholſka woſada mjeſte ſie najprjedy jeno 18 diſchow, tola nětko ma hizom 70. Pſchiroſt ſta ſo píſce ſe ſtupjenju do katholſkeje chrlwie, a tež nětko pſchilhotuja ſo někotſi luthersch k pſchec̄iwo. We Danſkej kniezi nětko k najmjeñiſhom wjetſha ſwobodnoſcz hačo we wſchelatich druhich krajach. Wery dla ſo tu nichto njeprjedy ſchec̄ežha.

T.

Chrlwiniski powěſtnik ze ſerbſkih woſadow.

Kſchec̄enj: Marija Martha, dž. Gotthelfa Pawoča Beckerta z Raſchowa; Antonia, dž. větnarja Handrija Augusta Gruhla z V.; Marija Martha, dž. Franca Müllera ze Židowa; Jurij Józef, ſ. najeňka Heinricha Payneina z Hrubeljeziec̄; — Wěrowanaj: Jan Vester z V. a Helena Jánichenec. — Ženrjec̄i: Franc Pawoł, woſnarja Jurija Bohuněra Barjenka ze Židowa, 8 měj.; Hilžbjetka, dž. knihwazarja Juliusa Benettska z V., 18 l. 6 m.; Hanža zwud. Hilina z Mnichonca, 68 l.; Mlatej Kusczanski z V., 92 l.; Pětr Wočka z Bělejze, 83 l.

Należności towarzystwa.

Sobustawy na lato 1873: II. 145. Madlena Rebišchowa z Baczona; 146. schutzenista Jak. Skala z Chróscic; 147. Hana Skalic z Chróscic; 148. duchowny radzięcej farař Fr. Schneider z Kulowa; 149. kapłan Jak. Wowczek z Kulowa; 150. kapłan Lipic z Kulowa; 151. pschelupe Jak. Hörnig z Kulowa; 152. pschelupe Mich. Czornak z Kulowa; 153. Jak. Młotzin z Dubrjenka; 154. Milt. Micz z Sulishec; 155. Jak. Scholka z Salowa; 156. wuczer Scholka z Koczinie; 157. wuczer Rosmij z Nemeow; 158. Jan Scholka z Noweje Wsy; 159. Jak. Kubjaňk z Now. Wsy; 160. Michał Czornak z Koczinie; 161. Michał Haščka z Salowa; 162. Michał Lebza z Kulowca; 163. Jakub Bur z Hösla; 164. Petr Lipic z Dubrjenka; 165. Jak. Kral z Koczinie; 166. Milt. Bur z Now. Wsy; 167. Milt. Kubica z Bręstow; 168. Hana Wierschowa z Nachlowa; 169. Marija Czornakowa z Koczinie; 170. Worschla Nowotnikec z Hösla; 171. Khata Scholkowa z Nachlowa; 172. Khata Mikalec z Now. Wsy; 173. Madl. Frankowa z Koczinie; 174. Marija Nykelina z Kulowca; 175. Handrij Scholka z Matsec; 176. Hana Młerczinkowa z Dźežnikec; 177. Jan Petr Młerczink z Drubjelcic; 178. Hana Mrózec z Budyschina; 189. H. B. z B.; 180. K. D. z Kh.; 181. Hana Valantowa z Nachlowa; 182. H. P. z Nadworpia; 183—188 z Wotrowa: Miskawich Rynčzla, Michał Nobel, Mich. Ryjeda, Jak. Balcer, Petr Bur, Petr Nobel; 189. Petr Scherakac z Žuric; 190. Schwejda z Panczic; 191. Jakub Wenka z Różanta; 192. Milt. Bindrich (Matka) ze Bernjan; 193. Jak. Domaschka (Horjenja) z Różanta; 194. Jurij Kilank (Lehman) z Różanta; 195. Katha Ryčerice z Rybajelcic; 196. kniežna superiorka Pawla z Marijnoho Dola; 197. Hana Haderkowa z Bitaw; 198. Jakub Schneider z Budyschina; 199. Mužik z Kulowa; 200. Čoč z Kulowa; 201. Jan Vielovski z Borscheze; 202. Marija Scholczina z Kulowca; 203. Khata Nukowa z Hösla; 204. Młerczin Czornak khebětar we Kulowje; 205. J. Donat z Nuknich; 206. M. Donatowa z Nuknich; 207. H. Nowotnowa z Hörlow; 208. J. Pjeh z Smječkec; 209. M. Domšč z Smječkec; 210. H. Lipicžowa z Kezaric; 211. gym. M. Hörnig we Saganje. (Přich. dale.)

Na lato 1872 doptaczichu: II. 454. Jakub Lehman z Brémjenja; 455. Michał Donat z Nadworpia; 456. Domaschka z Swinjarnje; 457. Pjeh z Swinjarnje; 458. Wöslí z Swinjarnje; 459. wuczer Bräuer z Kukowa; 460. Handricki z Panczic; 461. Hetash z Khanec; 462. Hana Rynčec z Zdzerje; 463. Jak. Rynčka z Kaschec; 464. Jak. Scherak z Nowego Dwora; 465. Michał Bulank z Wotrowa; 466. Jak. Körjenk z Pěstec; 467. Milt. Suchi z Różanta; 468. Petr Šuba z Worklec; 469. Milt. Schuster z Horý; 470. Petr Bur z Worklec; 471. Hana Wolmanowa z Euha; 472. Jan Rynč z Brémjenja; 473. Berger z Panczic; 474. Jak. Stranc z Rybajelcic; 475. Milt. Wujesich z Rybajelcic; 476. Jak. Czornak z Rybajelcic; 477.—480. z Baslic: Mich. Lukash, Mich. Věll, Jak. Bart, Mich. Nobell; 481. Mužik z Kulowa; 482. Milt. Henig z Smječkec.

Dobrowolne darły za towarzystwo: M. Bindrich 5 nsl.; R. V. P. 15 nsl.; J. P. z S. 5 nsl.; H. L. z K. 5 nsl.; niemienowana 5 usl.; Kh. P. z P. 2½ nsl.; J. J. z Kh. 5 nsl.; W. Sch. z B. 5 nsl.; g. H. w S. 5 nsl.

Za swj. wótcia. M. Rebišchowa z Baczona 5 nsl.; Cl. H. we Lubju 20 nsl.

Darły za chrkej w Czorneccach abo Baczonju.

Na cječzji Bożej a k spomogněni duschow su dale woprowali: Miskawich Nobel z Czornec 100 tol.; k Bożej cječzji 1 tol.; M. K. ze Smječkec 1 l.

Hromadže: 6440 tol. 2 nsl.

Katholicki Popol

Wukhadza prěnu a třeću
sobotu w měsacu.

Cyłolētna płaćizna na pósce
a w knihařni 17 nsl.

Ludowy ežaſopis,

wydawany wot towarzystwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Jurij Lusčanski.

Číslo 5.

1. měrca 1873.

Lětnik 11.

Chrlwinške wobstejnoscze we Schwajcarskej.

Hewak bě jedyn zwuczeny Schwajcarstu republiku za najswobodnitschi a najznešlimischi kraj měcz, we njej wibjez město wuczeka za wýchach, kiz běchu politisskich abo nabožnych zmyślenijow dla druhdze pscheczéhani. Wérno drje je, zastojnich kniežeřstwa cyhloho kraja, kaž jednotislivych kantonow su počno pscheczelnoscze pscheczivo wýchem, kiz Boha přeja abo hanja, ale pscheczivo katholskej cyrkwi mjeznaja žane druhe prawo, hacž hrubu moc a njemdre pscheczéhowanjo. Wosebje widźimy to we najnowischiem časzu z toho, schtož so we kantonje Genf a we kantonje Solothurn stawa.

Abbé Mermillod skulkowaſche pschez cyh čas swojoho měchnistwa we Genfie, na posledku halo farař pschi chrkwi Notre Dame, totraž bě wosobnje pschez joho prócu a wustojnosz so natwarila. Halo farař bu wón tež wot swětnoſho kniežeřstwa pschipóznath. We lěče 1864 bu zaſlužbny farař k biskopiej z Hebron pomjenowany a wot swj. wótca samoho swjeczeny. Biskop Marillez we Lausanne schčini joho k swojomu generalvikarej, halo tajli mjeſečne won joho město wosebje we Genfie, kiz dotal k diöcesi Lausanne skuscheje, zaſtupicž. Nětko je bamž kanton Genf, kiz bě něhdh slawna samostatna diöcesa, zas k samostatnej diöcesi wuzběhlýl, a Mermilloda k biskopiej we Genfie postajil. Tohodla nastala netko žalostny niemer mjez pscheczíwnikami katholskej cyrkwi, dokelž to zdásche so jim straschnie bycz, zo dyrbja katholikojo we Genfje, jich je 48,000, po tajkim wjac hacž druhověriwych hromadu, samostatnhoho biskopa měcz a tak na wosobnische waſtchnjo z Roma zakitani bycz. Kniežeřstwo we kantonje Genf wotsadži tak bycz wýchohho prawa fararja a generalvikara Mermilloda, začaza jomu wýchě zastojniste biskopske skulkowanjo, halo by to we joho moci stało, fararja abo biskopa postajecž a jomu dowolnosz k dochka chrlwinſkemu skulkowanju pschilk. měchnikow

Swjecicz, dawac̄ abo zapomijecz. Z tejsamej njeprawdu zapr̄e jomu a tym pod nim stojachm cyrkjam w̄s̄hu podpjemu, kotaž b̄e priedy zjawnje wuc̄injena a frueze postajena. Zo by so netko zavithym a zam̄schanyim cyrkwinstlim wobstejnosc̄am na spomožne a krótkie waſ̄chnjo kóne schéziniko, postaji swjath wótc 16. januara 1873 biskopa Mermilloda t̄ japoschtołskomu fararje we Genfje, tola nječerpi to znijselih bundesrat we swobodnej Schwajcarſtej, sam chec mōc wobsynhcz, we cyrkvi poruc̄ez. Dokelz je biskop Mermillod, wot bundesrata praschanh, hac̄ budže ps̄chečiwo zakazni tola biskopske služby zaſtačz, wotmłowik, zo njemože ps̄cheſtac̄z winowatosc̄e swojoho cyrkwinstkoho zaſtojnſtwa dopjelniec̄, tohodla je bundesrat joho z mocu nic jeno z swojeje diöcesh, ale z swojeje wotc̄inh, z Schwajcarſtej do Francoskeje, do mestac̄ka Fench, we předawatc̄ej Sawoyskej wotwyc̄ez dak. Tóule sluk najnjesprawnisheje njeznijsiwosc̄e ejzini tamnym mužam, kiz maja we wolumienju we Schwajcarſkej mōc we rufach, jeno hanbu.

Z kantona Genf je hrube ps̄chečižhanjo katholskeje cyrkije laž natkowaca Moroſez do kantona Solothurna ps̄cheſtocika. Hněw ps̄chečiwnikow cyrkije wuliva so tu ps̄chečiwo Baselskomu biskopej Lachat. Wec je jara podobna tamnej, kotrejž dla ps̄chekora nasti mjez biskopom Kremenzom z Emilandu a pruskim knježerſtwom. Biskop Lachat b̄e mjenujec̄ we oktobru zandženohu lēta nuzowan̄ ps̄chečiwo duchownomu Gschwind, fararje we Starrkirchu we kantonje Solothurn wustupicz a joho z cyrkije wuzanknycz a z fariskoho zaſtojnſtwa wotsadžic̄. Mjez 7 wažnimi minami b̄e najwažnisc̄ha, zo běſche farar Gschwind zjawnje we předovanju a we pismje njezmōlne wuc̄erſtvo cyrkije a bamža přeł a wjac̄roc̄ svoju mēšchnistu ps̄chisahu złamał. To pak b̄e ps̄chečiwnikam cyrkije witana ps̄chiležnosc̄, zjawnje ps̄chečiwo biskopej Lachat a katholskej cyrkvi wustupicz. Knježerſtvo zac̄ijsny biskopowe rozſudzenjo, njeſchipózna wuzanknienjo fararja Gschwind-a z cyrkwinstkoho zhromadženſtwa, a tohodla tež nic joho wotsadženjo z far. Biskop Lachat pak wobkruciſi swoje rozſudzenjo dospolnje a wozjewi knježerſtwu, zo ani kroc̄zel wroc̄ic̄ njemože, zo pak je radſho kózde wołamknenjo hotowy, w̄s̄ho znijselj a c̄erpjec̄. Knježerſtvo pak poruc̄zi ſudnistwu we Olten, do kótrohō Starrkirch ſkuſcha, zo ma z cyrkije wuzanknienoho a wotsadženoho fararja we wſchēch ſlužbach joho zaſtojnſtwa zakitac̄, a jelizo trjeba, tež ps̄chi tym mōc naſoječ. To so tež netko stawa. Pod mocu knježerſtwa dokonja Gschwind boharubjensh swoje zaſtojnſtwo.

Tola ps̄chečiwnich cyrkije so z tym njeſpoloja. We wſchelakich zhromadžignach zapoc̄jeſte ſo nie jeno ps̄chečiwo njezmōlnomu wuc̄erſiwej bamža, ale z chela ps̄chečiwo wérje zaſhadžec̄, a laž ſo praji, na ps̄chečzo a rožlaz wěſteje barlinskeje strony ps̄chindze znath japoschtoł Reinlenſ na pomoc, zo by ſo lud a kraj we nowej zbožnosc̄i protestatkatholskeje wuc̄by rozwučil, zo by ſo tał potom cyrkje ložſho pod wſchohomocu nic Boha, ale pohanskoho ſtata Konika. Wjele drje tónsamh tu wuſtukowal njejo; tola knježerſtvo powoła tał mjenowaných ſtarow diöcesy (Diöcesanstände), ſu to swětni zapóſtanch kantonow, kiz t̄ diöcesy ſkuſcheja, kózdy kanton ma dwaj ſtaraj. Euthym ſo netko chela naležnosc̄ ps̄chedpoloži. Na zhromadžizne wobdželiku ſo zapóſtauch 5 zwjetſha lutherſkich abo

liberal-katholickich a dweju do chela katholickich kantonow, mjenujich Zug a Luzerna. Tutej dwaj ryczeschtej, zo tuta zhromadzizna prawo nima we węch rozsudzecz, ale zo tuta naležnosćz psched duchownu wychodzisz skuscha. Tola podarmo. Bu wobzantkijene, zo ma so wera we njezmölnym wuczerstwie hamza zacziñnycz, zo biskop prawo nima, njeposkußchnoho duchownoho z chrlwje wuzantkijecz a z mesta wotsadzicz a zo ma to hodla biskop Lachat far a r ja Gschwind a zas do chrlwje pschiwzacj, a zo ma so „bundesrat“ prospel, nowe zakonie pschihotowacj, liž maja wobstejenja mjez chrlwju a statom rjadowacj, so samo rozemitał, zo ma stat moc, so do wschitkich chrlwinskih węcow mëschecz. Biskop Lachat żadanjo tamneje zhromadzizny biez wscheje bojoscze hódnje wotpolaza, a kniezerstuwu hordzinscy wotmikomi: potius mori, quam foedari — radsczo smierc hacz hanbu. — „Alle z katholickej chrlwju njejju žane žorth“ praji njedawno jena evangelska nowina a tohodla wobzantky kniezerstwo, z mocu a biez wscheje smielnoſcie pscheczino ni wustupowacj. Nowy zakon bu tohodla pschedpołożenj, chrlwinskih zaſtojnich maja so wot wosadow wuzwolecz a kózde schescz lét so nowej wólwje poczisnycz. Na tute waschnjo nadziju so kniezerstwo sebi podwolne duchownstwo pschihotowacj. Chrlwinske naležnosćje tež pschichoduje po swoim spodobanju rjaduje, a nuntius swj. wócta nima so dale skushecz.

Dokelz bē biskop Lachat żadanja přenijeje zhromadziznym stanow diöcesy tak kruče wotpolazał, zhromadzichu so c̄zisami druhi króz 29. januara k wuradzenju tejesameje naležnosće. Z wuwazom zapóslancow z kantonow Zug a Luzern zwazi so tale zhromadzizna chrlwi njepscheczelnych mużow biskopa diöcesy wotsadzicz, jomu tak wschitk zaſtojnise dzelo žalazacj, wjchë dołhodn jomu zapowiesc̄, tež z samoho biskopskoho wobydlenja wupolazaç, a kapitulej poruczicj, nowoho biskopa wuzwolicz. To wjcho so sta, dokelz biskop Lachat ze swêru swoje pastyrskie mesto zaſta, tohrace wjekli ze stadka wupolaza, a c̄istu paſtrwu, wuczbu a prawa katholiskeje chrlwje wobkhowacj so prócuje. Tola duchownstwo a dobry katholiki lud stoji swérni k swojemu biskopej, laž to adresy grawnie dopolazaja. Wjedziczerjo katholiskeje stronu maja wschu prócu nałożecz, zo njebi hñiem dobrzych katholikow na zapusczerjow kniezoweje winich so we skutach pokazał. So samo rozemiti, zo wschitk duchowni, kótrihž chrysche kniezerstwo k biskopej postajicj, taſti namjet wotpolazachu, a biskop Lachat chce jeno hrubiej moch so poczisnycz, a dyrbjak tež na tute waschnjo biskopske wobydlenjo wopuszczicj, luboſc̄ swoich wosadnych budże jomu nowe pschihotowacj. My namakamy tu podobne węch laž we Néniskej. Kąz na jen u wjchiszu porucznoſc̄ dzekaja njepscheczelajo wschudzom z djabowskej leſczi na wukorjenjenju katholiskeje chrlwje. Tola pak jeje pastyrjo polazuja tež wschudzom japoscholsku swêru, wobstajnosć a wutrobitosc̄. Slubjenjo Anjeza je dopjeljnene: „Paſtryrow chci ja wam dac̄ po swojej wutrobje, a pasej budža was z mudroſc̄u a z wuczbu.“ Njepuschczym tał tež nadziju na dopjeljenjo druhoho slubjenja: „Moch hele ju njepschemoža.“

Š.k.

Nowe hnadowne město świątyni Marije we Lourdes.

(Poznaczenie.)

4. měrc bě posleni z tamních postajených dnow, na kotruchž dybjesche Bernhardina ložde ranjo k prózneným pschińcž. Stachu so tesame wěch, kaž na předawšich dnach. Wozjewienjo porucí džesecžu z nowa z kužola picž, a so myej, měchnikam prajicž, zo bychu tu klapaku twarili a processionu k městu džerželi. Bernhardina proschesche pak wozjewienjo, zo by projiko, schto je, njedosta pak tež tónkročž, kaž předy, žane wetmkowjenjo. Wjèle tycac ludži bě so tu rano zhromadžito a tež popołdnju pschińdze jich wjèle k próznenych, zo bychu wschitko swérnje pschepytali a wobhladali. Na dobo pschińdze žonka z dwěslétnym džesecžom we sali; jedyn njemózejše spóznacž, hacž je merwe abo žive. Stakarjo pak běchn za wodu kužola do slatiny karto wurubali. Tu žona poklánje, sejini znamjo swj. Kichija na so a na džesecžo, podmori je potom we lódzymnej wodže hacž k hlowie. Ludžo myslachu sebi, zo dyrbi žona wrótka bycz, chydu ju motdjeržowacž a prajachu ji, hacž dce džecžo mericž. Tola macž wetmkowi, postajče mje, Boh a najswiętſijscha knejzna budžetaj pemhacž, a džerzesche swoje džecžo cyth schtwort hodžiny we wodže, we swarjenjo a poroloawnjo pschitonnych so njeſtarajo. A hdž maké czeklo z wody wuzčahnj njeplaza žane živjenjo wjac we sebi, tak njeſesche je domoj. Man doma prajesche. Justin džen je morrov; macž pak wetmkowi, ne, swj. knejzna budže joho wistrovici, a počoži mólicíkho do koža. Smierina titel bě hizom za džecžo předy hotova kyfa, dokelž předy bě hizom we mřecžu byko, woczeń běſtej hizom złamanej, a zdaſche so, halo njeby žanohu dycha wjac wet so dawało. Duž napanh macžeri, swjata knejzna pschi kužole dyrbi pemhacž. Džecžo bě wjšče toho wet naroda jew kromie, a njemózejše ženi na jenej nozy stacž. — Macž pak nětko, skoro ptynu zo džecžo zas kaž hukolo we spanju dykacž zapocinua. Na druhé ranjo wečzini wóčka, a mějeſche ejerſtu barku a žadasche jěſcž a chyſe stančacž. Vlacz pak njeſashe dowolici. Tola hdž bě jenu z swy wusčka a so nětko zas wróci, bě kožka prózne, a hólzec psichibeža ji napſtečo. Wet toho časa jew wosta won strowym a sylnym, sami lěkarji dyrbjachu wuznacž, zo by schtwortchedzinska kujpel we lódzymnej wodže džecžo moricž dyrbjaka. Podobne spodžiwnie wistrovjenja stachu so pozdžischo jara husto, tež pschi taſkich, kž sebi wet wody jeno pštacž dačku a pschi jeſe trjebanju ſo medlachu. Wjèle wistrovjenjow bu wet lěkarjom pschepytane, a čiſami dyrbjachu pschi wschitkej jich njeverje wuznacž, zo wistrovjenja na wschodne waſčnjo možne njebežhu.

Bernhardina wróci so zas z próznenyc a džekhe na tymsamym dnju hiſhče fararije, a praji jenu, schtož mějeſche poruczene. Farar wjedžesche, zo ſu ſo we joho woſabje taſke spodžiwnie wistrovjenja ſtale a njebe nětko wjac wěch tak napſtečo. Tola pak praji, zo by ſo klapalka jeno twaricž mohla, hdž biskey to dowoli. Farar ſam tohodla poda ſo k biſkupiej do Tarbes, rozeſtaſa jemu wschitko, schtož bě ſo peſato. Tutož pak praji, zo ma duchowna wyschnoſez najprjedy hiſhče ledžbniye pschi hladowacž, schto ſo we wěch dale stanje.

Bernhardina džesche tež po 4. měrcu druhdy k tamnomu kužolej, a ſpěwaſche tu swoje rozarije. Tola njevidžesche ničo wjac. 25. měrc a ſwiedzeni pschidziewjenja Marije. Bernhardina čiujesche ſo napominama na dnju świątyni Marije tež zas k próznenych hicž; hdž ſo to ptynu, džesche tež wjèle lindu z měſtaczka z njeju. Věhdoma bě wona zapoczątka rózarije ſpěwacž, a kraſna ženska ſo ji zas wozjewi. Polna swj. wjefolosće prajesche Bernhardina: O luba knjeni, budž proſchena a praj mi, schto ty ſy a ſal ty rělaſh. Wozjewienjo njewotmkowi, tola ſo poſměšku. Bernhardina bu pschez jeſe pscheczelniwoſez mutrobicíjscha a wospětowasche tsikrōč ſwoju próstwu. Hdž chresche to schtworty kroč czinicž, wupſteſtreje wozjewienjo woboj ruci, zktom jej k emi, pozběhnj wozji a ruch k njeſuju a ze znamjom nutrueje džakomnoſeje praji ſlowa:

„Ja šym niewoblaowane pod pječo.“

Holčeca njebe hiščeve ženi tute ſkowa ſkiſchaſa, niewoblaowane podječo, dolež hiſčeve delho do ſchnle njehodjeſche, a we hiſčejankej wucžbe we tym hiſčeve ničjo zhamka njebe. Tohodla woſpětowasche wona na puču ſtajuje tute ſkowa, zo by je fararjej dospolnije praſič ſtoka.

W wſchelakim džiwam cželnoho wuſtrowjenja pſchisupichu tež wſchelake načozanja hrěſhnikow. Njeprawne ſubka ſo wręczachu, njeđowolene hrěſhne znajomſtwa pſcheſtachu. Džiwno bě tež to, zo běchu něſtre měſach předy někotre chirkwe we woſtoňſeſi wurubjene. Hdyž pak bě ſo někto ſpodiwne wozjewjenjo pſkazalo, wjele wuſtrowjenow ſo ſlaco, a hdyž bě znate, zo bude ſo klapatka twaric̄, namakachu ſo we próznejenç złote kſhiže, rječaſki, a wjae tyſac frankow haſo wepor a nicto teſame njeſrodný, hacžunje bě tam wodnjo a nočy wostajene.

Pſhečezlam ſwēta pak je kóždý čas jara njeļubo, hdyž uabožne zmýſlenjo na ſpodiwne waschnjo ſo poſazuje a pſchibjera. Bohate woſptowanja próznejency, a ſtajuje modlenjo a ſpěwanjo jich pocžinajche mjerzacz a tola tež ſo začazac̄ njeđasche, dolež ſo žabyn njeperjad njeſta. Wjele krcželi tamni cžinjachu, zo běchu cyku wěc zač k mječenju pſchinjeſli. Präfekt wuzvoli ſebi dwej lektarjom, kiz běſtej pſchez ſwoju njeřevu znatej a porucži jumaj zo býſtej Bernhardinu pſchepytaloj, hacž ju njebyſtej za wrótne ſpóznacz moſkej a ju potom do khorownje wotwjeſej daſoj. Tola lektaraj njemžeſtej ničjo namakac̄. Präfekt pak chyſche něſlo z mocu Bernhardinu do khorownje we Tarbes wotwjeſej dač a wſchelake dary, kiz běchu do próznejency počezene, da won na radnu khežu donjeſej, zo by ſebi tak koždý zač ſwoje wzac̄ moſk. Tola farar rječesche kruče pſhečizo tajkomu naměnomu wotwjezenju Bernhardinu, tak zo mječjanosta we Lourdes präfektej wozjewi, zo won předy ſwoje zaſtojnſtvo zkoži haſo toſtu njeſprawneſej dowoli. Präfekt tak roduho porucžnoſej wręci. Cžim mužniſho pak mjejeſche policaſtomuiffar wſchē wopory a dary z próznejem na radnu khežu wotwjeſej dač. Tola jich bě tak wjele, zo bě wóz tréduj. Tohodla djeſte na pōſt, zo by ſebi tam konje poſchecit, tola tu ſo jomu wotmłowi, zo ma pōſt konje za ſtužbu, nicto pak k wuwjezenju taſtich njeſprawneſejow. Wſchudžom druhbje proſchesche komiſſar we wóz, ale nihdje njeđoſta, na poſledku poſchecit jomu něchtu někaſtu ſarn. Wſho ſtož bě we próznejency, ſwěčki, róžarje, wſchelake złote a ſlěborne wěch a pſjenieſzne dary, bučku do ſary donjeſene; někto pak chyſche tež wobkoženje wutrobac̄, kotrež běchu ludžo ſtajili zo běchu ležſho k próznejnych pſchichli. Dželacžerjo bližloho rěznoho mkyha pak njepoſchecichu jomu ſekery, jedyn druhí dželacžer njezwaſi pak ſo zapowjeſej. Hdyž bu wobčezenjo podrubaňe a paný, pſtym komiſſar wijez ludem wotučac̄ hněw, pſchez ſtrach zbleđenjeny wobrecži ſo k ludej a praſeſde, zo jeno cžini, ſtož ma ſažane. Kara z worpruwanymi wěcam i bu na radnu khežu dowjezena, tola tamny kiz bě ju poſchecit, paný na druhi džen z ſhnoweje ſubje, złama ſebi jeno rjebko; tamny pak, kiz bě ſekuru poſchecit, pſchindže pod dubowý iloc, kiz jomu wobej nožy rozujeſe.

(Sločenje pſchichodnje.)

Mowinki a powjeſče.

Z dreždjanſtej diöceſy.

3 Dreždjan. Zapóſlane Ludwīg, kiz hižom husto ſwoje njepräfetjeſſe zmýſlenjo pſhečizo katholſkej chirkwi pſchez njezneſliwe namjetu, kiz we druhé komorje ſejma ſtajesche, poſaza, je tež znowa wulki ſtrach měl, zo moſkla ſalſka pſchez wucžbu we bamžowym njezmólnym wuczeſtſtwe wulku ſchodu cžerpič. Štoji tohodla zjawnje praſhenje na knježerſtvo, hacž je wone začazalo, tamny wucžbu wozjewieſej; 2. a ſto, chce cžinič, zo by katholſke ſchule pſched tajſimi du-

chownychmi zaśitało, tż do nieszmolnoho wuczeństwa wērja; a 3. schto chce czinięz, zo by starszych podpjeralo, tż dyrbja swoje dżeczi do katholischich schulow skłaz, je pał tola psched tamnej wuczby zaśitacz chcedza. Minister Gerber wotmkowi na to, zo ministerstwo zaſtojuſſe woſzewnjenjo (amtliche und förmliche Premulgation) dowolila njejo a 2. zo njebudże czerpiec, zo by z tamneje wuczby nějšto za kraj schłodne szczehowaſo; (to so bjez toho njeſtanje, schtož koždy wē, tż wuczbu praje z rozem.) 3. zo budże ſo za to starac, zo ſo njebhcu katholischich starszych pszechcziwo ſwojemu ſwědomju a měnjenju t jenej wuczbie nuzowacz móhli. — Njech ſebi zapóſlanc Ludwig wotmkowjenjo knj. kultusministra za pschillad woznje a katholikow po jich ſwědomju jich wēru jim wuznawacz da.

Z w u l r a j o.

Pruska. W měſeče Torunju (Thorn) běſche 19. februara 400lětny ju-
bilej narodzenja wulfkohho hweždarja Miklawſcha Kopernika, kotrejž ſo po ſacjonskej
formie ſwojohoj imena Copernicus imenuje. Wén je prěni dopokazat, zo
ſlonce ſteji a zo ſo zemja wokoło ſlonca wjereči, schtož běſche a je we wſchelakim
naſtupanju ważna wěrnoſć. Kopernik wukhadža wot pôſkeſſej starſheju, je w
pôſkim Krakowje ſchtudowaſ a ſo tež pogdžiſcho, hdvž we Padua a Bologna ſo
dale wudołonjeſthe, za Polaka wuznaſ, a tohodla ſu woſebje Polach t joho čeſczi
ſwjedzeň pschihotowali, potom pał tež ckyh wuczeńy ſwět. W Torunju ſamym
běſche dwoji ſwjedzeň, pôſki a němſti. Polach ſu tohodla woſebje ſwječili, zo
jim tamniſchi Němci pſhi něčeſiſchej znatej pscheczelnoſci njebhcu wumjetowacz
a prajic, móhli: wó ani waskich wuczeńych bjez naſchoho ſobuſtukowanja čeſcziſ
njemázeče! Pſhi pôſkim ſwjedzenju běſche tež zjowna Boja ſlužba w chrfci
ſ. Jana, hdzejz bě na 5000 ludzi zhromadzených, bjez nimi tež zaſtupjerjo kapit-
low z Poznanja, Gnežna a Pelplina (kapitel we Frauenburgu, kotrehož ſobuſtar
je Kopernik był, mějeſche doma ſwjedzeň) a 70 druhich duchownych. Wopom-
njeniſſe pređowano mějeſche farar Dr. Jagdzewski. Pređar wopominatſe pre-
dawſchu móć Pôſkeſſe a něčeſiſche podžiſtežowanjo Polakow, kotrejž chcedza nje-
pscheczeljo najſwječiſche lubka, wēru a ryc̄ rubic, a wupraji ſlonečnje nadžiju na
lepſchi pſchichod. Na němſkim ſwjedzenju hdzejz bě Lipſk pſchez prof. Bruhnſa za-
ſtupjene, mějeſche professor Prowe ſwjedzenſku ryc̄. Wjecjor bě Torun wob-
ſwělent.

M. H.

Pſchispomnjenjo redaktora. Schtož chce wjach žhonic, ſak je Kopernik hweždar-
ſtwo porjebzit a ſak je halo wuczeńy, ſekar a duchowny ſiwy był, móže to z makeje
knizej dowidzec, kotrej P. I. Hórnik wo tym wubak a kotrej móže ſo pſchez expedi-
ciju Pôſka ja 1 nsl. doſtač.

Pruska. Wulku ſedźbnoſć a džiwanjo wubudži we druhiej komorje pru-
ſkoſe ſejma zapóſlanc Lasker pſchez ryc̄, we kotrejž won roſjudjeſthe, na lajte
waschnjo ſo we Pruskej dovolnoſć t twarjenju zelegnicow dawa, ſak někotſi wj-
ſoch krajin zaſtojnich tu jara pińnie t ſchłodze ckyh krajinow za ſwoju moſčen
džetachu. Pſhi tutej pſchiležnoſci wukopacu ſo ſurowe njezpranoſcie. Czeſte
poroli czinjachu ſo woſobnje ministrej pſchelupſta, hrabej Tz en bliżej a jenomu
jara ſwěrnomu pſcheczelej Bismarck, Wagener. Chęſor ſam żadaſthe ſebi, zo by ſo ko-

missija wuzwolska, kiz by chlu weć swēdomicze pscheptała. To je so też stako. Tasama zmieje wjèle cžinicž, dokelž wſchēdne pschindu nowe złotzby. Wagnerer je rónsamh muž, kiz je tak jara pschečzivo jesuitam a jich wuczbje ſchęwał. Móžno zo so jomu hórsche wéch dpołazacž hodža, hacž je won jesuitam porokował, żeni pał dpołazał.

Němſka. Němſch biskopa dōstawaſa pschebz hiſhče nic jeno wot swojoho duchownſtwa ale tež wot biskopow druhich krajow kſhwabne adresy za jich zwužite zamłowjenjo chrlwje a jeje prawow pschečzivo njesprawnym napadam, kiz so wot mócnieje liberalneje stronh pschech cžinja. Najnowiszej adresy ſtej wot biskopſtwa Dríſkeje a Belgifſkeje.

Z Rumburka. Wophtowarjam ſwj. ſkhodu we Rumburku so k wjedzenju dawa, zo je tam po najnowisjim japoſchtoſklim piſmje 4 króz za lěto dospołny wotpuff „ſwjatohho ſkhodu“ doſtač, a to (po wuſtajenju ordinariata) piatu njedželu poſta, na Božę ſtpeczo, tſecžu njedželu julija a tſecžu njedželu septembra. Pschi wophtanach ſwjatohho ſkhodu na druhich dnjach hodža so njedospołne wotpufki dobycz. H. D.

Z Wina. Kaž ſuhi hízo ſpomnili, chce centraliſtiſka strona jenotliwym khežorowym krajam dotalne prawa wzač a tohodla woſebje nowy njesprawny wólbný załoń na krajnej radze (rajkhracze) pschečzishczech. Za tón nowy załoń je lědma ſchtwórczina wobydlerſta; pschetož nic jenož ſtowjenje (Ezechowje, Slovjenowje a nětko tež Polach) ſu pschečzivo njomu, ale tež Němcy w Tyrolskej, Vorarlbergſkej a Hornjej Rakuskej, haj tež wſchelach w druhich němſkich krajinach. Tohodla je tež zasł něšto zapoſtancow z pschech njedospotkueje krajnej radh wuſtupiło, a dokelž tuta Polakam nočee předy lubjene woſebite prawa za Galiciju (raukuſtu Pólsku) trucze ſlubicz, ſu w thchle dnach tež Polach woziewili, zo domoj pónidža, jeli wólbný załoń k ſlonečnomu wothloſowanju pschiidže. Duž budže drje ſuadž załoń wobzancknjeny, ale tak bjez bratrami, zo drje jón khežor njepodpiſhe abo tak zo wjetſhina khežorſtwa w paſſiwnej poſicji woſtanje t. r. zo budža dale ſwoje napſchečzivne ménjenjo a njeſpojnoſć wuprojecz, pschez czož khežorſtvo we wukraju pjenježny kredit zhobi a wſchitku druhi doměru. K zjawnjej revoluciji wěgo njeſchiniidže, pschetož tu by jenož centraliſtiſka a wojeriſla strona radh wižala. Duž bě to jara džeczace, hdyž něfotre nowiny wóndanjo wudawaču, zo te ludowe zhromadženja, kiz běchu we Ezechach a druhđe po załoju woſiemwene potom wot wjehoſeje zaſažane, k roloczenjam powiedu a zo je tohodla trjeba policiſlu móć na woſnamienjene města zhromadženjow poſlač. Oppoficija woſtanje paſſiwna a dobuđe ſlonečnje pschez ſtajne petirowanja wo prawa, kiz ſu na paſjerje hízo po załoju dowolene. Tak njebuđa bjez wužitka tamne peticije za wſchelatich krajow. Z Ezech je wóndy wjach Jurij Lobkowic sydom tolſiých zwiažkow z wjach hacž 300,000 podpiſmani pschečzivo wólbnomu załojeſ, kaž wjèle je jich pschi wſchitkach cžiujenych zadžewkach ſo naſromadžilo, khežorej psche podał a khežor je dlęſhi čas z nim w tej naležnoſći rhežał.

Italiſka. We Romje uima italske knižerſtvo pschech hiſhče ruma doſč, achžrunje je wjach bamžowych hrodow, najwjetſhe klóſchtry a druhe chrlwiniſle

Khěje na njesprawnic waschnjo na so sejzahnijo. Tež nětko ma so to ze 16 klóštrami stac̄. Wschelach lúdžo pak wěscheja, zo drje so kralovska swojsba tež dolho wjac na thronje njezdžerži, ale zo na Viktora Emanuela, kij je jeno knjeſtvo wobkhował, dokež je k wuwjedzenju wschelaſich njesprawnoſćow swoju dowolnoſć dał, toſamo c̄jaka, ſchtož je joho syna Amadeo potrjechiko.

Z Roma. We Batikanie zbrromadžihu fo 9. februara woſko ſwj. wótcia kardinalojo cyrkije a biskopojo, zo bychmu ſwiatoprajenju Benedikta Žofeſa Labra a zbožnopräjenju franciſkanſtoho bratra Handrija pſchitomni byli. Po dokonja-nych džakowanjach rjekly Pius: „Z pſchec̄ nowymi dobyčemi dže cyrkij z pſche-ſczechajow. Teje bróni napschečzo bludníkam je wuc̄ba a wědomoſć, na- pſchečzo khěoram mar traſtivo a napschečzo poſwětne žimyslenym ſwiatoſć žiwenja. Nic ſnadna mnohoſć ſwiatyh je we hymle ſtohtku wozjewienja. Runje to dopokazuje, zo knyez ſwoju cyrkij napschečzo hofartej, nahrabnoſci a lichomſtwu zalita. ſwiatyj ſtaj jedyn rodženy Francóza, jedyn rodženy Italsky. ſwiaty Labre žohnuje Francózku, zo by jeje wjerschnik prawy puc̄ khodzik. ſwiaty Handrij žohnuje Italsku, zo by jeje hlownik wustupil z c̄mny, do kotrejž je zapadnýl. Cyrikij ſo pſchec̄ za ſwoich njeſpchečelow a pſchec̄eharjow modli, ale ženje ſo pſched nimi nježibuje. Modlmy ſo k Bohu, zo by nas wſchitlič zdžeržał a w ſwojej wérje wobkručil.“

H. D.

Naležnoſće towarzſtwia.

Sobuſtawý na lěto 1873: II. 212. Khatá Přehec z Poždec; 213. Krawža z Gaseńczy; 214. J. Jurk z Chróſcziej; 215. Handrij Haſcha z Baſdowa; 216. Mi-ktawſch Rječila z Dzejnilec; 217. Worschla Schwömlowa z Bernjan; 218. Jakub Glawſch z Róžanta; 219.—223. z Wotrowa: Jakub Kusczanski, Petr Symanek, Mi-chał Hejdán, Miktawſch Schotta, Marija Schpitancek; 224—226. z Křepeč: Mi-ktawſch Knejſch, Jak. Lebz, Milt. Koch; 227. Petr Nettig z Kanec; 228. Miktawſch Čyž ze Žuric; 229. August Štefel ze Baſdowa; 230. pjetar Želnal we Kukowje; 231. Hilla we Kukowje; 232. Jan Kral ze Čejmjeric; 233. M. H. z Khasowa; 234. Madlena Wünschee z Radmerju; 235. Jakub Rězak z Vělcjec; 236. Józef Libšch z Róžanta; 237. farař Heinrich Salm z Freiberka; 238. kaplan Michał Nola z Ralbic; 239. wuc̄zer Miktawſch Hicka z Ralbic; 240. Milt. Kubanja z Ralbic; 241. Madl. Jančina z Pažka; 242. Sal. Matka (Bětſha) z Konjec; 243. Milt. Mel z Ralbic; 244. Jan Schäfer z Schunowa; 245. Sal. Barjenk z Ralbic; 246. Michał Schepda z Marijneho Teka; 247. bětnar Michał Kocor z Schunowa; 248. Michał Čiornak z Ralbic.

Na lěto 1872 doftaſčidu: II. 483. Petr Symanek z Wotrowa; 484. Michał Hejdán z Wotrowa; 285. Jakub Čyž z Žuric; 286. Marija Hessowa z Neuhoſa.

Dobrowolne dary za towarzſtvo: P. T. $7\frac{1}{2}$ nsl.; J. E. 5 nsl.

Dary za cyrkij w Čornečach abo Bacžonju.

Š čeſczi Božej a k ſpomeženju duſhov ſu dale woprewali: Ajemjenowaný 6 nsl.; na Žyndžie kwanu w Gaseńczy 14 tol; M. P. ze Ž. 25 tol.

Hromadže: 6479 tol. 8 nsl.

Katholicki Moſai

Wukhadźa prěnju a třeću
sohotu w měsacu.

Cyłolétna płaciźna na pósce
a w knihařni 17 nsl.

Ludowy cžaſopis,

wydawany wot towařstwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Jurij Łusčanski.

Cislo 6.

15. měrca 1873.

Lětnik 11.

Swjate reliquije Chrystusowoho čerpjenja.

We najswjecziszej kreji Chrystusowej.

Swjate městna, na kotrychž je Jezus Chrystus so narodžil, žiwh byl, čerpíek a wumrjeł, wot smjerce stanh a do niebjes spěl, su husto wopisane, a pszech wobrazh woźnamjenjene. Runje tak ważne a za koždoho kſcheszana drohe kaž městna, na kotrychž so tamne podawki stachu, su tež tamne wěcy (reliquije) ko-trež Bóhęžłowjet we swoim žiwjenju trjebasche, abo kotrež so pschi joho čerpjenju a wumrjeżu nałożowachu. Je čzas swjatoho postia wot swj. chrkwoje woſebicze k žinomu rozpominanju hótkoho čerpjenja naſchoho knieza postajenj, budže wěsczi ežitarjam katholickoho Pósla witana wěc, zo něchtó ze ſtawiznow ſwiatich reliquijow čerpjenja zhonja. We dwojej swjatej wěch chcu we dwěmaj číſtomaj Pósla rycęci: We najswjecziszej kreji Chrystusowej, a we ſwjatym kſchiju.

Na wjach městach kſcheszanstwa połazuja so zbytki abo džele swjateje krewje naſchoho zbožnika, woſebje we Mantua we hornej Italſkej, we Weingarten we Würtenberku, we Reichenawje pola Konſtanca, we Brügge we Flanderskej, we Stams we Tirolſkej a. t. d. Schtož nam ſtawizny we zdjerzenju a khowanju tutoho drohoho poſkada powiedaju, je to: Romski ſtołnik Longinus, kij pschi Chrystusowej smjerci pod joho kſchizom ſtojo ſwedežesche: „Zawérno, tutón bě syn Boží” zhomadži džel krewje, katraž z Jezuſowej ſtrony so wula a noschesche ju halo jedyn jara drohi poſkad ſtajnje pschi ſebi, a hdyz so wučownich kſchizowanego we Feruzalemje kſheszehowachu, kſchinjese ju do swojoho wótnoho města, do Mantua. Zo by ſwoj ſwiaty poſkad we kſheszehanju pod khežoram Nero psched zhubjenjom abo wonjczeszenjom zakilał, zahrjeba jón we jenym kſchiziku z pschipoloženym napismom do zemje. We lěcje 804, stachu ſo na měscze hdzej bě ſwjata krej zhomadza, tak ſpodźivne wěch, zo bamž Leo III. wot khežora Karla

Wulkoho proshenn, i pscheptanju podawlow so do Mantua poda, a tu bu we prawdze we joho pschitomnosci drohi poklad namakan, a po swernym pruhowanju do hlowneje cyrkwej swj. Handrija we Mantua doniesenj a i pobožnomu čeſečowanju wěriwych wustajenj.

Tola we thimsamym lětstotetku nuzowachu nowe njepšteczelske wichorh mnichow klóschtra swj. Handrija, swjatu krej khowacj a zahriebachu ju tak we tejsamej cyrkwi do zemje. Slepomu Adalberej bu we lěče 1049 pschez spodživne wozjewienjo město połazane, na kotrymž swjath poklad zkhowaný leži, na cjož bisop Marzialis i swjatocznemu zbehnjenju swjateje krewje wulich chłoko kralestwa pscheprosj, bamža a khězora, kardinalow a biskopow, wjerchow a druhich wosobnych chrkwińskich a krajnych zaſtojniskow. Po dokonjanej swjatocznosci postajischtnej bamž*) a khězor,** zo ma so jedyn džel drohoho poklada bamžej, drugi khězorej a tsecji městej Mantua pschepodacj. To so tež ſta. Hdyž khězor Heinrich na ſmijertne kožo pschindže, dari won poklad, kotryž bě won pschecj pschi ſebi nosyl, a kotryž bě jomu, taž ſam prajesche, lubſchi halo cyle kralestwo swojemu pscheczelej Balduinej, hrabji Flanderskej, kij jón na koncu swojeho živjenja halo najrjensche a najdrožsche wopomnječo swojej džowey Judith zavostaji. Tuta bu pozdžischo mandželska Welfa IV. kotrohož khězor Heinrich IV. i mójvodze we Baijerſkej poſtaji. Z druhimi drohimi wěcamy pschinjese Judith tež drohe herbſtwo swojeho nana, swjatu krej ſobu a pschepoda ju klóſchtrej Weingarten pschi městacžlu Altdorf we Würtembergſkej. Wobkruži dar pschez woſebite líſty, kotrež ſu wustajene we lěče 1090. Weingarten khowa drohi poklad nětko hizom nimale 800 lět, a won je, kij předawſhu klóſchterſtu, nětko farſku cyrkę i wophtanomu hna- downomu městu ſejini; jeno drohe ſudobjo, kij bě abt Alphons II. we lěče 1736 za 18,000 ſchěſtalow wudželacj dał, pschi zbehnjenju klóſchtra tónsamym pucž hěſche, taž wjele druhich drohich chrkwińskich pokladow, kij ſo ſwětnomu knježerſtwu tak jara spodobachu. Na joho město ſtupi jedyn ménje drohi. Tak wjele we swjatej krewji Khrystusowej we Mantua a Weingarten.

Kak pschindže reliquija swj. krewje do Reichenawej? We lěče 799 bě we Jeruzalemje živý wosobny wjerch z mjenom Ažan. Hizom dawno žadache won ſlawnoho němiſkoho khězor Karla Wulkoho ſpóznacj, tola njemějſche pschiležnosće i tomu. Won žhoni pał, zo ſebi Karl Wulki swjate wěch a wosobnje reliquije jara wýſoko waži. Wot toho wocžakowaſche Ažan wěſte dopjelnjenjo ſwojeje žadosće. Nýhdom da jomu i wjedzenju, zo chce jomu drohe a žadne reliquije pschepodacj, jeli zo by tak pscheczelny był, a na wěſtym poſtajenym měſcze z nim ſo trjechil. Karl do toho zwoli a poſtaji Rom halo město, we kotrymž chce joho wocžakowacj. Tola Ažan zkhore na pucžu, na kupyje Korsila. Karl pał pschindže we prawdze do Roma, njechasche pał dale pucžowacj a wuzwoli tohodla abta Waldo z Reichenawej, swojeho ſpówjednika, a Hunfrieda woſywodu z Rhatiskeje a Histroje i ſwojim zapóſlancam, zo bych ſu wjercha z Jeruzalema we joho mjenje powitali. Zapóſlancay podaſhtaj ſo na kupu Korsila, namaschlej

*) Leo IX. **) Heinrich III.

tu wjércha Uzana khoroho a pschepoda shtej jomu wosobne khézorske dary. Wjérch Uzan pak pschepoda jimař mjez druhimi jara wosobnymi darami swojeho kraja tež jara drohe reliquije, a wosobnje jedyn jara drohi kschiz, počkra zolla wulki, we kotrymž bě wýsche partikle swj. kschiza tež najswjeczischa krej zbožníka. Wjefolej tuthch svjathch polkadow dla, wróczischtet so Waldo a Hunfried do Roma. Karl Wulki pak bě z nimaj tak spokojom zo jimař dowoli, sebi wosebitu hnadi wuproshcz. Abt Waldo proschesche we nětore privilegiye za svój klóschtr; hrabja Hunfried pak proschesche, hac̄ runje khroble, we sobupščinjeny kschiz. Khézor njechasche swoje stowu wróczicž a dopjelni tak joho próstwu. Z drohim polkadem wróci so hrabja Hunfried do Rhätiskeje, nětische Schwajcariskeje, do kantona Graubündten a bě tu cíjho we staranju za swoju zbožnoscz živj. K čeſczej Božej a najswjeczischtce krewje natwari won klóschtr Schänis, we kotrymž swj. reliquiju khowasche. Hunfried wumrje we lécze 823 a zavostaji reliquiju hako drohe herbstwo swojomu mědšomu synu Adalbertu. Po tutoho smjerci dosta ju we lécze 846 joho syn Ulrich. Tutoń zavostaji pak jeniczku džowku Emmu a tak pschindže droha reliquija do hrabinskeje swojby z Lenzburka, dokelž hrabja z Lenzburka bě sebi Emmu k mandželskej wuzwobil. Ulrich, jeje syn pak proschesche, hdž bě wotroſčenj, we džowku Walthera z Keburka, a Suanahildy k swojej mandželskej. Tutej chchstcej jomu jeno próstwu dopjelnicž, jelzo jimař won kschiz ze swj. krewju Khrystusowej wostupi. A to so sta.

Walther a Suanahilda běchťe jara zbožomnej we wobshnenju tak drohoho polkada, a stajischtet jom hako najwosobnischu debu do khabale swojeho hrodu. Tola hrabinka Suanahilda mějše bratra, kij bě duchowny we klóschtrje Reichenawje. Junu joho wophta, a jeje kaplan, kij ju pschewodzesche, wza reliquiju najswjeczischtce krewje sobu. We klóschtrje da ju do zanknjeneje stwu stajicž, a swjeczenju swěčku psched njej so swěčicž. To wabesche wežipnoscz mnichow a hdž z honičku, kaki drohi polkad so we jich klóschtrje namaka, njepschetschu proshcz, doň so reliquija we chrkwi k čeſczenju njewostaji. Z tutej dowolnosczu pak njebehu hishcze mnicha spokojom. Pjeczo najstarschi z jeje bratrom proschachu Suanahilda, drohi polkad klóschtrje daricž. To wona njechasche dowolicž. Na posledku slubi, zo dýrbi reliquija po jeju a po jeje mandželskohu smjerci klóschtrje pschiskuscheč. Z tym běchu mnicha tež jara spokojom. Za někotry čas nětko wopuschci Suanahilda zas klóschtr a poda so na dompucž, tola na pucžu čeſch zhorje. Tu stupi jedyn z jeje najswěrnitskich služownikow k ni, a wuprají, zo won khorosz za khostanjo Bože djerži, dokelž wona njejo žadanjo pobožnych mnichow we Reichenawje dopjelnika. Wona porucži tohodla myhdom, zo by so droha reliquija do klóschterskeje cykwyje zas donjesta. A hlej, lehdoma bě to porucžene, a wona zas čeristwa a strova stanj. Na druhí džen pschindže svjath polkad do domy Božeho we Reichenawje a bu tu z wulkej wjesoloscu pschijat. To sta so 7. decembra we lécze 925. To je hlez wschho wudebjenja stavizna swj. kreje, kij so hishcze dženskichi džen we Reichenawje pola Konstanca khowje a čeſczi.

K tomu pschisatu hishcze krótku powieſć we najswjeczischtcej kreji we Brügge we Flanderiskej a we Stams we Tirolskej. P. Jakub Walla (†1660),

Liž bě dležšti čas we Brügge živý, powjeda takle: Theodorich z Elsařa, hrabja we Flanderskéj liž bě we křižích wójnach (Kreuzzüge) schthri króz z wójskowm do Syriskej cahiné, dosta wot swojoho pschichodnoho nana Valduina, krala we Jeruzalemje mjez druhimi kralomstmi darami tež džel wot najswjetcisheje kreje Křrystusoveje, kotaž bu z joho najswjetcischoho cžela psched joho pohrjebom hromadžena a we drohim sudobju cžescjowje khowana. Tutu drohu reliquiju dari hrabja Theodorich pozdžischo městej Brügge, hdž bě krasný dom Boží k cžescji swj. Basilijs natwaril a tónsamž k wustajenju najswjetcisheje krewje postajil. Spodžiwe je, powjeda P. Walla dale, zo wot léta 1148 hač 1309 we schlein-čanym (krystallovhym) sudobju zkhowna krej, mjez tym hač so na druhich dnach thžzenja twjerda a kruta polaza, na lóždym pjatku wot ranja hač do popoldnja tjoč, we kotrymž času bě Křrystus, kaž je znate, za čłomiesli splah wukrawil, so mjetasche, kaž by so warila, potom pak so zas sadji a ztwjerdný. Na tuton džiw spomina, kaž Walla praji tež bamž Klimant V. Hač so spodžiwna reliquija tež džensíshchi džen hisczeje we Brügge cžescji, abo hač je we džiwich wi-chorach revolucije nehdje druhdže so pschenjeſta, njejo mi znate.

Schtož swj. krej we Stams we Tirolskéj nastupa chcu to podac̄, schtož „Pilger aus Tirol,” cžisčezam we lécze 1846 powjeda. We lécze 1300 pschindže pschez prćowanja 4. abta cistercijskich mnichow, Konrada Waldera, droha reliquija najswjetcisheje krewje naschoho zbožníka, kotaž je swj. Marija Madlena na salvarskej horje hromadžila, do Stams. A khowanju a k cžescji tejesameje bu k klöschterskej cyrkwi woſebita khapala twarjena a we lélze 1306 wot Bartromja, biskopa we Triencze swjeczena. Hdž we lécze 1552 wójwoda Moric z Sakskej Tirolsku napany a joho wojach klöschter Stams wurubjachu, bu droha reliquija jara starosćiwiwe khowana. 77 lét wosta zkhowna. Abt Domašch Lugga pscheinje ju halle zas pod wulkimi swjatočnoſćemi do předawſcheje khapale, liž bě k tomu woſebicze wobnowjena. Pschi tutej pschiležnoſćzi wudželi bamž Urban VIII. wſhem kſchesčanam, liž khapalu wophtuja, do ſpołknj wotpuſl. —

Tež pschez woſebith swjedžen wobondže so wopomnječzo najdrožscheje krewje Křrystusoveje we katholskej cyrkwi, mjenujich na přenjej njedželi justijs. Tuton swjedžen, liž předh we wſchelakich biskopſkich diocesach na wſchelakich dnach so swje-česche, je wot bamž Piusa IX. za chlu cyrkli postajeny a na tutu njedželu pschenjeſem, „zo bhhu wutrobi wériwych we tutých českich časach, we kotrychž njepſcheczel na konjezou roli pjanu nashej, wjele pschez lěſcz a blud zhebač a zwijesč so prćuje, we luboſći za drohu placízmu naschoho wumoženja bôle a bôle so zahorile.“

Nowe hnadowne město swjateje kruježny Marije we Lourdes.

(Skončjenje.)

Spodžiwe wustrowjenja so ſtachu, liž buchu wot leſtarjow pschepytowane, woſebita komiſſija bu poſtajena, liž mjeſeche wodru pschepytac̄, tola ničjo wuryadne we mjez njenamaka; lud, že wſchelakich ſtronow we wulkich čzrodach pschindže, mjeſeche so wotvžeržowac̄, hač runje so tola ničjo njeſta, schtož by poroka abo khostanja hódne

było. Njewěriwi rozhřejachc wopaczne powięseże, zo buchu lohloweriwy lub tak wusmęscheć mogli. Holzecu sanu chyčhu zarjescz. Po zdacju dobiti pschęcęlojo chyčhu ji dary dawacż, jedyn położi jemu pochnu mōščen złothch na blido, prajo, zo ii to dori, dokež je khuda. Hdyž by Bernhardina je wzaka, hnydom by se powiedało a pisało, zo je cyka węe jeno hebarstwo, zo bychu pjenjeży dōstali. Ale tež dnščni kše-jezanschi lutzo chyčhu ji wschelake dobroth wopaszaćz. Swójba jenožo millionara chyčhe ju za swoje djezo pchivacż a jeje starschim 100000 frankow daricż. Bernhardina pak a jeje starszej wostachu krucji, a niedachu sebi najmijensche daricż.

Dokež wšho nicžo njepomħasche, pschilhad wulich cżródow ludu runje tak nako wotebjerasche, kaž woda we nowym kujole, a hdyž sam minister Kuland we Parizu prefekta napominasche, węc, kij tak wjèle we sebi ryczęc dawa, potkocziż, chyčhe prafekt nowy puč k komu nastupicż. Nowu laźnju wnda a załaza 1. wobu z tamnoho kujota cżerpacż 2. próżnjetu wophtowacż, dekež je to kraj, kij gmejnje ksfcha 3. mjeſečhe so to pshet taſlicku kozdemu woziewicż. Wyshe teho bu na poruczoſczej we wulich a małych nowinach cyka węc hanjena, smēchanc. Tola lęscz a namoc, smēchi a hanjenja njemóžaču węc ani do zahycza, ani do zapęčęja pchivieſcż. To schtož so powiedasche, sta so naleto we lęcze 1858. A tak tam někto we tymsamym času we lęcze 1873 wonħlada?

Někto je we próžnjetich wjac wotarjow, na kotrejż so wschednie Boža misja wopruwje; na stale stoji krasna chrzeſi z marmora, pschi njej khęža ze minichow, kij we njej Boža ksfzbzy webstaraja, preduja a spowiedż ksfcha. Tute město so stajnje pschęz wulich processioni, kotrež su husto wjèle tysacow sylne, z Schaniszej a Francozsteje wophtuje. Město pobežnoſcie to někto je, na kotrejż njepscheladne cżrody njewoblaſtowanje podjatu kniežnu we jeje zaſtupnu proſtu proſča, wuskiſchenjo swojich kaležnoſcżow dōſtonu, na kotrejż so wschelake spodžiwe wustrowjenja a naſazanja stawaju, na kotrejż se tak dowera na Boha a na zaſtupnu proſtu najswjiecziſchej kniežny stajnje wožiwa.

Hijom we lęcze 1864 bu próžnjetica swjatočnje swjeczena, a pschi tym wudebjenia z rjanej statūju najswjiecziſchej kniežny, kij bu po wopisanju woziewjenja, kij bē Bernhardina měka, z běkoho ſrēčzatoho marmora wot klawnoho ręzbarja zhotowjena. Proceſſion džes̄e z městacjza do próžnjeticy, wſchē khęža a haſh běku wupyschene z khorowiem, z růžemi, z wěncami a z cžejnymi wrotami. Wſchē zkony cykleje wobłonnoſcie buchu złonjene, hudžba a ſpewanjo khierulichow wubudži we wutrobje wſchitlič, kij so na proceſſionje wobdželičnu pobežne a wjesołe zacžucza. Najprjedy džes̄e wotwželenio wojskow we swjatočnej draseſe, potom ſežehowachu wſchelake lengregacie a bratſtwa ze swojimi khorowiemi, na to njepscheladna syka ludzi, kij snadž wokolo 60 tysacow wuzginjeſche; cykli czaj wobzanknichu 400 duchownych z biskopem z Tarbes. Weriwy lud bē połku wjesoſkoſče a džaka, zo je po tak wjèle zažđewlach tola jomu swjatočnju džen zefkhadżat. Wot toho čjasa jow je Lourdes wosobne wot wěriwoho ludu jara bohacze wophtane hnadowne město.

Cykli wopisanh podawki a joho stanizna połaza nam z nowa, na kajke waschnjo Böh na zemi něchtu zapocžina, na kajke waschnjo won to roſež a pschi-bjeroč da. Molicže a snadne so to najprjedy węc hyc zda. Mała khuda nje-rozwuczena holzeca powieda, zo je bělu krasnu żonku widžaka. Jeje starschi sami a duchowni njechadža nicžo we tym wjedzecż. Wſchitch, kij we tym ksfcha, mają to za někakje zdaczo, druzh tež za hebarſtvo. Njewěriwi a nowiny to hanja a wusmęscheja. Wyschnoſče hacż k ministrej we Parizu chcedža cyku węc zahnač, załazają do próžnjetich khodžic, a hlej někto za krótki čas stoji tam krasny tempel z marmora, a lěto wot lěta pschilhadžea tu tysach z wſchę powołanjow, z wſchę-

lakich krajow, nutrne paczerje pozběhuja so wschodnje k njebju, a wosebite hnady za czeško a duschu pschindu z njebjes. 6. oktobra zařídzenoho lěta k pschiff. bě wulki procession tež ze samoho Pariza pschijsk, 12 biskopow a stothsach katholikow bě tu zhromadžene, tak zo so pod holym njebjom Bože sluzby a předowa-nja džeržachu.

Tak řta so tež z cyrkwi Chrystusowej. Schude džeczo leži we jenej rôdži we Bethlehemje; 33 lét pozdžischo wunrieje wone halo muž na křiži pschibite. Soho wuczownich, skoro wschitc ludžo nizskoho powołania, wupokazują so z jenoho města do druhoho, křesiezenjo pscheszehowaju so wot najmocnischich khězorow 300 lét dohho. Petr vjérch japoščirokow so we Romje křižuje, Pawołej so hłowa wutruba, a hdjž bu něchtó k bamžej abo k biskopej postajeny, bě to halo by so k wěstej smjerci wotsudžil. A nětko? Romscy khězorojo a romske khězorstwo je kónc milo, a nic skarbnik; a wjac hacž týsac lét je bamž najwosobnišci muž na zemi, a katholska cyrkvi wulki schtom, kž swoje halžy do wschodnich dželov swěta wupschěstrijewje. Nětko pak zda we naschini nojnawischiem cjaſu, hafa dyrbjala so chla wěc zas z nowa zapoczinač, bamžej je jedyn joho kraj wzač, we wschelakich krajach proceje so wěsta strona duchownym jazyk wujazacž, na nich so kaka, hdjž we cyrkvi słwo Bože wucza, we schuli njedyrbja wjac so pokazacž, žadyn schtant so we nowinach tak njehani kaž duchowny. Wschitke strony, hewak mjez nje-pscheszieni, zjednocza we prócowaniu pscheszivo spomožnomu skutowanju katholiskeje cyrkwi. — Wscho to pak njedyrbni nas malomyslnych cjinicž. Wěc Boža roſeče a pschibjera tež we pscheszehanju; za nju budže tež nalečeč a z nim tež luboznišchi powětr pschincž po zjmných hrzoných wichowach. Lás, kotrej chce nětko jeje skutko-wanjo začaćicž, budže roztacž a halo mazana woda wotběžecž.

Nowinski a powjeſcze.

Z nasheje diöcesy.

Z Budyschina. Sprawna žadošć naschoho města je so nětko po lěta dohlim woczałowanju a proschenju dopjelnila. Sejm je dowolil, zo smě so nowa železnica do Budyschina twaricž a wot wsi Krippen, pschez Schandau, Sebnic, Nowe Město, a Korzym; pschi poslenjej wsi pschizantkuje so k železnic, kž so wot Skalkowa pschez Scherachow twari.

(Serbske pismo stwo.) Čudomne towarziswo Maczich Serbskeje je knižku wudalo, katraj so jara derje za nashe serbske schule hodži. Wona rěka: Spěwŋ za serbske schule, zhromadžene wot K. E. Pielarja. Je to 40 wschelakich hłosow, po kotrejž so pschez 40 serbskich a němickich spěwom spěva. Bez tutymi spěwami su wótčinske (Toh' krala žohnuj Boh, Boh z tobū, Saksiska, Rheinska straž), na wschelate ważne dni a cjaſh lěta, pschi po hrjebach a druhich wjesolých a zrudnych skladnoſezach. Dokelž su někotsi wuczerjo hžo K. Pielarjowu knižku w předadnych wudawkach wuživali, budže wona jim nětko cžim spodobnišcha, hdjž je ju jedyn katholiski do katholiskoho prawopisa pschesztajil. Knjžka hodži so tež trje-bacž k wotpisowanju a k wukljenju z hłowy. Kaž slyschimy, je tež nascha schulska

wyschnoſc̄ tu knižku halo jara pschiſprawnu namakała a ju pschez kurrendu na-
najlepje porucžila. Za pschiſluchnoſc̄ džeržachny, tež pschez Posok kniezow wu-
czerjow a drugich na wujitnu węc kędžbnych fejnicž.

M. H.

Z dreždanskeje diöcesy.

Z Dreždjan. Póndželu pschiſpołdnju bu nasch sejm swjatocžnje pschez
králofsku rycž sfončenj. Dolhi čas běchu tón króz krajni zapóſlancio ſt wura-
dzenju wažnych zakonjow zhromadženi. Boh daj, zo by ſo pschez nje wérne zbožo
kraja a luda tež ſpěchowalo.

Z wukravia.

Pruska. 12. měrca bu němſki reichstag zas pschez khežora swjatocžnje
zapocžath. Pruski sejm, kij ſeby z katholſkimi naležnoſc̄emi lěta tak wjele dželac̄
čini, njejo paž z drugimi krajnimi wěcamy hifchce hotowy, tohodla wostanje pôdla
reichstaga hifchce zhromadžen. Za zapóſlancow, kij ſu ſobustawu wobeju zhro-
madžiznow, je to czeſte dželo, we woběmaj ſwoju winowatoſc̄ ſwědomicze dopjelnicž. —

Pruska. Nova njeſpchezjenosc̄ wjez pruskim kultusministeriom a jenym
biſkopom katholſkaje cyrkwe je wudhriča. Polach, kotrejmož je ſo, hdýž dyrbjachu
pschi njeſprawnym roždželenju swojoho kraja a rožtorhanju ludu z Pruskej pschi-
ſluchec̄, ſlubilo, zo ſo jich wera a narodnoſc̄ zakita, ſu hízom jara husto e na
wſchelake waschnjo we tym ſo ziebani widželi. We najnowiſhim času paž žada
ſeby kultusministerium tež rozwučenjo we kſchecžanskej wucžbie na pôſlích gym-
nasiach a předowanjo za gymnaſiaſtow we němſkej rycži a wſchelake druhe pôſlku
narodnoſc̄ czeſych ranjace węch. Pschezjiwo tutomu wukazej je archibifop hrabja
Ledochovſki cirkular rozpóſtał, we kotrejmož wón poſtaſi, zo ſo węc na tute waschnjo
pscheměnila njeby. Tohodla chce pruske kniežerſtvo pschezjiwo njomu khostanski
zakon (Straſgefet) nafozec̄.

Němſka. Kaž bě psched krótkim biſkopſtvo Žendželskeje, Triskeje a Bel-
giskeje němſkim biſkopam we zjawnjej addreſſy ſwoju wjeſtoſc̄ na mužnym zamko-
wienju prawow cyrkwe wuprajko, tak cziniačhu to we najnowiſhim času tež
biſkopja Hollandskeje.

Schpaniſka. Po czeſkujenju Amadea, kij je runje 2 lěče, 2 měſacaj a
28 dnou we Schpaniſkej z kralom byl, je jeno hifchce hóřſhi njeporjad we kraju.
Zednotliwe ſtrony pročuja ſo kniežerſtvo na ſo tohrnyc̄. Tu khwilu ma najwjac
moch ſtrona, kij chce republiku za kraj wobkhowac̄. Ře ni pschiſluchea wo-
ſobniye liberalni mužojo, kij we Schpaniſkej ničjo lepſhi njeſtu, taž pola nas.
We jich moch drje by kraj a lud we Schpaniſkej hifchce dočho njeſterne a zrudne
čjaſh znejſc̄ dyrbjal. Wjele pschiwjeſka a najwjac prawa na ſchpanſki thron ma
pryne Don Karlos. Tónsamý je nětka 25 lét starý, jeho macž Maria Beatrix
wočahny jeho jara ſwědomicze, a tak je wón nětka mlođy muž, po duchu a
wutrobje woſobniye zdželany, dobrý kſchecžan, kotrehož wutroba z cley nutrniwoſc̄i
na Bohu a ſwiatej cyrkwi wiſh. To je jenicžej je, cžohoždla jeho tamni libe-
ralni mužojo czeſpječ̄ njechadža. Za jeho prawa wojuje ſo hízom cyle koſche

lěto we połnōnych provincech Schpaniskeje, kotrež su tež jomu swěrňje podate. Hdy by Don Karlos jeno wjac pjenježnych frēdkow měl, by so jomu wěscí prawie khěse radžilo, schpaniski lud zas i mřej a i wěrnemu zbožju domiesz. We joho wójskwe knježi najlepšchi duch a we cyłej Schpaniskej je jeno tu dobrý rjad. Najnowisze nowinki su dobre a rycza we dalskim pokraczowanju joho sprawnieje węch. — Tež syn zahnatuje kralownę Isabelle, Alfonse, kij so dotal we Winje zdżerzuje, chce swoje prawo na schpaniski thrón zamłowjeż. Tola wuhladę za njoho njeſtu nadžije połne. — Italiski prync Amadeo, kij je so po wopusczeſzeniu Schpaniskeje dleſchi čjas pſki swojej fotſe, kralownje Portugalskej, zdżerzował, je někto zbožomnje do Turina pſtijieſ. Ioho nan Viktor Emmanuel, kij hiszkeče z ménje prawom italsku kralowsku krónu nosy, je ze swojim synom jara njespoložny, zo je tak lohej krónu wot so čiſněk a ma strach, zo so jomu někto bórzy podobnje pońdzie. Kral bijež tym hízom dawnu wjac njejo, ale wobżarowania hódný poddan, kij dyrbi, jelizo imjeno kral wobkhowac̄ chce, do wschoho zwolici, schtož sebi ministerium a komora žada.

Naležnoſcze towarzſtwia.

Sobustawy na lěto 1873: II. 249. Marija Elsnerowa z Čornych Nossic; 250. Miltawich Nobel z Wulkoho Wjelkowa; 251. Katha Moehnlowa z Čenjerie; 252. Mitt. Duczman z Dzejnikc; 253. Jurij Jenki ze Šernjan; 254. Michał Nowak z Hrajnyc; 255. Michał Bobit z Wotrowa; 256. Hanža Wierschowa z Brémjenja; 257. M. Čej z Čajacec; 258. M. Bril z Starzej Čybelnic; 259. M. Jefekli z Kopščina; 260. M. Wiczafowa z Pravoczic; 261. Hejduska z Schrőcziec; 262. M. Lehman z Smjeczleć.

Na lěto 1872 dopłacžichu: 487. H. z N.; 488. Konecht z Brémjenja; 489. Mitt. Nobel z Wulkoho Wjelkowa; 490. Michał Nowak z Hrajnyc; 491. H. W. z B.; 492. M. L. z K.

Na přjedawſche lěta: Na lěto 1870 H. z N.; 1871 H. z N.; H. W. z B.

Dobrowólne dary za towarzſtwo: M. E. z N. 5 nsl.; K. M. z G. 5 pſl.; M. N. z Hr. 2 ½ nsl.

Za swj. wólcia: M. P. z Z. 1 tol.

Dary za chrkej w Čornečach abo Vacžonju.

K cjeſci Božej a i spomoženju dusichow su dale woprowali: M. H. z Kh. 15 nsl.; na kſchedzinač pola J. Čyža w Radworju 3 tol. 10 nsl.; Miltawich Hicka z Hórkow, džěkaczor we Dreždianach 1 tol.; M. H. z Smjeczkec 1 tol.
Promadže: 6485 tol. 3 nsl.

Hermank w Budyschinje

njebudže, kaž je we „Krajanie“ zmýlnje staſette, 22. a 24. měrca, ale 5. a 7. H. D.
h a p r y l a.

Cjifřečak L. A. Donnerhal w Budyschinje.

Wukhadźa prěnu a třeću
sobotu w měsacu.

Cyłolētna płaćizna na pósće
a w kniharni 17 nsl.

Ludowy ežasopis, wydawany wot towarzystwa Ss. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor : Jurij Łusćanski.

Číslo 7.

5. hapryla 1873.

Lětnik 11.

Swjate reliquije Chrystusowoho čerpjenja.

We swjathym kschizu.

Drjeno swjatoho kschiza, na kotrejž bě zbožník swěta swoje živjenjo slončík, bu po židowskim waschnju na horje Golgotha do zemje zahrjebane. Za kschezjanow tak swjate a wot nich wyšoto česzczenie město pač bu pschez židow a wosobnje pohanow žlóčzivje wonjeczeszczenie. Khežor Handrian (wot lěta 132—136) da horu Golgothu z wjele zemiju posypacž a tempel a statüje pohanskich pschibohow tam natwaricž. Tola pschez wšitko to njepschindzechu tak swjatoho wopomnijecža hōdne města do zabýcza. We času khežora Konstantina bě za kschezjanow mier. Won sam bě spodživnu mōc kschiza we lěče 311 spóznał, pschez njon svojich njepscheczelí pschedobyl, a tohodla wobkhowa tež zaczucza nutrnoho džaka pscheczimo tomu, kžiž bě pschez swoju smjerež kschizej spomožnu mōc wudželik. Tež joho macž swjata Helena mějesche wulku žadosež za tamnymi městami, kotrež bě Chrystus tón řenjez pschez swoje čerpjenjo swiecžil. Hacžrunje 80 lět stara, puczowasche tola we lěče 326 do swjatoho kraja. We Jeruzalemje nětko wotucži we njej wulka žadosež, swjath kschiz, na kotrejž je Jézus Chrystus za nashe hréchi wumrjet, zas namakacž. Tola nicto we nim něschto wěste njewiedzescze. Ale swjata Helena njeda so wotraschicž, da so wschudžom mjez wobydlerjemi Jeruzalema napřichowacž. Tu jeno zhorni, hdv by so ji radžilo row zbožnička namakacž, zo so potom tež zawěsczi swjath kschiz samy namača, dokelž bě pola židow waschnjo, njedaloko wot rowa k smjerczi woshubžených tež wše wěch, kotrež běchu so pschicž smjerczi wužiwalce, zahrjebacž. Tamny tempel, kžiž bě Handrian k česzczi pohanskich pschibohow natwaricž dal, da swj. Helena wottorhačž, cyle město bu węczeszczenie, a nětko za swjathym kschizom phtane. We prawdze namakachu za něschto časa tsi kschize, tež napismo, kžiž bě wysche Jézusowoho kschiza bylo, toho-

runja tež hoscje, z kotrymž bě joho swjate čelo na Iščiž pschibite. Jedyn z tuthyč tſjoch Iščižow dyrbjesche tamny bhez, za kotrymž mějachu Iščesczenjo tak wulku žadosč, druhzej dwaj ſluſcheschtaj pak dwemaj zlóthitomaj. Ale jedyn nje-móžesche z wěſtoſcju Chrystusow Iščiž spóznac, dokelž Iščižowe napismo njebě na Iščižu, ale ležesche pschi nim. We tutej njewěſtoſci da swj. Makarius, biffop we Jeruzalemje wſchitke tſi Iščiže i jenej khorej žonskéj pschiniesč, kiz bě ſmierži blizko. Pod nutrenymi paczeremi dôtknij won horu najprjedy z dwemaj prénimaj Iščižomaj, bjez toho, zo by so horoscj pschemenita. Tak khertse hac̄ pak so ji tſecji Iščiž pschiblizi, cjujesche so předý cjezech hora žonska na dobo cjeſce ſtrowa. Swjata Helena wjeſelesche so na tuthym džiwje, pschez kotryž bě Boh prawy Iščiž Chrystusow spóznac daz.

Swj. Helena da nětlo dwaj wjetſche kruhaj wot swj. Iščiža wotdželic; jedyn džel poſta swojemu synu, khějorej Konſantinej, kiz tónsamý we Konſantinopelu z mulkej cjeſcu powita. Druhi džel, snadž pschez lohč dolki, dari chrlwi we Romje, kiz tu i cjeſci „swjatoho Iſč.ža ze Jeruzalem a“ twarieſ da. Tſecji a najwjetſchi džel pak da do drohoho ſleboronoho ſudobja zantkyč a pschepoda ion biffopej we Jeruzalemje. Tónsamý khowasche so we chrlwi, kotrūž běſtej ſwjata Helena a jeje syn na měſce, hdžej bě so Iščiž namalač, natwaricj dakoj. Tuta chrlkj mjenuje ſo nětlo „chrkej swj. rowa“ abo „horjestača“. Ze wſchěch ſtronow pschinidžechu pobožní wěriwi i cjeſčowanju ſwj. Iščiža. Husto wotřezowachu ſo tež wjetſche kruhi a darichu ſo pobožnym cjeſčowarjam, bjez toho, zo by ſo wotebjeranjo ſwj. Iščiža pytnyko. Swj. Cyrillus ze Jeruzalema powieda, zo je ſo wjetſchi kruh 25 lét po namakanju ſwj. Iščiža dželil a rozrězak a zo ſu ſo male tſhěſti do wſchěch krajow Iſčesczanskoho ſvěta rozpoſkate.

We lěče 614 dôſta perſiſti kral Koſroes II. we wójnje, kiz pschecziwo Romslim wjedžesche, město Jeruzalem do ſwojeje moch, wurubi je, wza wjeſe Iſčesczanow, wjez druhimi tež patriarchu Zachariasu jathch, da tež drjewo ſwj. Iščiža z chrlwie do hłownoho města perſiſtoho kraleafwa, Kteſip hona, wojneſci. Tola hžo we lěče 628 pschedobý khějor Heraclius Perſiſtich, a jich kral dyrbjesche tež drjewo ſwj. Iščiža zas wróćicj. Zacharias pschinje ſe je pschi ſwojim wróćenju z Perſiſteje zas do Jeruzalema a khějor Heraclius njeſeſche je ſam na horu Golgothu, na joho předawſche město do chrlwie ſwjatoho rowa, hdžej bu nětlo z nowa zas i cjeſčenju wěriwych wuſtajene. To ſta ſo 14. septembra 629. A wopomnjeſci na to ſvjeteči chrlkj kožde lěto 14. septembra ſvjeczen „po-wyschenja ſwj. Iščiža“ kaž 3. meje ſvjeczen „namakanja ſwj. Iščiža“.

Hdyž pozdžiſho Jeruzalem pod knjeſtvo Saracenow pschindže, mějachu tucži wotpohladano, drjewo ſwj. Iščiža, kiz pola Iſčesczanow tak wholo we cjeſci ſtojeſche, cjeſce zniczicj. Tohodla wobzankných Iſčesczenjo we Jeruzalemje, tón pola nich ſo namakach kruh do wjac dželov dželicj, zo by ſo tak ſlērſcho psched wonjeſčenjom zalitak. Tute džele buchu na wſchelaſkých městach khowane. We Jeruzalemje zdžeržachu ſo ſchthri kruhi. Hdyž we 1099 we Iščižných wójnach prěni Iſčesczenjo do Jeruzalema pschindžechu, namakachu je hiſhče tam. Iſčesczenjo běchu je hac̄ dotal ledžbnje a ſwěrnje khowali. Po dobyčju města pschez

Łkheszjanskie wojswo pał je nětko zas położowachu. „Poħladnjenjo na drjewo swj. Iščiža,” tał powjeda jedyn starý stawiznač, „na kotrymž bě zbožník swęta čłowiejski splash wumoził, zahori Łkheszjanskich wojałow na najžiwiſcho. Běchu na tutej swiatej węch tał zwieseleni, halo bħiġu Jezujsowe čželō we prawdze na nim wiſajo widżeli”. We swjatocžnym čžahe bu psħeż hash Jeruzalema nosħene a potom zas do chrlwie horjestača l zjawnomu čžesčenju wustajene.

Spominjene bu hijom, zo swj. Helena dżel swj. Iščiža do Roma dari. Romstu milu wot krasneje chrlwie swj. Pētra, njedaloło wot Kateranskeho templa, namaka so tał mjenowana „basilika swjatoho Iščiža z Jeruzalema”. Pschi njej je Klóšter, liż prjedy karthauskim, hacż do najnowiſchego časa pał cisterciskim mnicham psħiġlušċesche. Zapoczątk a załkad templa a Klóštra bě hijo kħejor Konstantin zapołoził. We tutej chrlwi namaka so džensiski džen hixxeżie Xhrystusowej Iščiž, kotrž je swj. Helena do Roma dariła, we tſioħ dželach, tohorunja też Iščižowe napismo, taż tſi swjate hożże, a też kruch tamneje żenje, z kotrejż bě swjata Helena drohe reliquije wurhęz data.

Pod knieſtwwom Saracenow bu wulsi kruch swj. Iščiža, liż bě we Jeruzalemje, taż hijom znate do wjac dželom dželenh, zo by so tał skerscho psched wojnjecžeszenjom zakital. Tał mjejh u wjac chrlwjiow drohe drjewo swj. Iščiža. Wjez druhim pał mjeħeşhe też jedyn wjetshi dżel David, kral Georgisleje, liż bě we času Iščižnych wójnow žiwy. We lécze 1109, džesacj lét po dobħiżu Jeruzalema psħeż Iščižne wójsto, psħindże tutón dżel do rukow francozisko duchownoho z mjenom Anseau. Tutón bě we prēnej Iščižnej wójnie kaplan we francoziskim wójstu a pozdżiſch duchowni psħi chrlwi swj. rowa we Jeruzalemje. Wón dōsta drohu reliquiju wot Għiblina, patriarchi we Jeruzalemje, kotoruż bě ju wudoma krala Davida, liż po smjerci swojoho mandżelskoho we Jeruzalemje bħdlesħe, dariła. Anseau pōska darjen dżel do swojeje wotċiñi, Galonej, biskopej we Parizu. Hacż do lěta 1793 kħowaſche chrel Notre Dame drohi a swjath polkad. Tola we zrudnych dnach francoziske revolucije, bħdżej buħu chrlwissle polkadniex najprjedy rubjene a swjate węch wonjecžeszeni, panhx reliquija swj. Iščiža do rukow wéstoha Guyota, liż tutu swj. węc sebi żħowa. Won dżeli swjatu reliquiju, dari jedyn dżel polkadniex chrlwie Notre Dame; z dżela pał, kotrž sebi sam kħowa, da iċħixri Iščiže wudżekacż, z kotrighż so też we lécze 1803 tſi zas chrlwi Notre Dame wrōċiżu.

Wulki dżel wernoho Iščiža Xhrystusowoho namaka so też we tał mjenowanej „swjatej Iħapali” we Parizu. Swjath Ludwig, francoziski kral mjenujih dōsta wot swojoho krejnoho psħecżela, kħejra Valduina II. z Konstantinopela wħiċċha černowjeje kroni też wulki kruch tamnoho swj. drjewa, kotrejż bě swj. Helena kħejrej Konstantinej, swojому sħnej pōlla. Kral Ludwig da jid z druhimi swjathmi reliquijemi we tał mjenowanej swjatej Iħapali, liż bě wosobniż ī tomu we swojim hrodże natwaricż dak, kħowacż, bħdżej hixxeż so też džensiski džen namaka

Molicżke partille swjatoho Iščiža namalaja so po chlum Łkheszjanskim swęcje rozsħerjene, też we nimale wħxhekk chrlwjiach naħšeże serbiskej Xuzich, a poda-

waju so k pobožnomu česčenju wěriwych. Njech pał tute česčenje woſobnje we tutych dnach, we kotrychž my wopominieżo Chrystusowoho czerpienia a boleszczenie smjercze na kſchizu woſondu, nowe mócnio plomjo wérneje a woſtańczej ſuboſcze k naſhomu kſchizowanomu zbožniſej zahori.

Katholiske miſſionistwo we Tunis.

We prénich kſcheczanſkich lětſtotekach, woſobnje we čjatu ſwj. biskopa Augustina kſzczęſte katholiska chrkej we połnocnej Africę. Tola boržy pschindžechu na tute krajinę jara zrudne čjasy. Pschez napadły džiwich ludow a pschez ſurowe pscheczeńhanja je katholiska chrkej tam wiele ſtañow zhubila. Woſebje ſchfodne bě za kſcheczanow tutych krajinow knieſtvo Turkow, kiz z wohnjom a mjezom muhamedansku wěru rozſherjachu, tak zo je džiw, zo ſo kſcheczanſtwo dochla z krajinow njezhubi. Wuznawarjo muhamedanskie wěrę we krajinach Tunis, Tripolis a we Algierskej pał njeſpotokſiſtu ſo z tym, zo doma kſcheczanſtwo potkoczonachu, ale tež pschez rubjeſtvo na morju kſcheczanow kójach a jich domach za wotrocžow abo ſłovom džerjachu. Tutomu namórfomu rubjeſtviu je ſo halek we 1830 pschez Francozow kónc čjinito, kiz Algiersku pschewinhu a k francozskiej provinieſi ſežinichu. Wot toho čjasa ſu tež za ſufodne krajinę lepsche dnj pschischi, kaž to miſſionarojo ze ſufodnoho Tunis piſaja. We Tunis je wjac hacz 15,000 katholiskich kſcheczanow a jim je nětko dowoſene, ſwobodnje ſwoju wěru wuznawac̄. Duchowni z radu Kapucinow zaſtaraja jich duchowne naležnoſče. Psched lětom 1830 móžachu we hlownym měſeze Tunis jeno we jenej najatej khezi Bože ſlužby ſwječic̄. Tola we l. 1833 pschewostaji turkowſki paſcha Hussein katholikam khalalu a khezu, kotaž bě něhdý rjadej Trinitariow ſkuſchaka. Dokelž pał khalala wſchēk katholiskich kſcheczanow wopſchijec̄ njezhejſe, natwari ſo nowa wjetſha chrkej, kotaž bu 31. decembra 1837 ſwječena a Božim ſlužbam pschepodata. We l. 1843 zjednoczi bamž Hrjehoř XVI. katholiske woſady we Tunis k jenej biskopskej diöceſy a poſtaji je pod japoſchtoſkohu vikara, kiz ma biskopsku hódnoſež. Prěni japoſchtoſki vikar bě P. Fidelis Sutter z rjadu Kapucinarow. Hdyž ſo P. Fidelis po biskopskej ſwječiznje z Roma zaſ do Tunis wróci, bu na praje ſwiatocžne waſchnjo powitanu nic jeno wot ſwojich woſadnych ale tež wot druhowériwych. Tež turkowſki paſcha Achmed Bey poſaza ſo jara pscheczelny a ſpuschczi rjadej Kapucinow nic jeno dawk najatej kheze, ale dari jim tež město wokoło jich chrkwi a pozdžiſho pschida jim tež wulki truch pola k powjetſchenju jich kerchowa. Hdyž wysokoſczeny kniež biſkop we lěče 1845 chrkwinſku viſitaci džerjeſte, poſka jomu turkowſki paſcha ſwoj móſ a ſkuſowniſlow. Turkowſch naměſtnich abo bohotojo we měſtach, do kotrychž mějeſte biſkop pschijec̄, dóstachu poruczoſež, zo bychu ſo za hospodu a za wſchitke druhé potrebnosće biſkopa a joho pschewodžerjow starali. Hdyž bě biſkop we lěče 1846 we Romje poblek a wot ſwiatoho wótcia džakowu liſt za turkowſkohu paſchu we Tunis ſobudostał, bě tuton na tym tak zwjeſeleny, zo ſam bamž z liſtom wotmowi, kotaž ſebi we naſchim čjatu rožſherjenjo zaſkuži. „Zwjeſeliko naſ je,”

piša turkowſki Bey mjez drugim, „zo je naſcha staroſez za mužow chrlwińſkoho rjedu, kotiž we naſchim kraju bydla, we Wami radoſez a ſedžboſez zbudziła. Tež pſichodniſe čcemh my naſche prćowaniſa na to zložicž, zo by ſo lepiſe kſheſečjanſkih wobydlerjow naſchoho kraja a woſobniſe mužow duchownohoho rjedu a chrlwińſkih pſchedſtojicžerjow ſpečhowalo.“ We njeſprawnym wuhnacžu a wupoſazanju z kraja, kaž kſheſečjanſkih liberalni Němskeje a Schwajcarſkeje Turka ničjo wjedžecž njecha. Tele pſhečežne zmhyſlenjo pſhečeživo katholikam a chrlwińſkim rjadam wobkhowa nic jeno Achmed Bey swoje čike živjenjo ale tež joho naſtupnich. — Muhamed Bey (1855 — 1858) kaž tež Muhamed Es Sedak zwofaschiſtej pſhečeživo kſheſečjanam derje zmhyſlenej. A hdyž we lēcze 1850 kholera začadžesche a jara wjele ludži morjeſche, dosta knjez biskop wyſoki turkowſki rjad a joho dwaj ſekretarjai dostaſtaj medaille za wutrobitoſcz, swérnu ſkuſbu a pomoc, kotruž běchu kapucinarjo khorym a mręjacym koždy čjas woposazali. Mjez tym zo turkowſkih muphtis (popja) pſchi wudyrjenju khorofeze z města čełných, woſtachu kapucinarjo we měſeče a starodchu ſo za čełne a duchowne zbožo khorych.

We lēcze 1855 běchu we Tunis 11500 katholikow, tiž mějachu 1 cirkel a 4 klapale a 8 miſſionarow a 4 duchownych ze ſwojoho kraja. Schulſch bratſja wobſtarachu dwě wjetſche ſchuli. Duchowne ſotry ſwj. Józefa maja we Tunis 1 ſchulu a malý ſchpital. Druha katholska ſara je we malym měſeče Goletta, tiž pſchi morju leží. Tu dotwari ſo katholska cirkel we l. 1866. We Goletta běſche 1300 katholikow z 2 miſſionaromaj z jenym we kraju narodženym duchownym. ſotry ſwj. Józefa wjedu tu dwě ſchuli a jednu ſchpital. Zene tſecje miſſionske město je Sufah z 700 katholikami, we měſeče Sfax je 580 a we Gerba 250 katholikow.

We nowiſhim času roſeže we tutych krajinach katholicka cirkel, a tež mjez muhamedanami wotebjera přjedawſche njeſpichečeſke zmhyſlenjo a zacípčeče kſheſečjanow, a tak je nadžija, zo ſkónco kſheſečjanſta, tiž bě ſo za tamne krajiny tak dohlo ſhovato, znova zaſ zefihadža.

Schtò je pola katholickich prawy khěrliuſich?

Taſte dyrbju praschenju ſtajicž, hdyž ma wotmoſwienjo krótke byč. A derje běſche bylo, hdy bych ſebi wudawarjo khěrliuſhach abo ſpěvařſkih knihow w starſhim a nowiſhim času taſte praschenjo ſtajili; pſchetoz tak by něſhotož ſtuli njeſpichihobne z khěrliuſhach knihow wuwostało, ſchtož tam nětko „z dowolnoſežu duchowneje wyſchnoſeže“ ſteji.

Khěrliuſch je ſpěwanjo wo wěrnoſčach wěry abo wo pobožnych zacípuečach kſheſečana. Serbske mјeno „khěrliuſch“ njeje trjebaj „Kirchenlied“, ale je naſtało z grichiskoho: Kyrie eleison (t. r. Knježe, ſmil ſo!), kotrejj ſlowie buſhtej předy hicežje huſežiſho haž nětko po ſkónčenju khěrliuſhowych ſchtucžlow pſchidatej. Taſte pſchidawanje stanje ſo woſebje často w grichiskej liturgii a duž móžesč na ruſowſkej Bozej mſchi (wjelekróč ſhſhečz: Gospodi, pomiluj ny (t. r. Knježe, ſmil ſo nad nami!). My pak khěrliuſche nětk ſpěwaný nic jenož na

Bożej mschi, ale tež pschi drugich pobożnoſćach w chrkwi, a z wonka chrkwoje: pschi processionach, pschi pohrjebach a puſtih wječorach a drugich pschiležnoſćach.

Shto je něčko prawy kherluſč? Hdyž na zwonkownu formu hščce nje-hladam, wo kotrejž by so tež wjele piſacž hodžilo, ale jenož na žnusłowne wo-piſhijeczo; dha su mjez kherluſchemi prawe:

1. Taſke, kotrejž su pschelozjenja z ſaćanskih chrkwinſkih knihow: missal (ſemſchace), brevir (modlciſte za duchownych) atd. Tam rekaja wone sequency, antifony, himny. Wone su po cykle katholskej chrkwi znate a we ſaćanskej forme hižo jara stare; n. psch. Te Deum laudamus (w něčijskim zestajenju hižo wot s. Ambroſia), Stabat mater (ſtaka maczeti bohoſcziwa) atd. Najwoſebniſchi pěſnjerjo su Prudentius, Fortunatus, Pawoł diakon, s. Rjehoř Wulki, Veda Venerabilis, s. Bernarđ, Domasch z Aquina a drugi.

2. Taſke su tež pschedželanja wſchelatich pſalmow w pozdjiſhih časach, woſebje wot 15. lětſtoſta; n. p. De profundis (pola Leisentritta: Auf tieffer not ſchrey ich zu dir, herr got, erhöre mein rufen) a druhe. Tuthch njeje wjele.

3. Skončnje te, kotrejž su wot wuſtojných ludži po wucžbach wěrh a w chrkwinſkim duchu wudželane a halo taſke wot chrkwinſkeje wýſchnoſće teje abo druheje diöceſh po pschedpočazanju za dobre ſpózname. Taſkich je najwjaeh w kóždych wjetſkih ſpewatich; ale Bohužel je bjez tutej pschenicu tež wjele pluwow, woſebje bjez latechimuiowymi a pohrjebnymi kherluſchemi, taž tež pschipacki w hewak dobrých kherluſchach. Tónkróčž njecham hščce zapiſt toho, ſhtož je ſchpatne, wožiewicz. Něotre su węzo jenož w něotrych wudawach kherluſchow; tak ma Čjornak jenož w přenim wudawku tutaj dwaj: Pójſchla běſche Marija; do teje čjorneje barb̄ atd.

Kotryžuli ſpěw, bhrnie pobožny był, teje tſi ſamotnoſće nima, njeje prawy kherluſč, ale jenož ſpěw abo ſnadž po kherluſčk, kotrejž maja katholsch Serbja tež čjródku. Te móža drje ſo ſpewacž, ale nic w chrkwi! Štawizn kherluſhowych knihow a druhe bližke praſchenja podam w jenym pschichodných čiſtlow.

M. H.

Dotal uječiſchežany kherluſč.*)

Tězuſowe čjerpjenje.

1. Ach, mój Jézuſo! kaf Th klečiſch na tej horje woliowej, jedhn janđzel boži pschijchoł je Čje tróſchtowacž! Pój, mój Jézuſo! pój, mój Jézuſo! pój, mój Jézuſo! ja Čje wutrobnje lubuju.

2. Ach, mój Jézuſo! ja Čje widžu tam tom' ſtolpej pschijwanoh', wjele tawžynt ſchwilarjom wot thch židoſkih wojaſow. Pój atd.

3. Ach, mój Jézuſo! kaf Th čjerpicih pschez tu krónu černjowu, ta krjev běži ſopienje, ſopienje dele na zemju. Pój atd.

*) Wón ſpěwa ſo w kuſowſkej a tež w ralbičjanſkej woſadze. W přenjej ſchtuczy je ſo najſkerje předby projito: kaf ſo po čjisiſch na tej horje; pschetož kaf je w kherluſču potom pječi potajnoſćow bohoſcziwoho róžarija woſomnjenie.

Rebaſtor.

4. Ach, mój Jezuso! Tak Ty niesieś tón Twój swjath czeżli Ischij na Twoim swjathym ramieśku, na tu horu kalvariju. Bethlaka je Če Veronika, zetręla Twoje swjate wobliczo. Pój atd.

5. Na tym Ischiju o lubsthi Jezuso! ja z płaczkom na Tebje pohladam, tak sy Ty na Ischiju rozbith, wiele ranow nabity. Pój atd. M. R.

Rowinski a powięscze.

Z nasheje dñeſej.

Z Budyschin a. Póndzelu a wutoru běchu we nashej tachanskiej schuli pruhowanja, lotrež běchu wot starskich a pszechzelow džeči a schule derje woptyane a tež pschez pschitomnoſcž hnadnoho knjeza biskopa počęſczene. We lécze 1838 bu tachanska schula na dotalſche waschnjo zriadowana. Dječi mějta woptyowachu tak mjenowanu „měszčansku schulu”, lotraž mějte 4 klasz a we wszych chlodzeńsku wucžbu. Wyskiche rjadowinne wophtowachu so we wszych cjasach tež wot dječi z wonkownych schulsich wosadow, dokelž mějachu tu lepschu pschiležnoſcž, něchtó wjac naukunycz hacž je to we druhich fariskich schulach pschi połdzenskej wucžbje móžno. Za wjesne dječi nasheje wosady pał wobstejsche pschi tachantskiej schuli tež wosebita rjadowinija z 2 klasomaj a z połdzenskej wucžbu. Najwyjac dječi pał z naszych serbskich wson khodzachu poslenje lěta knajmienšhom tež do měszčanskeje schule. — Tola lětſa je wyšokodostojne tachanske konſistorium wobzanknyko, tachansku schulu po potřebnoſcž cjasu pschemenicz a tak dječicom pschi-ležnoſcž poſliczecž, hiſhce wjac naukunycz hacž dotal. Tohodla budže so schula dželicž do jednoreje ludoweje schule (einfache Volksschule), kiz změje dwě klaszy, a kožda połdzensku wucžbu. Z tutej budže tež dotalſha wjesna schula zjednoczena, a tohodla budže so k najmienšhomu we njej tež dyrbječ serbski cjalacž, a tež Ischęszanska wucžba serbsch wucžicž; a do frjedźneje ludoweje schule (mittlere Volksschule), kiz změje, kaž dotalſha měszčanska 4 klaszy z chlodzeńskoj wucžbu. Starschi maja so tak wuprajicž, hacž checjda swoje dječi do jeneje abo druheje ſlacz. We wyskichej schuli maja so 6 tolesr we prěnimaj rjadowinjomaj, we dwemaj niſchimaj 4 tol. schulsich pjeniez za lěto płaczicž.

Z Budyschin a. Tež we naschim katholickim seminaru běchu ſredju a pjatek pruhowanjo seminaristow a präparandow. Mjez wucžomcami seminara, kiz so k wucžerſtwu pschihotuja, su tu khwiliu jeno tijo Serbja; jedyn we druhiej, jedyn we pjatej a jedyn we ſchěſtej rjadowni. Je praje k wobzarowanju, zo z serbskich młodžencow so jich tak mało k wucžerſtwu wobroczi. Je džen tola powołanjo a dželo wucžerja tak rjane a ważne a koždy wucžer, kiz swoje winowatoſeże z luboſcžu a swědomicze dopjelni, so wot wschitskich cjeſczi. Pschiležnoſcž, wucžersku kumanosć sebi dobycž, poſliczja so naschim seminaru koždomu, kiz ma k tomu lóſcht a mužne dary. Czežko drje z wjesnych schulow myhdom do seminara zaſtupicž, a tohodla radžimy starskim, kiz checjda swojich ſhnow požđischo na seminar dacž, jim najprjedh někotre lěta do tachantskiej schule khodzicž dacž, zo bych u sebi

tu k pščiwacžu do seminara žadane wědomoſcě dobyli. Wysche toho pak dyrbi kóždy tež híjom we hraczu na klavír a húſle několiku kłmanoſcž wobšyńcę. —

Z w u k r a j a.

Pruſſa. We komorje knjezow we Barlinje bu tež, kaž jedyn to hinač njenocžatowaſche, pruſſa wuſtawa (Verfassung) po namjetowanju knjezerſtwu a pščiwacžu druhej komorj, tak pſheměnjenja, zo moža ſo tamne tſi katholſkej cyrkwi napſhеcžiwe zakonje (we kublanju a ſchitdowanju a poſtajenju duchownych, we ſudzenju jich zádžerženja we záſtojníſkých měcach pſchez swětnu wýſhnoſcž), wuſradžecž a pščiwacž. Kancelér Bismarck, ministerpräſident Roon, kultusminister Falk činjachu pſchi thym z nowa híjo wjac kroč ſhſchane njehódné poroki katholſkej cyrkwi a jeje duchownſtu. „Tute je, kiz chce wſchudžom knjezicž a jim dyrbi ſo tak napſhеcžo ſtupacž.“ Skówa dadža ſebi wſchitko lubicž, a z nimi hodža ſo najhórsche kže wupraſicž. Katholſch duchowni ſu wjesoli, hdyž jich we měrje woſtaja a prawo a zamoženjo cyrkwi ſo njeprſhima. Čeſćomui katholſch a tež protestantsch mužojo ryežachu za wěrnoſcž a prawdu a pſhеcžiwo wotpoſhlađanomu pſheměnjenju wuſtawu a ranjenju prawow katholſkeje cyrkwi. Tola ſchto pomhaſča, pſheměnjenjo bu wobzanřijene a nětko budža tež tamne ſpomnijene zakonje ſo ſpěſhnuje wuſradžecž a tež wot knjezow ſnadž z maſkymи njevažnymi pſheměnjenjemi pščiwacž, kaž je ſo to we druhej komorje ſtało. — Wuradžowanja we druhej komorje ſu nětko na čas pſchetohrnjene, dokelž ma tež reichstag nětko ſwoje poſedzenja.

Pruſſa. Híjom pſched někotrym čaſom pſchipomjedachu nowiny knjezefſiwa, zo budže ſo hač dotal za pruſſich wojaſow wobſtejaca duchowna wýſhnoſcž, tak mjenovana feldprobſtej zběhnyčez. Njebe to k wěrje podobne, dokelž by k tomu bamž najprjedy ſwoju dowolnoſcž dacž dyrbjak. Tola pruſſi kral ſo za thym njeprashcha a je 15. měrca katholſku feloprobſtiju zběhnyč, nowy dopokaz, zo we Pruſſej ſo cyrkwiſke naležnoſcje ſo wot swětneho knjezerſtwu ſamoho rjaduſia.

Pruſſa. We Elſaſ=Lothringen ju ſo we poſlenim čaſu wjac mužow z kraja wupoſkažalo, tohodla dokelž ſo za němſtomu khezorſtiwej njeprſhеcželnych djeržachu. Mjez tuthmi je tež woſobniſe generalvikar biffopa we Straßburku, zaſlužných a wſchudžom wýſhnoſcženj Rapp, dokelž bě katholſke towarzſtvo založil a wjed. Bjez wſchoho pſhеcžiſchenja a ſudzenja bu jomu poručene, ſwoj wótcny kraj we čaſu 48 hodžiuow wopuſhеcžicž. To je pruſſa sprawnoſc!

Z Elſaſa. Híjom dokhe čaſh ryeži a piſa ſo tu we ſpožiwnym woſje-wjenju, kiz je ſo tu pſchi twjerdzizne Schlettſtadt njeſaloſo wjefi Kruh ſtało. Na jenej hórch we lěſu ſtojeſche tu pſched lětami rjana jědla a na njej bě ſwječzo Marije z Einsiedela. Wjeli ludži tu pſhindže a we čzichocze ſo tu pobožnje modleshe. Tola wot poſlenije wójnh bě ſo wſcha pobožnoſcž zhubila. Nježelu, 7. juſſia 1872, wjecjor po njeſhporeje pak džechu 4 male holcžki do lěſa jahodki ſhеcžipacž. Dokelž bětlu džecži doma wjeli we pſhеcžehanju katholſkeje cyrkwi ſhſcheli, praſačku mjez ſobu: Chcemh macž Božu proſyč, zo by naſ zakilita. To wone na puczu činjachu. A hlej, na dobo wuhlada jena holcžka

bělu knjeni, kiz žoltu krónu njesesche, na kotrejž kschijzík stojeſche. Tež na wutrobie njesesche kschijz, kiz pak bě čorný. Džecži so bojachu a čeknýchu a pojedachu doma ale njenamařachu žaneje wěry, tež pschi swojej schulstěj sotse nic. 11. julijsa džehu druhe a wjac džecži won a widzachu tefame wozjewjenjo; wšitke proščachu swoju schulstu sotru, zo by sobusčka, tola wona njechasche, halle na druhí džen da so naproshcz. Džecži widzachu zas wozjewjenjo, sotra pak nic, tola z jich woblicža spózna to, schtož sama njevidžesche. 17. julijsa buču džecži k tamnomu městu wjedzene, hdžez tamne swječatko na schtomje wiſaſche. Tyſach pschitħa-džachu po času na horu, někotři dōstachu tež woſebite hnady, wſchitch pak dyrbachu wuznacž, zo so tam lohč a derje modli hačo we pschitomnoſezi Božeſ. Poždžiſho wuhlada tež jena wotroſzena knježna wozjewjenjo a to wjac krócz, druhy pot hodžinu dohlo, a kóždy krócz čjujeſche we wutrobie ſkodke wjefelo, zo prajeſche: „A hdž vych ja sto lét žiwa byla, njebych ženi na tule hodžinu zabyla.“ Tež wſchelake džiwh ſo ſtachu. To wſho pschinoſchowaſche k tomu, zo z blízka a zdaloka wulke čzrody ludži k tamnomu městěj pschilhadžachu. Swětne knježerſtwo njechasche to čzepječ, ale wudawaſche, zo pak je to tež zas wot katholſkoho duchownſtwa ſakaza wěc, ſakaza tohodla wophtanjo měſta. A dokež bě to podarmo, chce nětko z wojoſami a policajemi pschitup wobaracž.

Schwajcarſka.*^{*)} Knježerſtwo jednotlivých kantonow wuſtujuja pschecžiwo katholſkej chrkwi a jeje biskopam pschech njehanibiczischo. Nic na tym doſč, zo bu biskop Mermillod z Gensa z namocu z kraja wuhnaty, je tež biskop Lachat we Baselu wot knježerſtwo „wotſadžen“, t. r. knježerſtwo njeſchipóznaſe dale joho ſtukowanjo, zapřeje jomu dohodž, haj tež ze ſamoſho biskopſkoho wobydlenja chce joho hifchče tutón měſac wupočazacž. Duchowni pak ſu ſwojomu biskopie poſluſhni a ſu jomu swoju wobſtajnu ſwěru pschez zjawnu adreſſu tež wuprajiſi. Knježerſtwo kantona Bern je tohodla 97 duchownym ſakazaſo, dale ſvoje duchowne ſlužb zhlaſteč, jim chrkwe zanknýla. 66000 katholikam je taſ njenozne, hnady a žohnowanja ſwojeſte ſwj. chrkwe wuziwač a to jeno tohodla, dokež ju jich duchowni ſwěri a ſwědomicži mužojo, a ſo wot čzrody njevěriwych protestantow abo ſwobodnych murjerjow, kiz maja tu khwili runje móć we rukomaj njechadža we chrkwinſtich naležnoſćach wobdičz dacž. Liberalni we Schwajcarſkej ſu ſebi runje kanton, kiz k diöceſh Basel-Solothurn pschitluscheja, k ſwojomu chrkwi njeſcheczelſkomu ſtukowanju wuzwolili, dokež maja tu kantonu najbóle měſchane wobyliefſtwo. We 9 k diöceſh pschitlusachach kantonach bydla 414744 katholikow a 742993 protestantow. Tola drje njevoſtanje chrkwinſki njemér we nauječorných kantonach, ale hido ſchęzuwa ſo tež we druhich narańſkich kantonach, kotrež diöceſomaj St. Gallen a Chur pschitluschej. Ma kajte waschnjo zrudne chrkwinſke wobſtajenja we Schwajcarſkeje ſwój kónc namakaju, njehodži ſo prajicž. —

Z Rom a. Swjath wótc pschivza 7. měrca deputaciju 163 wosobních katholikow z Rakusſeje, Němſeje, Belgisſeje, Francózſeje, Italsſeje, Schpanisſeje, Ameriki a Schwajcarſeje. Wjeſtch Liechtenſtein čítasche adreſſu, we kotrejž ſo

*^{*)} Hladej Rath. Posot číſlo 5.

pszechzimo njesprawnym napadam italskoho kniežerstwa a wosobniye pszechzimo zbehnenju kłoschtrw protestiruje. Swj. wótc wupraji swoje wjeselu na zmihlenju deputacie a prajesche, zo swoju nadziju na pschichod staja. Wojowacz a lebzbowacz jedyn dyrbi, zo by jedyn na posledku dobycz moħł.

Schpaniska. Tu knieži we chłym kraju furowym a straschnym njeporjad. Wyschnoscż njenamała żaneje posłuschnoscze wjac, wojsach spiedzują so pszechzimo swoim wyschschim, chcejda sebi thchsamym wuzwolecz. Najstraschnišchi ludžo z Italskeje a Francózskeje so tu hromadža, zo bħu njeporjad i palenju a rubjenju wuzili. Don Karlos, kotoruż fu połnōcne krajinu poczisnijene, dobýwa stajnie, kaž so zda, na moħ.

Amerika. W měsče Milwaukee wobsteji wulka pôlska wosada katholikow. Hjgom w lēcze 1871 natwarichu sebi Polach drugu cyrkę; ale tež tele dwē cherkwi njemóžesztaſtaj wosadnych wopsczijecż; dokelž jich tam pszech wjac we poslenich lētach pschiczanym. Tohodla stupichu w zańdzenym lēcze dżelaczerjo a remieslnich hromadu, a po wuradzenju slubichu jednotliwi po 50, 70—100 dolarow za swójbū lētnie darcż, a za někotre měsach bē 10,000 dol. nawdate. Tute pjeniezħi pschinjeſetħu fararjej, a nětħ twarja tam hijo tseču cyrkę, kiż budże 48,000 dolarow placicż. — Tehorunja chedże Polach w měsče Chicago nowu katholiku cyrkę za 60,000 dol. twarież.

Kr.

(Zjawnje zarunannu po hɔrſt.) Hdyż chyfše we lēcze 1861 italſte kniežerstwo po zahnaču neapelskeje kralowskeje swójbū duchowne rjady a kłoschtrw we tutym kralesinje zbehnycż, powoła wone pschez wulku wuzenoscz a nazhoniescz ślawnoho advočatu Francesco de Cesare z Neapela hało prēnjoho radzicżela do ministeria, zo by tutón i wuwydzenju furoweje njesprawnosćze ze swojej wuzenosczu kniežerstwu i pomoch stat. Tutón haċż runje dobrą a wériwą katholik, bē tola kniežerstwu i woli, we nadziji, zo moħł snadż tola pschez swoje skutkowanjo někotre kłoschtrw psched zbehnjenjom wumožicż. Někto, po 12 lētach je česħi khory, a prosh wot archibisłopa z Neapela we spōwiednika, a „zo by swoje swēdomjo zmērował a so tał derje i pschistupnej i sudnomu stolę Bożomu pschihotowač“ wozjemu sam wot so i tomu pohnutu pismo, z kotoroħo chcemy tole wzacż: „Ale jena wēc napjelni moju wutrobu z porokami swēdomja a wobskorjuju so tohole skutka psched Bohom, psched cyrkwu a eżlowieskim towarzystwom, wot Bożeje smiłośćce wodacża so nadzijo. Ja hym sobuslukowałem na wulkazu kniežerstwa wudatoho 17. februara 1861 pszechzimo duchownym rjadom, pszechzimo kazznjam, lepischomu a nahladnosći katholiskeje cyrkwe. Wyslach drje sebi, pschez to i najmijenshomu někotre kłoschtrw psched zbehnjenjom zakitacż, ale ja njeħyrbjač so na żane wasħnjo na tutym boħarubjienstlim skutku wobdżelicż a spóznaju dospołnie swoju winu a wulku fħidu, kiż hym pschi tutej pschileżnosći swjatej cyrkwi nacżini. Dokelž hym zjawnje po hɔrſt dawał, chcu tež, zo by moja żelność a to, iak nětħo swoje skutkowanjo rozsudżam, zjawnje znate bħko. Skončnije wupraju, zo chcu we klinje katholiskeje cyrkwe wumrijecż, swēt dawanoħo pohorschka dla we wodacżo proſħo a wot Boha pañ miloſć so nadzijo.

Chrlwinski powěstnik ze serbskich wosadów.

Z Budyschina. Ręczęjeni: Franciszka, dž. schewca Antonia Franca Sentnera z B.; Marija Augusta, dž. Handrija Bělki z Hubjelježic; Marija Lydia, dž. murjerja Adolfa Bjekarja z B.; Johanna Lucia, dž. kћenika a czasnkarja Schneidera z B.; Marija, dž. Michałka Rychtarja z B.; Paweł Michał, s. Jakuba Łaukuša z podhroda; Heinrich, s. Iózefa Seidela; Hana Franciszka, Jana Rječki z Džehorez. — Bemirjeczji: Hanža zwidowjena Hilina z Mnišonca, 69 l.; Matej Wuschanski z B.; 92 l.; Pětr Wočka, 83 l.; Karl Herman Salm ze Židowa, 51 l.; Khatyma, dž. schewca Karla Petřskej z B., 3 měs.; Matij Korosch z B., 58 l.; Miklawš Kahle z B. (prjedy w Radworju), 85 l. 2 měs.; Jurij Pawoł, s. Handrija Gudy z Hornejekimy, 3 m.; Michał, njeboh Miklawšcha Juſta z B. pſchirodný syn, 4 l. 3 m.

Z Nadworce. Ręczęjeni: Handrij, s. Milt. Lorenza z Nadworeja; Marija, dž. Jak. Ledžborz z Kamjenjej. — Hanža, dž. Jak. Kerli z Nadw.; — Marija, dž. Milt. Čzorliča z Měrkowa; — Hana Hilža, dž. Jana Józefa z Nadworeja; — Biedrich s. Jana Scholtz z Boranec; — Madlena, dž. Milt. Bječki z Bronja; — Jan, s. Jana Višnarja ze Zarečja; — Hana, dž. Aug. Heinricha z Kamjenjeje; — Marija, dž. Aug. Helasa z Kamjenjeje; — Jan, s. Handri. Alermana z Khelna; — Hana, dž. Jana Hetmanka z Kamjenjeje; — Milt., s. Jan Žura z Now. Boranec; — Jan, s. Aug. Nawki z Mikteč; — Hanža († 16. měrca), dž. Jana Čiža z Nadw.; — Milt., s. Milt. Libšte z Nadw.; — Handrij, s. Milt. Wróbla z Now. Boranec; — Hanža, dž. Jana Kocže z Brěmjenja; — Bemirjeczji: Hana, wud. Jana Lorencu z Now. Boranec; 71 l. 5 m. 18 dž.; — Milt. Wólman z Čuha, 49 l. 11 m. 28 dn.; — Marija, mandž. Jakuba Khlana z Kamjenjeje; — Milt. Winat z Kamjenjeje, 59 l. 7 m. 12 dn.; — Jakub, s. Jana Schmarandra ze Zdzerje, 4 m. 17 dn.; — Michał. Wróbl z Now. Boranec, 74 l.; — Jak. Grubert z Nadw., 35 l.; — Jan Grubert z Nadw., 66 l. 1 m. 11 dn.; — Handrij Kocža z Kubí. Dubrawy, 72 l. 3 m. 25 dn.; — Hana, wud. Jak. Wieczaja z Nadw., 88 l. 11 m. 20 dn.; — Hanža, m. Jana Tomera z Lutowcza, 54 l. 10 dn.; — Milt., s. Jakuba Lubka z Bronja, 4 m. 10 dn.; — Wěrowani: Jakub Delun z Nadw., z Hanu Pjetashec z Boranec; — Jan Wjeraba z Khelna, z Hanu Žurec z Čupoje; — Jan Wjeraba z Khelna z Madlenu Wjerabec z Brěmjenja.

Naležnoće towarzystwa.

Sobustawny na lěto 1873: ll. 263. Pětr Delan̄k z Skoneje Vorsheje; 264. Miklawš Heina z Skoneje Vorščče; 265. M. S. z M.; 236. Michał Kummer z Lazka; 267. Jurij Žur z Kalbic; 268. Bosciij Weclich z Žuric; 269. Milt. Hejdān z Wotrowa; 270. Hanža Lehmanec z Khanec; 271. Pětr Kurjo z Nadworeja; 272. Jurij Saren̄k z Židowa; 273. F. J. W. z Sch.

Na lěto 1872 dopłacziſtcej: 493. M. K. z L.; 494. J. W. z Sch.

Dary za chrkę w Czornecech abo Baczonju.

K čeſčji Božej a k spomoženju duſe su dale wopravali: Njemjenowaný z Nadworeju 2 tol.; Be Schpitala 5 tol.; H. L. z Kozaric 3 tol.; Njemjenowaný z Haſlowa 2 tol.

Hromadže: 6497 tol. 3 nsl.

R o ž o w c

ajzbožniſcheje knježný z rozpominanjemi a modlitwami. Za domjacu pobožnoće zrjavorak Handrij Dučman. Beschitý placi 1 nsl.

Z naškodom spisacjela su wusłkje a hodža so pschez expedicije dōstacj:

Duchowna Różownja

swjateje Marije mācerje božeje a precy čisteje knježny. Spisał Handrij Dučman. 1872. 518 stronow.

Hodži so derje hale dar k poslednjemu zelenomu schtwarzkej.

W rjantym zwjazku z dörbjenym swjeczatkem 2 tol.; w frēnim zwjazku a z czornym swjeczatkem 1 tol. 12 nsl. 5 np.; broszkowane 1 tol. 5 nsl.

Ježus, uasch wuc̄zek, schkit a trósc̄ht

we smjerci. Prēdowanjo wot Pētra Duežman (1778). Wudak Handrij Duežman. 1867. — 24 stronow. — Płacizna: 15 np.

Porjedżene hwězdarstwo a Mikławsch Kopernik.

K 400 lětnomu narodnemu dnju M. Kopernika wopisał Michał Hórnik. 1873. — 16 stronow. — Płacizna: 1 nsl.

PSALMY.

Přeložil Jan Laras. Z přidačom īaćanskich nyšpornych psalmow wudak Michał Hórnik. 1872. — 176 stronow. — Płacizna: 15 nsl.

W redakcji a w expedicijach Pošta je na pschedan:

Pobožnoſć na świątym Schodje.

Tele knižki móža so broszkowane dōstacj, taž tež w njezehiħth exemplarach, fotręž so k druhim kniham derje pschiwajacj hodža.

Biblijske stawizny

staroho a nowoho zakonja za serbske škule.

Płacizna 6 nsl. 5 np.

Psched tjsjomi lětami su wusłkje a hishcje pschedy njejju we wšitklič ſchulach zawiedżene; schtož je woprawdje k wobżarowaniu.

We expedicijach Pošta je za 3 nsl. na pschedan:

Pomocna knižka k wuliczenju nowych a starych mērow a wahow.

Hilfsbüchlein zur Berechnung der neuen und alten Maße und Gewichte. Serbski a němčsi je w tutej knižce jara derje wulcozena dohōstna, pčeninſta a čečeſna mēra, tež za tōczne wēchy, žita atd. Pschedatý je pschedlad decimalow atd. W ſchulach dyrbi so nowa mēra a waha lětsa nauwuc̄zie; duž porucžam⁹ tule knižku tym samym. Wona je tunisba dýzli podobne němſke!

Wuc̄zomnoho hólca, kij ma lósc̄ht wojnaſtvo nauwuc̄ziej pyta

Jurij Sarenk na Židowje.

Cijschczat L. A. Dorperhal w Budyschinje.

Katholicki Pol

Wukhadźa prěnju a třecu
sobotu w měsacu.

Cyłolētna płaćizna na pósce
a w knihařni 17 nsl.

Ludowy ežaſopis,

wydawany wot towarzstwa S.S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Jurij Łusčanski.

Cislo 8.

19. hapryla 1873.

Lětnik 11.

Žežus Chrystus — jehnjo bože.

Mjez mjenami, z kotrymiž so Syn boži Žežus Chrystus pomjenuje, naděňdže so často tež mjeno „jehnjo bože.“ Winu, wuznam, ważnosć a luboznosc̄ tutoho pomjenowania wopominacz, zaleži so wosebje w jutrownym časzu, kotryž nam Žežusa halo jehnjo bože pokazuje. Tažke mjeno je pschirumanjo, a hžom pšched dawnymi časami trjebane.

1. Hžom pšchedno starožitnosti a pšchedpowieduji a pschirunaju nam wumoznika halo jehnjo. Izajas (53, 7) praji: „Wón swój hort njewotewri. Kaž wowca k rězu budže wjedzený, a kaž jehnjo pšched tsiharjom, wón wotmješkne a swój hort njewotewri.“ Jeremias (11, 19): „Sa pač synm kaž pokorne jehnjo, kž so k woporu njese.“ A posledni a najwjetschi z profetow, swjaty Jan Křečenik, z ruku na Žežusa pokazuje, prajich: „Hlejče jehnjo bože hlejče, kotrež prječ bjerje hrčki swěta.“ (Jan 1, 29.)

2. Žežusa pšchedznamjenjaču a na njoho pořazowanemu jehnjata (abo woch), kotrež buchu we starym zatonju wopravwane. Na měsće swojoho syna Isaaka, kotryž čžlowěstwo woznamuje, wopravwashe Abraham borana, kotryž běsche so w černjach zašmijatał: černje znamjenjeja hrčki. A tutón wopor bu na horje wopravwany. (1. Mož. 22, 13).

Pšchedznamjenjo Žežusa Chrystusa běsche jutrowne jehnjo, kotrež Židža přeni fróč pšched wuzehnjenjom z egyptowskoho wotročstwa a potom kóžde lěto jutry jědžachu. (2. Mož. 12, 2—4, 17.) Tele jehnjo dyrbjesche bjež mužské, nic pšchez lěto stare a bjež njedostatka (falerja), bu pšched wjecžorom rězane, wndrjene a wurjedzene. Čzrjewa, wutroba, pluch, jatra, žołd a schlezna buchu do njoho skladzene. Jehnjo bu z róženjomai na křiž pšcheklote, a bjež wodh jeničych na wohenuju wopježene. W noch bu zjedzene wšchitko, schtož so

wot jehnježa jēs̄z̄ hōđi a ničo njesmēđjsche wot joho mjaſa nazbytk̄ wostac̄. Žana kōſež njebu jomu złamana. Koſje, panochožiski a druhe zbytki dyrbjachū ſo ſpalic̄. (2. Mojz. 12, 5—9.) Židža wuziwačhu je wobpasani, w c̄zriach, z lijom w ruce a k̄hwatajch, a woźnamjenachu jehnjo bože halo pućnu chrobu. Pſchez tele jehnjo buchu pſched smjercju zaſitani a z egiptowskoho wotroc̄ſtwa wuwodženi. Tak běſche jutrowne jehnjo pſchedznamjo naſwjeczis̄choho ſakmenta wołtarja. —

Bola Židow bu wſchēdnie rano a wjecžor kōždy króč jedne*) jehnjo halo paſny wopor woprowane (2. Mojz. 29, 38—40; 4. Mojz. 28, 3. 4.) Sobu z jehnježom ſo woprwaſche pſchenic̄na muſa a wino (4. Mojz. 28, 7.) A to běſche na węc̄ne poruczene (2. Mojz. 29, 42; 4. Mojz. 28, 3.) — Tele woporne jehnjo poſazuje na Jēzusowh krawnych wopor, a we zienoſczenju z muſu a winom na poſlednju wjecžer Jēzusowu a na božu mſchu halo wſchēdny wopor do węc̄noſcze. —

3. Jēzus paſ je ſo tež zawierno halo jehnjo wopoſazal, hōđi bu we nižkoſczi woprwanym. Wón ma na ſebi ſamotnoſcze wopornoho jehnježa: je ſwiaty (bjez njeđoſtaka a hrécha a bjeze wſcheje zleje požadocije (1. Pěr. 1, 19), ponizny, pokojny, ujewobrónjeny, podwołny a poſkuſny (Pſalm 39, 9) a ſejerpný (Izaj. 53, 2. 7; 2. Kor. 5, 21.)

Jehnjo Jēzus je woprwanym t zbožnoſczi wſchitkich, na njoho ſu położene hréchi wſchitkich (Izaj. 53, 6), wón bjerje prjecž hréchi swęta (Jan 1, 29) a myje nas ze ſwojej kr̄jewu (Pot. ziem. 7, 14), wobleka nas ze ſwojimi zaſkužbami draſtu ſprawnoſcze a ſwiatnoſcze a naſyčuje nas ze ſwojim mjaſom.

Jēzus je bože jehnjo, dokež je njebjeſte jehnjo z bójſkej naturu, dokež je Bóh Wótc joho t woprwanju podał, dokež bu Bohu woprwanym.

4. Halo jehnjo bu Jēzus wot Žana widżanym we njebjeſkej kraſnoſczi. „Hlej, jehnjo ſtejeſche na horje Sion“ (Pot. ziem. 14, 1); „ſrijedž tróna ſtejeſche jehnjo taž zaręzane“ (Pot. ziem. 5, 6). Na horje Sion, t. j. w njebjeſach; ſrijedž tróna, dokež ma kniſtvo w njebjeſach. Poſazuje ſo halo jehnjo, dobyčeř poſazuje ſo w ſchataknosczi, w fotrejz je dobyłt; jehnjo po zdaczu ſlabe a bjez moch, je we bědzenju dobyłt halo ſylny law ze ſplahu Iuda. Jehnjo poſazuje taž zaręzane: ma na ſebi bkužny ſwojich ranow a wobkhowa je na węc̄ne halo wopoſazmo ſwojoho dobyčeřa a poſazuje je ſwojomu Wóteci (Hebr. 9, 24—26) halo ſwědkow wujednanja a doſćezinjenja. Wone ſo wſchēdnie na božej mſchi na njeſkrawne waschnio zaſy wopruje.

*) Źbola tutoho wſchēdnoho wopora dwieju jehnjiatorow bu na ſwiatych dnjach wjetſha mitohosz jehnjiatorow woprwanina: na ſobotach běſtaj pſchi kōžbym woporje dwie jehnježi (4. Mojz. 28, 9). — S ybom jehnjiatorow woprwaſche ſo na nowy měſac (4. Mojz. 28, 11. 18), pſatnaty džen prěnjoho měſaca (jutry) a tak ſydom dnjom za ſobu (4. Mojz. 28, 19. 24), na dnju prěnich pſodow (t. j. ſwiatki) (4. Mojz. 28, 26. 27), prěni džen ſedmoho měſaca (t. j. džen poſawnow abo zakonja na Šinai (4. Mojz. 29, 1. 2), džefatij džen ſedmoho měſaca (t. j. džen wujednanja) (4. Mojz. 29, 7. 8), a dwaj a dwac̄ty džen ſedmoho měſaca (4. Mojz. 29, 35. 36). — Schytnače jehnjiatorow ſo woprwaſche na pſatnaty džen ſedmoho měſaca (t. j. ſwibjeſt zelenych stanow) (4. Mojz. 29, 12. 13) a na ſydomnaty džen tutoho měſaca (4. Mojz. 29, 18—21).

Tele jehnjo steji, dokelž je žive a wjac̄ niewumirje (Rom. 6, 9) a nima wjac̄ żaujch smiertnych bolesćow (Iap. stav. 2, 24) a je pszechy pſchihotowane, nam na pomoc kwalac̄.

5. Hało jehnjo je Jezus znath we swoim wzwołenym ludu: Wón so wschednje (na bożej mschi) njebjeskomu Wócej wopruje, a powoła k swojej kwasnej hoſcinię wschē dusche, kiž su niewiesty jehnječa (Pot. ziem. 19, 7. 9.; 21, 9. 23). We poſtuſhnoſci je ſežhowane (Pot. ziem. 14, 4) wot wukupienych, kiž ſteja psched wobliczom jehnječa (Pot. ziem. 7, 9) a kwalene z kherluſhom jehnječa (Pot. ziem. 15, 3).

Lubujm̄ lubozne jehnjo bože, ta placim̄ joho lubosc̄ ze swērnej ſlužbu. Šežhujm̄ pſchiſtad jehnječa, pſchetož wón ſezele nas hało jehnata mjez wjeli; brón jehnječa, poniznoſcz, njewinwatoſcz a ſezerpoſcz zaměſcjuje nam naſche do- bhečo.

H. D.

Dr. Jan Mahr a jeho wotkaſanje.

Tachansſe konsistorium we Budyschinje woſziewuje we „Bautzner Nachrichten“ zo ſu z wotkaſanja njeboho probsta a kanonika Dr. Jana Mahra 3 stipendije, mjenujc dwe po 50 tolerjach a jene po 30 tolerjach wuprōzniene. Dokelž je nadobny dobročer ſo tak kwalobnje za ſerbiſtich katholſtich mlodžencow a jich wudokonjenjo we zdželawoſci staral, žada ſebi džakomnoſcz, zo tež katholſki Posol na njoho a joho wotkaſanjo ſpomni. Podam̄ to, ſhtož je knj. farar Hórnik do časopisa Maćicy Serbskeje ſezh. 26 podał.

Serbiſka džakomnoſcz nomiſcheho časa zapisuje do ſwojeje ſtamizm̄ a hiſcheče hklubſho do ſwojeje wutroby wſchittich, kotsiž ſu ſo na to abo druhe maſčinju za duchowne abo materialne lepsche ſwojich ſerbiſtich ſobubratrow starali. Woſebe čjeſci wona tých, kotsiž ſo we zrudnej zaúdzenoſci za ſwoju ſerbiſkoſcz njehanibowac̄, ale wjely wjac̄ lepschi a sprawniſchi pſchichod za Serbowſtwo woſzakowajc tule ſwoju nadžiju z wulkimi ſkukami psched ſwētom wuziawac̄. Naſſlawiſtici tajki Serb a dobročer čykoho ſerbiſtogo luda bē za wěſcze rjeznik J. M. Budar, kiž ſwoje zamějenje tehdyn, hdžz drugy w bjeznađiſnoſci a nje- dželawoſci na wotemirječe poſlednjoho Serba čjakaču, jenož hudytm a hódnym „Serbam“ wotkaſa. Ale pódla tutoho wulkoho a nadobnho knarodowca zaſku- žuju tež někotſi drugi kwalobne wopomjenje. Čchu teho dla tudy jednomu z tuthich na dobrých podložkach malý wopomnik ſtaſic̄, mjenujc Dr. Janej Mahrej, kotrehož fundacia je a budje wulka dobrota za katholſtich Serbow.

Jan Mahr narodzi ſo 16. februara 1765 na kuble, kotrež hiſcheče djeniſniſhi džen̄ Mahrec (Marec) rěka, w Njebjelczičach. Dokelž we wjesnej ſchuli hižom wosobne duchowne darb poſzawasche, poſtaſchtaj jeho starschej na ſchulu do Budyschini a pozdjiſho do Prahi, hdžz wón jato ſerbiſki ſeminarist gymnaſialne ſtudie wotku. Bohoſlowſtwo (theologiu) ſchtudowasche potom w kollegiu de propaganda fide w Romje, hdžz ſej ze ſwojej njezujiwacej piſnosćju a dže- ſlawoſciu we wědomoſczech doktorskū doſtojnnoſej dobu. Duchownſte ſwjezijm̄ doſta

w kłapali (in sacello) toho samoho kollegia, a to 15. měrca 1788 subdiakonat, 30. t. m. diakonat a 6. hapryla presbyterat. Jako měšťnik do wótcziny so wróciwschi nadžijesche so, zo budže mjez swojimi krajanami najzbožownischo w Jezusowej winich skutkowacj móć. Ale k jeho zrudobje njebe pfchi żanej sarskej cyrkwi městno wotewrjene. Duż pfchetywasche pječz lét jako domjach wujer w Bjarnatecach (Bernstadt) pola sudniſkeho Richtera, pfchi kotrymž wón w domjacej kłapali Boże ſlužby džerjesche a fej z kublanjom a wuczenjom džeczi wulki džak zaſluži. Tola połny duchownych a czelnych mocow pfcheyesche ſebi ſchēſche polo za ſwoju horliwoſę a džekawoſę, a žadasche 1793 wot ſwojego ordinaria biskopa Schüllera litteras dimmissoriales t. r. piſmo, we kotrymž joho biskop za ſwoje wosady pfchęſi a dowolnoſcz da, zo móže we druhéj biskopskej wosadze duchownu ſlužbu naſtupicj. Z tajej dowolnoſczen poda so do Hornijeje Rakusſeje a naſtupi kaplaniſtwo w měſtyſu Haagu. Ale hízom w lécze 1796 powoła jeho tehdomniſchi ordinarius tachant Kobalc zaſy domoj a poſtaſi jeho za dopoſtniſchoho němſkoſtoho prēdarja w tachantskej cyrkwi ſ. Pětra w Budyschinje, w kotrymž zaſtojnſtwe wón hač do lěta 1819 zavosta. Hízom w lécze 1810 bu na kaſownika wuzwoleny. Po ſmjerči probfta knježniſkeho klóſchtra ſ. Madleny, njeboh Werneru w Lubanju (Lauban), pfchepoda jemu biskop a tachant Lek, pod kotrymž tehdom hſchęſe tamniſcha wosada z klóſchtrum ſtejſe, tuto zaſtojnſtwe. Z tym bu wón tež měſčanski faraſ. Hdyž buchu k ſchodziſe katholſkeje cyrkwi*) w lécze 1820 fary Kulow, Iauernik, Hennersdorf a Pfaffendorf wot budyskeho tachantswa wottorhnjene a z wrótsławskim biskopſtвom zjenocžene, bu Mahr za archyměſtnika a viſitatora cyrkwiow a wuczeſtuiow w mjenovanych wosadach poſtajeny, kotrehož zaſtojnſtwe pak so wón po krótkim wzda, zo by so čim bôle za naležnoſče klóſchtra staracj mohł. W lécze 1838 ſwječesche wón jubilej pječz džefatletnoho měſtniſtwia, pfchi kotrejž ſkladnoſci jeho pruſki kral z rjadem ryčerjow czeřwjenoho worjoka poczeſcji. Wysokowaſený w klóſchtrje a w dalischiſtch ſtronach wumrje wón 9. novembra 1848 w starobje 83 lét a nimale 9 měſacow a bu 13. t. m. w Hennersdorfje poſtrjebany.

Hac̄runje je najdelschi čas mjez Němcami ſkutkowat a tež w Němcach wumrjet, je Mahr tola pfchech Serb wostał a jenož Serbam wotkaſanje ſziniſt, kotrež jeho mjeno w serbſkih ſtronach ſtajnje wožiwa a materialne ſredki serbſkim młodzencam poſticejo tež za naſche Serbowſtwo zbožownje ſkutkuje!

Njeboh Mahrowe wotkaſanje abo offiſialnie „Dr. S. Mahrische Fundation“ ma 100,000 tolerjow zaſkadneho kapitala. Wón pfchepoda poſoju teho sameho 30. julija 1846, a druhu 25. januara 1848 budyskemu tachantswu ze wſchěmi instrumentami (obligaciemi), kři na ſubka Oberlangenöls, Steinbach a Stöckicht (Langenöls a pertinencie) ſwedeſzachu, k wotmyſlenej ſwojej fundaci, kotruž pod

*) Tak hodiſi so z prawom wobkruczicj, hdyž pomyslimy, zo jeniečka serbſka wosada wrótsławskeho biskopſtwa nima doſez serbſkih duchownych a wuczeſtow. W Kulowje je wjetſha poſojuca zyle serbſkih džeczi a ani jedyn serbſki wuczeſt. Z tym czerpi nie jenož narodnoſc, ale ale tež naboznoſc, a jeli zo njebudže žalyn serbſki młodzene z kulowskeje wosady ſebi wuczeſte powołanjo wuzwolie, njezměja tež we krajnych ſchulach cžiſcie ſerbſke džeczi serbſkoſtoho wuczeſta.

administraciu tachantsiwa staji. Podrobnoscze swojeje fundacie wukadze won swernomu Serbej, swojomu pschecezej kapitularej kantorej Michalej Haschey extnie; tola prjedy hacz bě to napisal a zakonich wobtwierdzic̄ dał, bu wot smjercze pschekhwatany. Tehdomny biskop Dittrich, kiz bě tu wec wot Haschki sej pschedniesz a wobswedczic̄ dał, pschija a wobtwierdzi a podpiša „Bestätigungsdecret“ 30. novembra 1848. Tola hdyž tachantsiwo wot pruskeho knjegierstwa wobkručenje žadashe, njebu to same podate, dokelž Mahrec potomnich po žónskim bolu pschecejivo placzivosczi motlaza storžachu. Woni buchu we wschitkich tjoch instancach wotpokazani a spytowachu někto puež wotwólanja (appellacie). Tola tachantsiwo njepuszczi jow wot swojoho prawa, wosebje dokelž běchu mjenowanii potomnich w testamencze bjez teho hžom wobmýsleni (dwě sotje — Wórscha a Madlena abo jeju potomnich — po 1500 tol.), a dokelž to zakonich nuzni herbojo njeběchu. Zo pak njebh prawowanie ab zloženijo lěta dolho tralo a tak so wjele kapitala pschecejivo woli testatora zhubilo, zwolsi tachantsiwo do zjenočowaceho jednanja, kotrež so ze zjednaniskim protokollom 24. septembra 1855 skoneči, kiz je wot nětcejšeho tachanta a jeho konſistorialow, kž tež wot wschitkich Mahrec potomnikow podpisany. Po tutym dostachu Mahrecy 3600 tol. Mež tym bě tachantske konſistorium 1853 regulativ wuradžilo, a fundacia bu w lēce 1853 přeni króz w „Kamenzer Woehenschrift“ a „Bauzner Nachrichten“ wupisana; tola bu tehdom hščeze wot wudželenja wothladane. Druhi króz so fundacia wupisa a přeai króz so wobsadži jutry 1859.

Cyla fundacia ma sydom stipendiow, kiz so polkēnje pränumerando wuplačuju, a to:

a) dwě měsče po 80 tolerjach za fakult, najprjedy bohošlowšku (theologiku), potom prawiznišku, lekařsku a filologiju; tež dawa so tute stipendium we najvhjšschimaj rjadownjomaj gymnasia, njez tym zo móžetaj gymnaſiaſtaj w nižších rjadownjach jenož 50 tol. dostawac̄. Tuto stipendium móže so tež lěto po skončenju studiow tajkim wudželec̄, kotsiž hščeze druhu universitu w Němcach, Italií abo Francovskej wophtuja, a tak wuschtudowanšhomu duchownomu ma so pschi naſtupjenju přeijoho zaſtojnictwa hščežo 100 tol. daric̄;

b) tsi města po 50 tolerjach za tajlich, kiz so na wucžerstwo, chirurgiu, hörniſtvo abo hajniſtvo abo k něčemu pschihotuja, schtož akademiske studie požaduje;

c) dwě měsče po 30 tolerjach za thch, kiz so wumjěnſtu abo rjemjeſtu podawaja.

Po tajkim wudžela so kóžde lěto najbóle 370 tol. Mahroweje fundacie; zbytk danje hromadži so za reservny fond, kiz ma najvhjšše na 1000 tol. postupic̄, tak zo so potom po woli a wobzamknjenju tachantskoho konſistoria njebjelčanska wucžerňa, stipendiatovo atd. z mjenowanym zbytkom wobdžela.

Prawo na tute stipendie maja jenož Serbja t. r. serbskeje ryče mócní katholickoho wuznacža, a to: 1. potomnich dwěju ſotrow njeboh Mahra, 2. dalischti pschecejelojo po žónskej Mahrec linii, 3. mlodžencojo z njebjelčanskeje wosady (t. r. z Rjebjelčic, Serbskich Pozlic a Pěškec) a 4. katholickych Serbja ſakſkeje Horneje Lučic̄.

Dokelž je hžom nětko malo blízkich pschecželov, njeje tuta fundacia wžazh swójsbna, ale skutkuje hžom powschitkownie k lěpschomu naſchego Serbowstwa, a někotryžkuli němcowarski nan widži z njeslubym spodžiwanjom, zo je ta zacpěta serbska rycz za jeho džecži we pschihotowanju na tak wſchelake powołania tež hščče — profitable!

Nowinki a powjescze.

Z naſchej diöcesy.

Z Budyschyna. Towarſtvo „Maćica Serbska“ mějesche 16. hapryla swoju hłownu zhromadžiznu, kotruž dokelž bě pschedsyda towarſtwa, k. knihiluce Smoler zadželanh, kniez farař Hórník wotewri a wjedžesche. Pschez 40 sobustawow běchu so tu zechli. We zandženym lěcze dobyh towarſtwo 28 nowych sobustawow, a to jeno jen oho Serba a 27 Čechow. Je praje k wobžarowanju, zo Maćica mjez Serbami tak malo pschipóznačza namaka. Je tola lětny pschinosk 1 tol. 10 nsl. tak suadny, zo možt tónjamy so wot nělotrohožkuli k lěpschomu serbskej rycze a narodnosće woprowacž. Towarſtvo zhobi we zandženym lěcze dwejow we jeho zarjadowanjo a wjedženjo jara zaſlužneju sobustawow. 9. septembra zemrje jeje dolholétny pschedsyda, k. ryczník Ernst Ryštař, a 15. oktobra znath serbski basnjeř farař Handrij Seileř we Łazu. Hako pschedsyda towarſtwa bu kniez knihiluce Smoler wot hłowneje zhromadžizny z nowa wobkruczeny a za mestapschedsydu jenohłosnje kniez farař Hórník wuzwoleny.

Z Budyschyna. Kąž iſyſchimy, běchu na wjesokym swjedženju jutrow tež lětsa we serbskich latholſkich wosadach po starym waschnju zarjadowane processiony křižerjow jara nahladne. Jara wulki je woſobniye kułowiſki był. Najrjensche naſtne wjedro pozběhomasche jutrowne wjesko.

Z Budyschyna. Srjedu 16. hapryla stej tež dwě Serbowch swjatocžne sluby hako miloſciwej sotse rjady swj. Karla Borromaiſkoho we Trebnich pola Brötſlawh wotpožožitej. Je to kniežna Hanja Gabrieła Gudžic z Dalic a kniežna Marija Mechtildis Šymankec z Wotrowa. Bóh daj jimaj móć a hnadu, zo byſtej čežke winowatosće swojoho powołania swěrňe možtej dopjelnicž, a tak położenju čžtomieskoho hubjenſtwa spomožnje možtej skutkowacž.

Z Budyschyna. Dotalſchi wucžer we Ćzornecach, k. S. Král bu do Budyschyna k tachanskej ſchuli pschedadženj a na joho město do Ćzornec bu seminarist k. Kubanik, rodž. z Nadworja, poſlany.

Z wukraja.

Němſka. Němſki rajchsrat je swoje wuradženja pschez jutry hač do 21. hapryla pschetorhny. Hač dotal bě wobdželenjo němſkich zapoſlancow na wuradženjach tak ſlabe, zo bě jich tu jeno dwójcy teſko, zo možachu něſhto wobzancknycz. Suadž so we času jutrow na swoje winowatosće dopomnja. We poſlenim poſedženju psched jutrami staji zapoſlanci Łasker podobne praschenjo na kniežerſtvo, kąž bě to tež we druhzej komorje pruſkoho ſejma psched krótkim čžniſ,

Shto je mjeniųch knježerstwo sebi činič wotmyślito, zo by wotkrytym njesprawnosćam a hebarstwam pschi założenju a zarjadowaniu tak mjenowanych aktiowych towarzistwom napschezo stupało. Pschi założenju wschelakich wańych żeleznicow su so k powschitkomnej schłodze kraja wulke njesprawnosće woboszli, a to z dżela wot mužow, kij mjačhu dospolnu dowěru knježerstwa, a wot kotrychž so tajke njeħodne skutowanjo nichtó nadział njeby. Tu by knježerstwo a krajni zapoſłankach sebi wérne zaſkużby za lud hromadzic mohle, hdh by pschez krute zakonje tomu napschezo stupało, a tak lud psched schłodu zakitalo. Tak pat so jeno chrkwiniske zakonje dżelaju, kij sebi nichtó nježada, chla kędzbosęz nowinow so na nabožne węch wobroča, nic zo by so nabožnosć pschez to zbehaka ale wjele bôle potkóžowała, a we drugich krajnych naležnościach stanu so mjez tym wulke njesprawnosće, kotrež bħchu wschelake nowinu najradšto zamkojeli abo k najmjenšhom rady zamjelczeli.

Nem fka. Wschelake nowinu we Varlinje pschinjezu tule powieszcj: „Nowinje „Osservatore Romano“ so z Varlina pisa, zo je psched krótkim wosobnym muž, protestant, we nastupanju chrkwiniskich zakonjow khęzorej prajik: „Prawa měščenica halle nastanje, hdhž so tute zakonje wot Wascheje Majestosce wobkručja, a hdhž budże Wasche knježerstwo tefame zawieszcj chheż. Potom pschinidže wokomilnjenjo, toho hym sebi ja wésthy, zo budże pschez tute zakonje naftata njespokojości tak wulka, zo budże chlu wopacznu Bismarkowu politiku we chrkwiniskich naležnościach powalić.“ Khęzor wotmkowi: „Skoro w schudżom so we tutych zakonjach tak sudži, ale ja njemóžu katholskim duchownym ani we Němskej ani we Pruskej knježic dacz.“ Shto je tutón muž był, kotoruž je khęzor to prajik, njejo znaće.

Nem fka. Protestikatholska węc njecha pschi wschitkej proch, kotoruž sebi jeje japoschtołowie Reinkens, Michelis, Schulte a druzy dawaju, pschi wschitkej pomoch, kotoruž so wot prusłoho knježerstwa posliczjuje, pokraczowacż. Wjele harh drje so čini, hdhž so we tym abo drugim měsće protestikatholske „Boże služby“ zarjadaują, a hdhž so pschi prěnich Božich službach neschto weżipnich pschihladowarjow namoka; we wérnej pobožności njebe tu hisheče ženi nicžo widżecż; pschi „Boże mschi“, kij so we němskej rħejzi dzerži, wschitch stoja abo sedża. Hdhž so potom tseči abo schtworth króz „Boże služby“ dzerža, je swēra cıródku jara maka, kij z kózdom tydżenjom bôle wotebjera. Wóndanjo rħejsejhe japoschtoł Michelis we někotrych městach Badensjeje też we jutrownej spowiedzi, tola wo toho njeħachu joho kędzvni pschihpostucharjo nicžo skħesch. Po jutrach chedża sebi też biskopow wuzwoleż, a to k najmjenšhom dwejow, jenoho za połnóčnu, a drugoho za južnu Němsku.

Neffe. Schere sotry we Neisse su sebi nowu powschitkomnu pschedstejicerlu (Generaloberin) wuzwolile, je to M. Franziska Werner, kij je wosobnie we poslenjej wojnie z wulkej luboſcju ranjenych wojakow we lazarethach we Varlinje woħħadaka.

Nem fka. Znata katholska nowina, kij so wschednije a to z wulkej wustožnoſću we Varlinje wudawa, Germania je pruskemu knježerstwie jara njeħuba, dofeż jomu bjez wschitkeje bojoſće wérnoſć prajicż so zwieri. Prěni čas, wuħhadża

nětko dvě leče, zdaše so, hako by ju knježerstwo hordže zapřeč chchko. Tola nětko nijemože přeč, zo ma Germania wulki wsliv na katholicki lud we chlej Němskej, a duž poczina Bismarcky praje wobczejna býč. Jeje redaktor, kaplan Majunka bu hižom někotry króč pschez pjenzech khostanu, psched krótsim 4 měsacjnomu jasiwej wotsudženju, kotrež so pschez pěnjeznu potutu zarunacj nijesmě, a tutón tydžen bu jomu wozjewjene, zo ma z nowa psched sudníkom so zamkowječ, dokelž je pastyrski list iriſtich biskopow 7. februara wocžischceč dák, we kotrymž so za-džerzenjo pruskoho knježerstwa pscheczivo katholické cyrkwi rozeſtaja. Knježerstwo pyta jeno winu, katholiku nowinu pocžischceč, dokelž teſame abo hiſhceje hórsche wěch namakaja so tež we druhich nominach.

Schwajcarſka. We diöcesy Basel a tež zwonka njeje su so towarzſtwu založili, „i podpjeranju we Schwajcarskej pscheczehaneje katholickéje cyrkwie.“ Najprjedy maja so tamni 70 duchowni we kantonje Solothurn podpjeracj, kiz su wot knježerstwa z pjenzejami khostani, dokelž nijessu na knježerstwo kantona, kotrež jim tež nicž prajicj nima, posluchali ale su cyrkwi a biskopej swoje ſluby džerzeli. Potom pak chce so katholika luboſcž tež za tamnyh 97 duchownych we kantonje Vern staracj, kotrymž knježerstwo žane duchowne ſlužby zaſtač nijeda a tohodla wſchē dohody jim zapreje, tež jeno tohodla dokelž swěrnje k swojemu biskopej ſtoja. Pjenzejne dary so praje bohače wopruwjeja, ſam reformirski farax de Mestral we Lusanje woprowaſche k podpjeranju svojich nijewinowacjé pscheczehanhých katholickich zaſtojnitsch bratrow 100 frankow. Tak su nijepſcheczelovo cyrkwie pschez swoje nijesprawnoſeče tež tu mócene plomjo wérneje luboſcže, najkru-cjisho zwjazk mjez katholikami a jich duchowniſtrom zbudzili; njech tuta woporniwa luboſcž pschech pschibjera, zo so nijepſcheczelam cyrkwie njeby radžilo wériných wot jich duchowniſtwa, duchowniſtvo wot biskopow wottohrnječ, tak katholiku cyrkwi we Schwajcarskej powalicj, a na jeje měſeče někajſu narodnu cyrkvi założicj.

Naležnoſcze towarzſtwu.

Sobuſtawu na leto 1873: k. 274. Petr Hafcha z Zajdowa; 275. Jan Schneider z Dježnifec; 276. Mikłowich Bisold ze Žerujan; 277. Petr Kral z Bronja; 278. Maria Nolic z Kschiveje Vorſtice; 279. Jult z Božerje.

Na leto 1872 dopłacjichu: 405. f. z 3d.

Dobrowolny dary za towarzſtvo: k. P. T. 18½ nsl.; P. H. z Z. 5 nsl.; k. Sch. z D. 5 nsl.; — Žemrjeti ſobuſtaw: Michał Hornig z Khróſczie.

Dary za cyrkvi w Čzornečach abo Vaczonju.

K čeſecji Božej a ſpomoženju duſhov su dale woprowali: k. P. T. 1 tol.
Hromadje: 6498 tol. 3 nsl.

Na Waporu podje tež lěſta procession z Budyschina do Philippendorfa.

Na dniu ſwj. Marka, 25. hapryla, popołdnju tſjo d., značeje wubjerk za twa-rjenjo cyrkwie w Čzornečach abo Vaczonju poſedzenjo we Líbonu pola knj. Piecha. Sobuſtawu wubjerku ſo k tomu pschedroſča.

J. Kucjanek, can. cap. cantor,
pschedsyda wubjerku.

Cjíſchejat L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholicki Poroč

Wukhadźa prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyłolētna płaćizna na pósće
a w knihańi 17 nsl.

Ludowy ežaſopis,

wydawany wot towařstwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor : Jurij Lusćanski.

Čislo 9.

3. meje 1873.

Lětnik 11.

Marija kralowna meje.

Meja, najlubozniscihi měsac we lěće, je zas so pschiblizika, a we njej tež we chlym katholickim swěcze tak rjana pobožnoſć i čeſečji najswięcziſcheje knieženj Marije ſo zapocząta. Po dołhej zhymje, we kotrejž bě chla pschiroda kaž moriva, je na-lene čople ſtónečko wſchudzjom nowe mlódne žiwenjo wubudžiko. „Zhyma je hýzon zaſčela, deſčez je pscheshol a pschefstak. Kęſenja ſu ſo we našchim kraju połazale, dzeń winowohoho wobrěza je pschishol, hłos tujawki je ſo ſkysčez dał we našchim kraju, filownia je swoje pupli wuhnała, kęſejace winich ſu ſwoju woń dawale.“ Tak wopisa ſo we knihańach mudroſceje wotuczace žiwenjo we našczu. Póla a kuki ſo zelenja, ſichtom ſo z liſcjom a kęſenjom piſanja, kwětki a róžicžki rožschrěje luboznu wón.

Marija je ſwjeczo we našczu wotuczaco ho žiwenja. Źettysach dołho kniežeſche njelubozna zhyma we wutrobach čłowięſkoho ſplaha, a niđaſhe žanej luboznej kwětach, žanej poccziwosczi wotuczicž; duž zakęſe we Nazarecie, wot Boha ſamoho ſadžena a zakitana, z roſu najbohatſich njebjieskich hnadow poli-wana luboznje wonjaca róža, kaiſkuž ſemja hýſeje ujebe vloodžika, to bě najciſciſiſcha kniežna Marija. Teje wutroba runja ſo rjanej zahrodach we našetnym kęſenje, we kotrejž njeprzestawajich kęſejesche czerwjenia róža ſwiateje Luboſcze, lilija njewinowatoscze, fijałka poniznoscze, naſik džakownoscze. Kac pschi-hodnje tak je, zo my pschi wróćenju našczu ſo tež dopomnityh z wjeſolej wutrobu na Mariju, ſwjeczo našczu.

Hdyž prěnje fijałki zakęſewaju, ſu to wěſte posołky, kij pschipowjedaju, zo budže ſo ſemja ſloro z róžicžkami a kwětkami pschirymać, zo budže naštne ſtóne ſemju bórzy z nowej piſanej draſtu wobdbacz. Tež Marija je podobna posołka, posołka, kij nam rjensche wěczne našczu pschipowjedasche, kotrej ničeſche ſo po

cykli zemi rozschericz. Z njeje djeni wurdje Jezus Chrystus, węczne słonco, kiz mējesche wotemrjete a wozymajene wutroby c̄łowiekow wožiwic̄ a szoplic̄, a k̄ kw̄tkam w̄schelatich rjanych poczinkow zahoricz. Marija je tak posołka duchownego našecza, kiz je nam pschihotowala naletne słonco, Chrystusa, neschoho Kr̄jeza.

We našeczu we meji je wosobnje róža, kiz tak krasnje k̄z̄e a tak luboznje wonja a pschez to naschu ledžboszcz na so sc̄iehnje. Njedyrbjeli my we tutym času tež na tamnu róžu spominacz, lotruž cyrkli we lauretanskiej litaniji „pótajn u róžu“ mjenuje, na Mariju mjenuje? Kāl derje njepschihodzi so za Mariju wosobnje mieno „róža“. Róža je rjana zwutslomnje, dokež wot jow roszchēruje so lubozna wón, róža je rjana zwonkownje, pschez krasne barbę swojich kopjenow, a pschez swoje twarjenjo a połnoszcz. Podobnje tež Marija. Z wottarja jeje wutroby stupasche stajnje dobra woni pobožnych paczerjow a dobroho mēnjenja k Božu, a tuta zwutslomna rjanoscz dôsta zwonkownje pschez dobre slutki swoju rjanu dospoknoszcz. Różowy mēsac je tak ze wschém prawom postajeny k czesczowanju „pótajnjeje róže“.

My so wjeslimy, hdz̄ so našeczo bliži, a nichory zymy pschiesianu. Cžlowieski spłak zwjeseli so, hdz̄ Marija do pschez hr̄ech zaczemnionego swęta stypi a pschez to woziewiesche, zo budža pruhi hnady Bożeje nowe živjenjo wubudzic̄, a cune našeczo wumozjenia pschez Hadamowym hr̄ech wotemrjetu zemju wožiwic̄. Njego to pschisłuschnie, zo my pschi wrócenju našecza we pschirodze, tež duchownego našecza, kiz psched 18 lěstotekami c̄łowiekow zwjeseli, z wjesolej a dżakorowej wutrobu so dopomnimy? Njego je pschisłuschnie, zo nascha luboscz we tutym času, hdz̄ my psched kr̄tkim stanjenomu zbožničej wjesele hołdowachmy, a z radosnym „Alleluja“ joho postronichmy, tež so na tamnu wosebje dopomimy, kiz je pôdla Boha najmjac k wrócenju tamnoho duchownego našecza pschenischowala a kiz kaž zwjeselace raniše zerja do czymy swęta zastupi a zrudnomu c̄łowiekowej blizke switanjo, slhadzenjo duchownego słonca, pschilhad slubienoho wumóznila pschi-powiedasche. Tohoda je cyrkli najrjenschi mēsac, meju, ji poświeczika.

Hdz̄ so tak meja zapoczina a našeczo nam pschinjese, wobroča so thsach pobožnych wutrobów k Mariji, swiecžu a posołych našecza. Potom blysc̄ci so swiecžo najswiecžisheje Kr̄ježny we najrjenschej dzbje, a kw̄tki, kiz su we meji hijom galeželi, pschinjese so ji k woporu. A hdz̄ so wjecžor pschibliži, khwataju jeje czesczjerjo k jeje wottarjam, kiz su tak rjenje wudebjenje, halo bydu we najrjenschej zahrodze stali, k jeje swiecžu, kiz je rozświetlene z lampami a swęczkami. Tu zwjesela so woni, so dopomjno na kw̄tki jeje pōcziweje wutroby, a śpiewaju jeje khwalbu a czescz, tu czują so woni zahorjeni, tež k podobnym poczinkam a proscha ju z džeczowſkej dowéru, zo by pschez swoju mócnu zastupnu přestwu pola swojego njebjeskoho syna tež wusłutkowala, zo by jaſna pruha Jego hnady tež jich wutroby szoplika, zymiszu njepłodnoszcz z nich wuhnaka, pjanku wschóho hr̄echu wulorjenica a kw̄tki khesczanslich pōcziwoſćow zaschczepila, zo by tak we wschitkach wutrobach khesczansle našeczo ze swojimi leženjemi a róžemi wotuczilo k luboznej woni psched tym Kr̄jezom, k zbožnosczi wschitkach duschow. A wschitkile naležnoszcz, kiz maja na wutrobie, poruczeja tu z dowéru zastupnej próſinje njebjeskeje kr̄alowny;

należnosće swj. cyrkwie a swjatohho wótcia, kotrež wschnittim wernje katholickim wutrobam někto runje tak wjele njemera cjinja strachow dla, kotrež mócní nje-pscheczelajo jim pschihotowacj so prouja, należnosće pobožnych cyrkwińskich rjadow a bratstwów, kotrež so we naszym cjasu njewinowacze hanja, należnosće potłoczenych bratrow we wschelakich krajacach, kothymž so zadziewa, swoju wéru swérnie wuznacz; pscheciaczo wschitkeje pschelory a njemera, nalazanjo njewertiwych a hřeschników, wschitko to stacjera woni pod zaštupnu próstwu macjerje Bożeje, z dowéru wozjaluj, zo kaž měsac meja ze swojimi rjanosciami tak wjele wutrobów wolschewi, tež pschez jeje mócnui próstwu wuproschene hnady jich duszu wernje wolschewja a ji wérne duchowne nalečio pschihotuja.

A tak spomožne njejo cjesčenjo macjerje Bożeje za wschnittich! je to zawesčji jedyn a to nic tón najměnski srđk l naszej zbožności. Chcemž tak we létuschej meji zas wobnowicj cjesčenjo kralowny meje, jeje lubosće so hódní wopolezacz a pod jeje zakit so podacj, a ju proshcz, zo by tež nam wjesoke nalečio pschihotowala.

Narodne kreditne towarzstwo w Saksiej.*)

Pod tymle mjenom bu psched nělotrymi létami towarzstwo założene, zo by so za sałstich ratarjow a gmejny towarzchnistwo (Genossenschaft) tworilo, w lotrymž by so wobśedżerjam leżomnoścjom a gmejniam kapital zdżerzał, kij so hewał pschez industriju (pschemysko) a bursu (akcijowe towarzstwa atd.) jim wotcžahuje, a pschez to jim samym wuzitnym wostał.

Sobustaw móže kózdy samostatny wobśedżer leżomnośce bhcj, kij z najměnscha $\frac{1}{4}$ alra wobśedži, a hewał tež wjesne, schulske a cyrkwińskie gmejny. Schtóż chce do towarzstwa stupicj, ma so na najblízchoho dowěrnila (Vertrauensmann) spomnienego towarzstwa wobročicj, kij wsho trébne pola direktorija w Dreždhanach wobstara. Sobustaw ma pschi zaśtiupjenju płacjicj: 2 tol. zaśtiupnoho pjenjeza a $2\frac{1}{2}$ nsl. za kontolnijski; potom ma załadniu kapitalijowu dželbu wot 50 tol. z najměnscha (a nic wyshe 1000 tol.) załojicj, (za czož móže 1000 tol. wot towarzstwa požczenych dostacj); tola njetrjeba to na měscze dacj, ale smě tež lětnje po 5 tolerjach do towarzstwa płacjicj, hdzej potom towarzstwo požczenacomu sobustawej, hdjž předy požczej pschindze, hacj je 50 tol. dopjelnit, tež i załadnej dželbje pschipožcji, kaž hiszczęce pobrachuje.

Twarzstwo je wot krajnoho kniežerstwa prawo dostako, zo smě za pschivzate hypotheli zastawne a kreditne listy (Pfand- und Kreditbriefe) wudawacj, kotrež daň a prawo pošlicjeja kaž krajne statne papierj; tohodla smědža tež fundacijske, cyrkwińskie a zawostajenske pjenjezy do kreditnoho banka zapołożene bhcj. Spomnjenie listy pošlicjeja nošwjetshu wěstoſc (runje taſtu kaž we krajnostawskim banku)

*) Z powuzicjom němcko pschednosčka, lotrž je 1. rycieſkublet Mehnert z Klöſterleinu 2. hapryla w ratajskim towarzstwie w Panczicach dżerzał. Dolež je „Posot“ někto „ludowy“ časopis, nic jeno „cyrkwiński“, dha smě so ta praktyczna wuzitna wěc tudy wozjiewiej.

a pschez spěchne wulosowanjo, kaž dołho hiſhče pod mjenovanéj placzízu steja, wýſche danje hiſhče dobytk na kapitalu.

Pschez wudawanjo zaſtañnych a kreditných listow poſtřicuje tute towarzſtwo wobſedžerjam ležownoſčow a ſakimžkuli gmejnami kapitale za ſchtyriprocentſku daň. Tak je wone w zańdženym lěcze 900,000 tol. wupožežilo. Požežene kapitale za placza ſo tam, z 20 nsl. wote ſta, za $51\frac{1}{2}$ lěta a daň z 1 tol. w 43 lětach. To chcem pschez pschiftadly wujaſnicž.

Ratajski ležownoſčer trjeba pschiupowanju abo ſčomužkuli 1000 tol. pjenez; tón wozmje 1100 tol. w ſchtyriprocentſich zaſtañnych listach, a ma za to kóžde lěto 44 tol. danje a 7 tol. 10 nsl. (11 króč 20 nsl.) ſč zaplačenju kapitala placzíz, w hromadze 51 tol. 10 nsl. To wuzčini w $51\frac{1}{2}$ lětach 2643 tol. 20 nsl., a z tým je potom 1100 tol. dołha w zaſtañnych listach zaplačene a tež z hypothefowych knihow won. Hdyž pač jedyn druhý tež 1000 tol. pola privatnoho muža abo z jeneje fundacije (wustawa atd.) požeži a dawa $4\frac{1}{2}$ wote ſta danje, kóžde lěto 45 tol., a tute pjenez ſteja tež $51\frac{1}{2}$ lěta bjez wupowiedzenja ſtejo, dha je tón w tým samym časú 2317 tol. 15 nsl. a potajkim drje 326 tol. 15 nsl. mjenje dyžli tamny placzík, je pač te počne 1000 tol. kapitala hiſhče winoſth. Prénischi ma potajkim 673 tol. 25 nsl. dobytká. A tónle dobytk je hiſhče wjetſchi, hdyž ſo pola toho druhoho kapital w týmle časú (kaž woſebje pola wſchelatich pjenezníkow a agentow waſchnjo je) wjachkroč wupowiedzi a pječzprocentska daň ſo žada! A ſč tomu wſhomu je prénischi swoje 1100 tol. dołha w zaſtañnych listach zaplačiſt a poſleniſchi ma pschech hiſhče swój dołh 1000 toleri.

Nunje tak by bylo pola chyrwinskeje, ſchulſkeje, politiskeje (wjesneje abo měſchczanskeje) abo kudsonieje gmeinhy. Ta móže za tajke 1100 toleri hiſhče lóže dyžli privatny muž 44 tol. lětneje danje a 11 tol. ſč zaplačenju kapitala dacž a kapital je potom za 43 lět doplačený ze 473 tolerjemi! Njech potomnich tež něchtka placza, hdyž ſo tež ſč jich wuzítku něhdže nowa chyrl, ſchula, kudsonna kheža atd. natwari!

Towarſtwo požežuje swojim ſobuſtawam tež na krotſchi čas (najmjenje 25 tol.), mjenujc na połlěta, po čimž ma ſo požežonka wobnowicž. Dokelž požežowat pjenez ſo zaſtañnych listach doſtanje, ſmě je w tých samych tež wróčo placzíz.

W předku ſpomnjene zaſtupe pjenez ſchiwobrocža ſo ſč reservnomu fondu (wupomočnomu zakladci), kótrž je netko hžo na 20,000 tol. ſrošk. Dotalne ſobuſtawy (netko pschez 5000) ſu pschez 800,000 tol. halo zaſkadnu džélbu (Stamm-antheil) do towarzſtwo zaplačili. Wſchitkon dobytk, kótrž towarzſtwo z pjenezami wuwikuje, rozbželi ſo halo dividenda (lětny wuzbžek) ſobuſtawam po měrje abo wýſloſci jich zaplačených zaſkadných džélbow, a je towarzſtwo wot ſwojoho zaſoženja hacž do toho časa kóždolětnje ſchěſz wot ſta tajke dividendy placzílo, kaž tež hiſhče džél ſč reservnomu fondu a na ſčehowace lěto pſchenjeſto.

Towarſtwo je ſč wuzítku mjeſchich wobſedžerow a tež njeſobuſtawow tež na ſtuwarju (Sparkasse) założito, w kotrej ſo ſtadki abo zapoložki (Spar-

einlagen) wot najmjeńščeje započejo ze 4 tol. wote sta a wyschſche po $4\frac{1}{2}$ procentu zadanjeja, a to hižo wot dnja jich nutspłacjenja (schtož woboje ani w krajnostawskim banku w Budyschinje so njeſtanje), a po wupomijedzenju zaſh wróćzo płacza. Dokelž su tute składki na 5 procentow wupočzują, ma towarzſtwo pſchech tež z tym hiſhče dobjik, a tež tón je ſt wužitku ſobustawow towarzſtwia.

Be ſobustawow pomjenujuj so ze wſchěch krajinow ſakſkoſte ſta ſtwa dowérnikojo, kotsiž nowe ſobustawu zapisuja, nalutowane składki, pođeňſte žadanja, pſchedawano žastawnych liſtow a wupłaczenjo wobſtaraja abo poſredkuja. Taſte čeſline žastoſtſtvo pſchepodawa so taſkim mužam, kotsiž za powſchitkowne zbožo luda ſlukuju. Za Kamjenc a joho wołolnoſc̄ je ſt. ſejmſti zapoſtanc ſubler Berg w Bréznej pomjenowan, za Hodžij a wołolnoſc̄ ſt. ſubler Smoka w Leſchawje, za Buſek ſt. zapoſtanc Kerk, za Budyschin a wołolnoſc̄ ſt. Schpotka w Létonju atd. atd. Expedicija abo ſlutkowařnia (Geschäftsſtelle) je w Budyschinje pola ſt. pſchelupca W. Mattheisa na hospitalskiej drož. Dreždanske direkторium ſebi pſcheje, zo býchu tež w katholſkich ſerbſkich wosadach ſobustawu a dowérnikojo býli, hdzej dotal kreditne towarzſtvo mało znaja. Dla wulkoſte wužitka za naſchich ratačſkich wobſedžerjow a za naſche gmejn̄ abo kaſtežkuli wosadu dyrbim̄ tež ſo ſtarac̄, zo býchu ſebi pſchez wopominane towarzſtvo pomoc a z tym tež wužitk pſchihoto-wac̄ móhli. A myſlimy ſkónečnje, zo je tež bjez katholſkimi Serbami doſez na-hladnych a tež njeſebičnych mužow, kiz žastoſtſtvo dowérnika kreditnoho towarzſtwa dobreje wěch dla na ſo wozmu!

M. H.

Nowinski a powjeſcze.

Z naſcheje diöceſy.

Z Libonja. Na ſ. Marka běſche pola ſt. ſublerja Piecha zhromadžizna wubjerla ſt. pſchihotowanju chrlkwe w Čzornečach abo Vacžonju, a to pod pſchedſtſtowm wysokodostojnho ſt. can. cap. kantora Kucžanka z Budyschina. Najprjedy bu rozprawa data, tak wjele je ſo wot ionščeje zhromadžizny za chrlk nahromadžito a wot koho ſu wjetſche darh býke. Dokelž ſo w Póſku zjawnje ſwitiruje, je to hižo znate a na koncu Póſka kózdy krócz widžec̄. Pjenjež hromadža ſo w knížkach krajnostawſkeje nalutowařnie pod číſkom 28,560. Prěnt najwjetſchi dar (klóſchtra Marijneje Hwězd) njeſe dan wot meje 1870, druhi runje tak wulki (Wolmanec) wot 1. juliya 1870, wſchitke druhe pak wot toho časa, kaž ſu poſkádkowej wotedate a wot njoho po měſacach do nalutowařnie da-wane. Žanu dan njenjeſe hiſhče (kaž ſmž to pſchi dotalných zhromadžiznach kózdy krócz ſpomiñli) te hižo w zapisku ſobuſicžene (dokelž kruče ſlubjene) 500 toleri wot ſt. fararja Welsa; tohorunja ſo dan wot 475 toleri pjenježnych papje-row hižo w ſumme dotal ſobuſicži. Dokelž bu tak žadane, budže tónkrócz w knížkach wjac̄hroč zapisana dan na koncu Póſka ſobuwozjeſwena (schtož ſo dotal njeſe ſtalo, dokelž ſmž „darh“ ſwitirowali, nic dan) a tak kózde poſketa, hdž je w nalutowařni pſchipisana. Tak hodži ſo pſchech widžec̄, zo tež z danju žadane 10,000 hiſhče połne njeſu! To budže potaſkim ſtajne napominanjo abo proſtwa

w nowej formie, zo njeby nictó prajicž mogł: schtož na darcach pobrachuje, je hjo dań pschinjesta! Po pjenięznej rozprawie bu wo wubjerlowych należnosćach dale jednane. Pschi tym wuczini so, zo by hnadny l. biskop z nowa prośczeny był, wón chcył swoje posłajicž, h dže by wón město za chrkę wuzwolit, w Czornech abo Baczonju. Wobě stronje stej imenujcy mloni i biskopej wobscherne pišmo pschedopodaſoj wo tym, schto za Czornech a schto za Baczonii ryci. Ta wěc je hjo znata a w Póſku hjo wjaczykročz wopominana. Dale so powjeda, tak je so tym schlo, kij su tu a tam wo mjetsche abo nahladniſche dary za chrkę proshli, tohorunje bu wuradzene, tak by so to dale stalo. Skončzne zamjedze hichce l. kapelan Duchman male skladowanjo za chrkę, lotrež 11 tol. $7\frac{1}{2}$ nsl. wunjese. Z čitanjom protokolla skončzi so zhromadzizna wubjerska, lotrohož dobre wotpohladzanie chcyli katholsch Serbia dale podpjerac i Bożej czechci a i spomogenju dusichow!

M. H.

Z pruskej Ruzich.

Z Kulowa. Zeleny schwörtl bu nowy boži row we nashei farſkej chrkwi natwarjeny. Tónsamón ma schalknosć gothiciskej kharaktri z tormilami a z pschitwarkom, we lotrymž so na parlownym trónje a wobdate wot dweju so modlaceju jandžellow Bože Ćzelo wustaji. Delela na wuschiwanej scherolej pschakeje wotpoczuje cęlo naschoho zdobžnika, z dubowoho drjewa kumštnje wudžkane. Poſwietlenjo sta so ze 6 wulkimi a ze 16 mjenschimi cęzwojenymi lampami. Zwonka božoho rowu na stronje pschitwarka stejeschtej bolesčzima Macz a swj. Veronika, lotraž na rubischlu znamjo Jezusowoho wobliczwa z wupschestrjenymaj rukomaj djerzi. Nasch nowy boži row je jara rjany, su pak tež na njón z chka 380 tolerjow nałożene. K božomu rowej su wobstarali wobrazh, twarski mischr l. Wels z Kulowa; thscherke džeko a wudžpanjo l. Bulank z Kulowa; požogzenjo l. Steinwald z Budyschina; molowanjo l. Peschka a Rosenthal z Kulowa. Wschitlim tym, kij su i natwarjenju a wudebjenju pomjenowanego božoho rowu jałmožny woprowali a tak božu czechci spēchowali, praji so najwutrobnischi djal. Tón, kij we božim rowje wotpoczuje a row a smiercz we krasnosćzi pschewinyl je, budže jim jich woporne dary, wopolazma wérneje khesčzanskiej lubosče, tu we tym času kaj we węcznosći zapłacicž. Wschak je wón bohaty a milosćiwы doscž, nas, nasche džeczi a nasche hospodarstwo żohnowacž, nas we netczischi zrudobach tróſtowacž a nam we nuzh i pomocz statž. Chrystus dobudze, Chrystus kraluje; jomu budž kharala a czechci do wscheje węcznosće! — Iutrowny procession na konjach běše tež lěſa jara krasny. We kulowskej wosadze bě so 138, we ralbiczańskiej 78 kshijerjow zhromodžilo. Iutrowne kherlusche z mócnym a wjesolym hlosom spewajo czechnjechu woni ze swjatym kshijom a ze zmahowachymi khorhojemi do Malbic a do Kulowa i nhspornej pobožnosći a wotpožicju z tym zjawnie wuznaczo swojeje swjateje wěry psched swětom we jentym času, hdyz so khesčzanska wera hani a stare khesčzanske, wot wótcow a předomnikow herbowane waschnjo z džeczacej khepoſcju zapci. Naschim czechzenym serbskim kshijerjam mócnje klinčace „Skawa”!

Z w u l r a j a.

P r u s k a. Pruscy biskopja běchu 28. hapyyla a we szczehowachy dňach zas we Fulde žhromadzeni. Tónkróz bě tež archibiskop z Pošena hrabja Ledochowski pschitomny. Bislopja chcedža wuradžic, kāk bychu so pschečiwo nowym cyrkwin-škim zakonjam we Pruslej najmudrisczo zadžerželi. Je nuzne, zo su kroczele, kž maja jenotliwi bislopja i wotwobroczenu wschelaleje schody we swojich diöcesach cjinic, derje pschekladzene a wuradžene. Bislopja dyrbja we tym we najwjetšej pschegjenosći sluklowac.

P r u s k a. Pruski král je pschewodžany mot rajchslancla Bismarcka, hrabje Moltski a wjèle družich mosobnych wojskowych wjedzicjerow do Petersburga wotjē, zo by khézorej Alexandrej wopytanjo wrózil, kž bě tutón jomu we lónskim leče cjinik. Powitanjo je wschudżom jara swjatočne, jedyn swjedžen a wojskli manöver széhhuje na drugi.

F r a n k f u r t. Tu běchu we zandženym thđzenju wusle zbežli, kž móžachu so jeno z wojskley mocu poczischcę. Halo wina so wudawje, zo bě piwo we placzinje powyschene, tola z wschoho jedyn nětko widži, zo bě njemér a zbežli dawno hžom pschihotowane, a zo bu powyschenjo piwoweje placzizny jeno zwonkowna pschiležnosć.

P r u s k a. Prěnja komora pruskoho sejma wuradžuje nětko tamne znate cyrkwinśle zakonje. Knježerstwo zamloja je na těsame waschynjo kaž předy we druhé komorje. We rajchstagu pak hžom rheji so we tym, zo budža tute za- konje so tež dyrbječ na cky němstí kraj rozhřeric.

P r u s k a. We rajchstagu staji zapóšlanc Dr. Völl namjet, zo by so pschez nowy zakon we ckytym němstím khézorstwie civilne mandželstwo zawiedlo, t. r. so postajiko, zo ma so mandželstwo jeno psched swětnej wychnosći wobzanknej a zo wschitke mandželske naležnosćje nic wjac kaž dotal duchovnomu sudej ale swětnomu sudej pschisliſcheja. Tutón namjet bu wosebitej i tomu wuzwolenej komisji i dalschomu wuradženju pschepodatý.

S c h w a j c a r s k a. Srjedu 16. hapyyla dyrbjesche bislop Lachat we Basel swoje wobydlenjo we Solothurnje wopuschcic, archiv a druhé bislopskemu stolci pschisliſhne wěch buchu mot wychnosće zasiglowane. Bislop poda so do kathedral- skeje cyrkve, hdzej krótki čas so pobožnje pomodli a potom do domu jenoho pscheczela. Na druhí džen puczowasche dale pschez Luzern do Altishofen, hdzej nětko pschebhwa. Katholicki lud we Schwajcarskej pschez tute podawki, kž su počne njesprawnosćow, powuczenj, so nětko lepje a kruczischo rjaduje a nowe wolby wěszci pschi- njeſu druhich mužow i knježestwu.

I t a l ſ k a. Swjath wótc, kotorž bě so psched jutrami kust zazymnik, je, za někotre dny zas dospolnje wusitrowjeat, zas audiencj džeržak, Bože služby we domjacej klapali swjecžil, a dokonja wschedniye swoje zwuczene džela. Někotre italske nowiny, tež nowiny italskoho knježestwa, kž je tola same wjèle straschnischo khore, halo swj. wótc, njemoža do swěta doſč spěšnje trubic, zo je bamž na smjercz khory, zo hžom kardinalojo so hromadu wołaju i wuzwolenju nowoho bamža a t. d. Tola Boh tón knjez je jich wjefelo na blízkej smjerci złazk, a

jich nadžiju na nowe pszechory we chrkwi zniczit. Swjath wótc sam, hac̄ runje budże 13. meje 82 lét starý, hac̄ runje ma pschi tak wiele dżelach, tež wot italskoho kniežeństwa wjeli wustacz, je sam pscheswedeżenj, zo hiszceze joho Bóh tón Kniez nělotre leta pschi žiwjenju zdżerzi. Wo tamnych, kij joho khorosz strašnischu czinia a jomu blízku smiercz weschęza, won żortuje, a měni, zo so tež na nim italske pschisłowo wobkručji: morte desiderata — vita allungata (Zadosejwje wočałowana smiercz — podłekhene žiwjenjo).

Franzowka. Wjaz thym hac̄ republikansch zmysleni mužojo ze słowom a pismom na thym dżelaju, zo byhu swój hízo tak česzech domaphantnych kraj, hiszceze do hukbschego njezboża iastorčili, pokazuje so tola tež lěta we jutrownym času nowe mócene naboženske žiwjenju we pišnym woplytowanju Božich službow, dostawianju swj. sakramentow, a lepskim swieczenju njedzelow a swjathych dnjow. Jutrowniczju bě we Parizu zhromadne swj. woprawjenjo za mužskich, na kotrymž so wschitke powołania, wjsoch zaſtojnich, wojscerch wjshchchi, professorojo a wuczeſrjo, a pschelupcojo a dželaczerjo jara bohače wobdzeliču. We chrkwi Notre Dame wudželachu 4 měschnikojo 2 hodžinje dołho njepschestawajch swj. woprawjenjo. Hłowna chrkj bu pschepelnjena. Kaž we chrkwi Notre Dame, tak swieczechu so jutry tež we wschitkich druhich chrkwach jara swjatocznje.

Amerika. W St. Nacianz (Dioc. Milwaukee) wumrje 27. febr. farař Oschwald. Před 18 létami bě won tule koloniju założił, a je w tutym času tam natwaril 4 chrkwe, 1 bratrownju, 1 sotrownju (Brüder- und Schwesternhaus), wuczernje a kollegium, syrotownju a druhe wustawy.

Naležnoſće towarzſtwia.

Sobustawny na lěto 1873: II. 280. Madlena Kucjaniec we Dreždjanach; 281. Michał Biedrich ze Smjerdzaceje; 282. Jakub Krawcik ze Žuric; 283. Handrij Neicj z Vellec; 284. Michał Haſha z Ratarjec; 285. Jan Duejman z Bozankec; 286. I. farař Bensch z Ralbic; 287. Milt. Blazik z Ralbie; 288. Jak. Kummer z Čejsec; 289. M. Kral z Khróscic; 290. M. Donat z Böschic. (Pschich. dale.)

Na lěto 1872 dopt. 496. M. K. z Dr.

Dobromolne darhy za towarzſtvo: M. K. z S. 5 nsl.; J. D. z B. 5 nsl.; M. B. z S. 2 1/2 nsl.; M. B. z S. 2 1/2 nsl.

Darhy za chrkj w Gzornečach abu Baczonju.

K česčzi Boſcji a spomoženju duchow su dale woprowali: I. wuczeſr E. Neubner z Budyschinje 2 tol.; kniežna Meta Neubnerec z Budyschina 2 tol.; pschez I. kapłana Nolu 5 tol. Na zhromadzijnje wubserka (wot 17 pschitomnych) 11 tol. 7 nsl. 5 np., ze Zdżerje pschez I. Duejmana 1 tol.; kupon wot statneje papierz a tjoč kamjennich 11 tol. 5 nsl. Hremadże 6530 tol. 15 nsl. 5 np.

Dan zapisena do 1. meje 1873: 527 tol. 27 nsl.

Po tajkim hromadze z danju: 7058 tol. 12 nsl. 5 np.

Porjedzenjo zmóſka. We čj. 8. str. 64 ma město: Njeboh Mahrowe wotkažano ma 100000 tolerjow zakladnoho kapitala rělačj: ma 10000 tol. zakladnoho kapitala.

Gjishcjaſ L. A. Donnerhaſ w Budyschinje.

Katholicki Polis

Wukhadźa prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cykolētna plaćizna na pósće
a w knihařni 17 nsl.

Ludowy ežałopis, wudawany wot towarzstwa S. Chrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor : Jurij Łuséanski.

Číslo 10.

17. meje 1873.

Létnik 11.

Kschizowý tydženj.

Tak mjenuje so tydženj, do kotrehož swjedzeni Jezusowoho do-njebjes-spěčja panje; na tjoch dnach psched nim mjenujich džerža so k wuprošchenju Božjej hnady po chlym katholickim swěče svjatocžne processiony. Dokelž so tesame z khorowemi, na kotrechž je znamjo swj. Kschiza, navjeduju, za swjatym Kschizom so pschewodžaja a we někotrych krajinach so tež pschi postajenyh swj. Kschizach na puczu staciony čzinia, mjenuja so tamne tsi dny Kschizowe dny, a chly tydženj Kschizowý tydženj.

Tuta pobožnosć zapoczinashe so we Francofkej. Srjedž pjatohho lět-stoteka bu město Vienne jara husto z čežkimi njebožemi domapytane. Na jeho biskopskim stole sedzesche tehdom we duchowne zbožo swojeje wosadu jara staroſciw muž, swj. Mamertus. Wón pschilaza tohodla svjatocžne polutne processiony, pschez kotrež chyšche won na tjoch dnach psched Božim spěčjom Boha we wotwobroženjo njebožow proshyž. We processionach čehnjechu wěriwi pod modlenjom a spěwanjom psalmow do blízkeje chrlwje I Božim službam, na druhim dniu do jeneje druheje, na tseczim dniu tohorunja. Zo by žromadny pacjer̄ slerje wuslyšchenjo namalał, poruczi swj. biskop, tónsamž pschez posčenjo a jačmožnu-dawanjo Bohu spodobnišchi sečinieč. Boh wuslyšcha pobožnych pacjer̄, a zakita město psched nowymi njebožemi. Tak powjeda nam druhí nastupník we lěče 474 zmřjetoho swj. Mamerta, swj. biskop Avitus, we jenym předowanju, kž měsječne pschi processionje Kschizowoho tydženja. Kaž bě mjenujich swj. Mamertus tamne processiony zawiedł, džeržachu sa tesame tež dale, najprjedy drje jeno we měsče Vienne, za krótki čas pak rozšířerichu so wot jow do druhich krajinow Francofkeje. Hiszce pschi živjenju swj. biskopa Avita, we lěče 511 pschiporucji wot 32 biskopom Francofkeje wopýtana chrlwinska žromadzina we

měsće Orléans, zo maja so tamne processiony křižovoho thđzenja wschudzom džerječ. Tak móžeshe na koncu šestoteka Rjehoč, biskop we měsće Tours we swojich stawiznach pišac: „Ony modlenja psched sławnym swjedze-njom Božoho spěčza džerja so nětko we wýchitlích chrkwiach z pobožnej wutrobu a z ponizným duchom we Chrystusowym mjenje.“ Póst, kij bě we zopocžatku z nimi ziednočenj, bu pozdžischo zdehnjen; we Francosie pak wobsteji hischeče kwa-lomne waschnjo, na tuthch dnach so mjasajedze zdjerječ hacz do džensischoho dnia.

Tak buchu tsi dny psched Božim spěčom k poniznomu modlenju najprjedy we jenym měsće postajene a wot jow su wone po chlej chrkwi so rozschěrike a su tak powšichtkemu wažnosć dôstake.

Mly drje njewěm, schto je we swojim času swjatoho Mamerta pohnule, processiony na dny psched Chrystusowym do-njebojs=spěčom kostajic. Ale wěste je, zo tamni wuczeni, kij katholiske Bože skujby we jich dželach dale rozentajeja, hízom psched šestotekami pokazowachu, kak derje so runje tute dny k zromadnym pacjerjam pschihodža. „To so stanje,“ praji jedyn ze staršich, „zo bychmy my psched posčenjo a modlenjo sebi zaškujili, Chrystusa széhovac, a z nim so k njebju bližic.“ A jedyn z nowischich piša: „Nětko, hdvž dce narwożenja chrkwi wopuščic, zo by schol k wótej, wupraji wona swoje naležnosće a nuzh joho wutrobje, zo by won za nju proshł pola wóteca. Swoje próštwy, swoje žadoſe, swoje syly da jomu wona sobu do njebojes. Z horzymi próstwami a ze so zmahowachmi khorhojemi pschewodža wona kózde léto Ćenjeza, sławnoho dobyčeřja, na woliowu zahrodu, z kotrej je won k njebju spěl, zo by do wěčnosće psched wótcem hako sředziczeť stal. „Runje we dnach do-njebojs=spěča,“ praji tseci, „maja so po woli chrkwi wutrobě wěriwych psched kubla zemje pozbehnyc, zo bych so ze swojim Ćenjezem a mischtrom na njebojskej hordosći wobdzeli. Pokuta, zacpęćzo wschoho čětnoho, žadoſc za duchownym a Bojskim dýrbi tu wschich wutrobě napjelnic.“

We tuthch dnach ziednoča wschitch wěriwi, swoj pacjer mjez sobu a za so. Ze wschich městow zemje zbeha so mócný hlos katholiskich pacjeri a katholiskeje zastupneje próstwy k njebju a prosh we hnudu a žohnowanjo, wo motwobroczenjo wschoho njeboža. Tuta próstwa njepončahuje so jeno na to, schtož my za čelne živjenjo potriebamy. Wěrno drje jo, zo so tute processiony runje we nalečzu džerja, hdvž plodn, ze zemje zefihadzane, kječeč započinaju a psched njeplodne wje-dro lohch schodus čerpja, a tohodla drje maja tež wěriwi we tuthch dnach we radženjo plodow pola proshc. Tež tute žohnowanjo wocžakujem my wot toho Ćenjeza a tež we tute žohnowanjo mamh my po woli toho proshc, kij je nas wuczik, wschěduje so módlisc: „Majch wschědný hleb daj nam džens!“ K tutej próstwie dce nas chrkwi tež z dowěru wobronic we dnach křižovoho thđzenja. Tohodla načožuje wona pschi Božej mſhi wotdželenjo z lisa swj. Jakuba, we kotrejž tuton na to spomina, zo na próstwu Elias a „njebjio deshcž da, a zemja plód pschinjese“. Čonsam lektion pak napomina tež z chla k modlenju a k za-slupej próstwie, kij ma jo wošobnje we tuthch dnach stac: „Proshcze za so, zo by ſchěče wumozeni byli, dokelž wjele zamogi wobstajna modlitwa

ſprawno ho.“ A chrkej ſama ſpěva: „Daj nam wſhohomócný Božo, zo bých my, kíž ſo we ſwojich čeſnoſczach na twoju ſmělnoſcz ſpuſčejam, pod twojim krhwom pſched wſchitkimi pſhecziwonoſczemi zaſitan i woftali.“ Tola nutrniſho hiſhcze halo we tute čjaſne kubla, we plodý zemje, mamy my proſhez we plodý ducha fwjatohu, we wiſtvobroczenjo kóždohu duchownohu njezboža, we zaſitanjo pſched hréchom. Tohodla je tutých dnach tež ſitanija wo wſchitkach fwjatych, kíž wſchitke próſtvu kſhesčjanana, wſchitke naležnoſče cyloho kſhesčjanſta we ſwojim bohatym wobječu ziednoci, wopravdžitý pacjeré chrkwe. Próſtvu, z kotrychž je wona zefajana, poſazaju kóždomu ſtauej ſvj. chrkwe naſlepje, we cđo a kał ma proſhez we tutých dnach. We tutej ſitaniji ſo powſchitkomne naležnoſče jednotliwych kſhesčjanow, kaž te cykleje chrkwe pſhez zaſtupnu préſtu wſchitkach zbožnych wobydlerow njebes Krujezej njebes a zemje pſchedſtajeja. Tu njeſju zabyte nuž a naležnoſče cjeła, tu proſh ſo we žohnowanju za plodý zemje, tu proſh ſo we pſhezienoſcz mięz ludami a mięz mięz wjerchami. Ale nutrniſho zdhyhuje ſo tu hiſhcze we pſchitkach kraleſtwu Božohu na zemju, tu wuřnemý my ſo medlicz we ducha wérneje poſuth, we njebeſke zmihſlenja, we pozhéhnenju naſchich žadocjow k njebeſkim wěcam, we dobyčzo wěčnych kublów, we wěčnyh wotpočink za ſo ſamych a za wotemrjeth, we zdžerženju ja pſchihieranjo chrkwe Božeje, we hnadi a žohnowanju za jeje wiđownohu wjercha, we poníjenju jeje njeſpſhezelow. To ſu naležnoſče, na kotrež katholſki kſhesčjan ženi zabhez njeſmje, kíž maja we powſchitkomnych pacjerach kſhižowoho thđenja woſebje nutrniwie ſo wuprajež. Šu pał cjaſh pſchischiſli, hdž tute powſchitkomne naležnoſče chrkwe a kſhesčjanſta pſhez dopuſchzenjo Bože ſo hukſho cjuja, dokelž ſu we cjeſſich ſtrachach, dokelž ma ſo z wjetſcej prou za nje wojovacj, ſu cjaſh pſchischiſli, we kotrychž wjerch chrkwe, wótc cyloho katholſkoho kſhesčjanſta jeno we czerpjeru a čeſnoſczach ſwoje cjaſne myto dōſtawa, ſu cjaſh pſchischiſli, hdž ſo wſchudzom mócní njeſpſhezelojo hromadža, zo býchu pſhez zhromadne napadu ſaku chrkwe powalili; kał njeđrbjeli ſo we tał zrudnych cjaſach, we tał cjeſſich ſtrachach tež wſchitke fwérne džeczi ſwiateje chrkwe we najnutrniſtich próſtvach zjenocicj a ſwoj wuczel wzacj k tomu, kíž wutroby wſchitkich člowjelov wjedže, a podawli ſweta rjadyne. Tał njech ſo tež we létuſkim kſhižowym thđenju wſchech wutroby zjenocza we nutrnej próſtwie za najwažniſche naležnoſče ſvj. chrkwe, kotrež ſu kóždomu derje znate. Ponížna a doverna modlitwa je jena mócná a dohzejera ſka bron, ju pilne naſožež napomina tež ſeženjo we kſhižowym thđenju: „Proſhcze a wam budże date; pytajęce a wj budzeče namalač; klapajęce a wam budże wotewrjone.“

Lift we Tuldze zhromadzenych pruskich biskopow k ſwojim wériwym.

Prusich biskopja, kíž běhu 29. a 30. hapryla, 1. a 2. meje we Tuldze, pſchi rowje ſvj. Bonifacia, japoſtela Němcow zhromadženi, zo býchu zhromadne kro- czele wuradžili, kíž maja pſchi zavjedzenju nowych chrkwinſtich začonjow, cžiniež,

su krótki zjawný list na swoje duchowniswo a na swojich wériwych wudali. Na zapoczątku tohosamoho spomnja na znate grudne chrlwinske wobstejnoscze skoro człoko swęta, wosobnie pał Bruskeje, hdżez maja so nowe chrlwinske zakonje za-więscz, kij so njezinesu z wot Woha postajenej wustawu a swobodnoścę chrlwje. Po swojej winowatosczi su tohodla biskopja nyjdom, tak khetse hacż bęchu so tamne zakonje pruskemu sejmę k wurdżenju a k pschivzacju pschedpołożili, swój głos pscheczivo nim psched thronom runje tak derje, kaj psched wobymaj komoromaj sejma zběhnyli. Tola pał też duchowni a wériwi su wulke straci za chrlk we tuthch zakonjach spóznali, pschez deputacie a adresy też wozjewili a pschi tutej pschileżnosczi też swoju slubjenu swęru pscheczivo chrlwi wopolazali. To je biskopam pschi częstich grudobach jara derje cžinilo, a za tute wopolazę kruteje pschivisnoscze a luboscze wupraja woni we liscze swój zhromadny dżak a wobnowia swoju próstwu, we śmierje też wobstać.

Potom pał praja biskopja dale: „Hacż dotal nimaju tamne zakonje hiszceje założnisku móć;*) — njech pał pschińdże, schtoż chce, my budżemh te we naschich wopomnjenijskich pismach rozentajene prawa, kij njeisu nasche, ale te lischesczanstwa a węczneje sprawnoscze wobstajnje a jeno głosu je zamłowiecż, a swoju pastyrsku winowatoscż dopjelnicż, zo my njebychmy we hodżinie smiercze psched sudnym stołom bōjskoho pastyria, kij je nas póskał, a kij je swoje žiwjenjo za swojich dał, halo na-jeñch so zaczissli.“

„So dopomnio na japoschtołske słowo, zo je duch swjath biskopow po-stajik, chrlk Bożu wjescz, kij je ze swojej krewju wukupił, zo je po tajlim noscha kruta winowatoscż, tute zarjadowanjo ducha swjatohu swérnje dopjelnicż, ujebudżemh my we nastupaniu wiedżenja a rjadowanja nam dowérjenych chrlwjom nicžo pschi-puscheczicż smęcż, schtoż by napshcęzo laźniam katholskeje wérh a bōjskemu prawej chrlwje bylo.“

„Wy pał, lubowani sobudżekherjo a wosadni, mějcie kruče za to, zo je jeno tón wopravdžith biskop, kij je halo tajki wot swj. wótcia a wot japoschtołsko stoła, tutoho kujoka chrlwisteje pscheczenoscze a chrlwistike moch pósłan, a kij we jednocze z japoschtołskim stołom zwostanie. Tohorunja budżecze wój jeno tamnych halo wopravdžith duschowpastyrjom pschipóznač móć, kij su wot prawych biskopow za tute zaſtojistwo hódni a doſtojni namałami, kothymž je wot biskopow tute zaſtojistwo dowérjene, a kij we jednocze z biskopami zwostanu. Któż druh, to je cuznil.“

„Po zarjadowanju, kij je Wóh swojej chrlwi za wschitłe časy dał, niemoże so nikomu po poſtajenjach swétnej wyschnoscze prawo dać, po kothymž moħt won, chrlwi pschisluskojo, we chrlwinskiх węcas wot rozſudzenia duchownego suda k swétnej moch so wołacż. Wjeli wjach je na tajke bōjskemu rjadej napshcęzivne

*) To je pisane 2. meje; tehdom pschibywaſche pruski król hiszceje we Petersburku, tola wot tam so wróćjo je woni ważne zakonje 12. meje z swojim podpisom po woli ministerija wobkrucjik a tak su zakonje też założisku móć dostały.

zadžerženjo ekkomunitacia poštajena, kij pschez taise powołanjo na swētnu moc sama wot so zaſtupi."

„My budžem⁹, po stajnym waschnju chrkwe, rozſudzenjo we wschitlich chrknej nastupachich njevēſtich praschenjach, do rukow swj. wółca połozic̄, kotrohož je Chrystus i najwyschschomu paſtryrej swojeje chrkwe poſtaſil a z kotrymž chcem⁹ my z Bożej hnadi we poſkuſhnoſciſi pschech zjednoczeni woſtač.“

„My paſ budžem⁹ tež dale swoje winowatoſcje pschezimo swētej wyſchnoſciſi a pschezimo wótcjenje z wobſtajnej swēru a swēdomitoſcę dopjelnic̄, dokelž ženi njezabudžem⁹, zo nima wojowanjo a dželenjo, ale mér a pschezienoſc po Božej woli mjez wobhymaj i zbožu čłowieskoho towařſtwa poſtaſenymaj momomaj wobſtac̄.“

„A zamkowjenju nuzneje swobodnoſcje chrkwe a kubłów kſchęczanſtwa radzim⁹ wam pschi trutnym pschižanknjeniu i chrkwi, pschi njebojaſnym wuznaczu wērnoſcje, pschi bjezporoknym žiwenju, wobſtajnej ſejerpnoscę a podaczu do Božej wole, wosobniſe, kaž ſim⁹ to hijo husto c̄zniili, modlenjo. Haja najponižniſhi, najnutrniſhi, najwobſtajniſhi, najdowērniſhi pacjer i Bohu, naſhomu zbožniſtej, kij je jeniecy naſha nadžija a pomoc. Dokelž wot dnow, we kotrymž so khezor Konſtantin i kſchęczanſtu wobroči a 300-lētne pschezehanjo chrkwe pschez dotal pohanſtu swētnu moc ſkōnci, njenamakam⁹ drje žadyn c̄zas, we kotrymž by chrkzej we cyklum swēče wot wscheje čłowieskeje moch tak wopuſtchęna, z tak wiele strachami wobdata byla, kaž we naſdich. A pschi tym nimam⁹ my jeno něſiſche wokominkite c̄znoſcje we woſzomaj, ale to, ſchtož nam we pschi-hodnym c̄zfu hrožy. Hdnyž ſo chrkwi Chrystusowej ji pschiſtichna swobodnoſc ſubi, hdnyž zjawne žiwenjo, nowinaſtvo a pismowſtvo ſkor⁹ jeno njevēru a zac-pęczo abo hibjenjo pschezimo kſchęczanſtwej a chrkwi dychaju; hdnyž ſo mledoſc ſichez njeſchęczanskie ſchule a wēdomoſcje woſzehnje, hdnyž pod tajkimi zrudnymi wobſtejnoscem⁹ duchownſtvo bóle a bóle wotebjera abo wot ducha swęta ſo napjelni a ſlaz̄, potom dyrbi kſchęczanska wēra, kſchęczanska luboſc a psche-zienoſc, kſchęczanskie waschnja, tež ſpaniež a ſo zhubic̄, hdnyž hac̄ dotal kruze wobſtachu, kaž we naſchim katholiskim ludže. A potom njebudže ničzo wjac ſka-ženjo a ſpowalenjo wſchoho wobſtejacoſt⁹, na kotrež my jeno z bojoſcę miſlimy. My njedybjeli żanoho ſpóznača, żaneje wērth, żaneje luboſcje wob-ſyńc̄, my dyrbjeli c̄iſcje zabycz na napominanja naſchoho zbožnika, njechcili my we tak c̄ežkich a strachow poſlnych c̄zach i modlenju ſwoj wuczel wzac̄ a tež wam wschitkim we Jezuſowym mjenje praſic̄: „Modlicze ſo, modlicze ſo wschitich, modlicze ſo bjez pscheſtača.“

We poſlenich wokominknjenjach ſu tak prusich biskopja njebojaſnje ſwoj paſtyski hlos ſtyshecz dali, a tak ſwoju winowatoſc ſwērniſe dopjelnili. Ŝnejeſtſtvo tež tutón hlos kaž prijedawſche hordze zacpęje, we wutrobach pruſkoho du-chownſtwa a wschich wēriwych katholikow namaka paſ ſlowo biskopow mócnym wothklos, wschitich ſo z nimi zjednocza, zo ſu tamne noſe chrkwinſke zaſonje za chrkzej njeſchijomne, wschitich budža pschez tak njeſchęczelske napadu zbudženi, jeno hiſchęče kručiſho a ſwērniſho i ſwoim biskopam haſo wot ducha ſwiatohho poſta-jenym wjeſtcham chrkwe ſo pschižanknyc̄.

Dodatak wo ratařskim kreditným towarzystwie.

Direktorium tutého jara wužitnoho towarzystwa w Dreždjanach je bjez druhimi výslede mónda ríjo mjenovaných tež ī. mlynska M. Kummera we Šassu a ī. gmejnskohho prédstevnerja Andersa we Šachowje za dōvěrníkov pomjenovala*). Wonaž kaž druzý dōvěrních wobstarataj skutkování z direktoriom a z bankom towarzystwa, wosebje pšchivaczo nových sobustawow, nutspłaczenjo a wupłaczenjo pjeniez, rozdželenjo dividendy, spjeniezenjo daňskich wotřekow abo kuponow, wupłaczenjo wulosovaných zaftawných listow, pshedawanjo kreditných a zaftawných listow, pšchizwolenjo požejowanek, a dataj radu kóždu rozprawu a radu wo chým towarzchnistwie ratařskich wobsežerjom a gmejnou.

Nalutowanjske sčladi bjeru so tež wot njesobustawow w kóždej výsokości, tež najnižsche, a zadanieja so wot dnja pjeniežnoho započoženja ze schtyrimi tolerencemi wote sta. To je wosebje ī wulkomu výsilej za njebohatých (mažých) ludži a za czelebz; pshetoz w kreditným towarzystwie dostanu potajkim wjetšu daní, jich započožli danja so hnydom (nic hale wot sežehowaceho měsaca) a wuplačza so bjez wotčežuhjenja (diskonto) na požadano hýzem po měsacznym wupomiedzenju (nic hale za $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ abo 1 lěto). Schtóż pak halo sobustaw do towarzystwa zaftupti z pjeniežnym základom, dostanje wot přenjoho thsaca (tawzyna) tež schéz procentow dividendy.

Duž njech so powięcej wo ratařskim kreditným towarzystwie w Sakskej tež po všeckich serbskich wach rozniese a njech sebi pshet nje našti krajenjo časné wýsile pshihotuja!

M. H.

Nowinki a powięscze.

Z dreždanskeje diocesie.

Z Dreždjan. Schulski začin je z druhimi z nim we sobu wuzkym zwiazku stojachimi začonjemi wo nowym zarjadowaniu výschnosćow we tuthym thdženju wozjewienyh a wudath.

Z Dreždjan. Statny rhežník we Pirnje a radžicel japoschtofskohho višara we Dreždjanach, F. Lufft je z Rakuskeje rhežeski kóžiž rjadu Franca-Jozefa doštał.

Z wukrja.

Pruſta. We komorje knejzow pruſkoho sejma buču nowe cyrkwinjsle začonje ze znatej wjetšinu po słowach druheje komory pshiwzate, hac̄ runje ważne hlosy, kotrež by seki mudre a swědomite knejzeřstwo derje pshelkadio, pshczciwo nim rhežachu. Wosobnie předawši pruſki minister hrabja z Lippe, hrabja Krassow, hrabja Brühl a Landsberg cijnjachu z mócnymi słowami knejzeřstwo ledzbe na wulke straci, kotrež krajej pshet pshiwzaczo tamnych začonjow pshihotuje.

*) Za Khrósczicy, najwjetšku serbsku katolicku wies, dyrbaž so tež dōvěrník postajic̄. Tež by so tam taſla nalutowanja a wupozježetnia začožic̄ mela, kaž faršla wies Bart za swoju woklońoscí z dobrým wužitkom ma. Za klosčky a blijsche wsy dce ī. P. Innocenc Jawork naležnosće za kreditne towarzystwo tamníchim wobydlerjam dobrociwje wobstarac̄.

Tola podarmo, na strachach, kiz krajej hroža, je knježerstvu mało ležane, jeno hdyz so jomu radzi katholsku cyrkę sebi poczisnyc, a moc kichesčanistwa złamacz. Džiwno bě, zo we komorje knjezow druha strona tak mało rycznioścę połaza; trjeba wſchak njebe wiele ryczec, dokež pschi zarjadowaniu, kotrež netko na sejmach knježi, je do předka hizom wěste, schto so zaczisnje a schto jo pschija. To wosobni pruski sejm a němksi reichstag prawje jaśnie polezujetej. Kóždy zapóslanc, kiz i stronje pschistupi, dyrbi tež, snadž pscheczino swojemu pschewdeżenju we wſchitkich praschenjach ze swojej stronu hkoſowacz.

Pruſka. Kak mało je netſiſhomu pruskemu knježerſtwu na wěrnym zbožu luda ležane, połaza wosobni tež joho džiwna staroſć za ludowe ſchule. Stawh cyrkwinſtch rjadow buchu ze ſchulow wupolazane, hacž runje knježerſtwo niežo we jich ſchulach wuſtajecz njenamaka, hacž runje běchu wosadž z nimi jara ſpolojom a hacž runje starschi jim rady swoje džeczi i woczehnjenju dworſichu. Netko pał njevě knježerſtwo, hdze wuczerjow namakač za tak wele niſtrjebaſchi wosyroczenych ſchulow. We jeniczim knježerſkim wolrjeſu, Oppeln, pobrachuje 700 wuczerjow. Zo dyrbi lud z tym jara njeſpojonyh bycz, kóždy fpóznaſe.

Pruſka. Z mocu džela učniſche knježerſtwo na zjetočenju wſchich dželov pruſkoho kraſtwa we nabožniſtwje a ryczi. Nabožne a czrkwinskie naležnoſcę maja so wot śwetneje wſchinoſcę wobknježic, a tohodla ma so wſcha, tež najſprawniſcha ſwobodnoſcę cyrkwi wzac̄. Ale tež rycz ma jeno jena, a to, koiſ ſo rozemni němſka bycz; tohodla pschihotuje ſo nowy zakon, kiz pólku rycz we Poſenskej pschi zaſtojniſtwach zakazuje, tohodla maja wſchitke ſchule němſke bycz, a tež pólſch wojach njeſchecadža ſo jeno kaž dotal do němſkich krajinow, ale raztakaju ſo tež do němſkich regimentow; haj tež pólſte mjenia wſow a riětow dyrbjia ſo do němſkich pschewobrocziez. Wiele ſtom słowjanſtch imenow za wsh ſu tak hizom dyrbjeli ſo z zaſtojniſte rycze zhubicz. Tež jene z poſleniſtch cíſkow pruſkoho „Staatsanzeiger“ woziwuje chku czródu tajkich pschemenjenow, a to nic snadž z krajinow, hdzež netko Němci bydla, ale z cíſce pólſkich krajinow. To je tež ſwérne dopjelnjenjo ſluba, kiz ſo pólſkomu ludej pschi joho zapokazanju do Pruskej da, zo ſo jomu nabožniſtwo a narodnoſcę njezranjenja woblikewje.

Pruſka. Wiele ryczow cžini we měſeče Schwerin njevečzałowana pōwjeſcę, zo je tamniſchi prijedawſchi wuczer na għummaſju a netſiſchi předař we Nambowje pschi Melchinje Dr. Hager ſo we Breslawje do katholiskej cyrkwie wróćik a to ze swojej chkej ſwojbu. Hizom 22. januara wozjewi wón swojej wſchinoſcę a wosadže, zo chce ſo swojoho farſkoho města zdac̄. We Schwerinje bě wón pschez ſwoje ſlutkowanjo halo horliwy protestant znath. We wosibithym pismje, kiz je wudak, rozeſtaſa Dr. Hager win, kiz ſu johc i tutej wažnej ryczelci pohnule. Netko je wón redakciju katholiskej nowin w Breslawje: „Schlesische Volkszeitung“ na ſo wzak.

Němſka. Wjedzieſcerjo protefsikatholikow zhromadža ſo 4. junija we Bonnje, i wuzwoleñju nowoho biskopa. Naſſterje budža nowomu biskopu pschez tute wuzwoleñjo tež biskopſtu moc ſobudželic, dokež ſweje cžic tajko muža žadny biskop njebudže.

Elſaß - Voſthringen. Wobydlerjo tuteju krajinow, kotrež netko hiz 2

lēczi pod wosebitym Bismarkowym dohľadom stojitej, su hischče pschec z tuthym kniejsťwom jara njezpojomi. Zostojnikam němčkho khějorſtwa njejo hischče ſo we najmjenšhim radžílo, wobydlerjow za němſku věc dobyč, a njebudže drje ſo tež tak lohch na nětko naſtupjenym pucžu njemudroho poczischtězowanja wſcheje ludoweje swobodnoſće radžic. We Straßburku, bu měſčanofta Lauth, protestant, wotsadžený, chla měſčanska rada zvěhnená, to tohodla, dokelž maja lu- boſč a pſčimiznoſč k Francouſtej.

Cjéſka. Arcibiskop kardinal Schwarzenberg je na 28. a 29. meju synodu za Pražku ardiöceſu do Prahi powokal.

Schwajcarſka. Kniejerſtvo we kantonje Luzern pſchipóznoje biskopa Vachat, kž bu ze Solothurna, hdež won hewak bydlesče, z mocu wupokazany, halo swojoho prawohho biskopa, a je joho na swojich mjezach čeſczomnije powiata, tola pak pſchi tym nadžiju wuprajilo, zo biskop ſo hacž na dalshe wſchoho biskopſkoho ſlutkowanja we tamných kantonach, kotrychž kniejerſtvo joho njeſchi- pónznaſe, zdžerži. To zda ſo tež praje njezniſlije byč, tola je to pod nětſiſhimi wobſtejnnoſćemí najmudriſho, dokelž pſchez to jeno wotwobroči kanton Luzern strach wot ſo, zo ſo druhe kantonu do joho zniuſkomníh naležnoſćow měſcheju, a tak nětſiſche katholſke kniejerſtvo kantona Luzern zvěhnu. Po najnowiſhich powjeſčach zda ſo, halo by ſo zvěhnená straſchna pſchekora we Schwajcarſlej po něčim zas trochu změrowac̄ chyta.

Jan dželſka. Z Londona piſaja, zo je tam ſrijedu 30. hapryla wjecžor chrkej katholſkich Němcow hromadu panhka. Pſchi wjecžornej pobožnoſći pſchi ko- trejj bě wokoło 100 woſobow, panhku hižo někotre kruchi laſka z wjelba. Ké- hdoma zo běchu wěriwi po radze duchownoho chrkej wopuſtečili, panh kryw z wulkim praskom hromadu. Tuta chrkej bě předy někajti cirkus, pozdžiſho pſche- wobroči jón ſelta baptiſtow do chrkej, a dolež pozdžiſho na njej wotpocžowach doh zadaniej njezděſche, kupičku ju katholſch Němcy we lēze 1862. We tým- ſamym lēče bu hischče wot biskopa Jana Jurja z Münſtera ſwjecžena.

Naležnoſče towarzſtwa.

Soubiſtawh na lēto 1875: II. 291. M. Barjent z Pozdec; 292. R. M. Jordan z Čejžec; 293. M. Bělka z Smječec; 294. M. Bul z Eufeža; 295. J. Pieczęta z Nov. Wjeſli; 296. M. Bułec z Jasenych; 297. J. Budar z Star. Čyhelnich; 298. Hanža Albertowa z Budyschina; 299. Jakab Héjbič z Radivorja; 300. ryžerkubleiſti najeňk Petr Wjenk je Zdžerje.

Na lēto 1872 doplačji. 497. J. L. z R.

Dary za chrkej w Czornecah abo Baczuju.

K cjeſči Božej a ſpomojenju duſchow ſu dale woprowali: Jena Khuda ſchwaleža 10 nſl. **Hromadje:** 6530 tel. 25 nſl. 5 np.

Duch z Philippstorta je pſched Budyschinem pſchedeſtečniſt ležo woſtak; móže ſo zas dōſtač we Kazku pola Žurka.

Caiſchčař L. A. Dommerhař w Budyschinje.

Wukhadźa prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyžolētna płaćizna na pósće
a w knihařni 17 nsl.

Ludowy ežałopis,

wydawany wot towarzystwa Ss. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor : Jurij Luséanski.

Císto 11.

7. junija 1873.

Lětnik 11.

Swjata Julian a swjedžen Božoho Ćzela.

Schtwórk po najswiecziščej Trojich swjeczi so po cyhym katholickim swěče z woſebitnymi swjatocznosciami swjedžen Božoho Ćzela, k hōdnому čescezenju najswiecziščeho sakramenta woltarja. Dleje hač týsac lét wérneje cyle křescezenstvo do wérneje pschitomnosće Vézusa Khrjstusa we najswiecziščim sakramencze. Nichtó, tež tamni bludni wucžerjo, tiz we běhu časa wschelake wérnosće pschimachu, njezwazichu so tola tutu najswieczišču pótajnosć pręcz. Hafle we 11. lětstotetku wustupičku něłotsi mužojo, mjez nimi tež Verengar, arcediakon we Angers we Francózskiej a skroblichu so pschez swoje bludne wucžby wěru do tuteje pótajnosće nasheje swj. wěry zatschascz. Tola duch swjath wostanje wucžer cyrkwię a zdjerži we ujej njezranjeniu wérnosć. Wschudžom wustupičku zamlojerjo wérnosć. Zo by so jeje dobýčzo na bludnej wucžbi wobkruczilo a wéra do tuteje skódejke pótajnosće za wšchę časy wožiwila, k tomu trjebasche Bóh slabe stworjenjo a zawiedze pschez uje we swojej chrlwi najwjetšhi a najswjatožnišchi swjedžen, swjedžen Božoho Ćzela.

Tute slabe stworjenjo bě Julian, klóšterska kniežna we Mont-Cornillon. Narodži so we wjesch Retine, dwě hodžinje wot belgijskoho města Lütticha zdalenej, we lécie 1193. Pječ lét stara zhobi swojej starszej, duž bu k wocženjenju klóšterskam kniežnam we Cornillon data. Kniežny tutoho klóštra mějachu tež wusadnych, tiz we wokonosći jich klóštra bydlachu, wothladacz, a tak z pačeremi tež skutti lubosće zjednočeż. Tola młodosć Juliany njedowoli, ju krutym winowatosćam nabožnogo živjenja a k dokonjenju skuskow mikosće pschi-puschcic. Tohodla pschepoda ju priorka klóštra jenej sotse, z imenom Sapientia, tiz na jentym klóštrej pschi-kuschachym kuble bydlesche. Tu starasche so Sapientia za rozwučzenjo a wocženjenjo Juliany. Jeje próca bu bohacze

placzena. Juliana pokroczeniowaſcze we ſwiatej wedomoſci a we jeje nałożenju we žiwenju. Hacž do swojego 14. lěta dokonjeſche wona wſchitke, tež najnijsche džeka z najwjetshei ſwēru, zo by ſo tak ſama pruhovala, hacž je hódná zboža klóſchterſloho žiwenja. We lěcze 1207 bu jeje žadocž dopjelnenja, wona bu mijez kniežný klóſchra Mont-Cornillon pſchijata. We ſwojim nowym powołanju njezathomdži wona żane wołomilnenjo, ſtutki wérneje luboſcie dokonjež. Pſchi najwołczejniſchim džekle njebe ženi najmjenſcha njeſpoſoſnoſć widječ. Dowolichu ji winowatoſcie jeje powołania, czitasche wona knihe nabožnoho wobječa, luboſacie woſobnie piſma ſw. biskopa Augustina.

Tene tak bohuslužomne žiwenjo bu tež hízom zahe placzenie pſchez bohate hnady, liž Juliana husto wot toho knieza dōſtawasche, woſobnie pſchi woporje Božeje mſchi. Wona bě we wérnej a woprawdzejte pſchitomnoſci Ježuſa pod ſchaltunoſcemi khléba a wina tak kruče pſchewděczena, zo prawe ſłowa, z kotrymž bu ſwoju krutu wérnu mohla wozjewicž, njenamala.

Juliana njebe hiſhce 16 lět ſtar, hdjž ji jeje bójski nawoženja widženja wozjewi, kotrež ſebi wona praje wujaſnicž njeſožeſche. Wona widžesche we duchu měſacž we cyhym ſwetle, jeno jena cžmoła ſmuha bě we ſwetkej stronje měſacža widječ. Najprjedj njeſeſche Juliana tutoho wozjewenja ſedžb, dokež pač je pſchez z nowa widžesche, bu njeſerna a doméri ſo ſwojej pſchedſtojicžerch. Saſpiencia bě prěnja, kotrež ſwoju pótajnoſć wozjewi. Tež druhich pſchez pobožnoſć a wuczenoſć znathch muži ſo wona za radu praschesche, tola nicto njezamóži ji jeje wozjewenjo wulkasč. Duž wza wona ſwój wuczel k paczerjam a proschesche tež druhich, z njej ſo modlicž, zo by ji Boh ſwoju wolu wozjewiſ. Tola tuton čjas njebe hiſhce pſchischoſ.

Juliana pač dokonjeſche dale ſtutki wérneje pobožnoſće. Woſobnie bě wona kóždy čjas na Bożej mſchi, a pſchi wophtowanju najſwječiſhoho ſakramenta jara nutrna we pobožnych paczerjach. Husto bě tak do pobožnych rozpominanju za khowana, zo ſo ani njehibasche. Wjeſoſć, liž mjeſeſche pſchi ſw. woprawjenju a ſlědkoſć, liž pſchi tým zacžu, da ji zaprečz kóždu druhu jědž. Pſchi wſchitkach ſwojich pobožnych ſtutkach pač myſſeſche jeno na předawſche wozjewenjo a z nowa proschesche Boha, zo by ji jaſniſho ſwoju wolu wozjewiſ. Junu wifny, mučna pſchez napinanko duchownych mocow a we ſpanju ſkyſcha hłos: „Schtóž Tebi taſki njeſér cžini je, zo mojej chrkwi hiſhce na jenym ſwiedženju pobrachuje, to je ſwiedžen k čeſeči najſwječiſhoho a najwoſobniſhoho ſakramenta woltarja. Po prawym je k joho wobeidženju wulki pſatki poſtajeni, dokež pač ſo na tutym moje čeſepjenjo a ſmiercz woſebje wopomina, dyrbi ſo druhi džen wuzwolicž, na kotrymž by ſo tónſamý po cyhym kſhesčzanſtwje ſwječiſk a to z tſjoch winow:

1. zo by ſo wéra do tuteje bójskeje pótajnoſće, liž započina woliwneſć, znowa wobkruczaſa a poſylnjakia.

2. zo bychu wérwi, liž wérnoſć ſubuja, ſo we tutej pótajnoſći doſpołnje rozwuečili a z tutoho ſužoſa nowu moc za žiwenjo cžerpali a na puču poccziwoſcie dalekročzili.

3. zo by ujehodne wonječešenjo bôjskeje majestosće we tuthm najswjeczischiim sakramencze so pschez wérne čeſčenjo zaš zarunalo. Juliana njech tak hłada, tak by pschiležnoſć bycz mohla i zawiedzenju tutoho swjedzenja."

Tute woziewjenjo mjeſeſche Juliana we lécze 1210, a zwieseli so na někto spóznatej woli Bože, ale to cžinjeſche ji njemér, zo bu wona i zawiedzenju swječenja postajena. Wona bē tehdom halle 18 lét stara a mjeſeſche so za ſlabu, hato by we swojej nízkosci něſhto tak ważne mohla dokoniecz. Dolhi čjas zdžerža tak woziewjenjo pschi ſebi a proſchesche Boha, zo by někoho wosobniſhoho ſebi i wuwiedzenju swojeje wole wuzwolil; 20 lét bē so mjez tym minylo. Juliana bē i priorch we klóſtrje Mont-Cornillon wuzwolena. Zeno dwemaj pscheczelnicomaj bē so wona mjez tym dowérila, a tutej ji radžeschtaj, zo by so wona Iana, kanonika pschi cyrkwi swj. Merečina, jenoho wuczenoho a jara poccziwoho muža we radu praschała. To ſo ſta. Tutón muradžowasche ſo z druhimi wosobnimi a pobožnymi měſchnikami, wosobnje bu we radu praschanu Hugo, provincial rjadu Dominikanow, Jakub Pantaleon, arcediacon we Lüttichu a biskop z Cambray. Luczi wuprajichu, zo je woziewjenjo, kij je Juliana měka jene napominanjo Bože, swjedzeni we cyrkwi zawieſcz, zo by ſo tón kniez we najswjeczischiem pótajnoſći hōdnie cžesčit a we cyhym křeſčjanſtwje duch wérneje pobožnoſće wubudžiſ. Juliana džatowaſche ſo z cykej wutrobu Bohu, zo je ji we tuthch pobožnych mužach tak mócnich pomócnikow wubudžiſ. Robert, biskop we Lüttichu, kij Julianu husto wophtowaſche a ſo z njeju we tamnym woziewjenju rozryčzowasche, zo by tak jeje ſłowa pruhował, bu ſam pschez wosebito rozvwětlenjo powuczeni a wobzanku we swojej biskopskej wosadze tutón swjedzenii zawieſcz. We lécze 1246 wuda porucnoſcz, zo ma ſo ſchtwórt po najswjeczischiem Trojich we lécze 1247 swjedzeni Božoho Ćzela we joho cykle biskopskej wosadze swjeczic̄. Tola prijedh hac̄ tuta porucnoſcz pobožnoho biskopa i wuwiedzenju pschindje, wumrje won 16. oktobra 1246, a tak njeſwječeſche ſo hiſhče ſwjedzeni Božoho Ćzela we lécze 1247. Tola provincial Dominikanow, Hugo, kij bē někto bamžowy legat (póſlanc) we Belgiskej, dokonja, ſhtož biskop Robert wuwieſcz njemóžesche, a porucži wſchém jomu podatym měſchnikam, ſwjedzen Božoho Ćzela na tamnym poſtajenym dnju swjeczic̄. Tak bu ſwjedzeni za biskopſtwo Lüttich a ſuſodne biskopſtwa zawiedzeni. Zeno za cyhym křeſčjanſki ſwēt mjeſeſche ſo hiſhče poſtajic̄.

Jakub Pantaleon, kotryž bē tež hižom we nastupanju ſwjedzenja we radu praschanu, bē pozdžiſho biskop we Verdun a we lécze 1261 pod mjenom Urban IV. bamž. Na njoho wobroči ſo Heinrich, biskop we Lüttichu z próſtwu, zo by tutón ſwjedzeni najswjeczischiem sakramenta za cyku cyrkwi poſtajic̄ čykl. Urban IV. dopjelni próſtwu cijim radscho, dokelž bē we woziewjeniach Julianu rozwuczeni. Poſtaji tak pschez wosebitu bullu mot 11. augusta 1264, ſwječenjo ſwjedzenja po cykej cyrkwi. Tola hižom 2. oktobra 1264 wumrje won a dokelž ſo nichto we powſchitkomne wuwiedzenjo bamžoweje bullu njestarasche, njebu tež ſwjedzen hiſhče wſchudžom ſwjeczeni. Bamž Klemens V. pak wobkruci na konciliu we Vienne we lécze 1311 bullu bamža Urbana IV. a bamž Iana XXII, kij na Klemensa ſzéhowaſche, starasche ſo jara pilnje, zo by ſo rjani ſwjedzeni po cyhym

Kschejanskim swěcze tež swiecził. Tak móže jedny prajicž, zo so swiedzen Božoho Ćzeta wot lěta 1316 powschitomne a swjatočnje wobenidže.

Juliana mjeſeſhe tež swojich wožemjenjow dla wiſhelaſich njeſtcheczelow a wot nich wjele čerpiecž. Pschez třež radži so tutym, ju z mocu z jeje klóſchtra wuhnacž, a we wukraju dyrbjesche ſebi wona město k wotpocžinkej phtacž, a namaka teſame na poſledku we měſtačku Fosſes, hdięž bu jeje žadofcz za měrom a za zjenočenjom z jeje bojſkum nawoženjom dopjeljnena. Wona wumrje 5. ha- pryla 1258.

Katholske miſſionſtwo na kupy Haiti.

Kupa Haiti ſluſcha tak mjenowanym Antilliskim kupyam a ma 1318 quadrat-milow a 708,500 wobydlerjow. 6. decembra lěta 1492 ſtupi Khriftov Kolumbus na jeje zemju a ſtaji tam znamjo Kschejansiwa, swjath Kſhij. Kaz do wiſhickich dželov swěta khwatachu katholských miſſionarojo tež na kupu Haiti, zo bychu tu džiwim ludam Khriftuſowu wucžbu wucžili. Najprejšchi miſſionarojo ſluſchachu rjadej Dominikanow a Franciſkanow, a pozdžiſho pſchindžechu tam tež Jefuitojo.

Bamž Alexander VI. założi we mjeſeſe Domingo prěnje biskopſtwo we Americy. Tola mjez tym hacž poſokojo ſwiateje chrfwje za rozſcherjenjo ſwj. wucžby ſtuſkowachu, pſchindžehachu naranní Schpaniſch, tři běchu knieſtvo na ſo ſzahnhli, prěnich wobydlerjow a wukorjeuichu jich, dofeſz njebečhu k čejkomu dželej khmani. Na jich město buchu tam z Afriki negrojo z mocu woženi. Schpaniſch njewoſtachu pſchec ſami kniezojo na kupje ale tež Francozojo dobychu ſebi nawieczorný džel, tři tež bóržy jara ſejeſte. Tola we času prěnjeje francozſkeje revolucije zběhuj ſo tež Haiti, wucžini ſama za ſo jenu republiku, doňž tež tam, kaj we Francozſkej, jedyn khežorſtu hōdnoscž na ſo torhny. Tola to njebeč za chrfwinſte wobſtejnoscž na kupje žadyn zbožomny čas. Khežorojo chchdu tež we chrfwi poručječ, biskopow a druhich chrfwinſtich ſlužownikow ſami poſtajecž. To trajesche hacž do lěta 1858. Khežorſtwo pſheměni ſo zas do republiky. General Geffrard bu präſident republiky, tři chrfwinſte naležnosće ſprawuje rjadowaſche. We lěče 1860 bu koncordat mjez ſwiatym wótcom a republiku Haiti podpiſan, město Portau Prince bu k archiſkopſtwi pozběhniene, a hewal hiſcež 4 druhé biskopſtwa założene.

Svj. wót Pius IX. poſtaji fararja we Brest za prěnjoho archiſkopa; ze 24 mjechnikami pſchindže nowy archiſkop na kupu; z jara wulſimi wobčežnoſcžemi mjeſachu tu wojovacž, duchowne hubjenſto ludu bě wulſe, a politiſte wobſtejnoscž jara njeveſte. Tola archiſkop ſtuſkowachu ze swojimi pomócnikami jara pilnje, jich próca bu wot Boha žohnowana. Nowy seminar bu założeny, we ſchulach ſtuſkowachu ſotři ſwj. Jofeſa z Francozſkeje a ſchulc̄h bratsia. Nowi pomócnich za winicu Šnejza pſchindžechu ze ſeminaru, tři bě archiſkop h̄ijo předh we Francozſkej założit, tak ſo Kschejanske žiwenjo rožſcherjeſte a pſchibjerac̄he. Tola we lěče 1867 pſchindžechu zas njemérne čas. Präſident Geffrard dyrbjesche wotſtupicž, nowa swětna wyschnoſeč bě chrfwi njeſtcheczelna, ſeminar bu zběhniyen,

wschitke skutkowanjo duchownych zadziale, archibiskop wosadzeni a tež japoschtołskomu biskarej njeda so žana moc. Tola duchowni a wériwi stojaču we tuthy straschnych wichorach jenak kruče i widżownomu wjerchej chrlwie. Tola nětko je so njemér zas trochu zlehnik. Nowy archibiskop Guilloux ma pak tež nětko nowe a czešle staroscze. Z 72 farow, kij su we diöcesy, su jeno z 30 fararjemi wosadzeni, dokež na duchownych pobrakuje. Pschi tym su farh jara wulke. Tat ma fara Croix des Bouguets 25,000 duszow, kotrež we wokrjesu 25 hodžinow bydla. Pschi tak surowym džeku pak ma fara tež na wschitkim nuzu czerpiec, we joho domje knježi khudoba, dokež pschez njemérne časny su wosadni fami wohudnyli. Tež farſle chrlwie su jara khude, tam pobrakuje husto na muznich schatach a sudobjach, dokež we njemérnym času wurubichu a wobkranchu so tež chrlwie. Tohodla je so archibiskop tež we nowischem času wobrocik na darniwosz wériwych we Evropje, zo bñchu so mohe nowe chrlwie twaric a farh założic, a Voje služby swiatocznischo swjetcic, wosobnie tež schule założic. Dokelž hacž runje su tež we nowischem času někotre schule założili, je to za tak wulke wobydlerstwo tola pszech malo.

We lécje 1867 bě na kupje Haiti 24191 swj. kschejenjow, 112489 swj. woprajenjow, 3429 prêvich swj. woprajenjow, 1230 werowanjow. Z toho je widżec, zo katolska cyrk tež na tamnej amerikanskej kupje nijejo píshewinjena, hacž runje je so tam pschez 50 let dołho pszechzehala. T.

Nowinki a powjescze.

Z nasheje diöcesy.

Z Budyschina. Nowa serbska knižka. Knjež P. Arnold Werner, duchowny cistercijskohu rjady we Ossegu, rodženih z Dubrjenka, kij psched wjac létami tež mjez Serbami hako kaplan we Róžencze spomožnje skutkowasche, je malu powuczacu knižku wudał. „Krótkie rozwuczenjo we někotrych bratstwach swjatoho skapulira.“ Pschez tusamu móže jedyn we winowatosczech a tež wosobnych hnadač a wotpustach tak mjenuvanohu čornoño, běloho, brunnoho, módroho, sztworoho, czerwienoho a pječzoroho skapulira rozwuczenjo namakac. Wunoschki z pschedanja knižki je spisowar hako Pétrovoh pjenjež daril. Tesame su za 15 nowych pjeniez i dostaču we Budyschinje we expediciji Kath. Pósla, we Kulowje na farje, we Róžencze na farje, a we Chróscziach pola knj. kaplana Scholty.

Z Budyschina. Létuschi serbski procession, kij swjatki do Krupki džesche, bě jara shlnh. Dónsamh bu dwójch z serbskim prêdowanjom zwieseleny we Krupcy, hdzej knjež P. Arnold Werner, a na dompuču we Pirnje, hdzej knj. faraž Kretschmer prêdowaſche.

Z e Z džerje. Pschez dobrociwosz hnadnoho knjeza bisłopa smy do hrodowsteje khapale, w kotrež so za měsac junu njedzelske bože služby džerža, rjanty harmonium dostačali, tak zo móžemh nětko khrlusche z pschewodom hudžby spěwac. Wyšte toho je tam w běhu poslednjoho léta tež wschelaką chrlwinistą phcha

wot darmiwnych wutrobow l' bożej częscji wopruwana. Zapłacz Bóh wschitkim
dobroczerjam.

H. D.

Z dreždansskeje diöcesy.

Z Dreždān. Nasch lubowaný kral Jan je so 18. meje do kupiele Emša podač, zo bě po radzi lekarjow kaſchel a dybu, na čimšch dleſchi čas čerpiesche wotbyl. Powięscz wottam je jara debra, tak zo mamy węſtu nadziju, zo so zkoró zas dospołkne ſtrony domoju wrócił.

Z Dreždān. Z francoſskich millardow wotkapnje tež za naſch wótcny kraj mała krepka; dōſtanjem, kaj so praji 15 millionow toler.

Z wulkraja.

Z russia. Chrktwiſſe zakonje je kral wobkrucil, a 15. meje ſu publiczowane. Z tym je ſo śwetna wyschnoscz prawow, kij jeno chrktwi a duchownej wyschnosczi ſluſcheja, mocowala. To njemóže l' zbožu kraja a luda bhez. Prusen biſkopja, kij ſu jednohlōſuje a wjactróz ſwoj hłos pſcheziwo zakonjam ſluſhcz dali, ſu tež 24. meje zhradne piſmo na pruske statne ministerium wotpóſkali, we kotrymž woni wozjewjeja, zo njemóža l' wuwiedzenju tamnych zakonjom ſobuſtſkowacż, dokelž ſo pſchez nje prawa a swobodnoſcze chrktwie, kij ji po Božim rjedze pſchiſluſcheja, ranja. Chrkej njemóže za prawo ſpóznacż, zo ſu statne zakonje poſleni kujoł wſchoho prawa, a zo ma chrkej jeno tamne a tak wiele prawa, hacj ji zakonje a wuſtały kraja dowola, dokelž to by rěkało, bójſtwo ſchrifſtuſowe a bójſtwo joho wuežbých přeč. Tute biſkopſte piſmo ma jara wulku wajnoscz, a knježerſtwo drje budże ſebi hiſtčeje junu pſchekacż, na kajke waschnio može ſwoje zakonje nałożecż. Wone drje može po tutych zakonjach ſeminarz zaſtać, ſobuſtały duchownych rjadow a longregacjow z kraja honicž, biſkopam a duchownym we ich ſtuklowanju wſchelake zadžewki pſchihotowacż, ich tež jatych wzacż, abo tež z kraja poſlać, ale wona nje móže žane chrktwiſſe mięsto z nowa wobſadzić, a ſhoto budże knježerſtwo zapoczącać, a wotmkowicž, hdyž budža 8 milliony katholikow we ſtarosci za ſwoju zbožnoscz we hnadi ſwojej chrktwie žadać. Tajke zjawnie njesprawne poczijſhczowanjo chrktwie njeprchinjese knježerſtwu žaneje čeſcje a luboſcze, ale jeno njemérne čaſy. Chrkej pak budże tež we čerpjenju wjedźecż, ſwoje bójſke powołanjo dopielnicż, a tak ſwoje bójſke jowpſhindzenjo, kotrež ſo we naſchich časach tak husto přeje, z nowa dopokazacż.

Z russia. Psihi wudaczu zakonja, kij jesuitow z nemſkoho kraja wupokaza abo l' najmieniſhom jim wſchitke duchowne ſtuklowanjo zaſaza, bě tež hjo ſluſhene, zo teſame tež druhe z jesuitami zpſchezelene rjady (verwandte Orden) potrjedhi; 23. meje je nětko „reichsgesetzblatt“ wozjewit, zo maja ſo 4 rjady a to longregacia Redemptoristow, Lazaristow, měſchnikow ducha ſwiatoho, a towarzſtwo najwječiſcheje wutroby Ježuſowej, hačo z jesuitami zpſchezelene, we čaſu 6 měſacow zbehnhez a ich klóſchterske zrijadowanjo pſchecacż. Z tym ſo z nowa woſobniſe katholikoſe we Pruskej a Bajerskej a we Elsaſ=Lothringen jara čežko potrjedhi, dokelž tute rjady jara ſpomožnje mjez nimi ſtuklowachu. Cyla wę-

uňdom swědečí, kaf wulke njeprawnoſće ſo ſtanu, hdyž protestantiſke knježerſtvo, poſluchaſo na cirkvi njeprachelnych professorow, ſo do znutřkomnych načejoſćow katholiskeje cirkvi z mocu měſcheja a faſnje davaſu. Dokelž tamne 4 rjady njeſtu bôle z jesuitami zpřečezelené, halo druhé klóſchterske rjady. Kaž ſo piſa, ſu hýzo tež knježerſtwa wſchitkých němſkých krajov proſchene, wſchitke klóſchtr, a jich zrjadowanjo, a liczbu jich khéđow a ſobuſtaſow moznaměnicz. Kažte króčzel e hce reichſkancler Bismarck tu hýſchče cžinicz, drje móže koždy zwudacž.

Pruska. Do Barlina je ſobotu pſched ſwiatkami N a ſr=Eddin, Schah abo kral Perſijske, kž tež do Wina na ſwětowu wuſtajencu pucžuje, pſchijel. Je to přeni króčz, zo wjerich tamnoho raiſchoho kraja mezi svojeho kraleſtva pſchekročz a zvonka ujoho ſo we ſwěcze wohbladuje. So ſamo rozemi, zo bu tónſamh we Barlinje wysokocžeszeny, zo by tak móć a nahladnoſć Pruskeje ſpóznał. Ujoho pſchewodzeſtvo je tež jara wulke.

Němſke. Protestkatholikoſo ſu nětko 4. junia we Kölne ſebi nowoho biskopa wuzvolili, předavatohoho professora Reinkens-a z Wrótſlawy. Tónſamh je wólbni tež pſchijal. Wosebita diöceſa ſo jomu njemože pſchipočazacz, dôſtanje tohodla titel: „Němſki miſſionſki biskop”. Za dobre dohody drje budže ſo pſcheczelny němſki reichſkancler Bismarck staracž. Swjeczicž budže joho biskop Loos z Utrechtu, tónſamh kž hýzo wloni džecži někotrych protestkatholikow we Vajerskej firmowashe. Swjeczizna nowoho biskopa drje budže poſlenja ſlužba, kotoruž ſebi protestkatholikoſo wot janseniſtovo biskopa, kž wot Róma pſchipočnaty njejo, žadaja; potom drje ſo njebudža wjac wo tamnu njenahladnu ſchismatiſku ſektu we Utrechtze staracž. Pſchi wólbje jich biskopa pak napau ſenomu Chrystuſowé ſlowa. „Ja ſym durje k wowcam”. Jan. X, 8. a „ſchtóž pſchez durje do wowcězernje njezastupi, ale druhdje nuzlše, to je paduch a rubježník.“ Jan. X, 3.

Rakuſka. Šwětowa wuſtajenca we Winje, kž bu 1. meje ſwjatočnje pſchez khéđora wotewrjenia, cžehnije lětſa wjèle wobuňhých wophtanjow z wjerichovskich ſwójbów cikho ſwěta do Rakuſkeje. Němſki krontprynce ze ſwojej ſwójbou a jandželskej pryncaj, běchu hýzo pſchi jeje wotewrjenju pſchitomni. Sakske prynce Jurij wophta Win a wuſtajencu ſrijedž meje, 1. junija pſchijedje tu rufi khéđor Alexander z krontpryncom a joho ſwójbou, Schah z Perſijskeje je tež hýzo na puežu, němſti khéđor ſo tam tež we juniju hýſchče poda, khediva abo vicekral Egiptoſkeje, kž runje poſla khoroho ſultana we Konstantinoplu pſchebhywa, ſebi tež žadnu wěc wohlada, jeno italski kral a krontprynce njezvěritej ſo hýſchče, rakuſku khéđorskou ſwójbou wophtacz a wuſtajencu ſebi wohbladacž. Hewak je we Winje wulka měſchenca ſudow a rycerow a narodnych drastow, tak wjèle wſchelakich wěcow ze wſchech dželov a krajov ſwěta njebě na jenym měſcze hýſchče k wohladanju.

Italiſka. Pſheměnjenja we francouzskim knježerſtve ſu tu wulki njeſter pſchihotowali. Lěhdoma móžeſche ſo italski kral pſched wonječezcenjom ſwojeho „swěrnoho“ ludu wóndanjo we Quirinalu wukhowacž, cžini jomu hýſchče wuzwoſenjo Mac Mahona za präsidentu francouzſkeje republiky wjetſhu staroſez.

Rom. Šwjath wótc, kž dyrbjesche po wſchelakich nowinach zaš hýzo ſtraſchnje khory bycž, dôſtawa ſtajnje we deputacijsach wopokazanja ſwěrh a luboſcze.

27. meje měsječe tež russka khězorowa Maria audiencu pola swj. wótcia. Hac̄ runje so tašama dležschi čjas we Romje zdžeržuje, njecha tola we Quirinalu, tak rěla svjatomu wótcji wot italskoho kniježerstwa kranjeny palast, we kotrymž nětko kral „swobodneje“ Italskeje bydlí, swoje woprytanjo činíč. Russka khězorowa njecha tak Viktora Emanuela za italskoho krala pschizbnač.

Francoz ſta. Njedostosč, kiz hijom dohki čjas pschi francozskim kniježerſtwie ſo pokazowaſte, je ſwój kónc namakala. Präſident Thiers, kiz je ſwojemu wótenomu kraju we jara czechických časach ze ſwojej wuſchitnoſežu wulku ſlužbu wo- poſazat, wjerczſe ſo we poſlenim čjaſu tola khětro, a na hileſe ſo hóle i liberalnej stronje, wuzwoli ſebi z njeje tež ſwojich miniftrów. Duž ſtaji we ſejmje we Versailles Er nou ſamjet, zo by ſo kniježerſtu porokowało, zo je pschi wuzwolenju nowych miniftrów mało na konſervativnu ſtronu džiwało. Hjſchče psched wothloſowanjom we tutym naměče měsječe Thiers ryc̄ ſe ſejmje, we kotrejj won wosobnje ſo dopoſazac̄ prćowasche, tak nuzna za Francozskú republika je. Tola podarmo, tamny namjet bu z malej wjetſchinu, ſobotu 24. meje pschi-jath, na cjož we wjeczornym poſedzenju ſejma minister Dufaure wojewi, zo ſu ministrojo ſwoju ſlužbu zložili, zo je Thiers to pschizwolit, a zo ſam ſejmej ſwoje wotſtupjenjo wot präſidentſta poſticežuje. Pschedsyda ſejma cžitasche Thierſowý ſt, a ſtaji, ſchtož Thiers wěsczi woczałowač nječe, nowy namjet, zo by hnydom nowy präſident republiki ſo wuzwolit. To bě pschijate, a z 390 głosami bu marſhall Mac Mahon za nowoho präſidentu wuzwoleny. Pschedsyda ſejma poda ſo z někotrymi zapoſlancami krótko psched 11. hodžinu we noči i Mac Ma-honej a $\frac{3}{4}12$ zhoni ſejni, zo je Mac Mahon wólbu pschijat. We Parizu drje ſo na njenadžitej powięſczi džiwaču, tola pač wosta mér. Zwieseleni wſchal na powięſczi runje jara njebehu. Tola pač može to za Francozsku i zbožu bhež, zo muž, kiz ma tak powiſtitomu naſladnoſež we kraju, a kotromuž je woſtvo ſwěrje podate, wjedzicžerſtwo ſwojoho ludu na ſo woznje. Tež za katholiku cyrkę može to ſpomožne bhež, dokelž je won ſam dobrý katholik, a tež z džela joho miniftrijo halo tajch značji. Francoz ſta trjeba krutoho muža, kiz ſebi poſluſhnoſež dobjęt wě, zo by ſo rjad a mér we kraju zdžeržał.

Naležnoſeže towarzſtwia.

Sobuſtawu na leto 1873: ff. 301. Marija Kalic z Budyschina; 302. Jan Kętan z Borszyc; 303. Michał Własta ze Smierdzaceje.

Dobrowolne dary za towarzſtvo: M. K. z B. 5 nsl.; za ſwj. wótcia. J. Kętan 5 nsl.

Dary za cyrkę w Czornecah abo Baczonju.

Ke cžesci Bezej a ſpomoženju duſchow ſu dale woprowali: J. L. 10 nsl.
Hromadze: 6531 tol. 5 nsl. 5 np.

Arótkie rozwuczenjo

we někotrych bratswach ſvjatohho ſlapulira. Jeſtaſat P. Arnold Werner; płaćzizna: 15 np.

Cjſchętak L. A. Donnerhal w Budyschinje.

Katholicki Poročil

Wukhadža prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cykolétna plaćizna na pósće
a w knihařni 17 nsl.

Ludowy časopis,

wydawany wot towařstwa S. Cyrilla a Metoda w Budyschinje.

Redaktor : Jurij Łusćanski.

Číslo 12.

21. junija 1873.

Lětník 11.

Palästina a farška cyrk.

Palästina je tamní zbožomny kraj, kž je svjećenih pschez stoph a pschebywanjo syna Božoho, kž je so k wumoženju čłowějskohu splaha wocžlowiecžit. Tam dolonja wón swój wulki slukt. Kóžde lěto puczuja tam tohodla týsach ze wšichch dželov křesćjanstwa, zo býchu sami wopytali tamne městna, we lotrychž je wumoznik swěta sluktowal a pschebywał, zo býchu lepie spóznali a žiwiſho začuli, schto je so tu za nich stalo. Kóžiž pak tam pschińcž njemóža, maja k najmicenshom horcu žadosež za tamními městami slubjenoho kraja, za Bethlehemom a Nazarethom, za Jeruzalemom a družimi, ale malo je tých, kž swoju žadosež spolojicž zamoža, dolež tamne Palästina je daloko a pucz tam wobčežnych a straſčnych. Ale my znajemy druhe Palästina, my móžemy je duchowne Palästina mjenowacž, tesame je nam blízko, namaka so sředz kóždeje katholiskeje wosady, je to farška cyrk. Haj katholiskomu křesćjanem je joho farška cyrk druhe Palästina, swjate a čęſčomne pschez Křižtusowe pschebywanjo, kaž tamne Palästina raniſkohu kraja, pohnadzene pschez Křižtusowe sluktowanjo, runje kaž tamne, farška cyrk je tamne město, we lotrymž tón řeje tesame, schtož je něhdž we Palästina sluktował, wobnowja, dale wjedže a dolonja za wschitlích, kž farškej wosadze sluscheja.

Podajmy so tak jenu na pucz do Palästina we raniſkim kraju, a pótajmy tamne města, kž su pschez Žežujsowe pschebywanjo a sluktowanjo svjećene, my budžemy tesame tež namakaž we farškej cyrkvi.

Bethlehem je prěnje město, kž wumoznila swěta we ponížnej nízkoscji we swojej blízkosczi hospodowasche; pastyrjo, wot jandželov pschebroscheni, khwatachu k žlobju, jandželojo pschipowjedaja joho narod. Tež we našich cyrkvách je Bethlehem, w oltarje su Bethlehem, tu wobnowja so wschědnie na Božej misci, schtož so we tamnej zbožomnej noč sta. Hdyž měščnik tamne słowo Božje

wſchōhomoch wuprají, stupi tón Knjez zas, kaž něhdý we Bethlehemje, na zemju, tónsamý kryje so tež tu, kaž tam, do nízkeje ſchtaltnoſeže, zo by so woprowaſk l zbožu ſvěta. Sandželojo wobdawaju, kaž něhdý město joho naroda, woktar, a po božni wěriwi modla ſo l njomu, kaž něhdý paſtýrjo. Podajmý ſo my z Bethlehem a do Galilejskeje, tu namačamý Nazareth. Tudy bydlesche Knjez we dnach ſwojeje mlodoſeže, tu pschikrywasche wón ſwoju bójſtu hordofež z kudobu syna potřebnoho čeſte, a ſwječesche joho khežlu ze ſwojej poſkuſhnoſežu, džěla-woſcžu a pobožnoſežu. Kaje zacžucja njevotučeja we wutrobie kóždoho pschi wo-phytanju Nazaretha! — Tež we naſchich církviach namačamý my duchowne Ma-zařeſt, to je tabernakel, tam bydli wón, tam pschebýwa wón ſéto wot ſéta, vžen wote dnja, tónsamý Knjez a zbožník, kž něhdý we Nazareze bydlesche, tež tu kryje wón z luboſeže l ſwojim bójſtu hordofež pod ſchtaltnoſež ſvj. hostije, tež tu je wón poſkuſhny, tež tu wón proſy a ſpěva za zbožnoſež ſwojich wěriwých, ta-bernakel je tak duchowne Nazareth.

Z Nazaretha cíehnjený my dale l Jordanej, l tamnomu ſvj. měſtej, we lotrhmý ſo tón Knjez wot Iana kſchějic dasche. Hlej, mjez tym hacž wón ſtupi do rěti Jordan, wotewrja ſo njebjesa, duch ſvj. pschinidže na njoho a hlos wóte da ſo ſlyscheč: Tónle je mój lubowaný syn, na lotrhmý mam ſvoje ſpo-dobanjo. Tež tute ſvj. město Jordana z joho ſwječenej wodu namačamý my we naſchej církvi, to je dupa. Tu wotewrja ſo tež, drje nic widžownje, tola wocžam kruje wíry njebjesa, duch ſvjath pschinidže tu na džězo, zo by joho hréſhnu duschn wuziſežl wot herbſkoho hrécha a ju wuhotowaſk z drohej debu ſvijatostaceje hnady, a wot kſchězenoho džějeza placza ſłowa: To je mój lubowaný syn, to je moja lubowana džowka, na kotrejj mam ja ſvoje ſpodobanjo.

Kaſ by móžno bylo wſchitke města mjenowacž, na lotrhyž Žežus we tſjioh ſétaſch ſwojoho zjawnoho wucžerſtwa psched zhromadženymi čzrodami ſtojeſche, a ſwoju wucžbu wožiewiesche, wucžesche, napominacše a tróſchtowasche? Hlej tu tamnu horu, na kotrejj mjeſeſche wón ſvoje přenje předowanjo, synagogi, tempel, morjo a wſchě druhe města, na lotrhyž wón wucžesche, wſchitke ſu nam pschibljené we církvi, we kletech. Tu ſtoji Knjez hičhež pschech hačko wucžer, hačko wožiewieſche ſwojeje bójſkeje wěrnoſeže. Njejo je wón ſam, we ſwojej woſobje, ryci tu wón tola pschez ſwojich ſlužowníkow, haj we jich woſobje ſtoji tu Žežus Khrystus na kletech, runje kaž něhdý na horie zbožnoſežow, na brozh galilejskoho morja, abo we templu. „Schtóž was ſlyſhi, praji wón, mje ſlyſhi.“

Kaþharnaum bě tamne zbožomne město, hdyž wón najbóle we čjaſu ſwojoho zjawnoho wucžerſtwa pschebýwasche; wot jow khoodžesche wón do wſchitkých městow a krajinow l khorym a hubjenym, zo by jim tróſcht a pomoc pschinjes. Hlej tu we církvi duchowne Kapharnaum; hdyž je we wokołnoſeži jedyn z wě-riwých straſchnje zhorjeſ, khwata Knjez l njomu we ruch měſchnika, we najſwje-čiſhím ſakramenje wektaria, bydli pschi nim, wudžela jomu hnadi ſvj. woli-wovanja, zo by joho poſylník, zhubjenu ſtrowotu zas wróčil abo pschewodžat ze ſwojej hnadi na pucžu wěcžnoſeže.

Wobrocžmý ſo dale do Kana, tu dopomnimý ſo na džen na lotrhmý Knjez

halo hōscz pobožneju mandželskleju k blidu sedžeſche a pſchez ſwoj prěni džiw jeſ zwjeſeli. Hlej tež we chrkwi duchowne Kana, weroوانski wołtar je jo. Hdjz młodzenc a knježna, kotrejuž wutrobie ſtej ſo namakaloj a ſpožnaloj, a pſched Bohom ſebi ſlubiloj, zjednoczenej swoje pueče hōdžic a za njebjeſami dželkacz, na ſwojim kwaſnym dnu pſched weroوانskim wołtarjom klecžitej, bliži ſo jimaj Knjež we woſobje mēſchnika, zo by pſchez hnadu fakmenta mandželſtwa jeju nowe powołanjo żohnował a ſwiatosćit, a nic jeno to, wón je tež jeju hōscz, wjele woſobniſho a bohatſho halo we Kana, we jeju wutrobie pyta wón město pſchez ſwiate woprawjenjo. Hlej to je duchowne Kana naſtheje chrkwi.

Ale tež tamne město, hdjz něhdj Shmanow býdlefche, čcemy wophtac̄. Na nim ſo derje dopomimy, tak je tu něhdj zbožník k blidu ſedžat, cjałajo na pokutnu hrēchnicu Madlenu, kaf ſo tuta jomu bližesche, kaf wón na jeje rožlatu wutrobu z hnadu poſlada, a miloſciwje ji wodac̄o hrēchow ſlubi. Hlej Shmanowym dom je tež we naſthej chrkwi, to je ſpōwiedny ſtok. Tu ſedži tón Knjež, býrnje tež njewidžownje naſchomu čželnomu wózku, toſa ſpožnaje joho wózko wěry we mēſchniku, kotremuž bu prajene: Komuž hrēchi wodawiesh, tomu ſu wodate. We woſobje ſpōwiednika ſedži tu Jezus, kaž něhdj we Shmanowym domje, a cjała na pokutných hrēchnikow, a tak wjele hac̄ jich pſchiudže ze želnoſciwej wutrobu, a ſo ſwérnje, kaž něhdj Madlena, svojich hrēchow wuznoje, wſchitlič powita wón pſcheczelnie a puſczeji jich wot ſo z tróſčtnym ſłowom. Dži we měrje, — twoje hrēchi ſu tebi wodate. Shmanowym dom, wobydlenja člonikow a hrēchnikow, města, na kotrejž ſo tón Knjež na hrēchnikach ſměli, ſu nam we naſchich chrkwiach pſchibljenie we ſpōwiednych ſtokach. Tu zaſloji tón Knjež tež něko hiſhče zaoſtojnſtu ſwojeſe ſměloſće.

My pſchindžem něko tež k jenomu z naſswiecziſhič, najčeſczomniſhič měſtow, my zaſtupimy do Jeruzalema. Tu wophtam město, na kotrejž tón Knjež ſpodiwnej ſluk ſuboſeſe dokonja, ſwoje mjaſo a frej ſwojim jaſoſtolam a nam wſhém k chrobje duſchow podawajo. My widžimy joho tu ſedžo mjez ſwojimi wucžowniſami, joho woblicžo ſo jaſni, joho rycz je ſwiatocžna: Be žadoseču ſym žadał, tute jutrowne jehnjo z wami jěſc̄. A něko podawa wón ſwojim jaſoſtolam, kij ſo ſpodiwajo na taſku ſuboſeſ, miſlečja, jěž a napoj ſwojoho mjaſa a freje. O ſwiate město, kij taſki džiw widžesche! Tola taſke ſpodiwne město je tež nam bližko, to je město we chrkwi, hdjz ſo ſwj. woprawjenjo wudžela, tu zhrademda ſo wſchitlič wěrii wucžownich toho Knjeza, žadaja ſebi ſwojoho bōjſkoho Knjeza a miſchtra we ſpožiwnym kſliwje ſwj. woprawjenja, a tón Knjež a miſchtr pſchilhadža we prawje mjez nich a podawa ſo jim pſchez ruſi ſwojoho ſlužownika k chrobje jich duſchow. Jeruzalem, tamna ſwj. ſtwa, tamne blido, wucžownich, miſchtr, wſchitko ſo tu we chrkwi woſnowja, hdjz ſo ſwj. woprajenjo wudžela; tón Knjež wſcho to woſpietuje, ſchtóž je we Jeruzalemje něhdj cjiuit.

Hiſhče jene město, bližko pſchi Jeruzalemje, zaſtuži ſebi naſchu chku ledžbnoſć, je to hora Golgotha. O ſchtó njebj tam we nutnej džakomnoſci poſlaňk na ſlaku, na kotrejž kſhiž zbožníka něhdj ſlojesche a z boſceſciwej wutrobu ſebi

rozpominał, tak je syn Boži tu z typymi hozdżemi pschibity, na kschiju porwyscheny, hanjeny a surowje matrowanym. Tola mało je thó, kij móža swojego wumožnika na Golgatha czesczic; tola móža so tróscitowac, Golgatha je duchownie blisko we fariskej cyrkwi, to je woltar we njej. Tak husto hacj so na nim wopor Bożeje mschë swieczi, tak husto wobnowia a pschedstaja tón Keniez, sktož je něhdj na Golgatha czinił; tamne czélo, kij je na kschiju za nas woprował, tamnu krej, kij je tam pschelał, pschinjeje wón na woltarju k zbožnoſci swoich k woporu. Woltar pschi Bożej mschi je tak Golgatha. Katholskomu kscheschanej je tak fariska cyrkej stajne swieczo Palästiny; we njej bydli tón Keniez, sktutuje k zbožu czlowieskoho splaha na tefame waschnjo, taž něhdj we Palästina. Tu wón wuczi, taž tam, tu jedna wón człowiekow z ujebieskim wótcem, tu so wón wopruje, wot jow khodži pschez swoich měščnikow khorym a mręzachym. Fariska cyrkej je tak tamne město, we kotrymž tón Keniez swoje dobroty k zbožnoſci wosadnych nje-pschestawajcch wudžela.

16. junija 1873

swieczesche katholske kscheschanstwo wopomnijensli džen, na kotrymž bu Pius IX., nasch swj. wótc psched 27 létami k bamžej wuzwoleny. Je to wopomnijeczo, kij we stawiznach kscheschanstwoho swęta swojego runiečza nima. „Njewuhladach Pětrowych lét“ to bě stajue prajenjo, njebudžes 25 lét z bamžom, a hlej Pius IX. sedži hížom 2 lécze dleje na stole swj. Pětra a wjedże cyrkej Božu we tak čezjich čžasach.

Wažny je čžas, we kotrymž smy živi. Cykli nasch lěstotek budže z wulčimi, haj z wohniwhmi a krawhmi písmikami do knihow stawiznow zapisanym. Z wulčimi wójnami a krawhmi bitwami so zapoczęsche, a skto wě, tak skonči. Czesczomnoho schedźiwea na stole swj. Pětra, lubosćiwoho Piusa IX. je njemerny lěstotek najczeszcho sobu potřeblík. Móžem prajic, zo je Pius wot nastupjenja swojego wysokoho zastojniſta hacj do dženſiſtoho dnja mało měrnych a pokojnych dnow měl, kutož njemér, stajne wojsowanjo. Hnhdom na zapoczątku swojego knieženja dowoli swojomu kraju wjac swobodnoſce, a nadžiſeſche so tak we swojej dobroczwiſcoſce, italskemu ludej pucz spoſoſnoſci a k zbožu połazacj. Tola lědoma bě Italiska někak wjetſchu swobodnoſci zacjula, zbehnij so a Pius IX. dyrbjesehe we tamnych njemernych dnach lěta 1848 z Roma czeknycz, hdhž bu joho přeni minister pschi Batikanje zatſeleny. Zběžlaſka strona drje bu pschewinjena. Pius wróciſi so zas do Roma, ale joho lud bě nalažený. Mazzini a Rattazi, kij stej nětko woboj hížom na prawdze Bożej, sktukowaſtej njeſchestawajcch za zbežlaſtwo, a prócowaschtej so ze swojimi pomocníkami tež bamžowym lud za italsku jednotu dobycz. Hdžž tohodla „poccžiwy“ kral Viktor Emmanuel z mocu italskich wjerchow z jich krajom wujna, a jich ludy za italsku jednotu hlesowacj da, pschimafše so wón tež wěczi z mjełzachym dorozomjenjom swojego pscheczela a zakitarja Napoleona III. bamžomnych krajow. Jedyn džel po druhim bu wzath a na posledku tež swjate město same Rom „dobyte.“ Tak złepi so z njeprawdu italske kralestwo,

Bamž je jath we Vatikanu, joho trón je zwróćený a z nim hýcheže 11 druhých trónow, tak zo maja někto we chlej Evropje jeno 7 kraje swojich zakonístich vječ-how. To je zavěšči zrudne znamjo za spravnosć naschoho časa.

Pod tajkimi wobstejnoscžemi zapocžina Pius IX. 28. lěto swojoho zastojnictwa; staja swoju dowěru jeno na Boha a na swoje dobre prawo. Dokelž kótrý kraj we Evropje mohk a chchť joho podpjerac̄ a zas k prawej ponihac̄. Tohodla praji wón, wobstejnoscze derje znajo: „Njenadžijam so na žane kniejs-two, na nikoho na swěče, jeno na Boha.“

Tola tež wurubhentj swojich krajow, wopuschczený wot wscheje swětneje moch je Pius tola mócný pschez swoje słowa. Tedydny drje je jomu tež hýzem we předadwskich časach ryczečz zakazac̄ chchť, jednotliwe kniežerstwa njedachu bamžowe wzgiewjenja bjez dowolnosće we swojich krajach rozschérjecz, ale tola je so pszech na bamžowe słwo poſluchało a tefame so tež wobledžbowalo. Joho njepshcze-ſlojo chcedža joho dželic̄ wot stadka, wobmiejaju joho wschedniye wujšcho a wujšho, najprjedy na jene město, potom jeno ma džel tuttoho města, na někto jeno na murje jeneje khěze. Ale bamž wostanje tohodla nasch kral, my pschipóznojemj joho za swojoho duchownohoh wjeřcha, my wěrimy, schtož nas halo wucžer chrlwi wucži.

Pius IX. bjes tróna a wójstwa, wostanje tola we tutym swěcze mócný hłos, runja swj. Janej Kschezenilej. Wón ryczi bjez wscheje bojosće, a wschudžom so joho hłos skyschi. We wschech džellach sweta ma milliony swěrnych džecži, kijž joho jméno khwala, joho džela a wojowanja wobdzívaju, z nim czerpja, z nim so wjesela, we swěrje k njomu staja, njech pschitidže schtož chce, Boha za njoho njepshcestawajch proſcha, zo bh jomu a swjatej chrlwi k zbožu čžlowěſtwa do-bycž dat na wschitkach njepshcęſlach.

Nowinski a powjeſcze.

Z nasheje diöcesy.

Z Budyschin. Serbske pismowiske towarzystwo „Mlađica Serbska“ je prawo jurisdiſkeje woſobh dōftata.

Z Budyschin. Nowy wojskli lazareth so psched kralovskimi wrotami twaricž zapocžina, tež za nowe kaserne we Budyschinje su na reichstagu pjenzejz pschizwolene.

Z wulkaja.

Pruska. Pruski kral je tež khorowath, njewobdželi so tak hýzo na swjatočnoſčach, ani na wojsklich manövrach, kotrež so k čeſeči persiſkoho schaha we Varšlinje džeržachu; tež wschelake pužowanja, kotrež běchu hýzem postajene, su tohodla wotstoržene abo pscheměnjene.

Pruska. Němjski reichstag jara pomalku džela; kniežerstwo kladje mało wažnich zakonjow k wuſadženju, zapoſlancz njeſtu z wjetſchoho džela pschitomni. Kniežerstwo pschedpočoži psched krótkim dotho wocžakowanym zakon, kotrež ma nowinaiſtvo Němſkeje rjadowac̄, tak imenowaný „reichspreſezes.“ Tónsamý pak njejo nikoho ſpoločik, dokelž kóždy nadžiſeſhe so swobodniſche poſtajenja, hac̄ tamne

prjedawſchoho zaſonja, tu khwili paſ pſchiindu wjele kručiſche. Wſhitke nowinh wupraja tohodla tež swoje njeſpodobanjo. Tak wjele je wěſte, zo reichstag zaſon zacjſinje, tohodla ſtají tež hido ſlawny Dr. Windhorſi wot 30 ſobuſtaſaw podpisanſ namjet, zo by ſo z nuži nowinařſki zaſon pſchiwzaſ, kotryž pſchečziwo prjedawſchomu zaſonjej nekotre połoženja pſchiinjeſe. Pſchi jednaniju wo tutym naſmeče, zańdženu pónđzlu poſaza wjerch Bismarck pſchečziwo Laſlerej a Windhorſtej tak wulku njezneſliwoſcz, zo pſchez swoje jomu dočka njeſpſchitojomne ſłowa wulki njemér a njeſpoſkojnoscz na wſchitlich ſtronach reichſtaga zbudzi. Pſchi pſchiležnoſczi nowoho nowinařſho zaſonja poſaza ſo prawje, zo nowinh a wſchelake ſtronu reichſtaga njechadža z runej měru ſebi ſamym měricz, z kotrejž ſo woni Bismarckj druhim měricz pomhali. Tak doňho hač pſchečziwo duchownym a jich předowanjam, pſchečziwo ſchulſtim bratram a ſotram, pſchečziwo jesuitam a druhim duchownym rjadam, pſchečziwo chrkwiſlim wýſhinoſczam ſo zaſonje dželachu, bě to tamnym lužom jara lubo, hdyž paſ nětlo Bismarck tež tuſamu měru pſchi nimi nałożuje, zbehaja ſo. Nunje tak njeſwobodne, kaž nowy nowinařſki zaſon, paſ ſu tež wjele druhich zaſonjow, kiz ſo we poſlenich lětach na němſkim reichſtagu, kaž we pruſkim ſejmje woſobnje we chrkwiſlích naležnoſczach wuražbachu.

Němſka. Prěnja hlowna zhromadžizna „towarſtwa němſkich katholikow,” kotrejž bu we zandženym ſečze zalcžene, a kotrejž mějeſche wjac króz we běhu lěta we wſchelakich měſtach Němſkeje derje wophtane a derje wiedžene zhromadžiznih, tak mjenowane „Wanderversammlungen,” bě ſwiatkovny thđzen we Mainzu. Ze wſchelých dželov Němſkeje běchu ſo tu za katholiske naležnoſeže zahorjeni mužojo zeschli, zo běchu we tak ſtraſhnych čjaſach ze ſłowom a ſluktom katholisku wěc we Němſkej zdžerzejc ſo prćowali. Zjawne zhromadženja, kaž tež tamne wuražbenja a poſeđenja, kotrymž mějachu jeno ſobuſtaſh pſchiſtup, běchu jara derje wophtane. Wobdzělenjo na zhromadným ſwj. woprawjenju, liž ſo we domje na biskopſkej Božej mřhi wobdzěrža, bě jara buhate a hnuiomne. Hlowna zhromadžizna ſkónči ſo z jara nahladnej proceſſiu do Marienthala, hdež buchu cuži hoſežo jara ſwiatocžnje powitami. Biflop z Mainza wjedžesche proceſſion ſam.

Němſka. Kaž bu hido wozjewjene, wuzwolichu ſebi protestkatholikojo 4. junija we Kölne swojoho biskopa, mjenujich prof. Neinkens-a z Wrótſlavu. Popečnju bě potom wulka hoſežina, pſchi kotrejž ſo wobzanku, jaſeniſtſkomu arc-biflopej Loos-ej we Utrechtje wólbu pſchez telegrammi wozjewicž a joho k ſwyczenju nowoho biskopa pſcheprohoſcž. Tola telegrammi njetrjechtio joho wjac na zemi, bě we thđſamych hodžinach, hdež bě ſo wólba ſtaſa, wumrjet. Dvž budža nětlo druhoho biskopa jaſeniſtow pſcheprohoſcž, dokež wýſhe jenoho archbiflopa maja jaſeniſtojo tež hiſhče tu khwili dweju biskopow.

Italſka. Italske knježerſtvo je zas wulku krocžel na pučju njeſprawnoſcze dokonjal, dokež je wšče duchowne rjady we Romje potkocžilo. Generalojo duchownych rjadow drje ſu poła ſrala a tež na druhich měſtach pſchečziwo tomu ſwiatocžnje protestirovali, tola bjež nadžije na wuſtyschenjo. —

Znaty Rattazi, kiz je katholiske chrkwi we Italſkej wjele ſchložkaſ, je wumrjet. Pſched krótim hiſhče prajesche, wo banižowej khorowatoſczi ſkyſho, zo

tomu, kij jomu prěnju wojewesč wo bamžowej smjerci pšchinje, 500 frankow dari. Někotryžkuli snadž je so tomu wjeseliš, a někto bu jomu wjeselo tak njenadzich slážene.

Kronprynceſna Margaretha je khora, njedawa wjele nadžije na dospolne wotkhorjenjo.

Z Roma. Bamž je zas dospolne wustrowenj, a dostaſasche hjo někotre dny předh wſchelake zbožapskečja k nastupjenju 28. léta svojoho wysokoho zaſtojnſtwa.

Schpaniſka. Kueježerſtvo republiky je jara husto we druhich rukach, ministrojo fo ſkoro kóždý thđeň pſchemenjeja, ſejm je fo někto z nowa föderaliſtiſku republiku wuprajíš, po tajkim změja jednotliwe krajin Schpaniſkeje wosebitu samostatnosč a wosebite prawa, tola pak jedny ſejm a jenoho präſidentu.

Belgiſka. We Löwen bu hłowna zhromadžizna towarzſtwow katholſkych dželaczerjow džeržana, pſchi kotrejj běchu towarzſtw a Belgiskeje a Franeoziskeje zaſtupjene. Pſchedsyda bě Klemenſ Biwort, kij je ſebi wo položenjo wobſtejnoscžow dželaczerjow wulke zaſlužby nahromadžil, dokelž 6000 dželaczerjow mjenuje joho nic jeno swojoho zaltarja, ale tež swojoho wotca. Hłowna węc wuradzowanja bě ſwjeczenjo njedzelow. Dopjeluijenjo tuteje winowatosče je runje tak nuzne k zdžerženju cželneje ſtrwothy, kaž k zaſhwowanju duchownoho živjenja, z chla wot ſwérnoho dopjeljenja nabožnych winowatosčow wotwiſuje potépschenjo a položenjo husto jara zrudnych wobſtejnoscžow dželaczerjow. Woznje jedyn dželaczerjej naboženſtwo, wukorjeni jedyn wěru do křeſćanskich wěrnostech z joho wutroby, poczishečji jedyn we nim rjanu nadžiju na pſchichodue węczne živjenjo, potom nima dželaczerje nicio wjac, ſchtōž by jomu pſchi wſchitlich wobčeznosčach živjenja wutrobitoſč, móć a tróſcht podawako, potom dyrbi joho wutroba z hórkosčju a ze zawiſečju fo napjelač, hdyž druhi džel cžlonekow pſchi próznoſci wjesela a kubka swěta wujimac̄ widi. Kaf nierozenouje ſtutluja tak wſchelake knježerſtwa, kij naboženſtwo hanic̄ dadža a same je zacpěja. Podobne towarzſtw, kaž we Belgiſkej, ſu tež we druhich krajinach, mjenuja ſo najbóle křeſćansko-socialne towarzſtw a, jena haža wot nich a runje najwažniſcha, ſu towarzſtw katholſkych rjemieſníkow, kotrež ſu nimale pſchez wſchitke města rozſhérjene, a mlody lud pſched wulſimi strachami zakita.

Amerika. Tu wumrje 24. meje znath missionar de Smet, měščník rjadu jeſuitow. Nimalo 50 lét dolho ſtutkowaſche wón tu na japoſktoſte waſchniho a to wosobnje mjez džiwimi, za kótrhých duchowne zbož ſo wón woprowaſche. Hač runje je ryž džiwich ſplashow jara cžejka, mějeſche wón tola ſpodžiwnu wuſchiknosč abo wosebitu hnadi, ſo lohcy z tutymi ludžimi zrhcječ, kotsiž joho kaž swojoho nana cžesčachu. Hač runje de Smet dlěje hač polletstotka we Americkych ſtutkowaſche, njejo tola nictó namačač, zo je wón tamnym knježerſtwam ſtraſhny, a móćna republika Nordameriki njejo na žane waſchniho pſchez joho ſtutkowanjo ſchodus měla; wjele wjac̄ trjebasche präſident hufcžiſcho joho wuſchiknosč a móć, zo mér wucžini mjez tamnymi njeměrnymi džiwimi ſplashami. To je ſo jomu tež kóždý čas radžiko.

(Persijski schah). Daloki hóscz wopartyje tu chwilu hólowne ewropskie mesta, persijski schah, Nassr-ed-din z imienom. Jego kraj ma 30,000 quadratmilow, je po tajtym nimale tñitrócz tak wielki, kaž Némista, tola wobydlerjow ma jeno 10 millionow. Hólowne mesto róla Teheran. Hacż runje we Persijskiej dotal waschnjo njebe, zo by król swój kraj wopuszczał a so druhdze wobhladał, je Nassr-ed-din tola tutón daloki pucz nastupił a tak na dolhi czas swój lud czym rukam i wjedzenju doméril. Wón je nětko 44 lét stary, knieži hiżo 25 lét, je frénjeje wulkoſcze. Jego draſta, wojska kaž wóchédna, je jara psichna, z diamantami posadzana, kotrej su někotre tak wiele kaž leſchty worzech. Nóżny a pas, na kótrymž mjeſečne ſeaſi wifajo, bě z diamantami dochła psichlachy. Z nim je czeſko ſo zryczeſc, dokelž ze zdželanh ryceſow jeno francoſſu někal powieda. Jego psichewodzeja 50 wosobow. Praji ſo, zo budże i swojemu puczowanju 8 millionow frankow trjebać. Wón pač ma tež wiele zamojenio, ſtajnje leża jeno we jeho „złotej pinch“ 35 millionow we złotych, a džiwa ſo jedyn, tak mózgħe we zandżenym leče tak furowa nuza we Persijskiej naſtač, hdjż ma król tajse bohastiwa, wotmkowi ſo jenomu, zo bęchu někotre lěta za ſobu jara schpatne żnë ſuchoth dla, a zo bęchu licownich wóchitku trejdu zkipowali a dżerzachu ju tak krucze pschi ſebi, zo nicžo druhe njepomħasche, hacż zo dyrħesche ſo wóchitku hólowa motczeſc, zo by tak trejda mjez lud psichlach. Žiwenjo ſebi jedyn z chla tak wýſoto nje-ważi, a tohoda njejo nicžo żadne, hdjż schah jenoho njepoſkuſchnoho poddana wo hólowu psichrotſicž da. Khorownie a leſtarjow jedyn tam njenamała, schlož zhorje, dyrbi sam hladacż, zo ſo zas wuſtrowi abo dyrbi wumrjecż. Też we wóchitkach druhih węcach budža Persijski hiszče jara dołho wüthę dyrħecż, priedy hacż budža druhe zdželane ludy dōſčahnhęc. Schah njepolazowaſche pač wjel: ledžbnoſcze pschi wóchitkach jomu i czeſci psichhotowanach ſwiatocznoscach, jeho zadżerženjo njejo ſo z chla jara spodobało, tak zo ſu we Varlinje wjesoli, zo je motjet. Psichebhywa nětko we Londonje, pojedże drje potom tež do Pariza a napoſledku do Wina.

Maležnoſcze towarzſtwa.

Sobustawu na lěto 1873: II. 304. Michał Żur z Niebjeſczie; 305. M. B. z Nadwojra; 306. Hanža Pjetashev z Beranec; 307. Jan Męrczink z Vělcze; 308. Michał Domski z Bozanke; 309. Michał Symank z Wotrowa; 310. M. Wjenk z Wotrowa.

Na lěto 1872 dopłacjihu: Michał Handrik z Freiburka we Schwajcarſtej.

Zemrjeth sobustaw: Jakub Haſcha ze Budyschina.

Dobrowólne dary za swj. wótcia: M. R. z Cz. 1 tol.

Dary za chrkej w Čornečach abo Bacžonju.

Ke czeſci Božej a spomojenju duſhów ſu dale wopravali: I czeſci Božej 1 tol.; na Belnatec kwaſu we Bacžonju 35 tol. 5 nsl. 1 np.

Gromadze: 6537 tol. 10 nsl. 6 np.

Katholoski Posł

Wukhadźa prēnu a třeću
sobotu w měsacu.

Cyłolētna plaćizna na pósće
a w knihařni 17 nsl.

Ludowy ežalopis,

wudawany wot towarzstwa S.S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Jurij Lusčanski.

Číslo 13.

5. julija 1873.

Lětnik 11.

Nowe cyrkwińskie załonje we Pruskej.

Katholiskojo we Pruskej, kij su pszech swěrnje ze swojimi biskopami i knježerstwu džerzeli, kij běchu druhdże jako zahorjeni za swoju Prusku znaci, a we straschnych wojnach i koždomu, tež najczęđschomu woporzej pszech hčtowi, dosta-waju nětko džak za to. Hacj runje we žimjenju rune prawo ze swojimi nje-katholiskimi krajanami, kij mějachu na papierje zawěsczene, so ženi dospołknie nje-wuwjedze, běchu tola praje skopojom, dokelž mějachu we kultusministeriu tež wose-bite wotdzelenjo za zriadowanjo swoich cyrkwińskich a schulskich należnosćow. Tola tute měrne časy su nimo; hnydom po dokonjanej wojnje pschecžiwo Fran-cozskie, we kotrej běchu tež wojsbnje katholiske krajiny najbohatsche wopory na kreji a kuble pschinjesli, zapoczą so hžo, kaj je nětko wěste, na kwnjenjo z horjela, we wschelakich, tež knježerstkich nowinach, schjzuwanjo pschecžiwo katholikam. Znate je czitarjam Póška, tak knježerstwo jenu kročzel po druhej czinjescze, zo by swoje wotpohladzanie, wšchu swobodnosć cyrkwi wzacj, wuwjedko. Zo pak mohko so ji tež radžicž, tamny artikel pruskeje wuſtawy, po kotrymž ma kózda cyrlej swoje cyrkwińskie należnosćze sama rjadowacj, z pomocu krajnych zapóslancow pschemenicz, a tak po i wuradzenju pschedpolozentnymi załonjenjemi so do wšjeh należnosćow cyrkwi měschcz smęcž, to tehdom tola nichčo njewočakowasche; tež nětko, hdyz buchu załonje 11. 12. 13. a 14. meje wot pruskoho krala wobkruchene, nadžijachu so katholiskojo pszech hishcje, zo snadž so tat krucze nakożowacj njebudža. Tola tež tuta nadžija wopokaže so jako wopacžna. Hacj runje su biskopja na scđehwki, kij ze załonjom nuznje nastanu, knježerstwo kedžbne czinile, a jenohtōsnje swoje sobustutkowanjo zapówjeli, je knježerstwo tola we Paderbornje, Mainzu, Kölnej, Posenje tute załonje naložowało a tak z cyrkwińskiej wjśchnoścž, kij załonje ženi.

za płaczące psychopóznacż nijemioże a njebudźe, do zwadów psychisflo. Dotelż su tamne zakonje tak ważne, abo wjèle wjac tak straschnie za katholisku chrkę, a dotelż ma so jedyn bojęz, zo snadż też za chku Němisku płacząwości dōstianu, dyrbja so też czitarjo katholik. Póška zkrótka we nich rozwućzież.

Zakonjow je schyri.

1. Prěni rjaduje schtudowanjo a postajenjo duchownych. Hacż dotal mějachu młodžencojo, kiż chchcu sebi duchownie powołanie wuzwolicż, 9 lét na gymnasiju schtudowacż, po tym pschez wosebite pruhowanjo dopofażacż, zo su grali į wophantanu universith; tu trajesche jich schtudowanjo tsi lēta. K dobycżu nuznjeje wědomnoścze za duchowne skutkowanjo mějachu hiszce lēto abo pekdra lēta we měschniſtich seminarach swojeje diöcesy pschewywacż. We wſchelatich biskopſtich měſtach, kaž we Paderbornje, Mainzu pak wobsteja też akademije, na kotrychž móža theologojo tunischo a runje tak derje swoje theologiske schtudiye dokonjecż. K tomu su biskopja z wulki mi woporami też tak mjenowane konvithy zakojili, to su tajke wustawy, we kotrychž schtudentojo, kiż gymnasije abo universith wopytuja so zdherža. Do tutych cyrkwinſtich wustawow nijemieſche kniejerſtwo prawo, so měschecż.

Po nowym zakonju pak maja wſchē tak mjenowane konvithy pschestacż, tohorunja też theologiske akademije, hdjeż we biskopſtich měſtach wobsteja, khiba zo je kniejerſtwo pschipóznaſe, a je tak dowoli, we měschniſtich seminarach žada sebi kniejerſtwo też najwyšschi dohľad na wuczenjo a wuczerjow. Tſileme wophantanjo jeneje z řajnych universitow a wobstate pruhowanjo psched į tomu postajenjē komisjii ze stawiznow, filosofije, starých ryczow atd. so dale žada wot młodžencow, kiż chcejda we Pruskej duchowne zastojnſtwa dōstacż.

Pschez tute postajenjo zakonja budże czrōdka, kiż so į duchownſtwej pschihotuje, hiszce wjèle mjeniſcha, dotelż je pschez nje schtudowanjo wjèle drôgsche a wobeżejnische, a straci, kiż dobrym poczinlam młodych ludzi we času schtudiow hroža, a kiż běchu pschez tak mjenowane konvithy trochu zdalene, pschibjeroju. Kózdy, kiż jeno trochu wě, schto sebi swata wera a katholiski lud wot měschnika žada, spóznaſe, zo žimienjo, kiż so na nětſiſtich universitach wjedże, a kotromuž so hízo husto doſč na gymnasijach pschihotuje, bjez wſchoho dohľada a wobledzbowania duchowneje wyschnoſcze, hódne pschihotowanjo za czeſke a ważne winowatoſcze katholiskoſt měschnika njejo. Wěru pak, kiż snadż su sebi na gymnasijach wobthowacż wjedzeli, zhubja we poslucharnjach stawiznow a filosofije, dotelż kaž wuczerjo wucza tu najbóle? A schto ſlubi jim, zo so runje tamna ſwjata wucžba, kotrejež wuczerjo chcejda woni byč, we pschednoschłach njeſerivych professorow njeħani a zjawiſe zacpēwa? A psched kažkim mužem i změja woni swoje pruhowanja wotpokožicż, pschez kotrež halle so jim pucž į ſwječiſnam poſazuje. Njejo tak tutón prěni zakon runje į tomu pschihotowanju, katholiskomu ludej hódnych duchownych zapowjeſcż, dotelż į tak woczehnjenym a pruhowanym duchownym nje-móže won żanje domery měcz.

Dyrbi so na tute waſčnjo cyrkwi woczehnjenjo duchownſtwa wzacż, cžini druhji džel tohoſamoho zakonja postajenjo duchownych abo wobſadženjo duchownych

městow wotwisiene wot swětnoho kniežerstwa. Hac̄ dotal wobſadžachu so duchowne města z wjetšeho džela ps̄chez duchomnu wjśchnosc̄, wjele městow pak wobſadžachu so tež ps̄chez patronow, tola dyrbjesche so tašli wot patrona postajený chrl̄winski zaſtojn̄k, wot biskopa wobkruczic̄.

Po nowym zakonju pak ma so duchowny, kij so za wěste město wuzwoli, oberpräsidentej provinc̄ pschedstajic̄, halle potom hd̄h tutón we wěstym čas̄u so pschedzivo njomu njevuprati, dōstanje won prawa na město. Njeranja so z tym najswiecziſche prawa chrl̄wje?

2. Druhi zakon̄ chce wumjenjenja za wustup z chrl̄wje lōžske schēzinic̄. Hd̄h chchysche hac̄ dotal něchtó z jenej chrl̄wje k druhéj pschedstupic̄, dyrbjesche to dwójcy wozjewic̄; nětko pak trjeba jeno k ryktarej hic̄ a swoju wolu tu wozjewic̄, a za nuzne pschedepisanjo 5 nsl. zaplaćic̄ a hotowh je. Lōžscho so skoro c̄inic̄ njehödži, ps̄chez tutón zakon̄ dyrbjesche so wosobnie nowoprotestanſka ſekta podpjerac̄. Sw̄era katholſkoho ludu k swojej chrl̄wi wotwobroci ſchłodu tutoho zaſtonja.

3. Terci zakon̄ chce khostanja za pschedstupjenjo tutyh zakonow rjadowac̄ a wosebite ſudniſtwo za chrl̄winske naležnoſcie poſtajic̄. Tutón rozpanje tež do dweju dželov.

a) Nowe ſudniſtwo, kij ma so zamjesc̄, dyrbi ſkonečnje wschē nastate zwady rožjudzic̄, joho rožudzenjo ma placiwoſci, wone zaſtupi tak město bamža, dokež we rožudzenjo naležnoſc̄ow katholſkeje chrl̄wje mějſche tutón hac̄ dotal poſlenje ſlomo. Pruske kniežerſtwu pak chce katholſtu chrl̄wi wot bamža c̄jſcje njewotwismu ſchēzinic̄. Nowe ſudniſtwo može biskopow a duchownych wotsadzeč, jeli zo ſpóznaje, zo zaſtačo jich zaſtojnſta ſo ze zakonemi njeſnjese; wone ma rožudzic̄, hd̄h ſo duchowni na khostanjo, kij ſo jim wot biskopow pschediméri, wobčežuju. Kóždy ſpóznaje, zo chce tutón duchownej wjśchnosc̄i wschē prawo khostanju wzac̄ a je swětnej wjśchnosc̄i abo kultusministrej do rukow dac̄, chce tak biskopow a duchownych nic k ſlužownikam Božim ale k podwołnym wotročziam kniežerſtwa a k zacpečza hōdnym najomnikam ſchēzinic̄.

b) Biskop ma poſkuſhnoſci, rjad a dobre waschnja mjez svojim duchownym z džerječ a to ps̄chez wěſeje poſtajene ſredki, kij wot joho ſpodobanja njeſmotwiſju, ale kij we chrl̄winskih zaſtonjach swoju winu a mjezu namakaja. Tu ſu wſchitke lōžsche a tež najčežſche chrl̄winske khostanja pomjenowane a poſtajene, kij maja ſo za njepoſkuſhnoſci abo druhé pschedstupjenja duchownych wot duchownej wjśchnosc̄i nałożec̄. K pschedwazc̄u a znijsenju khostanjiow ſu duchowni we swojim swědomju zwiažani, ps̄chez zwonkowne ſredki njemože jich duchowna wjśchnosc̄ k tomu mocowac̄. To bē dotal prawo we chrl̄wi.

Nowy zakon̄ pak nětko dotal duchownej wjśchnosc̄i pschedkuſhne prawo khostanja z džela swětnej wjśchnosc̄i pschedidželi, z džela je wobmjezuje, dokež poſtaji, zo može wot biskopa khostanu duchowny ſo na oberpräsidentu powołac̄, a wot jow na chrl̄winske ſudniſtwo; tute zaſtupi tak we nowym zaſtonju město bamža. Nowy zakon̄ chce tak duchownych zaſitač psched njeſprawnyh ſudom duchownej

wyschnoscje, we prawdze pak njezini niczo druhe, hacj zo jich wabi i napschecziswjenju pscheczivo pschedstaenym.

4. Z tuthmi tijomi pschedpołożenymi założemi bu schtowrth muradżan, liž z cyka nałożowanjo chrlwinisich khostanow do hujščich mjezow zapołazuje, je wosebje wudath pscheczivo ekskommunikaciji abo prawej wuzanknjenja z chrkwe. To je tola prawo kogdoho towarzista, zo može wone njehodne stawh z towarzista wuzanknucj, prawo bjez kotorohoz towarzisto wobstacz njemože. Tola katolicka chrkja njesmē je mēc, njesmē i najmjeñschom wozjewicj, koho je wuzalka.

Khostanja liž tamnych potrjehja, liž założje pschestupja, su wulke. Biskopja maja njeponustchnoscj pscheczivo nim z khostanjom hacj do 1000 toleč zapotučicj, swoim biskopam swerni duchowni z khostanjom hacj do 100 toleč, i tomu pschiupi hishcje, zo so njeponustchnym dołhody zapreja.

Z nałożenjom tuthch założow je so zwada mjez śwetnej a duchownej wyschnoscju zapocząka, kotorž dyrbi kogdu wernie kcheczanstu wutrobu z wulkej tħeschnoſcu napjelnicj.

Dokho tute wojowanjo tracj njeomože. Naschu nadžiju stajamh my na zbudżene kcheczanste živienjo, liž so wschudżom polazuje, a liž je runje pschez to motuciko, na ducha nutrnych paczeri, liž wschēch wēriwych wozjewja a posylnja. Slubienjo Chrystusa wysche toho, zo moch hele chrkja njeprimoža, da nam wozjadowacj, zo tež nētisiche domapptanja i spomoženju chrkwe a wēriwych slōncja.

Nowa knižla wo Philippssdorsje.

Georgswaldski kapelan I. Storch je njeđawno piatu knižlu „Maria das Heil der Kranken (Marija, strowo khorhch)“ wudak, w kotrej wschelake spodžiwne wustrowjenja a druhe podawki we Philippssdorfe w lětomaj 1871 a 1872 po-wjeda. Zo je powjestwo wo Philippssdorfe nětko hižo daloko a wjete rozschērjene, hodiž so z toho widżecj, zo je prěnich schtrijoč zefjuwlow hižo 29,000 pschedathch a i tomu hishcje někotre tħsach dweju čejškeju knižlow pod imjenom: „Rukowět dewidenni pobožnosti“ a „Maria pomocnice křestanu.“ Wysche toho je tež, kaž je znate jena serbšta knižta wo Philippssdorfe z modlitwami w Budyschinje wuschlka. Čjistu wunoschil z pschedawania wschēch tħchle knižlow je i wužitku chrlwinoho twara we Philippssdorfe postajenj.

Jara wjele próftowm je, kaž knižki po pschipošlanych listach spisane dopo-łazuja, na hnadownym mēscze tam wuslyšchaných. Wosebje su wobscherne po-wjescje ze wschelakich rakuſtich (kheżorskich) krajow a z Prusseje; ze serbšteho kraja njejsmh tam żadyn podawki napisany namakali, hacj runje snadž su tola tež wuslyšchenja próftow so stale. Tola može wudaważ knižlow jenož to powiedacj, schtož ludžo sami jomu wuznaja.

Kaž je znate, je kapała hotowa a jara rjenje wudebjena; chrkja pak so tež hižo pilnje twari. Wudebjenjo kapały je so zwjetša z dobrowolnych darow

stało. Też bu dwanacze ręzow a wjele druheje chrkwienskieje drasty, kaž też swjate sudobja darjene; schtoż je w thich knižach wschitko wopominane.

Zajimawe je zhonicz, kał wjele pjeniez je so k swiatomu skutkej hido nawdało a na twarjenje wudało. Dotal je mjeniujec woprawdze płaczene hido 78,581 schēnałow; z toho je wot wosadnych 16,951 schēnałow, zbytka pał z darow wot dalskich a bliskich pschecejew noweje chrkwi.

W tjoch dotalnych twarskich latach pał bu wudate na twarjenje samo 66,010 schēnałow. W knižach je nadrobne wopisane, kał wjele z toho na twarski material a kał wjele na wschelake dzęka pschiindže. Psihi tym so njesmě zabycz, zo je so wjele dzęka k Bożej czesci bjez płaczzenia wuwiedlo. Ze wschohu je widzecz, zo je so we Philippssdorfje wjele stało z Bożej pomocu a pschez zjenočenjo wjele człowieskich rufow k dobromu skutkej!

Spisacze kňizki sfonczi z dobrej nadziju na dalsihu pomoc Božu. Wérno drje je, proji wón, zo je nasch čas wulki we njewérje, njekszczanskim žiwienju, jebársich predkwazaczech a w lichownistwie, w powalenju starzych czesczownych wustawow atd., ale wón je też wulki we wérje a nadziji na Boha, w poniznosći a sebzecpręczę, kaž też w skutkach luboscze k bližschomu a wjesolej darmiwości za Bohu spodobne skutki, wosebje też w pschiberachym czesczowanju Bożeje maczerje a pomocniczych křesćjanow. To je też nasch tróscit; kaž dołho nasch lud kruče dżerzi k swojej wérje, njemóže zańc. Kaž dołho Mariju halo zakitačku prostymy a k njej swój wuczel bjerjemy, njemóže helski had ze wschej swojej zawiednosći nas pschewinycz.

M. H.

Rowinski a powięscze.

Z naschje diöcesh.

Z Budyschina. Dotelž tudomne pismowske towarzstwo „Maczica Serbska“ za swoju knižownju, za swoje wschelake zberki, za zhromadzowanja wubjetka a sobustawow żanocho stajnogo pschebytka namalacz mjenóžesche, stoji hido psched něhdże 5 lata redaktor Smoleń we hłownej zhromadziznie namjet, zo buchu so k kupienju Macziceno ho domu pjeniez hromadzeli. Namjet bu pschijat, ale nuzne pjeniez za hódną a nahladny dom nahromadzic, je we naschich wobstejnosczech częckta węc, kiz so tak spěšnje dokonjecz njehodzescze, wysche toho njeméjescze Maczica dotal też prama juristiskeje wosoby a tak njemóžachu so ji žane wotkazanja atd. schęzinicz. Duż redaktor Smoleń na swoju ruku drugi pucz nastupi, kiz dyrbjesche prjedy a spěšnischho Maczicenomu domej dowięscz, won kapi tudy na róžku zwonkowneje lawskieje hasz, napšceżo měschczanskiej schuli rjanu leżomnosći za 19,500 toler, khe tusamu Maczicich pod jara pschijomnymi wu mjenienjemi posliczic, a jesliż hłowna zhromadzizna Maczicich, kiz so we bližschim časzu powoła, tón samy pschivoznje, kaž je to z wěstoscžu woczałowanju, zmęje „Maczica Serbska“ we królikim časzu swój samotnych rjanu dom. Knejz redaktor Smoleń

pač zašluži sebi za swoje z wuslej prouču zjednocjene skutkowanja za tutu tak spo-
možnu węc dżal serbskoho ludu.

Z w u k r a j a.

Něm ſka. Němſki reichstag, kij bě na konci měrca swoje wuradženja zapo-
čínał, je 25. junija z krótcej ryci, kij mějesche reichslanzler Bismarck we mje-
nje khezora, wobzankujenj. Wiele wſchak we schiwořtſeče swojoho zhromadženja
wutſlutkował njejo, dokelž zapoſlancjo wſchak maja je tež ſyte, za swoje pjenjez
we drohini Varlinje tak dohō fo džerzowac̄, a pschi ihm mało za kraj a lud
spomožnoho dokonječ, tohodla bě wuliſti džel wot nich mało we Varlinje.

Něm ſka. Z Varlinia wſchelake nowinh piſaja, zo reichſtancleř jara
kruciže we swojim zaſtojnſtwje njeſtoji. Straſchny njemér, kij je mjez chrkwoju a
knježerſtwom zbudžil, a kij bě tola cíjsče njetriebawſhi, je jomu tež we khezoro-
wej woſkoſci wjesele njeſpchečeſelov pschihotował. Zbožomna politika to zavě-
ſeče njejo, taſtu sprawnu njeſpojnoſc mjez swojim ludem wubudžic̄, dokelž we
wulraju hlađa fo z wjeloſoſci na wubudžene nabojne zwady. Hac̄ dotal bě
Bismarck tež minister znutſkomnh naležnoſc̄ow; to je nětko zložik a wofianje
hac̄ dotal jeno němſki reichſtancleř.

Něm ſka. Kaž je hžo tež Poſol we swojim čaſu wozjewiſ, ſu znova
4 duchowne rjady katholskeje chrkwoje z němſkoho khezorſtwa wnapoſazane, dokelž ſu,
kaž fo praſi, z jesuitami zpſchečeſlene. Wot 1. julija pač je ſo jim tež wſchē du-
chowne skutkowanjo, kaž ſpōwjeđanjo, prēdowanjo haj tež ſwječenjo Božjeje mſchē
wot knježerſtwa zaſazalo.

Něm ſka. Archbiſkop we Kölne wozjewi wóndanjo we swojim „amtſblatt
für Erzdiocese Köln“ we kachonskej ryci, zo je dwej duchownej, kij ſtej protest-
katholikam pſchepuſiloj a dwej theologow, kij běſhćeſi ſo wot janjeniſkoho biſkopa
ſwječic̄ dakoj, z chrkwiſkeje zhromadžizny wuzantnyk. Tohodla žada ſo nětko
knjez archbiſkop a joho generalvilar, biſkop Baudri pſched ſudniſtvo, zo býſhćeſi
ſo tu tohodla zamkowjaloj, dokelž je wozjewienjo pſchečiſo nowym chrkwi-
ſkim zaſonjam.

Něm ſka. We Paderbornje, Mainzu, Fulde a drje tež hſchic̄e we dru-
hich biſkopskich měſtach wobſteja akademije, na kotrychž móža theologojo ſchudo-
wac̄. Tesame wobſteja z dowołnoſciu knježerſtwa, tola pač nima tesame prawo
ſo do znutſkomnh naležnoſc̄ow akademijom měſcheč. Tola po nowych zaſonjach
je ſebi wone tute prawo wzale, a tohodla hžo pſchindzechu tež do ſpomnjenyh
akademijow zaſtupjerjo knježerſtwa, žadachu ſebi we wjedzenju, waſchnju wucjenja,
we knihach, po kotrychž ſo wuczi a we wſchelakich druhich wěcach rozwučenjo;
dokelž ſo jim tesame zapówje, je knježerſtvo nětko zaſazalo, na tamnyh akademijach
dale ſchudowac̄, a wozjewilo, zo duchowny kij je tam ſchudowala, duchowne
zaſtojnſtvo we Pruskej njeđostanje.

Schwajcar ſka. We tuthym kraju, wosobnje we kantonje Bern ſo ka-
tholikojo a jich chrkej a wosobnje duchowni ſtajnje hſchic̄e njeſprawje pſchečežhaju.
Kač tam wonhlađa, ſpōznaje jedyn z toho, zo njeđawno 7 farařjo pſched polici-

śudom we Pruntrutu siejaču. Jedyn bu wobzkorżenj, zo je jene dżecżo swojeje farj kichejik. Jedyn drugi bě sebi zważik, swoim wosadnym dżecżom prajic, zo budże so swjate woprawjenjo khorym we noch pschiniecz, hdjż je to wodniu zatażane. Drużh wobzkorżeni běchu też abo kichejili, abo merovali, abo nischpor a druhe pobožnośče dżerżeli. Wschitħy buchu wotsudżeni. Kneżeſtvo je mieniuej zatażako, do wuczbħ we bamżowej njezmόlnosći wericz, biskopa Lachata za swojego biskopa pschipóznacż, a duchownych, kiż to njewobiedżbuja, njeċċerpi dleje we zaſtojnīstwie. Tola pak wostanu duchowni pschi wiċċitħiċi pscheċċiħanjiż swerni swojej chirkwi, njepodadża so namoch tamnyx njezwierwych liberalnych Schwajcarsteje, czerpja radšho nuzu a su wot jałmożny żiwi, hallo bychu sebi psħeż njeśwru pscheċċiwo Bohu a chirkwi dokħodji, kiż jum kneżeſtvo njesprawnje zapówje, psħiħetowali. Też we najnowiſhim časju bęſtej tu dwie jara ħylinje wopħtannej ludowej zhromadżiznej katholikow, we kotrhaġaisħiż lud też swoju sweru pscheċċiwo chirkwi, pscheċċiwo swojemu biskopej a pscheċċiwo duchowniſtwej wobnowi. K podpjeranju tań njesprawnje psħeċċiħanho duchowniſtwa we Schwajcarie hromadža so druħdże pjenjeżne darb. We redakcji nowinow „Kölnische Volkszeitung“ nahromadži so hiżo 3975 frankow, a neschto katholickich mēscjanow we Kölnej nambaqi 2135 frankow.

Z Rom a. Wopominiečja ważnej dnaj, na kotrhaġaisħiż bu psħed někko 27 lětanj Pius IX. Ibamżej wuzwoleni a krónowanji, busħtej we Romje też wot swerni katholikow tań swjatoċċinej wobindżenaj, taż bě to tudi möžno, we chirkwi swjatoħo Petra běchu wulke lemshe.

Francozſta. We mócnym nabožnym duchu, kiż je k wulku mierzanju njezwierwych a liberalnych ludzi we Francozſtej wotucżi, swedečja wosobniye processioni, kiż so pod wulkiem wobdželenjom luda wiċċitħiċi powołanju dżerża. Njewosobniſche hnadowne města, kotrhaġaisħiż so processioni wodža, su Lourdes, La Salette, Chartres a wosobniye też Paray-le-Monial. Na poslennim měsječe bu psħeż Mariu Margarethu Alacoqne pobožnoſć a bratstwo najswieċiſtieje mutroby na koncu 17. lětstotek zawiedżene a wot jow dale rogsħejrjene. Paray-le-Monial je městacjko we departement-u Saon-ij a Loire. Zandžen thidžen bě tu też wulki processioni z Belgijkę. — „Univers“ pisa, zo so na processionje we Chartres też 150 wosobnyx wojskliči wħiċċiħiċi pobožniye wobdželiħu. We Salette bě wosebiti wubjerki wuzwoleni a tuton wozjewja, zo budža dnij wot 12. julijsa haċċ do 22. augusta k měsacej processioniow postajene. Miejs tym haċċ budža we tymiše ċasju we wiċċiech chirkwiach Francozſtej nutrue modlitwy k Bohu skane a wulki processioni dżerżane do Lourdes a Salette, budža dnij wot 15. haċċ do 21. augusta, thidžen we kotrhaġaisħiż so smiedżen Marije do njeħbes-wzaċċa swjeċċi, też we wiċċiech dżelach chkejje Francozſtej processioni k wiċċelakim wokolnym hnadownym městam dżerżane, zo bi na tħim samiym dnju eħi Francozſki lud pod zakit najswieċiſtieħe knieżiżny stupiż. — Też „wubjerki k zdżerżenju a wubudżenju nabožnoħo žiwenja“ rozscherjeja so psħeż dale a polazuja wosobne swoju pilnoſć we staroſć za dżelawħ lud psħeż nabožne a powu-

czomne pſchednosſki. Na „Boże Czέro” wobdželichu ſo na proceſſionje präſelkojo, generalojo, professorojo, ſhtož ſo za doſke czasy wjac ſtało njebe.

[„Ja chcu pſchichodnje thoschcza w jazacž.”] We měſtacžku N. bě thoschczeř pobožnje žiwý. Woboj, — thoschczeř a pobožny — njebe won pſchech byl. — Junu we ſčeze, na jenym ſwiedzenju ſw.. Marije, džesche z naſchoho měſtacžka N. proceſſion do bližkeje hradownie cyrkwe. Proceſſion džesche nimo korečmy, kiz bě pſchez njechańbite zadžerženjo tamních znata, koſiž běchu tam thodžic žwucženi. We wokomíknjenju, hdyž duchowny pſched woknami korečmym nimo džesche, wotewri ſo z wulej harn jene wokno, a jedyn wuſlada tu c̄lo-wjeka, z bělej plachtu wodžetoho a thoschczo we rukomaj džeržo; mjez tym hacž njeprichtojnu pěſen zanjeſe, czinjescze, halo by z thoschcžom požohnowanjo dawak. Jedyn móže ſebi lohlo poſorský myſlicž, kiz pſchez to mjez proceſſionom naſta. Tola džesche proceſſion měrnje dale. — Doſho njetrajeſche, a tamny cžkowjeſ ſedžesche we thôdže; ſud bě joho wotsudžit k 9 měſacam. Tola lehdoma bě won to pſchērak, trjechi joho thostaujo njeheſkoho ſudnika. I. bě zamožith muž a bě ze žonu a džesčimi zbožomnje žiwý. Wot toho dnja wopryta jandžel ſmicerze ſožde lěto joho ſwójbū a za pječ ſet wosta jeno hiſchcze won ſam wjſthe. Kóždy króčz, hdyž tak cželo jenoho džesčza abo žonu z bělej plachtu wodžete na marach ležo widžesche, dopomni ſo won na tamne ranjo we korečmje a pſchech hórsche poroki czinjescze jomu ſwědomjo. Na kóncu rozta lód, koſiž bě joho wutrobu předh tak twjerdze wobdał, we wérnej želnosczi wujedna ſo won z Bohom, a ze ſlowom a ſlutkom ſwědczenjo za ſwoju wéru dawajo bu won k dobroru pſchikadej za c̄hlu woſadu. Ale kaž něhdh David, hacž runje bě jomu tón ſkejz wadaczo hréchow pſchez ſwojeho profetu wudželik, tola hiſchcze tež joho thostacu ruku husto zhoni, tak džesche ſo tež I. . Wſchelake njezboža pſchinjescze ſojo we zamoženjo, tak pilnje hacž won tež džekasche. Boži woheň ſchecjini joho k proſcherzej. „I.” prafhesche joho faraž, kiz joho po Božim woheňju wopryta, zo by joho tróſchtovał, „ſhto chcejče nětko započinacž.” Měrnje won na to wotmłowi: „Ja chcu pſchichodnje thoschcza w jazacž.” Z thoschcžom zhręſtich ja, zthoschcžom chcu tež pokutu czinicž.” Kaž prajesche, tak tež czinjescze. I. bu thoschczeř a wosta tón, donž zbožna ſmicerz pokutne žiwjenjo a podwolne czerpjenjo ſkonči.

Maležnoſcze towarzſtwia.

Sobuſtarw na lěto 1873: 311. Marija Welsowa z Hrubjelcžic; 312. Pětr Kurjat z Schunowa; 313. Handrij Weelich z Ralbic; 314. Michal Hrehor z Ralbic.
Zemrjetý ſobuſtar: Pětr Kral, tachanski ceheňnik z Hrubjelcžic.

Dary za cyrkę w Czornečach abo Bacžonju.

K čeſczi Bożej a ſpomoženju duſhov ſu dale woprowali: Marija Nebiſhowa z Bacžonja 25 tol.; Njemjenowana z Panecžic 2 tolet.

Gromadže: 6564 tol. 10 nsl. 6 np.

Ludowy ežaſopis,

wudawany wot towarzſta SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Jurij Łusćanski.

Číslo 14.

19. julija 1873.

Létnik 11.

Hischčeže jemu wo nowych chrlwińskich zakonjach w Pruskej.

Hžo w poslednim číslu bě wobščernišho rhyž wo nowych chrlwińskich zakonjach w Pruskej. Schtóż tam so wot jich wažnosćie pſchepokazał njeje, tomu podam k rozwojenju sežehowacu rozryžej mjez dwěmaj buromaj, taž ju hžje w němſkých nowinach čítačach.

Petr a Jan běſchtaj ſufodaj a z wjetſcha kóždy wjeczor na bjesadu hromadu ſchadžowaschtaj. Zańdzeny thdženj pſchińdze Jan k Petrej a praji: „Poſluchaj, ſufodo, ja njewém, čohodla ludžo nowych chrlwińskich zakonjow dla tajte wono ežerja.“

„Schto, Petr wotmoſwi, to ty njewopſchimnijes? Kóždy w naſčej wý to wopſchimnij, a ty njewopſchimnijes?“ —

Jan: „Ně, to ja woprawdže njewopſchimnu? — Hlej wſchaf, tam rěfa, zo kóždy, kž chce na duchownoho wuſweczenym byč, předn hischčeže woſebite pruhowanjo wotpožičz dyrbi. Je to tak zlé? Njechamny dha my wſchitč, zo bychu naſchi duchowni z grunta wučeni ludžo byli? A dale tam rěfa, zo biskup wýſchomu präſidentej (pſchedsydži) kóždoho duchownoho imenowacž dyrbi, kotromuž chce někajše zaſtojnſtwo dacž. Něo, ja měnju, to mož biskup wýſchomu präſidentej tola k woli ſcinič, hdž to Bismarck na wščě waschnjo měč chce. A dale rěfa, biskup nima duchownych wjac tak wótrje khostacž, ſu-li z něčim ſebi falnysi. To fo mi woſebje lubi. Naſchi duchowni ſu džě tež ludžo, a ſu-li hdž falnysi, čomu jich hnjdrom do kóždy tyknacž. A ſkončzne rěfa, zo krajne krijezrivo moc měč dyrbi, biskupa abo fararia, kotryž jomu ſo njeſpodoba, wotsadžicž. Wězo, měr dyrbi byč, a hdž dwaj ſo znejesž nje-mózetaj, potom je ſlepje, zo jedyn wot neju dje. Hlej, to ſu tak moje myſle wo thčle zakonjach, a tohodla njewopſchimnu hoč, kotryž jich dla zazběhnu.“

Петр бě laž na hłowu dyrjeny, hdźj to zaſkyscha. Jan bě węćnje spo-
dzivny cęlowiecj býł a stajni tež swoje woſebite pucje khoodił. Ale to Petr
wot njoho woſcalak njebe. Wschitc we wsh so ruzdżachu pſche tele chrkwiſſe
załonje a so zas a zas prascheja, tajke by to bylo, hdźj bydu pſchichodnie
wschęch naſchich biſkopow a duchownych sadzili, a Jan měni, zo hódnno njeje
tychle załonjow dla tajke wono hnac̄. To bě Petrej cęzke hudsončko. Wón
tohodla z wopredla mjełczeske a połmurneny na Jana hładasche. Potom pał
k njomu praji: „Poſluchaj, ſufodze th sy runje njerozmu węc žwał, — nje-
měj mi za zło, zo trochu krucze na tebje zaręcę — na tym mam ja tónle
wječzor doſęz. Teje węch dla nočnu ſebi spar ſlazyc̄, a jutſe, ſpuſhcz ſo na
to, jutſe doſtanjesch wotmolwjenjo.“ Hirschje khwilku hromadu woſiaschtaj a
potom pſchieschtaj ſebi „dobru noc.“

Mazajtra, hdźj bě ſo zac̄milo, a Petr swoje dżelo dołonjał, dżesche k
Janej. Wón joho ſamoho trjechi a trubku kurjacoho. Wón joho poſtrowi:
„Dobry wječzor ſufodo!“

Jan: „Dobry wječzor; to je pěknje, zo pſchindesch. Ja ſebi hižo my-
ſlach, zo sy wezera na mnje ſo rozhněwał.“

Petr: „Tał khēſte ſo ja na ſwojego ſufoda njerozhněwam. Ja pał
džensa nic ſamoho wopytwanja dla njeſchindu, ja mam eži něſhto woſebite
prajic̄.“

Jan: „Nó, ničjo zło tola njebudže. Sydń ſo a potom ryc̄.“

Petr, hdźj bě ſo sydnyk: „Nó, ničjo zło to njeje, ale něſhto jara dobre
za tebje. Hlej, moj smój hižo dawno ſufodaj, a tu sym ja hižo doſhe czaſy
pytnył, zo th tał dobrą ſufod njeſty, laž ſo zdafch. Ja mam ſo husto na tebje
mjeracz.“

Jan: „Na, to tola ſpodjiwne klincji. Sym hac̄ dotal pſchech měnił,
zo smój dobrej pſcheczelaj, a nětko z dobom ſo wukopa, zo tomu tał njeje. Tu
sym tola wezipn, ſhco po prawom na mnje maſch?“

Petr: „To chcu eži prajic̄. Th węch, nazu pola, kuſi a leſh wschudżom
hromadu mjezuju, a husto je mjeza jara kſchiva. Praj mi, th tež węćnje
swęru na mjezu ledzbował? — njeſty drje husto dale mjezy worak a sy? —
to rěla, th ſam trjeboj to cžinił njeſty, ale twoji wotroczech ſu to cžinili.“

Jan: „Sufodze! ſhco th ryc̄iſh! Ja sym ſwoje žiwe dny sprawny
býł a sprawny chcu woſtač hacz do ſmijercze. Ja ženi njeſtym pſchez mjezu
worak, a tež moji wotroczech to ženi cžinili njeſtu. To mi prajic̄ njeſmiesch!“

Petr: „To ja lepje wém. Zo pał by to ženi wjac ſo njeſtało, dha eži
za pſchichodnosč tola wukazam:“

1) th njeſmiesch pſchichodnie předyh žanoho wotrocza, žanu džowku a ža-
noho dželaczerja ſebi pſchistajic̄, hacz mje ſo wopraschał a wo moju dowolnoſč
proſyl njeſty;

2) wſchitc wotroczech a z cyka wſchitc cželadnich a dželaczerjo, kotrhyž
th ſebi wot nětka pſchistajic̄, dyrbja pola mje předyh pruhowanjo wotpoložic̄.

U ja budu so jich prashecz z chemie, ze swetnych stawiznow a z twarjenja puczow. Rotisz tele pruhowanjo njevobsteja, njesmiesch do swojeje sluzby wzacz;

3) dokez wem, zo sh trut a nahly czlowiek, dha njesmiesch psychichodnie swoju czeledz hinal khostacz, hacz kaž ja tebi dowolu;

4) jolszo mi jedyn twojich czeladnikow so njesubi, mam prawo, jomu kózdy czas nowe leto dacz;

5) a pschestupisich ty jenu thchle mojich wulaznijow, placzisich na mnje 200—1000 toseri.

Hlej, tak chcu ja psychichodnie mécz, jenož tak smiem wéstty byc, zo ty psychichodnie moje mjez vjach nje — — —

Jan, wskon zapryjent, horje sloczi: „Mjelcz! Slowcza mi wjac njeplik! To swet tola hischeze schyschal njeje! Z wotkem masz prawo, mi schto tajse wulazac? — Sh ty moj kniez? — ja sym na swoim dworze runjez tajst kniez, kažikz ty na swojim. Ženi ja tajtu wulaznju kedzbu njezmieju. Ty chcesch mojich wotrocžkow a drugich czeladnikow pruhowanac? Schto pruhowanjo? — Schto egi wjedzecz a rozemicz dyrbja, to ja runjez tak derje wem, kaž ty. Schto trjebauj czi chemiu, twarjenjo puczow a toho runja znac? Hdy dha bychu wotrocžch schto tajse wulki? — Ty chcesch mi wulazac, kažich ludzi měl sebi pschistajec? — To je sama moja węc, kažich ludzi mécz chcu. U ja njemel swojich ludzi khostacz, kaž chcu? — Tak! ty drje sh sebi wotmyssił, mie ze schpatnymi lenimi czeladnikami i niczomu sczinic? U ty chce mojich ludzi ze sluzby pschiczez, hdyz so tebi zechce? — Potom bych drje bórzy žanoho czlowjela vjach njemel, a moje pola bychu bórzy město pschenich jenož czernje a wósty njeſte. Postuchaj, susodze, pał sh rozoma wotbył pał je zly duch do tebie zajek.“

Petr (horje sloczo a do rukow kleslajo): „He, susodo! popadnjeny!“

Jan: „Schto, toho sh popadny?“

Petr: „Tebje sym popadny.“

Jan: „Mje? — hischeze dolho nic. Ty mje czas živjenja njepadniesch.“

Petr: „Susodo, dopomn so na swoje wczerawsche słowa, potom drje so dohladaſch, zo sh popadnjeny.“

Jan (so rozmyslo): „Ja tebi njerozemju.“

Petr: „Njepraji ty wcżera, to njeje tak zle zo ma po nowym założeniu kózdy, chce-li na duchownego wuswjeczeny byc, pruhowanjo wotpoköjic? — Kąt cžiscze hinal nětko ryčisich, hdyz pschindu a żadam, zo dyrbja twoji wotrocžch a dżowi ki pola mie pruhowan byc przedy hacz sebi jich pschistajisich. Njepraji ty, biskop mołt drje Bismarckej i woli sczinic, zo wskich duchownych, kotrychž chce do žanoho zaſtojnictwa zapokazac, przedy wyschschomu preſidenteje mjenuje? U nětko, hdyz něšto podobne wot tebie żadam, tak ty ryčisich? Ma dha swetne Injeſtſtwo wjetshu moc na chrkej, hacz ja na tebie? Ze dha Bóh krajnu wjchnosz na chrkej stajk? — Njepraji ty, zo so tebi wosebje lubi, jeli zo krajne Injeſtſtwo wach nječerpi, zo bychu schpatni duchowni tak krucze khostani byli? —

A nětko, hdyž praju, ty měl svojich čeladníků jenoz ž tými schtrafami khotstací, kotrež ja cíti dowolu, tu měnisch, zo chcu tebje ze schpatnými čeladníkami hubjenoho scjinic. Njemohť Bismark tesamo z chrtwju chcež? Njepraji ty, to je císiče praje, zo smě krajne knjegestwo thich duchovnych wosadzic, kotsiž jomu so njelubja? — a nětko, hdyž ja tesamo prawo na twojich čeladníkow měc chcu, nětko wołasch, zo chcu twoje pola do luteje puſčinj pſchewobrocic. Njesmje dha so prajic, zo tele zalonje z chrtwju tej něchtco takje wotmýsla? — Hlej, pſchecelo, njejjhm dha tebje ze swojimi žadanjemi popadněl, a nicžo druhe njejhach.“

Jan: „Haj, susodo, praje maſch, ty ſy mje popadněl. Nětko so dohladam, Bismark žanoho prawa nima, ſhoto takje wot chrtwje žadač, ju z taſtimi zalonjemi wupſchimac, tele zalonje měrja na zahubjenjo chrtwje.“

M. R.

Žiwenjo a bědženja přenich kſchescžanow — naſch pſchikkad.

„Pſchec pomoc božu podpjerany ſteji hacž na džensniscchi džen.“ Zap. slaw. 26, 22.

Žiwenjo Žežusoweje chrtwje wostawa na zemi jedne a jenajke, njech so cjaſy měnjeja, waſchinja pſheměnjeja, kraje a ludy zahanjeja. Pſchetož žiwenjo chrtwje wobſteji we scjehowanju ieje začiherja Žežuſa Khrystusa, we poſluſhnoſći napschecjo Bohu a we pſchenjeſenu czerpjenjow. W naſchim cjaſu so czerpjenja chrtwje tej we naſchich krajach pſchihotuja a bliža a ſuadž předy, hacž ſebi to myſlimy, móžemy wosředž pſchescžehanjow ſtač. Šchtóž je ſo poſluſhnoſćji na pſchecjo Bohu pſchivnčik, wobſteji, runje kaž chrkę, pſchec pomoc božn podpieraná, ſteji hacž na džensniscchi džen a budže ſtač hacž do poſlednjoho dnja, kž budže naſchej zemi popſchath. Pomoc boža je naſch tróſt, dobycjo chrtwje naſcha nadžija, žiwenjo a bědženja přenich kſchescžanow naſch pſchikkad, wěćzna zbožnoſć w njebjesach naſche myto. Žiwenjo a bědženja přenich kſchescžanow, tak daloko hacž je nam japoſchtoſke ſtawizny wopisuja, njech naſ, zahorjeja k scjehowanju nadobnoho pſchikkada.

1) Woni „wobkhadžowacju z chle dobrým ſwědomjom pſched Bohom“ (23, 1.) „Mnohoſć wěriwych mějeshé jenu wutrobu a jenu dusku“ (4,32.) „Wſchitch, kotsiž wěrjacu běchu hromadže a mějacu wſchitko pſchec jedne“ (2, 44; 4, 32.) „Swoje wobſedženſtwia a zamoženjo pſchedacju a rozdělachu je, kaž běſhe ſomu trjeba“ (2, 45; 4, 35.) „Dawacju wjèle jaknožný“ (10, 2), zatym hacž ſchtó wobſedžeshe (11, 29.) „Toho dla njeběſhe mijez nimi nictó potřebný.“ (4, 34.)

„Japoſchtoſko njeſchecławacju, wſchědnie w templu a po domach wucžic a předowacž Žežuſa Khrystusa“ (5, 42.) a „cyla zhrromadžizna mijelcžeshe“ (15, 12.) „Kotsiž běchu rozehnaczi, Ihodžacu a wožewiacu ſlowo bože.“ (8, 4.) Woni cžinjacu na roſphyt bludníkow ſedžbnych: „Wěm, zo po mojim wobkhadže torhace wjelli mijez was pſchitnōžeja a njebudžeja ſtadko pſchelutowacž. A tej z was

stanjeja mužojo, kotsiz budžeja wopacźne ryciecz, zo býchu wuczeńcow za sobu czahnysi. Toho dla fedzbiucze a wobkhowacze w pomjatu.” (20, 29—31.) „A woni zwostawachu we wuczbie ja poschtołow” (2, 42.) a wotdżelichu so wot tych, kotsiz swoje wutroby zatwierdzachu. (19, 9.)

Tsi hlowne frédky spomożenja buchu ródnje nałożowane: modlitwa, „zwostawachu we modlitwach” (2, 42.), w opłt domu bożego a božich skuzbow, „wchědnie pscheby machu hromadže we templu a kamachu we domach khleb” (2, 46.) a swjate woprajenjo: „zwostawachu we zhromadnosći khleblamania” (2, 42.).

2) We pscheçehanjach niewotstupichu wot swojeje swery. Niewobrachu so, hdzj buchu psched wyschnosć wjedzeni (5, 26.): „Ryciachu boże słowo z domeru (4, 31.) a dawachu swędczenjo z wulstej mocu” (4, 33.). Z powołaniem na swoje zakoniske prawa (16, 37.) a mózachu na skórzbh prajic: „Niejshui biez rozoma, ale ryczu słowa wernoſcę a strózwoſcę” (26, 25.) „Nicjo so njeje w luceje statu” (26, 26.) „Niejshym ani napscheço zakonej (Zidow), ani napscheço templej ani napscheço khézorej schto wobeschtoł” (25, 8.), a niejshym Židam schlodzit, kaž sam derje węsch. (25, 10.); sym-li pat schlodzit abo schto smjercze hdne czinił, niewobaram so wumrječ.” (25, 11.) „Nicžoho toho so njeboju” (20, 24.) „Sudzeze sami, hacj je psched wobliczom božim sprawne, was bôle posluchacz, dyžli Boha” (4, 19.) „Boha skuscha so bôle posluchacz, dyžli człowiekow.” (5, 29.) „Tak podachu so Bohu, kij je mócnh (20, 32.) a prajachu: boža wola so stan” (21, 14.) „Sym hotowy, so nic jeno zwjazacz dacz, ale tež wumrječ” (21, 13.) „Dżechu z wjeskoſcę, woblicza wysokoſeje radu, dokež běchu doſtojnjeni byli, za Jezusowe imeno zjawnje hanbu čerpiec” (5, 41.) „K njebju hladovo” (7, 55.) „khwalachu Boha z modlenjom” (16, 25.), dokež wjedzachu: „pschez wjele tħschnosćow dyrbimh zaſtupic do kralestwa božego” (14, 21.)

We časach pscheçehanjow wobnowiſeſhe so luboſć: „wot wosadu sta so biez pscheſtacza modlitwa k Bohu” (12, 5). Tale luboſć wobroczeſhe so tež k pscheſczecharjam: „wemh, zo seje to z niewdomosće cziniſli” (3, 17.) „Knieje, njeſtaj jim to za hręch” (7, 59.)

3) Bóh pat sam swojich swérnych zbudzowasche, z mócnjej ruku zakitaſhe a njeſtaczelow prćowanja wohańbjeſhe. Knejez sam zbudzowasche, prajich: „Budž wobstajn! (23, 11.); njeboj so, ale rycz a njemjelsz; pschetož ja sym z tobu” (18, 9, 10.) „Wulle swětko z njebies wobswětlesche” (22, 6), kaž swětko słonca (26, 13.); Napscheçzniłow khostasche Bóh z woslepjenjom (13, 11). Poſta swojego jandžela, kij jaſtwo wotewri a z jaſtwo wuwiedje (5, 19.; 12, 7—10), a njeſtaczela z nahkej smjerczu khostasche (12, 23.). Zamjerzenjo wotewci durje jaſtwa (16, 26.). Bóh czinjeſhe džiwu pschez jich ruch (19, 11.).

Wjeho to pat so sta, zo býchu wſhitch, kij dobrze wole su, so wobročili (26, 29.) Njeſtaczelo a pscheçeharjo chrkwe su zaſhynli a po febi jeno hanbu zaſtajili: swerni wuznawarjo pat so we njebieſach zraduja. Čyrkej, pschez pomoc božu podpjerana, steji hacj na džensischi džen. A my mamh pschiležnoſć, swoju sweru we čejzych časach wobswědečić a febi krasne myto zaſkuđiſ.

Nowinski a powięscie.

Z naszeje diöcesy.

Z Budyschina. Kenjz kantor C. Wolf je po 46 lét dołhim swědomi-
tym skutkowanju we schuli a chrtwi 1. junia do mera stupik. Dokelž bě won
dołhe leta jeniecki Serb pschi tachanskej schuli, mějesche tak wosobniwe we
wjesnijej schuli, kiz je wot leta 1838 z tachanskej zjenocjena, skutkowacj. Z dža-
kownoscze za to pschepoda jomu wjesna deputacija, z wjetsha z joho přjedawskich
schulerjow wobstejaca, 6. julija czeſny dar k wopominjecu. Kubler Kral z Čemjeric
džakowaſche so jomu z jednorhmi ale hnijatymi słowami za nałożeniu prou a dawane
wuczbh. Njech kantor Wolf hiszczce proje dołho pschi strowosczi gaſtuſenj wot-
počnik wužiwje.

Z dreždanskej diöcesy.

Z Dreždjan. Nasch lubowanu krajnu móte, kiz je we juniju we kypeli
Em s někotre thđzenje pschewywał, njejo tam dospolne wustrowenjo namakał, ale
čerpi hiszczce na czeſkim dychanju. Boh wotwobrocj wot Boho wschě strach, a
a zderž nam Boho hiszczce wsele lét.

Z Dreždjan. Njepróſcheny hóſcz je dreždansku wołknoscž wophtał.
We Niedergorbitzu, Wölfnižu je kholera wudhríka. Z tych, kiz su na nju
zkhorejeli, je nimale połoja wumrjela. We Dreždjanach samych drje su tež ně-
kotři na nju zkhorejeli, z tež wumrjeli, tola Bohu džak so tu dale njerogzherja.

Z K hemnic. Tu swieczeſche sniez farar Jan Keipert 16. julia swoj
25 lětny měſchnisti jubilej.

Z wulraja.

Pruska. Měſchniske seminaru a druhe wustawu, kiz dotal pod chrtwiniskim
doładom stojaču a wosobniwe k wozchennienju a schtudowanju duchownych ſlužacu,
wophtuja so pilnie wot knježerſkich zaſtojniki, kiz chcejda jich znutkowne zarja-
dowanjo a waschnjo wuczenja spóznacj. Tak tež we najnowisckim časzu we
Kölnje, tola präſes seminara njewozjewi jím nicžo, njeſchipuſhczí jich tež k psched-
noschlam. Dokelž biskopja njemoža ženi dohlad swětnoho knježerſtwa na wozchennie-
njo chrtwiniskich ſlužownikow pschipuſhczicj, zapreje knježerſtwo tak wustawam a se-
minaram hewal wuczinjenu pjenieżnu podpjeru a wuczerjam jich dołhodh.

Něm ſka. Věczo a wulka czopkota je kłownych mužow, kiz najwosobniſche
naležnosće němſkoſe khějorſtwa wjedu, z Barlina do wſchelskich krajow a kra-
jinow rozehnala. Khějor pschewywa tu khwili we kypielach Em s, wjerch Bis-
marck na swojim kuble we Warzynje, tež drugy wysocy knježa pschewywaju abo we
kypielach abo na swojich kublach, tohodla so nicžo nowoho we politich aby we
zrjadowanju znutkownych naležnosćow njeſtanje. We Pruskej maja zaſtojnich
mjez tym ze starym doſč džekacj, wosobniwe z wumieženjom chrtwiniskich zaſonijow.

Czeſka. We Pražy wobudźe so sobotu a nježelu, t. j. 12. a 13. julija
jara swjedzencj 100 lětny narodny džen njeboho czeſkoho ſłownikarja Tung-

manna. Ze wschéch róžkow kraja, kaž tež z dalených slovjaních krajinow běchu tu deputacije a zaſtupjerjo. Czechojo Sungmanna tohodla tak czechsja, dokelž bě won jedyn wot najprénisich, kij je ze wschémi mocami na wudokonjenju czechskej rycze a zbudzenju narodnosče džílak. Pschez wobchérny czechski słownik, t. j. knihu, we ko-trej je kózde słowo czechskej rycze namakanju, je sebi won najrjenisch wopomnił stajš.

Rakuſſka. Psihi pschitelnoscí wobkruženja a woziewenja nowych cyrkwi tak njepréhczelných zakonjow we Němſtej je tež kardinal-wjérchbiſkop Dr. Rauscher z Wina, zjawne piſmo arcibiskopej Dr. Melchers-ei we Kölne pschipoſkal. Sławný wjersk katholskeje chrkwe we Rakuſſej roſjudzuje tu spomnjene zakonje, dopokaza, tak ſu ſo teſame bjez wſcheje winy dake, dokelž je powſchitomnje znate, zo ſu pruscy katholikojo winowatoscze pschecziwo knježetiwu z wubernej swéru do-pjelnili a zo jim biſkopja we tym ze ſwoim pschitkadem do předka du. Kardinal Rauscher wobkruža we mjenje druhich biſkopow Rakuſſej, nutrne džílbranjo na wſchitkim, ſhtož němſkich biſkopow potriechti a wozjewi ſwoje wjeſeklo na jich pscheznjenym a mužnym zamkowjenju chrkwe a jeje wuſtaſow.

Italſſka. We hornej Italſſej běchu we poſlenim času jara straſhne zmježrjecza. Na swjedzenju ſwj. japoſchtoſow Pētra a Pawoła bu we Venedigu a woſkoňosći wulka ſchoda načinjena. We Venedigu bě rano pječzich žrjenjo tak ſhlne, zo wſchitkle złónčzki psihi khežach klinkachu. We chrkwi ſwj. Pētra, padný kruch wjércha a zbudži tu wulki strach inzej pschitomnymi, někotſi buchu tež ranjeni. We Veronje ſhſcha jedhn dwoje ſhlne zatſchafenjo, poſlenje traſeſe 22 ſekundow, tež klinkachu złónčzki psihi khežach, dwaj wulki wuhenjaj panjschtej, a wiele khežow ſo puſachu. Lud maleſe ſo wolsjo na haſh. Na druhéj ſtronje Piawh bě žrjeczo najſhlniſche. We Pietro di Teletro panh na ranýchich cyrkj do hromady a pohrjeba 38 woſobow. Skoro we wſchitkich měſtačkach a wſach běchu twarjenja ſpomalane a ludžo wobſchodziſi.

Z Roma. Ze wſchelskich krajinow Italſſej pisa ſo tež we wulkich proceſſionach. Podarmo prćowaju ſo njevěrimi a tež italske knježetiwo wſchu wěru z wutrobow katholiskoſho ludu wukorjenic̄. Čim zjawniſho woni za tym žadaja, čim bôle pobozne waſchnja pschibjeraja, čim ſwjatočniſho wobońdu ſo cyrkwinſke ſwjedzenje, tak zo ſame liberalne nowiny ſo na tym džiwaju.

Z Roma. Swjath wótc wobžarowaſche, zo njemóžeshe te we janaru loňſhoho lěta we chrkwi ſwj. japoſchtoſow namakane reliquije ſwj. japoſchtoſow Philippa a Jakuba ſam czechcic̄. 5. junija někto pschinjene farač tamneje chrkwe ſwiate zbótki do Vatikana, hdež buchu na wołtar domjaceje klapale wuſtajene a wot ſwj. wótcia Piusa IX. czechcene. Knuth njemóžeshe ſwj. wótc hinał, ale wótc proſhesche won ſwiatej ſwjatoſci wobchérny we jeju zaſtupnu prýſtu, položi na wołtar wopor 1500 frankow a wupraji žadofez, zo by ſebi reliquije dležſhi čas zdžerzeč ſměl, zo by psched nimi wopor Božeje miſčě ſwječic̄ možl.

Schwajcarſta. Njedželu 22. junija bychú na farje we Biel we ſantonje Bern 30 katholickich džeczi k prenjoſmu ſwj. woprawjenju. Knježetiwo je mjenujich katholikam cyrkj, kotrūž ſu ſebi ſami z naproſcheneje jakmožny natwarili a haſle ze staroſežu něſiſhoho fararja natwarili, zanknuli. Na prýſtu drje dôſtachu

něčko sluz̄ i chrlwi zas, tola pač bu fararjej krucje začazane, we chrlwi zastojnje džela dokonječ. Tak bě svjatočnoč prěnjoho wopravjenja na farje. Na Bože čelo njemóžchu so tež processiony we katholškim dželu lantona Vern džerječ.

Schwäjcar ſka. Z Züricha ſo pisa 29. junija: Džensa dopołdnja ſmy my we naſchej farſkej chrlwi poſlenje katholſke Bože ſlužby ſvjeczili, doſelj 10. hodžinje běchu protestatholſch japoſchtoſowje, mjez nimi woſobnje znath Michelis dowolnoč dōſtali, we njej „Božu mſchu“ džerječ a předowacj. O ſak zrudnje je jo, poſleni króč na tak lubowanym ſvijatym měſcie i Bohu ſo módliz ſmeč, a tuta woſoč pokaza ſo na wſchitlích woſliczach pſchepiſnjeneje chrlwie. A hdyž na koncu farař z tabernalla najwjetſiſhi ſakrament woſtarja wza, wěcznu lampu haſny, plakaſche ſo wótſe. Katholſke Bože ſlužby dyrbja ſo hacj na dalshe we jenym wſchědnym domje džerječ.

Amerika. New-York. Mjez tym hacj ſo druhdje ſchulſte ſotry z kraja honja a za lud straſhne wudawaju, khwala ſo wone we ſwobodnej Americh halo najthmańsche we lud a wótczinu zaſkuſbne wučeřki. „New-Yorker-Herald“ jara rozſčerjena njeſkatholſka nowina wupraji ſo we nimi taſle: „Vena wěc njeſhodži ſo wot žaneje ſtrony přeč, mjenujich to, ſchtóž ſo wot wjele thſac ſwojbow woſkručzi, zo ſu tamne pobožne žonſle, klóſterske ſotry katholſkeje chrlwie najlepſche wučeřki za holečata, najſwěrnishe wocžehnjerki mlodoſeje naſchoho časa, we kotrymž wſchědnje ſtraſhna lohkomhſloč pſchibjera. Pod jich rukami budža holečata, kž ſo jim dowěrja, i tamnym wachnjam a zakonjam pſchitwuczenie, pſchez kotrež maya ſo naſche macjerje wuznamjenječ. Jich woporniwoč, pobožnoč, ſzěrpnoč, jich kruta dowéra na Boha, jich wěrna ponížnoč njenamakaju ſwojohu runjecza. Njech wone khude džecji rozwučeja, abo zanjerodženu wutrobu jenožo džijoho i lepſhomu načožja abo mlodoſe na puč dobrych počinkow wjedu, ſtajnje doſonjeja jednu ſpomožnou ſtulk.“ (We Americh ſu ludžo tola mudriſki hacj we Němſkej.)

Naležnočje towarzſtwia.

Schufstawh na leto 1873: 215. Mich. Rypnej z Čejacec; 316. Jakub Kolla z Khróſcje; 317. Mađlena Přechowa z Khróſcje; 318. Marija Wawrikowa z Khróſcje.

Dobrowolny darž za towarzſtwio: Š. R. z K. 5 nsl.

Dary za chrlej w Čornečach abo Vacžonju.

Ke česčci Božej a ſpomoženju duſchow ſu dale wopravali: P. P. z Č. 1 tol.
Hromadze: 6565 tol. 10 nsl. 6 np.

Lubym serbskim wosadnym, mojim přjedawšim wučomcam, praju z tutym najwutrobiňi džak za rjany wopomnjeński dar, z kotrymž ſu mje njenadžicy tak zwjeselili. Njech Bóh, kž wſu luboč a přečelnosć pfaci, Wam najwjetšu wjesoč na Waſich džécoch dočakać da. We dalše přečelne wopomnjećo proſy

W Budyšinje, 7. julija 1873.

C. Wolf,
do měra ſtajeny wučeř.

Katholicki Polon

Wukhadźa prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cykolētna płaćizna na pósće
a w knihařni 17 nsl.

Ludowy ežałopis, wudawany wot towarzstwa Ss. Cyrilla a Metoda w Budyschinje.

Redaktor : Jurij Łusčanski.

Cislo 15.

2. augusta 1873.

Lětnik 11.

Srjedu wjedzor rozschéri so po chlym kraju pówjescz, katraž wſchu-
dzom wulki njemér a wěrnu sobuzelnoſcz zbudzi, zo mijenujch khorwa-
toſcz a ſlaboſcz Joho majestoscze naſchoho lubowanohho krala
Jana straſchne znamjenja pokazuje; tola Bohu džak, najnowisze pówje-
ſeże wubudžeja zas wjeselsku nadžiju, khorosz dale njepſchiójera, uama-
kanjo je ſpołojace, nôc bě dobra.

Shto rěla, swětna wjśchnoſcz ma chrlej zakitacz?

Pſchi wuradžowanju nowych zakonjow we Pruskej, kiz maja chrlej i ſkužow-
nicz swětnoho kniežeſtwa abo kaž so praji, stata, ſchčinicz, móžeshe jedyn hufio
ſtšschez, zo su nowe zakonje i lěpschomu chrkwi, zo chce stat z nimi jeno
chrlej zakitacz, haj wón wudawje a džerži so za zakitarja chrkwi a toho-
dla měsha so wón do jeje znutskomnyh naležnoſczow. To je čjiseče něſhto
nowe; dokelž je wěſte, zo je chrlej bjez taikoſho zakita naſtała a pſchibherala a zo
je Džesus Chrystus pomoc ducha swjatoho a nic zakit stata swojej chrkwi ſkubil,
wone je wěſte, zo je ju wón i maczeri a i wučerch tež wjerchow a khežorow
poſtaſik, a tucži, kaž wſchitnych druzj maja halo poſluschne džeczi na jeje hlos ledz-
bowacž. Pſchez zakit ducha swjatoho je wona dobyla nad ſurowoſczi pohanskich
khežorow, je tež pſchewinylka krobku namoc wſchich druhich wjerchow, kiz so we
běhu čjasa zwazichu, do jeje znutskomnyh naležnoſczow so měſhacž.

Móże jedyn tak pschidacz, zo ma stat prawo, chrkej zakitacz? Zeno we weshym nastupanju. Hdyż buchu khejorojo a wjechojo ze swoimi ludami z jeje njeprzeczelow t jeje dżecjom a pschez swi. Kschczenju t jeje sobustawam schczenjeni, dowoli jim chrkej, nic halo by jich t tomu potrzebala, ale zo by jich pschez to czesczila, we weshych zwonkownych węcach swoje laźnie z jich mocu a nahladnosze podpjerac. Wona je swētnu wyschnosze druhdy proshka, z jeje mocu wschelake njeprzeczeliske napadu a pscheszhanja wotwobrocic. We tutym nastupaniu dōsta stat węste prawo, chrkej zakitacz, tola jeno po spodobanju chrkwie a t powyschenju samotneje moch a nahladnosze. A chrkej wudżeli wjecham za wopokazane sluzby woſebite prawa abo privilegie. Z toho pał szczehuje, zo smě stat chrkej jeno tak daloko a tam zakitacz, hdyż sebi wona to žada, zo ma joho zakit pscheszacz, hdyż sebi jen chrkej nježada. To wsho nuznje z toho szczehuje, dokelž zakitar njeſmě ſo dale do naležnoszow toho mēschez, lotrohož chce zakitacz, hacj jemu tutón to dowoli. Dokelž to by rjany zakitar był, tiz by do twojoho domu pschijsko, pscheszivo twojej woli, tebi mijelczez pschikazał, a sam wokał a harwał, dokelž sebi to twój wujitk žada, za lotrych chce ſo wón staracz tež tebi llubu. Podobny zakit njejo chrkej ženi swētnej wyschnoszeji dowolsila, a tak wona nima prawo, swój zakit we znutſlomnych naležnoszach chrkwie nałożez, nima tak prawo biskopskej moch mjez̄ postajec, jich rozwuczenja a laźnie pruhowacz a pschehladowacz; postajec, na lajke waschnjo maja ſo duchowni woczahnyež a t wosadam ſlacz, a na lajke waschnjo zamjerodzenjo jich duchownych winowatoszow khostacz; nima prawo, postajec, ſchto maja wērivi wēricz a czinicz, zo buchu swoju węčznu zbožnosz węſeze dosahnyli. Do swojich znutſlomnych naležnoszow njejo chrkej ženi swētnej wyschnoszeji ſoburhycz dala, a hdyż je ſo to z namocu ſlaku, je wona koždý čas pscheszivo tomu protestirowala. Zo pał ſo to we naschim času bóle halo hdy předyh stawa, jedyn móże prajic powſchitkomne stawa, pschindze z toho, zo jedyn wērnoſeze kscheszanſtwo přeje. Kscheszanſtwo a chrkej ſtej za wſchitke ludy; kscheszanſtwo ma wſchitke ſplahi, chle čkowjestwo we klinje chrkwie zjednocic, zjednocic pod jenym wižownym wjechom. To chetsche Khrystus pschez swoju chrkej wuwjeszcz dac. A tomu napschecz pał dżelaju swētne wyschnosze, tiz cheedza narodnu chrkej mēc, a pschez narodnu chrkej swój lud krucjicho zjenočic. Tohodla njechadža čerpiec, zo by wukrajin wjech we nabožnych węcach jich poddanow wodžil, njechadža biskopow a mēschnikow we zastojinstwach ani we kraju čerpiec, tiz we chrkwinſkich naležnoszach bamzej poslužhaja, tohodla ſo wuciž, zo ma stat wſchu polnomōc, tež polnomōc we chrkwinſkich naležnoszach, tohodla rjaduje won tefame po swojim spodobanju, a chce wſchitkich t wērje pschinjeſz, zo ma pschi tym jeno lepsze swojich poddanow a wujitk chrkwie we woczomaj. Móże bycz; ale po kscheszanſkich wērnoſezech, pschez lotrež móže jedyn jenicž t časnomu a węčnomu zbožu pschinc, to njejo dowolene, dokelž kscheszanſtwo wuciž, zo je chrkej jene čeklo, lotrež chle pod swojej hlowu ſtoji, wot lotrejſch ma ſo wone wodžic̄ dac, zo je wona wowežerija, tiz doſpołnje wot twojoho paſtra wotwifuje, tiz ma ſam prawo swojim momcam paſtmu pschipokazowacz. Wone wuciž, zo je chrkej Khrystusowa jenicžka, założena na kruku ſlaku, lotraž je Pētr, zo je duch

swjath i wjedzenju swojeje cyrkwe biskopow postajik a nic ministrow a oberpräsidentow, zo maja cyrkiwi posłuchacę wschitich, kij njechadza za pohanow a zjawnych hręschnikow dżerżeni bycz. Tak je njechęsczanske tamne prćowanojo stata, so do wschitich należnosćow cyrkwe měschecz chęcę; halo zakitar cyrkwe njeśmje wón swoje mjezy pschelrocicę a sebi prawo pschipisowacę we węcach, hdżez żanoho nima. To njerela cyrkę zakitar, to rěka na njej po swoim spodobanju kniežicę.

Katolske missjonstwo we znutškownej Afriky.

Znutškomna Afrika je we poſlenim času powiščitkomu kędzbińscz na ſeſzahnika. Jeje ludy a krajinę bęchu hacż datal jara njeđospołnje pschepytane, njeznaſachu djeń ſo hischęce lužolę ſławnoho Nilu. We najnowiſtym času hasle zwiažichu ſo wutrobicji mužojo, pod ſtajnymi strachami za swoje žiwjenjo, tamne wot Ewropſkich dotal njeđoſahnjene krajinę zeznacz. Kaž za wědomoscz, tak bę znutškomna Afrika hacż do naſtich czaſow tež za roszčerjenjo kſchęsczansſtwia zantkijena. Žadny džin tak, zo je lud we najzrudniſtich wobſtejenach, dokež hdżez kſchęsczanska wědomoscz lud i zdżekawoczi njewozehnje, tam za koſci najwjetſchi dżel ludu we cęglikim hubjeniu. Tamne krajinę ſu wot negrow wobylene, kij ſu hischęce wschitkim žadmaloſcjam pohanſtwa poczisujeni. Tich najwjetſhi dżel je njewoſtwinje wotsudzenj, a pschedawa ſo tohodla do drugich krajinow. Sokro kožda ſwojba we Egipcijskej, kij cjiſcze khuda njejo, ma jenoho abo najbóle wjac czornych njeſtynikow (ſlavow). Tich wotsud je zrudny. Žane lubozne ſłowo njeſtyscha, kožde male zawiñjenjo ſo cęzech khosta, jich duchowne lublanjo ſo zaunerodži. Tola chęcę ſo nadžecz, zo tež za nich pschez kſchęsczansku woporniwoſcž cjas wumozjenja pschindże.

Póſki jeſuita, Max Ryollo, bę preni, kij swjath ale cęzli ſluk zapoczina. Wón bę missionar we Chrystej a pschez jenoho pschelupea bu kędzbiń na wobżarowanja hódne wobſtejenja afrikanskich negrow. Pozdžiſho do Roma powołany wiedźesche wón bamža Hrjechorja XVI. za swoje wotpohladanja dobycz, kij 3. hapryla 1846 japoſchtoſki vikariat za znutškomnu Afriku zołożi. We lécje 1847 poda ſo P. Max Ryollo z 4 měſchnikami do Egipcijskej, zo bęchu po Nilu do njeznaſtych krajinow znutškomneje Afriki pschisjeli. We lécje 1848, 11. februara, doſahnychu město Khartum, a tefame dyrbiesche ſrijedzizna za dalsche missiſtvo bycz. Tola we týmsamym lécje hischęce wumrje Max Ryollo. Joho naſtupnik, Dr. Knoblecher, wiedźesche we Ewropje a wosobnje w Rakuſſej nowe ſredki ſebi dobycz, zo by ſo zapocząth ſluk dale wjeſcž možk. Tak założi wón hluſtſho we znutškomnym nowe missionske město, Heiligenkreuz imjenowane, nowi missionarojo pschindżechu z Ewropę, ale ſmjerę žadaſche ſebi mjez nim wjele woporow. Dr. Knoblecher ſam wumrje we lécje 1858 we Neaplu, hdżez bę ſo khorwath podał, zo by ſo zas wuſtrowiſ; 20 missionarojo bęchu psched nim hižo stracham tamnych za Ewropſkich tak njeſtrowych krajinow i woporu panhli, wschitich we najlepſich lětach žiwjenja.

Strajchnie dželo, we tamnych krajinach kſchęsczansſta roszčerjecz, bu netko kloſt-

terskomu rjadej Francislanow pschepodate a hižo we l. 1860 poda so P. Reinhäler z 34 stawami swojego rjadu z Triesta do Afriti, zo býchu swj. skutk dale wjedli, tola tež jim niewopolaza so klima pscheczelische. P. Reinhäler sam wmrje we l. 1862, najwjac z jeho bratrow bě jomu hižo we smjerci do předka schko. Nadžija, zo mohle symjo kschesčankeje wuczby so we tamnich krajinach dale rozscheric̄ a so zakorjenic̄, dyrbjeſche so tak pschecziež. Jeno we Kharturnje wostaschtej dwaj duchownej z rjadu Francislanow, kiz so tam za malu katholiku wosadu staraschtej, wsche druhe stacieje dyrbjachu so njestrowoscze dla wopusczeſie. Płody, kiz je kschesčanstwo ze skutkowania missionarow mělo, njehodža so z pschinjeſenymi woporami pschirunac̄, tola mědomosć ma so jim wjèle džakowac̄, dokelž býchu tamne njezname krajinę we wschelakorym nastupanju swěrenje pschepytane.

Kschesčansla lubosć pał tež nowych japoschtoſow a nowe pucze k rozscherjenju swojeje wuczby namala. Hdyž Ewropsch powetr a z chka wobstejenja krajinow znijecz njemóžachu, dyrbjachu so kmani negrojo sami k japoschtoſam za swój lud woczahnhc̄. A tomu buschtej hižo we lécze 1854 we Neapelu dwaj wustawaſ założenej, we kothymaisch maja so džeczi negrow woczahnhc̄ a rozwuczic̄, zo býchu potom mjez swojimi krajanami hako kschesčanscy wuczerjo a wuczerki skutkowali. We lécze 1865 mějesche wustaw za hólczata 60 a tón za hólczata 120 negerſkich džeczi k woczehnjenju.

Wusle zaſtužb za rozscherjenjo kschesčanstwa mjez negrami we Africh hromadži sebi wosobnie měštnik Comboni, kiz bě tež hižo we lécze 1857 we Kharturnje hako missionar, khorwatosce dla pał bě nuzowanym, so do Ewropy wróciež. Po jeho radze bu we Veronje wustaw założeny, tak imenowanym missioniski dom. Tu maja so wuczerjo pschihotowac̄ k woczehnjenju missionarow za negrow. Wysche tutoho missionisko domu założi won dwaj nowej wustawej we čzoplischej krajinie, imenujey we blízkosci města Kairo. We nimaj maja so negrojo i missionaram woczahnhc̄ pschez tamnich we Veronje k tomu pschihotowanym wuczerjow. Na tute waschnjo zda so slérsho nadžija dopjelnic̄, zo kschesčanstwo za wbohich potkoczenyh negrow we znutslomnej Africh lepsche čzash pschihotuje. Několik hižo skutkuja pod nawiedzenjom měštnika Comboni negrojo hako missionarovo a negerki hako milosćiwe sořy za wérne zbožo swojich krajanow.

† Jakub Filip Mróz.

Z Grunawę pschi Woſtrowcu pschindje njenadžich grudna pówjescz, zo je do mera stajenj farar Jakub Filip Mróz 21. julia wumrjeſ. Won narodziſ so 31. meje 1807 we Łutowęžu wot bohabojaznich starskich. Wubérne wot Boha jomu sposobzene darzy naložesche won z wuslej pilnosćzu, a tak dolonja kwalomne swoje studije, nijsche na ghymnasiu we Budyschinje, wyschisze na universicie we Pražy. 15. decembra 1830 bu k měštnicej swjeczeńy, a we szczehowachym lécze bě wot 15. januara kooperator pola khorwatoho fararja knj. Jana Josefa Bulanka we Grunawje; po tutoho smjerci pał hiszceje we thinsamym lécze k kaplanej we Woſtrowcu poſtajeny. Pschez swoje nimale 4 lětne skutkowania zo-

služi sebi Lubošč swojeje woſady a dowěru swojich pschedstajených. We lěcje 1835 4. junia bu farař we Grunawje, hdjež je tež hact do lěta 1868 vajzne zaſtojnſtwo zaſtał. We swojim farſkim ſtuſkowanju wjedzeſche won runje tak kručeſe swoje prawa zamłowjecz, taž swědomicze wſchē swoje winowatoſce dopjelnejcz. Tomu dowěrjene ſtadlo wodzeſche halo ſwěrny paſthr na dobru paſtu. We poſlenich lětach ſwojoho farſkoho zaſtojnſtwa mějeſche wjele z khorwatoſcu wojo- wač, czerpieſche woſobnje na woči, tak zo nimale čjſeſe woſlepi. Tak bu we lěcje 1868 do měra ſtajený. Pschi wſchitkej khorwatoſci a druhim hubjeniſtwie wopokaſa ſo ſcžerpný a ſpoſojný, pschedziwo kudym a potřebným darnivý a do- bročiwy, pschedziwo ſamomu ſebi pak kruhy a glutniwy. Boho pohrjeb, ſchitvortk 23. julia, wjedzeſche knyž farař kanonikus Junge z Seitendorfa, dwanaczo druzh' duchowni z woſolnoſce a (2) z Budyschina wopokaſazu jomu poſlenju čjeſeſ a Lubošč. Knyž farař Heidrich, njeho boho naſtupnik we farſkim zaſtojnſtwie čjitasche pschi rowje krótke wopisanjo joho živjenja. R. i. p.

Nowinki a powjeſeſe.

Z dreždjanſkeje diöceſy.

Z Dreždjan. Ministerſtwo znutſtomných naſežnoſćow je pschitkaſalo, zo ma ſo mieno hornolužiſkoho města Kamjenca ſtajnje z „K“ a nic z „C“ piſac̄; po tajſkim Kamenz a nic Camenz.

We chſelburg, 27. julija. Wečzora wumrje tudh we njedželach hrabinka Adelheid ze Schönburg-Worderglauchau, rodžena hrabinka Rechteren-Limpurg. Njedželu předhy bě mot jenoho ſyufa wotwazana a taž ſo praji, je ſo pschi pschiležnoſci ſwj. Křečenych zazymniſta. Vě hafle 26 lět ſtara. Teje mandželski, hrabja Schönburg je ſo, taž je znate, psched tſjomi lětami do klinu katholíſteje cyrkwe wróčil.

Z wulkraji.

Prusſia. Tež pschichodných prusli ſejm změje z cyrkwinſkimi naſežnoſćemi čimicz, ministerium džela na zakonju, pschez kotryž maja ſo wſchitke cyrkwinſke processiony zaſazac̄. Po cykley Prusſej da knyžerſtwo tajke podawati hromadžic̄, z kotryž by ſo na pschez processiony naſtath njeporjad ſudžic̄ dako. Hdjž ſo za tajſkim podawkami z dobrej wolū ſledži, budže drje je jedyn tež namakac̄. Zjawné znamjenja nabožnoho živjenja jedyn njeha czerpieſe. Kak wjele wjac wint bu hewar knyžerſtwo mělo, druhe ſwětne ſwjatočnoſce, taž wojerſke revüe wſchelake ſpěwarſke ſwječenje a. t. d. a. t. d. zaſazac̄, dokež pschi tajſkich ſo wěſci wjac njeporjada stanje.

Prusſia. Ermlandskemu biskopej Dr. Krementkej, je ſo mot někotroho čjasa jeho zda, kotryž z kralowskeje kaffy dōſtawa, po wukazu kultusministra za- pomyka, dokež biskop pschedziwo ſwojou ſwědomju ſo knyžerſtu podvolných wo- pokaſac̄ njemóžesche. Won je tohodla kralowsku kaffu wobztoržil, ale taž pře- dh nižši, taž je někto tež wjehiſhi ſud jeho zlóržbu wotpokaſal.

Němſka. We němſkim křežorſtwje njeſtanje ſo runje ničjo nowe, dokež hdyž jedyn ſkoro wſchēdne we zbehnjenju toho abo druhoho klóſchtra, we wupo-kaſanju duchownych rjadow, we pscheptowanju c̄rkwiſtich wuſtaſow ſluſtci, njejo to ničjo nowe wjac. Zda ſo tola ze wſchoho, ſchtó křiežerſtwo pſchecžiwo c̄rkvi a jeje wuſtaſam načožuje, haſo bych to najſtraſnische a najſchködnische měſta byli. C̄rkwiſte zakonje načožnja ſo bjez wſtheje ſmeňnoſcze; biſkopia a duchowni změja hiſcheze wjèle pſchiležnoſcze, ſwoju wobſtaſnoſcze a ſwēru we dokonjenju ſwojich winowatoſcōw we zamkojenju c̄rkwe dopokazac̄. Stat, křiž ſebi móć do wſchitkoho ſo měſhceč, nad wſchitkim křiežic̄ pſchipuſuje, je ſebi mótre brónie pſchecžiwo c̄rkwi pſchihotoval, tola wona budže ſo mjez bojoſcze zamkoječ wje-đeč po ſlowach ſwojoho bojſkoho začožerja; „Njeboječe ſo pſched tamními, křiž drje móža čjelo moric̄, duſhi paſ ſchlođeč njemóža, ale boječe ſo pſched tamními, křiž moža čjelo a duſchu do hele zaſtorcžic̄“. Raž ſo zda, chce křiežerſtwo wſchitke, tež najſurowiſche ſredki načožeč, zo by ſebi tež we c̄rkwiſtich wěcach poſkuſhnoſcze dobylo. Najprjedy zapoje wſchitkim biſkopam a měſhnikam, křiž ſo jeje začoñjam njepončímu dohody, tam hdyž maya duchowni zaſtojnici hiſcheze ſubla a ležomnoſcze, budže křiežerſtwo tež wjedeč, ſchtó ma započinac̄. Z wodo m budže tak najprjedy ſebi njeponſluſhnyh khostac̄. Njeponha to doſež, wſchak ma tež nad kłodami a jaſtwami móć, a hdyž budža teſame tak połne, wopokaſa druhich z kraja. Tola z tuthym ſredkami njeradži ſo nikomu. nabož-niſtwo wuſorjenieč a c̄rkvej ſpomalic̄. Stawizný ſwēta wučja we wſchēch krajach, hdyž ſo c̄rkvej z namocu pſchecžehaſche, je wona na znutſkomnej moči pſchibjerała. Je tež zwonkownje jich wjèle wotpamko, křiž móć we ſebi njepončahu, pſchecžehanja zniſeč, ſu tola wſchit ſwēri c̄zim kručiſho a njebojazniſho za wērnoſcze a ſprawnocze, tak ſwiate ſubla, wojovali.

Z Čeſſka. We Praž pſchihotuje ſo rjany c̄rkwiſti ſwjedžen, wopom-njec̄ ſo 900 lětnoho začoženja Pražkoho biſkopſtwa. Hłowna c̄rkvej ſwj. Vita, na kotrejeh znutſkomnym ponowjenju a wudebjenju a zwonkownym porjedzenju a do-twarjenju ſo hýž lěta doho jara pilnje džéla, je ſtaj najmjenſhom znutſta tak da-loko dohotowjena, zo móže ſtaj ſredzijne žadnyh ſwjatocžnoſcōw ſluſtci, kotrež ſo hýž we auguſeče započinaju, hłowny ſwjedžen paſ budže na dnju ſwj. Wjac-ſlawa 28. ſeptembra, hłownoho patrona Čeſkeje. Na tuthym dnju powjedże ſo wulki proceſſion z Karliſſeje c̄rkwe na Hradčin do c̄rkwej ſwj. Vita, hdyž zniče archbiſkop, kardinal Schwarcenberg wulki ſemſche, archbiſkop z Olmúca budže němſki, biſkop Brüna čeſki prēdowac̄. Tež druzi čeſchy, rafuſeč a tež nělotſi němſch biſkopja ſu na nježelsach a ſwježenjach ſeptembra ſwjedzenſlim prēdoma-njami pſchepročheni. Haſo rjane wopomnječo dósta hłowna c̄rkvej ſwj. Vita wot jenoho dobroczerja kraſný gothicſki woltar z marmora, na kotrejch je znath wumjelc Achtermann we Romje doho lěta džékal, křiž bu we čjazu powſchitkom-noho koncila wot c̄rkwiſtich wjerichow powſchitkomne wobdžiwaný. Tu křiwi ſo wón hýž ſtaja.

Z Romu. Njechmanich dowola ſebi we c̄rkwach a druhich měſtach wſchelaſte njehanbitoſcze, bjez toho zo by liberalne italiſke křiežerſtwo njechlo pſche-

czjwo tomu cziniko. We bafilich swj. Pētra buchu statue z marmora wobſchlo-
dżene, we chrfci swj. Pawoła Boże matry z spowiednych stołów dele zmietane a
to wyshe toho wot wojskow, sobustaw pobožnych a dobrociwych braciow, kſches-
canske pochręby buchu hanjene a wiele drugich roznoscjow buchu we najposlennijskim
czaſu wobuādżene. Taſke podawki, kij foždy zdželanh narod wonjeczeſča, njevē
knježerſtwo wotwobrocič, tola proceſſiony do Aſſiſſi a Loretto zakazuje.

Z Rom a. Na dnju swj. Jakuba 25. julia, měsieſche swj. wotc z w Romje
so namakachmi kardinalami konferencu, 22 nowi biskopja buchu pomjenowanı.
We rhęzi, kij měsieſche swj. wotc na to, rozeſtaſa móń, ſak je zakon italskoho knje-
žerſtwo, pſchez kotryž ſo tež we Romje wſchitke klóſchtr zbhnu, pſcheſzimo wſchomu
prawej a dopomni na chrfciwskie khostanja, kij tych potrjedja, kij ſo z chrfciwskim
kuſkom wobohacž. Skonečne nopolminaſche k paczerjam, z bhchu domaphantanja
chrfciwe ſſerje pſcheſtali, a dowoli wſchém wěriwym, kij na wot biskopa poſtajenym
dnju swojich hréchow želnoscjim ſo wuspowiedaju, swjate woprawienjo pobožnje
dóſtanu, a we pſcheſtačo czjēnoſcjom swj. chrfciwe ſo modla, dospołu wotpuſſ.

S chpaniſſka. Węch we Schpaniſſej ſu z kóždym dnjom hóſcje a
zrudniſcze. Knježerſtwo je tak ſlabe, zo ničtò na nje niſekdzbiuje, wojskwo z wu-
ſkoſci džeka njeſwérne, na zaſtojnikiow njemože ſo ničtò ſpuſhczecž, żadny džiū, zo
tak wſchudzom najſtraſchniſchi njeporjad knježi. We k poſdnju ležachym dželu,
wosobniſe we měſtach Cadiz, Seville, Cartagena wopſtuju ſo teſame žadlamoſcze,
kaž we Parizu we cjaſu knježtwa komuny, chrfciwe a zjawne twarjenja ſo zapuſczeja,
měſchnic̄ a naſladni měſhczězenjo ſo do jaſtwow tyfaju, haj wjactrócz ſu ſo tež
zatſeſeli a knježerſtwo nima žaneje moch, pſched tajſimi ſurowoſcěmi poddanow za-
litacž. Zbožomniſche ſu k najmjenſchom počnōcne krajin, tu je k najmjenſchom
lepſchi rjad, hacž runje tež luth njemér, dokoł ſow ſu bitwiſhczia mjez wojskami
knježerſtwo a wojskow Karla VII., kij je tež nětko pſchi ſwojim wojskwi. Te-
ſame pokrocžuje ſtajniſe dale. Wſchitke telegrammy, kij ſo wot knježerſtwo roſzchērjeja,
a dobyčza joho wojskwa pſchipowiedaja, ſu kje. Drje węczniſe wjac tracž njebuđe,
a Don Karlos budže pſched hłownym měſtom Schpaniſſeje Madridom ſtač. Tola
hobrſke džeko budže k tomu ſluſhczecž, do tak rozoſtranhch wobſtejeniow zas někajki
rjad zavjeſcž.

F rancoz ſka. Knježerſtwo wotpocžuje tu někto we kruhach ruſach, kij
wſchědnie dopokaza, zo ſo cžerwienihc njeboſi. Cžerwieni mjenuja to tamni mu-
žojo, kij chcejba najſwobodniſchu republiku, kij chcejba wſcho ſchtož wobſteji,
zwróčecž a nowy rjad biez Boha a nabožniſtwa zavjeſcž. Najbóle roſzchērjeni
ſu we měſeſe Lyon. Pſchi wſchelaſich pſchiležnoſczech, wosobniſe pak pſchi po-
hřebach běchu zwuženi, ſwoje wucžby a naſlady roſzchērječ. Někto pak je
präfekt Ducros pochręby biez duchownych, pſchi kotryž ſo tajſe rhęze džeržachu,
jeno dowolik hacž do ſhdomich rano; zo by tak pſchiležnoſcž k tajkomu wonjecze-
ſcjenju pochrębiſhczowwzaſ. To je někto mjez cžerwienymi cykloho kraja muſku
njeſpolojnoſcž zbudžile a wot nich ſo žada, zo knježerſtwo präfekta Ducros wot-
ſadži. Tola to ſo njeſtanje, dokoł je knježerſtwo z joho wukazom cžiſče ſpolojom.

F rancoz ſka. Paris dóſtanje we krótkim cjaſu tež krasuu chrfci k naj-

swjetciszej wutrobie Jezusowej a to w dżelu města, kij so Montmartre mjenuje. Pszczes 600,000 frankow su i jeje twarjenju we najkrótskim časzu nahromadzili. Tuta chrkej budže, nic kaž dotal chrkej we Francozskej krajej pschiskusze, ale archibiskopej we Parizu a na měczenje je za katolske Boże skujby postajena. We komorje krajnych zapóslancow, hdźež bu to wucziniene, nasta pschi tutej pschiležnosći jara živa debatta, dolež njevěrini zapóslanch we tym nicžo wjedzież njechachu. Tola dobra strona tež tu dobý.

Afrika. We połnönej Africy zapoczą so 4. junija, na swyedzenju swj. Moniki we Algieru provincial-koncil, kij je za chrkwinie živjenjo tamnyh krajinow jara ważny. Ze to po dolskich lëstotetach zas prěnje zhromadzenjo biskopow we tutych něhdź tak derje katolickich něktó pak z wjetšcha njevěriwych krajinach. Jedyn archibiskop, 4 biskopja, 2 abtaj, 7 wotpóslani tachanstwów, 8 psched-stajeni duchownych rjadow, 12 theologojo wuczinja zhromadziznu. Cyle duchownstwo diöcesy Algier, congregacie a braciwa a wjac hacž 6000 druhich wosobow, wob-dzielichu so na swjatočnoszach, z kotrymž so koncil we chrkwi nasheje lubeje Knjenje wotewri. Wschitke sobustawh koncila dóstachu z ruki swojego archibiskopa swj. woprajenjo. — (22. junija je koncil na biskopow Pruskej adresu wotpóslał, we kotrej mjez druhim rěka: Biskopja a měchnich francozskego džela Afriki, kij su we Algieru zhromadzeni, njechaja so dželicz, bjez toho zo bychu, Wam, naj-wyschłodostojnišchi knježa, wuprajili, tak jara woni džel bjeru na pruhowanjach, kotrež ma katolska chrkej we Pruskej wobstacj. Wty smy tež najnutrischo na tym wobdželeni bratrowskoho zjednočešenja a duchownoho zwiažka dla, we kotrymž swj. japoschto ryczi, hdźj won praçi: „Hdyž jedyn stav czerpi, czerpja z nim wschitke stavu.“ Na to wozjewja woni swoje bratrowskie pschipoznaczo a swoje pschihłosowanjo i wschomu, shtož su pruscy biskopja we wopomnjeniskim pismie a zhromadnym pismie na pruske knježerstwo wuprajili a słonečza ze słowani: „Tute Wasche wérne a krasne słowa namakaju móenz wothlós we naszych duszach a z cykli wutrobu pschizantijnemj so my i nim.“) —

Raležnosće towarzstwa.

Sobustawy na lěto 1873: 319. Mietk z Kukowa; 320. Kucjanek z Smjerdzięce; 321. Marija Miczkec z Ćzornoj Hohlerja; 322. Jakub Ćzorlich z Bedjerje.

Dary za chrkej w Ćzornecach abo Baczonju.

Ke česci Bożej a spomoženju duszach su dale woprowali: J. E. 10 nsl.
Hromadze: 6565 tel. 20 nsl. 6 np.

Na dnju 9. augusta we 2 hodž. je hlowna zhromadzizna naschoho towarzstwa we tach schuli.

Cisiećdziać L. A. Donnerhał w Budyschinje.

Katholicki Dorz

Wukhadza prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Uyolétna płaćizna na pósće
a w knibańi 17 nsl.

Ludowy ežasopis,
wudawaný wot towarzista S.S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor : Jurij Lusčanski.

Cislo 16.

16. augusta 1873.

Lětnik 11.

Lětuščha ſuhota

je hakla z pruta božoho hněva, kž je na našch a wſchelake druhé kraje założeny. Haj, prut boži so lēta we stwórbje zjawnišho połazuje, džíli druhe lēta: nje-wjedra, zemjerzenja, krupy, zliwki, wichory, ſuchota rožtěrjeja njeplodnoſez abo laža plodh na zemi. Zlo khoroſeče koučuja ludži. Ze wſchěch ſtronow čítamý taſke zrudne powjescze. Njech mudraczkojo rycza, ſtož cheedža, njech ſebi wſcho to wukladuja, kaž rozenja a kaž fo jin spodoba: kſhesčjan wě a praſi: „Bóh knjeſtiwo njevotpoloži a ſebi je wjele mjenje z rukow wutorhujez da. Wón wob-ſnej a zarjaduje cely svět, plodnoſez a njeplodnoſez wot njoho wulhadža. A ruka boža to je, kotaž je fo nětko tak čezech na kraje połožila.“

Je dha taſki prut zaſlužený? Dživne praſheno! Naſch čas, abo ludžo naſchoho časa ſu hręſchniſchi, džíli w přjedawſkich časach. Z tym njeje pra-jeue, zo ſu w přjedawſkich časach jeno ſmjeczi ludžo na zemi byli a zloſeze a njeelmanſtiwa ſo wobeskle njeiſu, zloſinitkojo a hręſchnitkojo ſu we wſchěch časach na zemi. Alle tak hróble, tak njeahniciwje, tak pscheważnje ſo přjedh hręſchilo njeje. A wosebje dwaj hręchaj njeſtaj (w kſhesčjanſkich časach a mjez kſhesčja-nami) tak rožtěrjenej bylaj, kaž nětko: bohazabyčiwoſez a hidzenjo Boha.

Wutroby wjele kſhesčjanow ſu do bohazabyčiwoſeze zapadnjene. Wſchitke myſlenjo a džekanjo je na časne, na swětne zložene. Na njebjesa, na wěčnoſez ſo mało myſli a hiſhce mjenje ſo za nje džeta. Wobohatujez, na lóhle waſchnjo i pjenzejam, i zamojenju pschinę, to je heſko naſchoho časa pola wosobníh a nizlích, starých a mlodých, hospodarjow, čeladníkow, dželac̄erjow. Tale žadnoſez za lóhlim wobohac̄enjom je plodh zemje a wudželski člowojesku rukow zdrožka, haj pschedrožka. Ludžo (a tež dobrí) cheedža tamne ſlowo knjeza

do kuta štorečic: „We pocje swojego woblicja budżesich swój chleb jescz.“ (1. Moj. 3, 19.)

W dobrzych pśednych latach je hordżenjo čłowieskich myslow pśchiberało. Zabhywši na to, zo wschitke thęço a poradženjo pśchilhadža z božego żohnowanja, zakomđuju sebi pola Boha wuproszcz a zaſkužić wschitko to shtož wschitke maſchin, wschę hnoje, wschę rataćka towarzystwa a zhromadženja a čłowieskie mudrowanja narunacj njeubudeja a njemóžeja.

Kak su lepshe lata wot najwach ludzi naložowane? Přeha a hofart staſ so pſchisporikej, czeladnik dche byc runja hospodarjej, óur runje zemjanej a kóždž by sebi najradſho „Injez“ abo „Injeni“ rěacz dał. Lohkomyslne hospodarjenjo a njetrjebawſhi pſcheczinjenjo je mnogich do khudobh a nuzh zahnało a rjane kubla i nuznomu pſchedacžu pſchinjesso. Na swētne węch a zamjelenja je pjeniez doſz. Ale kak wjese wot čjasuho žohnowanja a čjasneje zaſkužby je so Bohu wróčzako? i joho čeſčzi a i lepshomu sobucžowjetow wopruwało? A tola żadny čas wjach pſchiležnoscje, wjach winh, a wjach ſredkow i tajkim woporam měl njeje laž naſch čas. Tale njedzakna ſkuposć čini nas božego žohnowanja njehódných.

Wopht božich ſlužbow, wuživanjo swj. ſakramentow, hajenjo zhromadneje domjaceje pobožnosće, ſpečowanjo kſhesčanskoho žiwjenja a zadžerženja njeje w dobrzych čjasach pſchiberało, ale ſkerje wotebjerano. A nekotry praji: „Te węch so za naſch čas wjach prawje njehodža.“ Tak? so njehodža? Ale ſhto, hdjž by Boh praji: „Wasch čas so za minje njehodži; ja was trjebacž njemóžu, ja wo was njerodžu!“ Njeboža w naſchich dnach su pſchedposokh čeſčich domaphtanjiow a horjow na bohazabyciwoſcz čłomjetow, je-li so z Bohu njewročimy.

Pódla bohazabyciwoſče so hidženjo Boha na zatraschine waſchnju pſchisporjuje. Prédario njewérh njezadžewani po krajach čzahuja a lud na zhromadziniach napschezo Bohu a kſhesčanstwu ſchęzuwaja. W piſmach a čzasopisach so kſhesčanstwo hani a wuſměſhuje.*) Na węste ſejmiske komorę je hijom pſched wjese létami něčto Khrystusowe ſłowa naložował, kotryž praji: „Hdjž dha wam praja: Hlej, móń (Khrystus) je w komorach, — dha to njewerče.“ (Mat. 24. 26.) Kſhesčanstwu je so wójna pſchipowiedžila. Wurubjenjo ſwjatoho wótca, wumjezanjo biskopow, zahanjenjo klóſchtrow, zamjezanja chrktwiſlích pobožnosćow, dželjenje ſchulow wot chrkwe — wſhō to ſu jednotliwe wopkažy hidženja, z kotrymž ſo čłomjekoj napschezo Bohu pozběhuja. Boha chcedža z tróna storęcicž a bjez njoho swēt zarjadowacž a wobknježicž, a na joho město toho ſadžicž, kiz je praji: „Do njebeš chcu ſtupicž wſhē hweždow božich. Swój trón chcu powysći, a bydlicž na horje załonja. Wſhē wysokoſče hweždow chcu ſtupicž a Wěſchnomu budu podobny.“ (Iſai. 14, 13, 14.)

We wschęch čjasach je Boh bjezbózne poczinjenja čłomjekow ze swojimi hněwom ſchwikał a placia tež nam ſłowa, kiz je móń iſraelſtomu ludej prajicž dał: „Jeſi

*) Smy powiedacž ſkyscheli, zo tam a ſem tež katholiſkojo tajke hanjerſke čzasopisy džerja a čítaja a tak hanjenjo swojeje wěry podpieroja a ze ſwojimi pjeniezami zapłacieja. Ned.

praja: cžoho dla je nam knjez nasch Bóh wšchitko tole cžiniš? dha praj jím: „dokelž seže mje wopuščili a we swojim kraju cužomu Bohu sluzili.“ (Jerem. 5, 19.) „Ja syni k tebi vrcjal we twojej zbožownosći, a ty sy prajil: nječham slvšherž. To je twój pucž wot twojeje mlodošće, zo njeſty mój hlos slvšchal.“ (Jerem. 22, 21.) Ja syni knjez, wasch Bóh. .... Je-li zo mje nješkýchicže, a njedopjeliniecze wšchitke moje kažnje, je-li moje kažnje zazpějecze a moje sudženja woħanicže, a nječiničze to, štož je wote mnie postajene a mój zakon žnicžnječe, budu tež ja wam tole cžiničž: njenadžich was wopýtam z nuzu a súhotu, kij wasche wocži zatubi a wasche živjenjo znicži. Podarmo budžecze wužhwacž syw, kij budže wot njeſtcheczelow spózerau. Swoje woblicžo wobrocžu napſtchecžo wam a wž spadacze pſched swojimi njeſtchecželemi a podležicze tym, kij was hidža, budžecze cžekacž, byrnje was nichčo njehonil. — Je-li zo mje tež potom njebudžecze posluchacž, pschisporju wasche khostanje ſyðym króč waschich hréchow dla, a rozmjatu hordosči wascheje zatwjerđzenoscze. Ja dam wam njebož taž cželezo nad wami a zemju mijedžana. Podarmo budže wasche džeko cžinjene: zemja njeponjese pkođi a ištomu njeponſicža ſad. Je-li khodžecze wote mnie wotwobrocženi a mje nječacze ſlyšhecz, pschisporju wasche khostanja taž na ſyðym króč waschich hréchow dla, a poſčelu zwérinu pola, kij was a nasch ſlot znicža a wſho do khudobu pschisporju a wasche pucže zapustnu. A je-li zo wž tež tak nječacze cžahňytbu pſhijecž, ale khodžecze wote mnie wotwobrocženi: wuſtupiu tež ja napſtchecžo wam a schwikam was ſyðymkróč waschich hréchow dla, a pschisporju na was mječž, kij wječzi mój zakon. A hdyž cžekacze do městow, poſčelu mór ſredža mjez was a budžecze podacži do rukow njeſtcheczelow, zlamawſchi podpjeru waschoho khleba, tak zo budže džesacž žonow w jenej pjech khleb pječ a jón na wahu klaſcž; wž budžecze jěſč a njebudžecze ſo naſyčicž.“ (3. Mož. 26, 13. 14—27.)

Njeħodži ſo prut božoho hněwa wotwobrocžicž? — O haj, Bóh nječha wěčnje hněw džeržecž, ale chce pſchelutowacž, hdyž jeno budže wobročenjo, poředzenjo lindow dokonjane. Prjedy njemóže měr byč a Bóh džebi cžela schwikacž, zo dusče njebyhku zahinylko. Schto ma kóždy w tuthym naſtupanju cžinicž, nječ kóždy ſam pſchi ſebi pſchephtuje.

Wróćimſchi ſo z cyklej wutrobu k Bohu, ſměřuj tež my dopjelinjenjo starých ſlubjenjow božich wocžakowacž: „Knjez jomu prajeshe: syn twoju modlitwu ſlyšchal a syni ſebe tute měſino wuzwolił hačo dom wopora. Hdyž njebožesa zantnu a deschcik njeponiđe a hdyž ſkočkam nawdam a porucžu zo bychu zežrake zemju; hdyž mór poſčelu do swojego luda: a hdyž ſo mój lud wobroči, na ſotryž je moje mieno wuprajene, a mje proſh a pyta moje woblicžo a poſkutu cžini swojich njeſtnežomnych pucžow: cheu ja z njebožes wužlyſtchecž a pſchelutowacž jich hréchi a wuſtrowicž jich zemju. A mojej wocži budžetaj wotewrjenej a mojej wužhi pozběhnjenej k modlitwje toho, kij budže ſo na tuthym měſče modlicž.“ (2. Kront. 7, 12—15.)

Wobſtajna modlitwa ſprawnoho wjele plači. Vjez pſchestačza dha nječ ſo próſtwy ſtanu a to w tych myſlach, taž cyklej we modlitwje wo deschcž

prosh: „Božo daj nam dosahach deshéz, zo býchuy, z pschitomnimi ředkami doséz zaſtarani, za wěčnými wěcam so z cím wjetšej doréru prócivali.“

Zarjadujmy we wužiwaniu časních ſubkow ſwoje zadžerženje po napomina-
nju zyrtwiskeje modlitwy tak, „zo býchuy časne ſubke tak pscheschli, zo býchuy
wěczne njezhubili.“

Pſchirunajmo wo dobrých pſcheczelach.

Człowiek bu 10000 toleć doſha dla pſched ſudniſtwu wołaný. Wón pro-
ſcheshe wſchēch ſwojich pſcheczelow we pomoc. Prěni dari jomu plachtu, z ko-
trejz móhł ſo na puczu k schibjenych, lotrejz bu wotſudzený, wodzéz, druhí
čehysche joho tam pſchewodzéz, tseczi joho tam wjesz a powoſnyz, ſchwartýr pał,
we kotrohož bě ſo wón předy malo starak, ale hale we nuzh ſwoj wuczel k njomu
wzał, čehysche ſo za njoho podacz, a za njoho wobjeszcz dacz. — Prěni pſcheczel
je njeſwérny ſwět, wot kotrohož człowiek we hodžinje ſmjerze nicžo njedóstanje,
hac̄ bělu plachtu, druhí ſu dobrí znaczi a pſcheczelovo, kíž naſ k rowu pſchewo-
dzeja, tseczi je djaboł, kíž čłowjeka wobjesnie, kíž pola njoho ſwoj wuczel pyta,
ſchwartýr je Chrystus, kíž za čłowjeka do ſmjerze dže. —

900letny jubilej założenia Pražskoho biskopſtwa.

Każ je Poſol hízom powjedał, budźe lěta 900 lět, zo bu w Pražu biskop-
ſtwo założene, a tohodla ſwjeczi ſo tam ſwiatoczný jubilej. Wot 31. augusta
hac̄ do konca ſeptembra budźe tam kózdu njedzeli rjany ſwiedzeń, najrjeniſchi
pał tola 28. a 29. ſeptembra (na s. Wjacława a s. Michała). Prěni tejule
dnow pónidże wulfotný procession z chrkwe ſf. ſłowjanſkeju japoſchtoſow w Kar-
linje (pſchedměſto) po Pražu hac̄ do archibiskopskeje chrkwe ſf. Vite. Na proces-
ſion ſu wſchitke ſufodne diöceſn pſcheproſchene a wotpóſzczeku ſwoje deputacie. W
chrkwi budźe ſwiedzeńska Boža ſlužba a někotiſi biskopja budźa tam abo tež
zvonka chrkwe čeſch a němcsch předowacz. Popołdnjo je k wobhlađowanju chrt-
winskiſ a druhich historiſkih wopomniſtow na hrobze a w měſcze poſtajene. Na
29. je zaſh ſwiatoczná Boža ſlužba, pſchi lotrejz budžetaſ ſpěw naujedowacz
znath k. Witt z Regensburga a k. Křižkowsky z Moraw. Tež budźe potom
wulka katholicka zhromadzizna a zhromadna hoſćina w jenym wulkim falu. Za
tunje pſchebýwanjo w Pražu poſtara ſo komitet.

Każ druzy w ſuſodnih krajach Čeſkeje je tež redakcija Ř. Poſla wot ſpom-
neniho ſwiedzeňſkoho komiteta pſcheproſchenjo dōftaka, zo býchu po wozjemjenju
tohoſamoho tež katholick Serbja tehdom do Prahi pſchijeli. Pſcheproſchenjo,
z cíeſkeje do serbſkeje rycze pſchelozene rěka takle.

„Wjele cíeſczena redakcija! Kaž ſo z pſchipołoženohu programma ſpóznač
hodži, budźe ſo we Pražu na najswiatocznějſe waschnjo wopomnięſzo 900letnýho
jubileja pražskoho biskopſtwa ſwjecziez. Tež džel ſužich je něhdý do wobwoda
tohodla biskopſtwa ſluſchał. Njedyrbjeli potajſim tež ſužičenjo a Serbja k tu-

toniu swjedzenju so pschizantnicy? Sezelenyj Wam tohodla swjedzenijski program, zo by jón slawna redacija w swoim liscie wozjewic̄ chyka, kaž tež pscheprostenje i dželbracju pschi tuthm wot czeſtich katholikow swjeczenej swiatocznosci. W tajej nadziji podpisa so z najhlubšim poczescowanjom za komitet: Miklawſch Karach, sydkowny kanonik na Wyjehradze. W Prahy 28. julijsa 1873.

Nelotsi Serbja su so hijo za to wuprajili, zo chiedza na tak rjany swjedzeni hic̄. Schtož chce so sobu wobdzelic̄, njech to redakcji Posoka wozjewi. Z Budyschima wotjedze so sobotu 27. septembra. Tež pschisponinam, zo jedyn serbski duchowny sobu pojedze.

M. H.

Rowa serbska knižla.

Zaſy je I. kaplan Duežman wužitnu nowu knižku wudał pod mjerom: „Smjertnicžla. Z běrka modlitwów sa motemrjethych kſchesčanow. Z do-wołnoſcę duchowneje wychinoſcę.“ Czisty wunoſek z pschedawania tuteje knižki je za cyrk w Čornečach abo Baczonju, to je tež wulkoho džaka hōdne.

Knižka wopschija najpriyedž „džesacjore modlitw za motemrjethych.“ Tute hodža so jara derje pschi pohrebach, za pobožnoſcę w cyrkwi, pschi wopytanju rowow a tež woſebje za puste wjeczory, kaž su na wsach waſchnjo. Mi býchu so tajke cyrkwiniske modlitwów mot jenoho prēdkežitane, pschiskuschnische zdake, džzli někotryžkuli kherlusch, kothrž so tam spěva. Na pschikkad su wschelake schtucžki znatoho kherluschha „O czeſki Boži ſud!“ tak ujerjenje pscheložene, zo je pobožnoſcę pódla ſkoro njemóžna!

Potom ſežehuje „Boža mšcha za motemrjethych, kaž ju mějchňik džerži, a ſlonečnje pacjerje pschi pohrebje malých džecži.“ Schtož so pschi pohrebje wot-roſczenych spěva, namaka so sobu w džesacjorych modlitwach.

Wschilte tute rjane modlitwy su cyrkwiniske t. r. z kacjaniskich, wot cyrkwe pschipožnathych knihow z nowa derja pscheložene, nic po nemškim spraſlane, kaž w někotrych serbskich knihach namakaný. Tajke žórka su romski a mischnjanski brevir a missale, kaž tež agenda mischnjansko-romska.

Po swěrnym pschečitanju směny tule knižku katholikim Serbam poruczeč a žadam naļežne, zo by so wona prawje w nasich wosadach rozſchěrila, tak zo by pschi duchownym wužitku tež pjenježny wunoſek za cyrk w Baczonju abo Čornečach tež prawje wulli být.

M. H.

Nowinski a powjescze.

Z nasheje diöcesy.

Z Budyschina. Wjedžiceř processiona do Krupti je nam wozjewi, zo letuſchi nazymski processiona do Krupti wo jedyn džui pozdiſiho pónidže, tak so tam na swjedzeni s. Marije naroda hischeže wostanje. Tak je prawje; pschitož to ve cykle njepſchihodne stare waſchnjo, zo Serbja na swjedzenju samym hijo domoj pučzowatku!

3 Budžina. Zańdżenu sobotu měsęcze nasze towarzstwo s. Chrissa a Methoda swoju hłownu zhromadziznu, na ktoruž běchu tež někotsi pschecezojo serbskoho pismowistwa ze wšow sem pschischli. Zhromadzizna bu wot psched- shdy k. kanonikusa kantora Kuczanka wotewrjena a wjedżena. Najpriehy psched- položi k. kaplan Lusczanski halo polkładnik zliczbowanjo. Po tymsamym wu- cijnjachu dokhodh ze zańdżenym zamóżenjom 508 tol. 25 nsl. 7 np., wu- dawki zańdżenoho lěta pak 357 tol. 11 nsl. 8 np. To so wę, zo mamy wýsche toho hiszce zamóżenjo w knihach, kotrež pak so cęzko wobliczują. Potom běchu namijeth stajane. Wobzankny so, zo by so na skladze leżaca knižka „Nowa waha a mera“ někto kózdomu sobustawej darila. K. Duzmann bu proszheny, zo chceł zań nowu protylu pschihotowac̄. Nowy zechiwk joho „Ziwienna Swjathch“ so hízo cíjschci. Schtož Posoł nastupa, bu stara prósiwa wobnowjana, zo by so tam powěstnič ze wschéch serbskich woſadow podawał. Dopyelnjenjo žadanja nje- leži wězo jenož w moch redaktora, ale wotwisiuje wot tych kniezow, kij móža jón podawac̄. Skonečnje bu k. Duzmianej za spisowano a k. Lusczanskemu za dwoje zańdżenystwo w towarzstwie, za redaktorstwo a polkładnistwo wulki džak prajent. Dokelž je cíjschci knihow někto dróžschi, ujeh pszech wjac̄ sobustawow k nam pschistupuju, zo by towarzstwo z cęsciu wobstało.

Sekretar.

Z w u l r a j a.

Pruska. Pschekora mjez biskopami a swětnej wýshnosći dla wuwiedżenja nowych chrzcienskich zakonjow je po cley Pruskej wudhyrla; biskopja njemoža chre- kej tamnym zakonjam halo služomu džomku poczisnyc̄, dokelž bychu pschez to swoju pschisahu zkamali, prawa chrzcie zakitac̄ a wobkhowac̄, a kniejerstwo, kij ma móć we rukomaj, wobsteji na najfruczjishim wuwiedżenju zakonjow. Arc- biskop we Posenje, hrabja Ledochowksi bě duchownoho Arndta k probstej we Filehne pomjenował, njebež pak to, kaž sebi nowy zakon žada, wýshschomu präsidentej woz- jewil a we joho dowolności proshył. Tohodla bu arcibiskop wobztorjenn a psched ſudniſtvo žadanym. Tola wón tam njejo schoł, wjace wjac ſudniſtwej wozjewił, zo wón, dokelž je pscheczimo tamnym zakonjam protestirował, dla postajenia du- chownoho Arndta k probstej w Filehne ženi so zamłowjec̄ njebudže; ſudniſtvo je někto wobzanklo, joho bjez zamłowjenja po zakonjach wotſudzic̄.

Tej we drugich biskopjskich diöccesach Pruskeje stanu so podobna węch, du- chownym, kij su wot 11. meje jow na prawe waschnjo na wuprónjene duchowne města powołani, mjez toho zo by so to wýshschomu präsidentej wozjewiło, je zafazane, měščniſke zańdżenystwo zańtac̄, a hdyž sebi to dowola, su jich skutki nje- płačzomne. Swět dotal skyschał njeje, zo duchowny, kij wot wýshschohoho präsidenta njejo wobkrużenj, wjac płačzomne kschecjic̄, wopor Bożeje mſchě swjecjic̄, spówjedz skyschec̄ abo zwiazk mandželskwa požohiuowac̄ njemóže. K cęomu to powiedźe, jelizo kniejerstwo na tutym pučzu hiszce někotre lěta dohko dale pónidže? Kschiwda, kij su swěrňm katholikam pschez do stanje, zo so jim wuziwanjo najswjecj- schich kublow tak zadžela, njehodži so ženi zarunac̄.

Němska. K „biskopej“ protestkatholikow wuzwoleny professor Dr. Rein-

kens je 11. augusta we Rotterdamie swieczeni. Bislop z Deventer-a je jomu po dolhim proschenju biskopsku swieczenia wudzeli. We wschelskich nowinach wupraji so na tym wulka wjefoloscz. Tola moge sebi pschi tutej pschilejnosci nowej „bislop” janzenistku chrej wobhladacz. Diöcesa Deventer, kotrejz bislop joho swieczi, nima janu chrej, a janego duchownego, janego weriweho, diöcesa Haarlem ma 8 chirkwjom a 8 duchownych, runje wuprzejmene archibiskopstwo Utrecht 18 mëschnikow. Wschitke tsi diöcesy maja jeno 6000 duszow. Tez znutkome wobstejnoscze janzenistiskeje chirkwe su praje zrudne. Schtoz so wot ziwoho schtoma Khristusowej chirkwe dzeli, zwjadnje a wusknje po nećzim wesczi.

Nembla. Wojach nemsko-hézorsztwa, kiz bëchu tak dołho někotre francoske krajinu wobsadzene dżerzeli, doniz Francoska napoloženy polutu njezaplaczi, wročzaja so nětko domoj, dokež so dołh we tutych thđženjach dopłaczi.

Nembla. 1. augusta bu njedaloko mësta Saint-Privat-la-Montagne woppomik wotkrity, kiz je tam k czesci sałskich wojskow, kiz su we poślencj wójnje panhli, stajen. Won je ze żornowca a czornoho marmora a pieczę metrow wysoki. Na zeleznej tafili na przedku napismo: „Kralowissi sałki 12. armee-corps swoim 1870—71 na polu czescze panjenym towarzham.” Na zadnej stronje stoji: Pótnie zjewjenjo swj. Jana: 2, 10. „Bódz swérny hacj do smiercze, a ja tebi dam króni žiwenjenja.” K swieczeniej bë hido krónprynce Albert hacj do Melza pschijel a pryne Jurij bë tez na puczu; wobej pak dhvbjeschtnej so wróczic, dokež bë runje joho majestoscz kral Jan straschnje zhorjet. Mësto krónprynca zaſtupi general Senfft-Pilsach. Wot wschitkich sałskich regimentow bëchu depuataje pschitomne, wsczo do hromady 70 sałskich wjysklow a 170 podwysklow a wojskow.

Italska. Kaž so zda, budža so tez we Italiskej we krótkim podobne zakonje wudawacj, kaž we Pruskej. Proceszony su krucze zakazane. 50 burów z wokolnosci mësta Frosinone bëchu so hromadze do Loreto podali a chichu tam swoju pobožnosć dokonjecz. Na dompučzu chichu tez Assisi a Rom wophysacj. Tola do Assisi so njepuschczidu a podachu so tohodla dale do Roma. Tu chichu wosobniye basilitu swj. Pëtra wophysacj, a zo njebjchu wulku ledźbnośc zdubdzili, dżechu wokoło mësta pschez wrota, kiz „Porta angelica” relaju na najbliższym puczu k vaticanę. Tola tu buchu nhdom wot gendarmow napanjeni, pschephtani, hacj bronię pschi sebi nimaju, a hdyz so tajke ujenamakaču, buchu jim kije wzate a potom wupokazachu so z mësta.

Z Roma. We noch 3. augusta wumrje kardinal Josef Milesi-Pironi-Ferretti, bratrowc swjatoho wóteca. Z nim je runje 100 kardinalow we czasu inieżenja Piussa IX. wumrjeko. — Redakcia Turinskiej nowiny „Unita Cattolica” je 1. augusta swj. wótecy 15,270 lirow pschepodała, z tym je wona we tutym lécze 260,000 lirow nahromadzila.

Francoska. Stara kralowska swójba Bourbonow, kiz ma tez we Francoskej pschiwëjck a wëste prawo na francoski thron, chce kaž so zda, tute swoje prawa tez zas k placziności pschinjescz. Wona je dżelenia do dwej hakow, kotrejz bëschtej hacj dotal znjepischczelenej, dokež wobaj žadaschtej za iniejsztwom. Szcztacha hakza bourboniskej swójby, kiz ma po zakonju wjac prawa je nětko zaſtu-

pjena pſchez hrabju Chambord, kij je jeje najstarschi stav; młodſa haſza, kij ſo Orleans mjenuje, twari ſwoje prawa na wuzwolenjo francozſkoho ludu, pſchez fotrež bu Louis Filipp Orleans na francozſki thron pozběhnjeny; ju zaſtupi nětko hrabja z Pariza. Wjac króčž bu na wujednanju tutej dweju ſwojbow dželane, fotrež mějſeſhe ſo pſchez to ſtačž, zo młodſa ſwojba prawa starscheje ſwojby na francozſki thron pſchipóznaje, zo pak hrabja Chambord, kij žanhk potomníkow nima, hrabju z Pariza adoptiruje, t. r. na město dželca pſchiwozniſe a na njoho ſwoje a ſwoje ſwojby prawa na francozſki thron pſchenjeneſe. Hacž dotal bě proćowanjo za wujednanjom podarmo. Tola we najnowiſhim čiaſu zda ſo, zo ſo teſame na někajke waſchnje k najmjenſhom radži. Tak wujednannej buſchtej potom ſnadž zbožomniſho na ſwojim wróčenju k francozſkomu knježerſtwu dželaloj.

Amerika. We Baltimore je młodý duchowny biskopſteje cyrkwe z mje- nom E. Southgate, ujenadžich ſwoje město wopuſtejil a do katholſkoho měſch- niſkoho ſeminara zaſtupil, zo by ſo tu za katholſke měſchniſto pſchihotowal. Won je rođený z New-Yorka a syn jenoho biskopa tamneje ſekty.

Naležnoſcze towarſtwa.

Sobuſtaſh na leto 1873: 323. Jurij Kózlej z Nowofſic; 324. Michał Wenka z Baſlic; 325. Michał Nobel z Baſlic; 326. Jurij Warwik z Baſlic; 327. Marija Schützow z Riezy; 328. P. Ludwik Angermann, administrator we Róžencze; 329. P. Detenka z Witolecic; 330. M. Schotta z Hórkow; 331. J. Scherc z Hórkow; 332. J. Schóća z Hórkow; 333 M. Schwejda z Chróſczie; 334. M. Ławlus z Jaſenych; 335. M. Schotta z Jaſenych.

Na leto 1872 doptacjihu: 500. J. S. z H. 501. M. L. z J.

Dobrowolny dary za towarſtvo: M. Sch. 7 nſl.; za Bonifaciowe towarſtvo M. Sch. 5 nſl.

Zemrjetiſ ſobuſtaſh: Hana Pjekarjee ze Šidowa.

Dary za cyrkę w Czorneſach abo Baczonju.

Na czeſcji Bożej a ſpomoženju duſchow ſu dale woprowali: M. Schützow 10 nſl.; Michał Wjeſela z Kulowca 1 toleć.

Hromadže: 6567 tol. 6 np.

PSALMY.

Přeložil Jan Laras. Z přidačom laćanskich nyčpornych psalmow wudał Michał Hórnik. 1872. — 176 stronow. — Płaćizna: 15 nſl.

Krótkie rozwučeſzenjo

we někotrych bratſtwach ſwjatoho ſkapulira. Žeſtojał P. Arnold Werner; płaćizna: 15 np.

Proceſſion do Krupli wotenbže lětſa džen pozdjiſho, mjenujec p'jat' 5. septembra a wróči ſo tež džen pozdjiſho.

Církevský L. A. Dommerhal w Budyschinje.

Katholicki Posłot

Wukhadźa prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyłolétna płacična na pósće
a w knihařni 17 usl.

Ludowy ežafopis,

wudawany wot towarzstwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor : Jurij Łusćanski.

Číslo 17.

6. septembra 1873.

Lětnik 11.

Swjedžen' naroda najzbóžnišcheje knježny Marije.

8. septembra.

„Chcem' džens narod Marije swjedžic, kiz chlomu swětej wjeskoſc' wožewja“ tak psicheproſhuje swj. cirkel swoje džeczi i woborňenju narodnoho dnja swjateje knježny Marije. Schytri týsac lét dołho bě swět žadocjik za zbožníkom čłowieſkoho ſplaha, kiz je so toho dla ze wschém prawom wocžakowanjo, žadocjik Ludow mjenowak. Profetojo běch u weschězili, zo jena knježna pschez njeſtýchany džin Bóhečlowjela, kiz dyrbjeſche i wumozjenju swěta pschińc, porodži. Tuta spodžiwna knježna bě wot spocžatka swěta jow ze swojim bójskim synom we ſlubjenjach, kiz so patriarcham darachu, we weschězenjach profetow, we wobrazach ſtoroho zakonja, zjednocžena. Hdyž swět za pschilhadom messiasa žadocjesc, zdychwaſche wón tež za narodom tamneje spodžiweje knježny, kiz dyrbjeſche joho swětej daricž.

Narod najzbóžniſcheje knježny je spodžiwny, dokež bě wona wot wysokoſc' jompschindženia a na spodžiwnie waschnjo starschim, kiz běſchtej dołho bjez džeczi, darjena. Jeje nan, swj. Joachim bě z kralowſkoho ſplaha, ze swójby Davidoweje. Wón bě we Židowskej (Iudejskej), ale pschez wosebite wjedženjo Bože pschindže wón do Nazaretha. Swjata Hana, jeje macz bě džomka Mathana, jenož měſchnika we Bethlehemje, ze ſplaha Levi, ze swójby Aaron. Maria zjednocži tak we ſebi kralowſku krej a měſchniſki ſplah. Tohodla praji swj. Jan Damaſčenski: „Ženi njeſta ſo lepsche zjednocženjo dweju mandželskej, wſcho dopokaza, zo je Boh tute mandželskmo tak zradowak.“

Wjac lét věſtcej swj. Joachim a swj. Hana we měrje a poloju žilej, hač runje jimaž najwjetſche wjeselo, džeczi, pabrachowaſche. Njeplónoſc' bě pola židow najwjetſha hańba, kiz móžesche swójbu potrjechicž, dokež wona pschez to

nadžiju zhubi, z slubjenym messiašom ps̄hez zwijazki krewje a ps̄checzelstwa zjednoczena b̄ež. Tuta njeplodnosć b̄e hižo ps̄hez dolhi čas h̄kubołe ponízenjo za Joachima a Hanu; a dokelž b̄eshtaj ps̄chi wysołej starobie wſchu nadžiju zhubilej, podashtej so sczerpnje do Božeje wole. Tola jeje zrudoba d̄yrbjesche so ps̄chi wysołich lětach do wjesela ps̄chewobrocic̄. Bóh dari jimaž džowęcic̄ku, a snadž stej wonej tež ps̄hez wosebite rozswięlenjo Bože spóznakoj, zo je jej u džeczo i wulkim, spodžiwnym wěcam postajene, zo wone Bohu skuscha, a zo je jeno jimaž i woczechnjenju ps̄chepodate.

Někotry čas po narodze bu džeczo do templa njesene, hdžez mjeno Marija dôsta, tute mjenno znamjenja knjeni, hwězda. Swj. Umbrosius, Bernard a drugi wobkručeja, zo je ji tute mjenno wot Boha samoho date a swj. Joachimej a swj. Hanej halo najpschihodniſche wulkoſci, hōdnoſci a wyſoloſci ps̄chichodneje boharodziecerki, wozjewjene.

Cžeczomne je za Mariju, zo je stav tak wosobnieje swójby, kž ma we swojich předownikach kralow, kž běchu so ps̄hez pobožnoſć a wutrobitoſć wuzuamjenjeli, tak wjèle profetow a patriarchow, kž běchu tak pilni a zahorjeni za Božu cžesc̄. Tola ps̄ched Bohom njeuzběhowaſche ju ani swētna hōdnoſć, wulkoſć a móć jeje předownikow, ale swjatoſć, kž zbožo jeje podjecza wuczini, wuczini tež zbožo a cžesc̄ jeje naroda. Haj Boža hnada a spodobanjo, we kotrejž bu Maria podjata, rozschrera tež najrjeſiſche pruhi na jeje narod. Hac̄ runje wona z kralowskeje swójby so splahowaſche, njenarodži so tola, runje wulkim tutoho swěta we zwonkownej ps̄she, ale we zakhowanej cžichocze a tola je jeje narod wjèle krasnisski halo tón najmōčiſtich kralow zemje, dokelž kóždy z tuthych b̄e ps̄chi swojim narodze džeczo Božoho hněwa, Maria pak bjez herbſloho hrécha podjata, b̄e džeczo Božoho spodobanja, lubowana džowka najwyšchchoho, kotrejž b̄e wón ze swojim njebjesc̄im žohnowanjom a z najrjeſiſtimi hnadami wobohacžil. Kajla cžesc̄ za Mariju, zo wona do swěta njeplodniſe runja druhim potomnikam Adama wnym, ps̄hez hréch wohidžena, ale we ps̄checzelstwie a hnade Bożej. Ps̄hez swjate žinjenjo, ps̄hez stajne prćowawianjo we dobywanju nowych poczinkow, we ps̄chibjeranju wérneje dospołnoſće, je Marija tež stajne ps̄chibierała na Bożej hnade, we Božim ps̄checzelstwie. Jeje narod je tak za wſchitkach jeje cžeczjerjom wjesołych swjeczeń, a swjata cyrkje je tohodla tež hižo zahe, hac̄ runje so cžas z wěstoſcu postajic̄ njejhodži, wopomnječo na wjesołych podawk swjatočnje wobonč postajika.

Džeczomni kralow a wjerchow wopofazuje so myhdom po jich narodze jich hōdnoſci ps̄chisluſhna cžesc̄. Marija je so narodžita a wuzwolena i maczera Bożej a tohodla tež pozdebnijena i kralownje njebjes a zemje, tak manuji mi tež tamnu cžesc̄ wopoluzac̄, kž jeje wysołej hōdnoſci ps̄chisluſha. Cžemt ju tak postrowjec̄ halo naschu kralownu a tróſchtarku a po Žežusu naschu jenicžku nadžiju; džakujm̄ so Bohu za hnady, z kotrejmiž je ju wón hižo wobohacžil ps̄chi jeje zaſtupienju do swěta. Wjeselmyh so tak na jeje narodze. Najwjeselski a najtróſchtinski narod je tón naschoho knjeza Žežusa Chrystusa, po nim pak njejo wjeselski a tróſchtinski narod halo tón Marije, kž b̄e wot wěcznoſće jow wuzwolena i maczera syna Božoho. Berja ps̄chichodnoho wumozjenja so tak poſaz-

wachu, słonco krajobrazie, Jezus Chrystus, syn Boži a syn Marije, kij bu dicensa narodzena, tež we krótkim czasu zeszadza a pschinjese hréchnomu swetej tróscie, a wjescie, żohnowanie a wieczne žiwienjo. Wrota njebieske běchu dotal zantkijene, a žana dusza njebe hódna, tam zastupic, netko pak je Maria narodzena a skoro wotewrja so tež njebieške wrota a wuzwoleni Boži zaczahnu tak do jím pschihotowanej hordoszce. Tak je narod najzbójniſcieje knježenj wjeskich podawki a wopomnječio na njón wjeskich swjedzeń.

„*Skuscha so, Boha bóle posłuchacż, hacż cżłowieków.*“

Bruske knježerstwo naložuje z njevočakowanej njeśmelnoscju nowe chrkwińskie zakonje a trjechi tu na „nje posłuschnoscż“ pola biskopow a měščnikow, taž to hinač woznakowacž nje možeshe, jeližo zabyklo njejo na słowa swj. Japoščtola Pětra: „*Skuscha so, Boha bóle posłuchacż, hacż cżłowieków.*“ Biskopja a měščnickich Brusleje znaja tute słowa a wopakazują tež doscž wutrobitoscze, zo radscho hněw swětnoho knježerstwa, czasnu schłodu a pscheczehanjo zneſu, halo zo býchu chřeje pscheradzili. Tola taž mamh myh tute słowa jwiatoho Pětra zrozumieč a taž je naložecž?

Swj. Japoščtol proji: *skuscha so, Boha bóle posłuchacż, hacż cżłowiekow* a won to praji, hdž won ze swj. Japoščtolem Janem psched židowskej wysokiej radu stoji, zo by so tu zamłowiał, wuczby dla, kij je předowal, a hdž wysoka rada jimaj załaza, we Jezujsowym mjenje wuczic. Ale Jezus, syn Boži bě jimaj hízo předy, pschi swojim do njebiešpečju, poruczil, hicž do chłoko swěta a wschitke ludy wuczic. Porucznoſcž wysokeje radę bě napšteče porucznoſczi Chrystusowej a tohodla njechacħtaj wonej we tutej węch posłuchacż na wysoku radu, so na to powołajo, zo ma jedyn Boha bóle posłuchacż, hacż cżłowiekow.

Tute słowo je tež za nastupnikow swjathych Japoščtow, za biskopow swjateje chrkwi, haj tež za wschitkikh wérivich prawidło, to je wěste, tola taž so wone zrozumi? Prajimy snadž my, zo posłuschnoscž pscheczivo wobstejachm wyschnosciam winowatoſcž njejo? abo, wuciž snadž so, zo mamh jeno wyschnoscži posłuchacż, kij je z nami tohosamoho wérhwuznacža? abo jeno taž dołho, dołż je wona derje zmýslę, nic pak hdž je nje pscheczelsch zmýslenia? Ně, ně taž minamh my tamne słowa swj. Japoščtola zrozumić. Wina, kij nas posłuschnoscži pscheczivo swětej wyschnoscži pochnuije, njeſsu takie zwonkowne wobstejnoscze, kij so husto pschemenjeja, ale naſte ſwědomijo. My posłuchamh Boha dla, dokež je Boh taž postajil. Wjerchojo a wyschnoscze njeſsu, taž je to liberalni wucza, pschez hnadu luda, ale z hnadi Božej. Žana móć njejo, wuciž Japoščtol Pawoł, halo wot Boha, a kij wobsteji, je wot Boha; schtož so tohodla wyschnoscži pscheczivo, pschecziva so Bohu. Pschi tym njehlada kscheszjan, hacż je wyschnoscž z nim teſfameje wěry, won poczisnje so tež poħanskiej wyschnoscži, hdž wona wobsteji, we wschitkikh dowolentich węcach. Winowatoſcž posłuschnoscze pscheczivo wyschnoscži jeno potom pscheinanie, hdž so něchtio žada, schtož je pscheczivo kazu Božej.

We kscheszauſlich cžasach dotal bě porędko a jeno we mało mestach, zo

dýrkjaču so słowa swj. Pětra nałożecz. Tola nowe chrkwińskie założenie budża pschi swoim wuwiedzenju jara husto tute japoschtofske prawidło i placzliwości wychiniecz. Hdyż so wot wychiniecz staršci nuzuja, swoje dżęczi do wuczeńjom stac, kotrež su za jich wěru schłodne; abo hdyż by so to, schto ma so predwacze a schto nic, napscheczę wuczeńje chrkwię, wot swětneje wychiniecz postajalo, abo hdyż by wudżelenjo a placzliwość swj. sakramentow wot wychiniecz so wotwissne schęzinito, tehdom maja so słowa nałożecz: słuscha so Boha bôle posłuchacz, hacż čłoniekow. Hdyż je tohodla pruske knieżeństwo postajilo, zo biskop bjez jeje dowolnoścje żane wuprözjnene duchowne město wobsadzicj njesmje, a dale postajilo, zo su wschë zastojnike dżela duchownoho, kij je wot biskopa na wuprözjnene město bjez dalschego wobkruczenja swětneje wychiniecz postajent, njeplachomne, zo po tajkim tež swj. sakramentu, wopor Bożeje mschë a. t. d. nicžo njeplaci, nuzuje so biskop a duchowny, kij njecha za zacpęczę hódnego naienka placzicz, słowa nałożecz: słuscha so Boha bôle posłuchacz hacż čłoniekow. Dokelž Chrystus, Bóhečlowiel sam, je swoju cyrkę tak zarjadował, japoschtołów a biskopów ji wjedziczerjam dał a jim moc zawostajit: „Schtózkuły wj zwiazacze na zemi, budże zwiazane tež we niebiesach; a schtózkuły wotwiazače na zemi, budże wotwiazače tež we niebiesach.“ K nim je wón prajik: „Schtóz was posłucha, posłucha mje, a schtóz was zacpęje, zacpęje mje, a schtóz mje zacpęje, zacpęje toho, kij je mje pôsslak.“

Hdyż so praji, a to je so husto zjawnje prajilo, zo pschi tutym zrozjemienju japoschtofskich słowów żadny kraj, żadny schtat wobstacj njemóže, je to runje tak mudrje ryciane, taž, hdyż so praji, zo pódla Boha, njestóncznoho, skónczny swét wobstacj njemóże, a tola je wón wot njoho, a wobstaji jeno pschez njoho. So rozemi, kraju abo schtat, taž chcejda jón liberalni założicj, schtat we lotnym žadny schtat, schtat z Bohom, křesćjanſki schtat lepie a zbożomniſcho wobstacj njemóże, hdyż zaposchtofskie słowa tak zrozjemiene, swoju placzliwość wobkhowej?

Zo ma jedyn Boha bôle posłuchacz hacż čłoniekow, to je załoń, kij je hýzo nam do wutroby zapisany a bu hafo tajki tež psched Chrystusom, wot samych pohanow, kij wérnoho Boha ani njeznajachu, wobkedibowaný.

Skujownich kraja Saula dóstachu wot níoho junu porucznośc, měščnikow we Nobe moricj, dokelž běchu Davida, kij psched Saulom čěkajše, hozpodowali, tola woni je njezijnjachu, dokelž so Boha bôle bojachu hafo kraja Saula.

Hdyż chýsche hrozna Sezabel profetow Bojich moricj, zkhowa jich Abdias, dokelž jo wón, taž swj. pimo praji, Boha bojesche. — Viardochäus zhibowasche swoje kolena psched Bohom tym Knijezom, ale nic psched hordym wjstomýstným minijsrom Amanom.

Tobias tróštowasche a wobłekasche we Ustriskej swoich jatých krajanow, a pohrjebasche morjených, hacż runje bě to kral Sennacherib zakazák.

Hdyż Appius Claudius, pohan, wot Achäiflisch, kij běchu tež pohanjo, sebi něščto žabasche, schtož bě pschedzi wo jich swědomju, womkowicju jomu woni:

„My czechimy Romskich, a jeliżo chcejcie, my so jich też bojimy, ale my czechimy a bojimy hiszczę so bōle niesmiertnych bohow.“

Papian, też pohan, we swoim czasu sławnym wuczterz prawa, a wuczterz kieżora Caracalla a jeho bratra Geta, dyrbilecze, hdźż bē posłenishi swojego bratra morił, niesprawny skutk psched swętom zowodziewacż a zamkowjecż, ale won chętne radzio wumriecż, hacż to czinicż. — Tak bē jedyni smysleni psched Chrystusom higo; a potom Chrystus sam, a jeho japoštołowie a kscheszenjo prenič lęstotetkow a kscheszenjo wschitkich czasow!

Je znate, kaf wulke zadżewki Chrystus a jeho wuczba a jeho chrkej we prenič czechach pola židow a pohanow namaka. Swętna wychiność załaza, kscheszenstwo rojszherjecż, a wuda naissurowisze zakonje pschedzivo kscheszenam. Njebyħu pod tutymi wobstejnoscżemi japoštołowie a jich nastupnich prawidlo wobledżbowali, zo dyrbi jedyni Boha bōle posłuchacż, hacż cžlowiekow; njebyħu-li woni Chrystusowu porucznoscż, wschitke ludy wuczicż ale tu porucznoscż swętnieje wychinośće, ludy nic wuczicż, wobledżbowali, njebyħu-li so woni, a z nimi tħsach a tħsach, cħla cżroda marträjow niesprawnej namochi swojich njeħsħeczelow na-pschedziweli a radzio smjercz czerpjeli, hafo tamnym niesprawnym, boħażab kudżi-wħm zakonjam posłuchali, njebyħm też my kscheszenjo byli, ale kscheszenstwo by so po porucznoscżi swętnieje wychinośće tehdhom higo wukorjeniło. — Romski kieżor Nero, kiz kscheszenow naissurowischo pschedzehowaśche, njeħsħiporużi jeno, sebi samomu ale też swojemu koniż bojsku czechż wopokazacż; drugi kieżorojo dawachu jeliżo nic tesame, tosa podobne zakonje; hdż byħu kscheszenjo na zakonje swętnieje wychinośće posłuchali bjeż prawidla: skusħa so Boha bōle posłuchacż hacż cžlowiekow, hdże by nětko katholska chrkej byta?

Każ kscheszenjo prenič lęstotetkow, tak su woni pod pschemenjenymi wobstejnoscżemi we wschitkich czasach lażnju wobledżbowali, skusħa so, Boha bōle posłuchacż hacż cžlowieków. Tak i pschikkadej, zo byħiż z tħsacow jeno ho mjenował, sławnąbamż Pius VII. napřechimi so żadanjam mocnoho kieżora Napoleona, kiz bieħu pschedzivo załonjam Bożim, a wutra radzio njeħubozne jaſtwo, haj cželne matru, hafo zo by zakonje chrkwie pscheradżi.

A naši swajih wótc, Pius IX. njejo też won we swoim żivjenju, wosobnie we poslenich 15 lętach najrijeñszo dopokazał, tak ma jedyni słowa zrozemicż, skusħa so, Boha tōle posłuchacż hacż cžlowiekow.

Chrystus nasz kniez je projekt: Dajcie kieżorej, schtoż je kieżorowe a Bohu schtoż je Boże. A to dyrbimy, to chcemy my hafo jeho wuczownich też czinicż. My chcemy swętniej wychinośći we wschitkich dowolennych węcach posłuchacż. Nicħo njeħdixbi nas tu na posłuschnoscżi a swerje pschetrjeħieċż. Ale my chcemy też, hdżż so neschto żada, schtoż je pschedzivo załonjam Bożim, Boha bōle posluħacż hacż cžlowiekow, njeħi psħiħidże, schtoż chce.

Nowinski a powięscie.

Z naszej diöcesi.

Z Budyschyna. Niedżelu a pońdżelu bě tu zhromadziona woheňhaſchachyč towarzystwów Sakskeje. Wokoło 1800 sobustawow bě so tu ze wszych dželów kraja zefklo, mjez druhimi bě tež Klójchr, Marijna hwězda kħwalomije zaſtupieny. Město bě z Thorhojemi swieczenych wuphjsene, a pschi nahladnym czahe pschez město niedżelu popołdnju buchu towarzystwa ze wszych stronow pschezelnje powitanı. Budyschinſke woheňhaſchace towarzystwo połazowaſche tež psched swojimi pscheprobšenymi towarzchemi a wulcej muohoscu zhromadzenoho ludu na žitnych wlkach a pozdžischo pschi měschčanskej piwarni na społojace waschnjo swoju wusčiknoſc. Taſte towarzystwa maja, derje zarjadowane a wjedzene, wulku wažnosć za město a kraj, a wotwobroczęja husto ze strachom za swoje živjenjo njezbožo a ſkodou.

Z Budyschyna. Raz sħieħim wotebjera kħolera we Draždjanach Bohu džak praje spēſchnje. We druhich městach naschoho kraja pak njejo wudyrila. We wschelakich druhich městach pak je praje złe, najhōrje we Magdeburku, hdiżż t pšiikkadej 24. a 25. augusta 197 woſobow zħorje a 117 wumrje.

Z wukraja.

Pruska. We Barlinje bu 2. septembra, na dniu na kotrejž so we lěcze 1870 Napoleon pruskemu kraju pola Sedana pschepoda, pod wulcimi swatočnoſcemi wopomnik dobyczow wotkryth. Wopomnik je stajený t wopomnijeczu wulcich dobyczow pruskoho wójſta we Schleswig-Holsteinskej, rafuskej a francoſkej wójnje. Čhyt swjedzein bě jeno za wojakow; lud móžesche jeno z daloko pschihiładowacż. Tež reichskancleř Bismarck bě t swjedzenju do Barlina pschiijel.

Pruska. Zakon, kiž postaji, zo ma biskop duchownoho, kotorhož na wuprōznejne město powołe, najprjedy wħysħhomu präſidentej provinçy mjenowacż, a potom hdyż tutón pscheziwo njomu ničjo nimia, može halle duchowny swoje zaſtojnſtwo placzivje nastupicż, je hiżo dweju biskopow do zwady z knieżeſtвom pschinjek, mjenujich arcibiskopa hrabju Ledochowſkого we Poſenije a biskopa Kötta we Fulđze. Prěni ma, dokelž je jene město sam woſadžik, a tak zakon pschestupiš, 200 tolej schtrasy a posleinski 400 tolej placzicż, dokelž je 2 duchownej měscje tak woſadžik. Tež duchowni, kiž su tak na nowe města pôslani, a kotrejž je knieżeſtво wszech zaſtojnſke skutkowanjo tak dolho załazało, donž wot präſidentej woſkručeni njeſſu, su hiżo woſkručeni a budža tež wěſeje woſudženi. K čomu to powiedzie, njeſta so derje zwudacż. Bislopia njemôža tak wažne prawo chrlwje, sebi swojich zaſtojniskow wuzwolecż, pscheradžicż, dokelž by za nju z toho najwjetſha ſkoda pſchijska. Za dležjsi čas pak wuprōzni so we wjetſkich diöceſach wulki džel duchownych městow, bislopia njemôža tak woſhroczne woſady bjez duchownych woſtajicż, njeſtóża pak tež woſadženjo wot dowolnoſcie swětneje wħysħnoſcę wotwiſue ſchęzinicż, a swětna wħysħnoſcę tež njeſha nastupjeny pucz wopuſchič. We Pruskej a z džela tež we Němſkej su za katholiku cyrkj jara zrudne czaſy pſchijski; jeſe prawa so z nohomaj teptaju, wszech znamjenja

cyrkwienskoho žiwjenja so zadžewajú a začazuja, jeje najprěnšchi služownich, biskopja smědža so wot židowskich a pořanskich nowinow zjawnje hanicž, a hdži woni z wutrobitoſcju a woporniwoſcju prawa swojeho zaſtojnſtwa zamłowieja, wudawaju so halo najhórschi njeſtceſzelo ſchata. Braji so tola hžo, zo chce knježerſtvo hrabju Ledochowſkoho, jeližo so njeſocžiſuje, wotsadžicž. Knježerſtvo njeſe, zo zwiažl biskopa z jeho diöceſu roztóhruč njeſože, z čela pſcheradži knježerſtwo pſchi swojich najnowiſtich krocželach pſcheraziwo chrkwi wulku njeſedomoſcz we katolickich naležnoſczech, hewač njeſh tajte puče nastupiſe.

Cžéſka. Swjatocžnoſcz 900 lětnohu jubileja założenja Prajskoho biskopſtva je so sobotu 30. augusta započala. Hlowna cyrkvi ſwj. Vite, kž je we nowiſtich času rjenje, woſobniſe we znutſkomnym ponowjenia, bě nanajrjeniſho wu-phyſchena. Dopoldnja džeweczich bu hlowny wołtač, taž drugi ſwiatohu kſchiza ſmieczenj. Wjecžoř 6. hodžinje pſchipowjedachu mócné zhnki wſchittich zwonow ſtowěźneje Prahi započatki žadných ſwiatocžnoſczech. Niedželu czehniesche we ſwiatocžnym proceſſionje, pod wulkim wobdželenjom ludu, archibifkop kardinal Schwarzenberg z tachanskim a farfiskim duchowniſtviom a pſchedſtajenym duchownych rjadow do chrkwi. Bifkop Jiříšik z Budžejowic, z předawſkoho časa, we kotrymž je halo kanituk tu ſlukowač, znath a czeſczeny mějeſche ſwjedženſke předowanjo we cžeskej ryczi. Po wulkich biskopskich ſemſchach, kž mějeſche kardinal Schwarzenberg, wſtupi halo předač we němskej ryczi ſlawny bifkop Ketteler z Mainza, k kotrejž ardiöceſh bě Cžeska pſched ſaloženjom biskopſtwa ſobu ſluſhala. Po- poldnju bě ſwiatocžny myſchpor z Božím požohnowanjom. Na teſame waſchnjo budže ſo ſwjedžen ſez na druhich nježelach septembra wobońč. Najwjetſchu ſwja- tocžnoſcz doſahnuje pak jubilej 28. a 29. ſeptembra, na dnju ſwj. Vjacſlawa a ſ. Michala. We Karlinje, we chrkwi ſlowjanskiej iapoſchtoſow, ſwj. Chrilla a Methoda z hromadža ſo proceſſiony z Cžeskej a Morawſkeje a druhich ſlowjanskich krajow, a wot jow poczehnje wulcotny proceſſion po Praži do archibifkopſkeje chrkwi, hdžez budža we chrkwi taž ſez z wonka chrkwi we hrodowych dworach druhé ſwiatocžnoſcze. Sredu 1. oktobra položi ſo pod wulkim ſwiatocžnoſczem ſakladny kameni k dotwarjenju archibifkopſkeje chrkwi. Na poſlenej nježeli jubileja, 5. oktobra budže we wſchitlich chrkwiach ardiöceſh po myſchporje kwalbnym kħerlusch: Te Deum laudamus ſpěwanh a potom jubilej wjecžor z powschit- komnym z wonjenjom, kž budže hodžinu doſho tracj, ſkónčenj. Na wſchitlich nježelach jubileja budža ſez we jara starej chrkwi ſwj. Jurja bože ſlužby.

Francoſſka. Starſha a mlôdsza halza předawſkeje kralovſkeje ſwojih Bourbonow we Francoſkej, ſtej ſo, taž ſo powjeda wujednaſo. Hrabja z Pariza pſchipoznaje prawa starſkeje halz ſa francoſki thron, hrabja Chambord pak, kž žanh potomnikow nima, adoptiruje hrabju z Pariza a pſchenjese tak na njoho ſwoje a ſwoje ſwojby prawa. Monarchijo, t. r. tamni, kž chcejža nětiſiſhu republiku do kraleſtwa pſchewobročicž, moja a dobywaja ſtajnuje mjez ludom na moch a pſchiwjeſčku, a hacj runje ſu tež republikansch kħetro ſylni, móže ſo tola ſnadž ſtač, zo ſo hrabja Chambord pod mjenom Heinrich V. za krala wulka. Do Trohsdorfa, njeſaloſto wot Wina, hdžez ſo hrabja Chambord zdžeržuje, pſchi-

khadžea stajnje nahladni Francozojo i wuradženjam. Bě tam, taž su powjeda, tež njeđawno sławný biskop Dupanloup.

Raležnoſće towarſtwa.

Sobustawu na lěto 1873: 336. J. Grosmann z Luha; 337. J. Knebel z Haſlowa.

Dobrovolné dary za towarſtvo: Pschez knj. kaplane Duczmanu: „K čeſcji Božej“ 1 tol.

Crlwinſki powěſtnik ze ſerbskich woſadów.

Z Nadworja. Kſchecjeni: Jak., s. Mich. Kaspera ze Zdjerje; Jan. Jur., s. Mil. Khlana z Nadw. Hoja; Ernst Bjedr., s. Ernsta Freiberga z Lutowcza; Jan († 30. hapr.), s. Mil. Wrobla z Now. Boranec; Ernst, s. Pětra Čechá z Now. Boranec; Hana († 28. aug.), dž. Handr. Zahrodnika z Boranec; Jul. Herman, s. Gust. Ad. Waglaſa z Kamjenej; Mich. († 27. meje) s. Jur. Miczli z Khasowa; Mar. Aug., dž. Handr. Wilka z Eupoje; Mar. Madl., dž. Karle Krempy z Khasowa; Jak., s. Jak. Piecha z Now. Bronia; Mar. Madl., dž. Mil. Jortschka z Khelna; Hana, dž. Ernsta Rostoka z Nadworja; Mar. Madl., dž. Jana Dubskoho z Khelna; Jak., s. Mich. Frenckela z Měrkowa; Jak. Ernst, s. Handr. Scholty z Lutowcza; Pětr Jak. († 13. aug.), s. Jana Schmarandra ze Zdjerje; Jan Milk., s. Mich. Scholty z Nadworja; Jan Aug., s. Jana Věbrada z Bronia; Ernst Karl, s. Jana Adama z Eupoje; Hana Khryst., dž. Jak. Wiczaga z Brémjenja. — Semirjeczi: Mar., wud. Mich. Mudroho z Eupoje, 76 l.; Hana Hilkb., dž. Ernstia Heinr. Idzeſa z Nadworja, 3 m. 26 d.; Milk. Lebzbara z Nadworja, 74 l.; Hana Seuberling z Eupoje, 83 l.; Mar., wud. Mil. Věrka z Nadworja, 71 l. 3 m. 3 d.; Milk., s. Mil. Lipsche z Nadworja, 2 m. 27 d.; Handrij Pöldraſ z Kamjenej, 48 l.; Milk., s. Jana Žura z Now. Boranec, 5 m.; Hana, dž. Mil. Hrehorska z Lutowcza, 1 l. 9 m. 13. — Wěrowani: Ernst Polank z Wniſhonca, z Khatu Kubankec z Boranec; Pětr Milk. Wencel z Džěžnikac z Maclenu Nowakac z Bronia.

Dary za cyrkej w Czornecah abo Bacžonju.

K čeſcji Božej a ſpomoženju duſchow fu dale woprowali: J. K. z K. 1 tol.; W. z Róžanta 1 tol.; druhí króč wot jenoho džěkaczera 2 tol.; na Nowakac kwaſu we Bronju 4 tol. 20 nſl.; pschez k. P. Innocenca 3 tol. 10 nſl.

Hromadze: 6579 tol. — nſl. 6 np.

Z nakkadem H. Duczmanu fu wusłké a hodža ſo pschez expedicije dōſtač:

Duchowna Róžownja, 1872 (518 str.); 2 tol.; 1 tol. 12 nſl. 5 np.; njewjazane: 1 tol. 5 nſl.

Šwězda, 1872 (184 str.); 18 nſl.; 6 nſl.; njewjazane: 5 nſl.

Smjertniczka, Zberka modlitwow za wotemirjetých Kſchecjanow 1873. (120 str.) Z multim piſmom. Čiſtih wunosk je za cyrkej w Czornecah abo Bacžonju. Płaciſzna: wjazana 10 nſl., njewjazane: 8 nſl.

Katholicki Poroč

Wukhadźa preňu a třeću
sobotu w měsacu.

Cykolētna płaćizna na pôzce
a w knihařni 17 nsl.

Ludowy ežalopis,

wydawany wot towarzystwa S.S. Cyrilla a Metihoda w Budyschinie.

Redaktor: Jurij Łusćanski.

Číslo 18.

20. septembra 1873.

Lětnik 11.

Příhodězehanjo cyrkwię.

Wszkēdnie móže ſo jedyn pszechowadczic, zo ſo tež we Evropje čaſy pszechodzieniow cyrkwię wobnoweja. Židža a wotpadnjeni kſcheczenjo, bkludno-wěriwi a nowi pohanjo ſluža pszechodzieniow cyrkwię ſkorzbnich a ſwědkojo, hało njehódní ſcheczuwarjo a njesprawni ſudnici; njeswérne džeczi cyrkwię sameje hało zapęcza hódní pscheradnic. My widzimy tak cyrkej wojowarz nic jeno we jeje pschinarodzene, dobyte a wobkruczene prawa, za jeje čjaſne ſubka, nē, tež we b ójske prawa, we woziemienjo ſwjatoho ſezenja, we nałożenjo zakonja Chrystusowoho, we wudżelenjo ſwjatych ſakramentow, we hódne ſwyczenjo Božich ſkužbow, we woczeńienjo kſcheczanſkeje młodoscze, we wobſtačo duchownych rjadow. Hdzejz hruba móć knieži, tam ſo wſchitke prawa zapęja. Tohodla potrjedzja cyrkej we najnowiſtich čaſach we jeje widzownym wježchu, we jeje biskopach a měſchnikach a ſobuſtawach cyrkwiſtich rjadow tež ſurowe hanjenja a čescezpschirótzenja, wurubjenja a z wótcinu wuhnacza, wobſkorzowanja, wotsudzenja a jaſtwa, matrwanja a ſmiercz, ziaſone hanjenja wſchitkých cyrkwiſtich wuſtawow, a ſi tomu pschitupja nětko zakonje, kiz na ničo druhe wotměrjene bhez njemoža, hacž na wukorzenjenjo kſcheczanſtwa. Hdzejz ſo tajke wěch ſtawaja, dýrbi jedyn ſo prashecz, tajke wotpohladanja móže Bóh pschi dopuſtzenju tajlich pszechodzieniow mécz. Tajke čaſy mają wulku wažnosć, a tohodla manu je my tež ſwědomicze wužicz pschez to, zo my pomhamy wotpohladanja Boże wuwjescz.

Pszechodzienja cyrkwię ſu ji pschinarodzene, z jeje wobſtačom a ſlutkowanjom zjednoczene, dokež wona wobſteji a ſlutkuje pódla ſwěta, kiz runje ji napsheczko džeka; hało rozhřejerkſa wěrnoho ſpomožneho ſwětwa ma wona tak ſtajnje napsheczko ſtupacz mocam čym. Tohodla ſu ji čaſy pszechodzienja wot jeje bóſtſkoho założerja tež z jaſnymi ſłowami do předka prajene,

Pscheszehanja su za chrkę tak jene wot syna Božoho somoho pastora a tak njezmolne znamjo wérneje chrkwe Božej.

Boža pschedwidżomnosć ma dobre a zło we swojej ruch, a nałożuje je spodżivne i dosahnenju swoich pótajnych wotpohladanju. Miejsz tym hacz człowieska złoscz dobre zadżewacz a zpowalecz so prócuje, nałożuje Boža pschedwidżomnosć runje tute prócowania i tomu, zo pschez nje dobre roszčerja a posylnja. Żidowske a pohanske fudły njechachu pschez njesprawne wotsudżenjo a kschizowanjo Chrystusowe niczo druhe, hacz zniczenjo chłoko skutka, ktrzyż chłosche syn Boži na zemi założicz a myslachu sebi, zo su pschez zacżinenjo joho rowa swoje wotpohladanjo dosahnyli. Ale runje tute ich njeprzeczeliske prócowanie bě we ruch pschedwidżomnosće Božej najlepši frédk, skutk syna Božoho ejim lepie a ejim skier scho wobkruczic. Żidostwo a pohansko dżekasche ze napinanjom wszech mocow pscheszkiwo założenju a roszčerjenju chrkwe mjez ludami zemje, ale runje tute na-pscheszkiwe njeprzeczeliske prócowania, muhnacjo japoschtołów a wérwych z jenoj města do drugiego, jenoj kraja do drugiego, ich pscheszehanjo a furowe matrwanje, běchu za pschedwidżomnosć Božu najmocniše frédkli, chrkę najkruczischo do ludow zakorjenic, najspeschnišo pschez chły znath swēt roszčeric. Po człowieskim ménjenju zda so njemózne bęć, duchowne kralestwo założicz a zdżerzeć frédz swęta, kotoruż je wone dospołnje napscheszkiwe a wot kotoroż so tak stajnje, ze wschitkimi mōźnymi frédkami potkoczije. Ale runje tute stajne wojsowanjo skuzi Bożej pschedwidżomnosći i tomu, zo by kralestwo Boże we joho mōcnym žiwenju, spomožnym skutkowanju, a krasnych plodach połazaka, a swēt tak i žiwenju hnadu a i węcznej żbóżnosći dowiedka. Pscheszehanja su wot chrkwe tak docho njerodżelomne, dońc ma wona we swęcje skutkowac, we ruch Božej pschedwidżomnosće su pak najlepše frédki, chrkę we jeje moch połazac.

Chrystus pał je swojej chrkwi tej z jasnymi słowami pscheszehanja słubik: „Hdyż was swēt hidzi, dopomnczę so, zo je mje psched wami hidził. Hdy býszeje wę ze swęta býli, bý swēt swoje lubował, dokelż pał wę ze swęta njeſče, ale ja was ze swęta wuzwolil hym, tohodla hidzi was swēt.“ Jan. 15, 18, 19. Chrystus spomi tu na winę, z ktorzych swēt joho a kij swērnje i njomu dżerża, hidzi, dokelż je joho wuczba, jeho załon, joho chrkę napscheszko swętej a joho wuczbam. Każ je wérnosć napscheszko budej, sprawnosć napscheszko njesprawnosći, njewinowatosć napscheszko złosći, poczciwosć napscheszko njehumanowej, dobre pscheszkiwo złomu, tak je też chrkę na-pscheszko swętej, dżeczi chrkwe pscheszkiwo dżeczom swęta. Chrkę ze swojimi wuczbami a założniami a wustawami scheri swēt a joho dżeczi we ich wjeslach a pröznoścach, we ich dżekach a prócowaniach, a tohodla njechaja woni chrkę podla sebie czerpiec, tohodla nastanje bjezlonczne wojsowanjo, dokelż chrkę njemóže wérnosć a poczciwosć wuczic pscheszacz, a jeje swérne dżeczi njewustanu we dobro skutkowanju. Wojsowanjo tak njemóże pscheszacz.

Chrystus, bōiski założer chrkwe njejo ji zamjelcał, zo zmęje tajke wojsowanjo a pscheszehanjo wutracz. „Ruku budzą na was klasz a was pscheszehacz.“ Luk. 21, 12. „Woni budzą was radam podawac, a we swojich synagogach budzą

was schwilacj, a psched bohotow a psched kralow budzecze wobzeni moje dla, jim a pohanam na swedczenjo. — Budze pak bratr vratra k smierci podawacj a nan syna; a dzeczi budza pschedzimo starszim stawacj a jich moricj a budzecze hizbeni wote wschitkich mojego mienia dla. Mat. 10, 17. 18. 21. 22. „Haj hodzina pschindze, hdzej budze kozdy, tiz was mori, menicj, zo z tym Bohu spodobnu sluzbu wopokaże. To budza wam cjinicj, dokelj ani wotca ani mie znaja. Ale ja sym wam to prajit, zo hdzina pschindze, so wy na to dopomnicze, zo sym wam to prajit.“ Jan. 16, 2. 3. 4. Z tuthmi a wjeli drugimi podobnymi slowami, tiz so we swj. scjenach namakaja, je Chrystus swojej chrkwi pschedzhanja do predla woziwilk, „hodzenjo“ njeprzeczelow kschezjanstwa, „pschedzhanjo“ z kotrzymis budza wjerchojo a jich zastupnich chrkci domaprytacj, „jastwa“ do kotrzej budza mjetani, „skorzbh,“ kotrej budza na nich psched sudnistwa pschiniesene, „czerpjenja a matry“ tiz zmaja wustacj, a to wschitko zmaja czerpiecj „joho-dla,“ „joho mienia dla,“ t. r. dokelj Chrystusa wuznawaja, dokelj joho mieno wjedu, dokelj do njoho wera a k joho chrkwi sluscheja.

Skowa Chrystusowe dyrba pak so tez dopjelnicj, dokelj je won njezmolna wernoſc̄ a węzna mudroſc̄, a tak je pschedzhanjo tak rjec jene drohe wotkazano, tiz je bojski założer swojej chrkwi zawostajit, pschez kotrej ma wona jomu spodbna byc̄. „Suli mie pschedzehali, budza tez was pschedzehacj; wuzownik njejo pschez misytra, a sluzownik pschez swojego knieza.“ Mat. 10, 25.

Katholische missionstwo we Senegambiji.

Senegambija rēka krajina nawjeczorneje Afriki, tiz na brobach atlantiskoho morja we dokhosczi 110 milow wot Cap Verga hacj do Portendicbia-a dosaha. We scherokosczi ma 80 milow a dosaha k połnoch hacj do pěsowej puschin Sahary. Wukoscz wuzini 18000 quadratmilow. Krajina ma mieno wot hlownej rēlow Senegal a Gambija, tiz krajinu woziwitej; skuschesche przedy z wjetscha Potugislim, netko maja tu Bendzelsch a Francozsch najwach wobsedzenistwów. Wobydlena je z negrami. Tez tu su katholisch missionarojo dawno hzo symjo kschezjanskeje wuzby roshwali a stacionske mesta tu założili. Senegambija wuzini samostatny vikariat, męchnich z congregacije ducha swiatoho a njewobladaneje wutrobnej Marije wobdzekaju tu winicu Rneze. Hacj dotal radzi so jim tu schescz wosadow założicj.

Hlowe mesto a srijedzyna chrkwienskoho žiwienia, hdzej tez japoschtoſki vikar najbole bydli, je St. Josef. We lęcze 1862 bu założene. Missionarojo sadzachu tu wosobnje bawkmisi, zo bychu tak negrow tez k porjadnomu dzelu pschinwuzili, dokelj tesame schezini jich jeno k dobrym a wobstajnym kschezjanam, tohodla rozwuczeja jich tez we wschitkich nuznych rjemiesknistwach a wedomosczach, wosobnje pak hladaja za lhumanymi ludzimi mjez negrami, tiz buchu so k wuzerjam a k duchownym hodzeli a tak potom mjez swojimi krajanimi spomožnje skutkowacj mogli. Tu dzekaju 5 duchowni a 6 klóſterstkich bratrow.

Na połnoch wot St. Josefa leži druga stacija St. Benedikt. Sotry congregacije swj. wutroby Marije skutkuja tu halo wothladarki khorých a wuczerki dżeczi. Tercja stacija rěla Boal. Tu je chrltwicza, wobydlenjo za fararja; jedyn duchowny wjedze rozscherjenu wosadu a jedyn klóschterski brat wuczji we schuli; za rozwuczenjo holečatom skutkuja tu 4 klóschterske knježiny halo wuczerki. Schtworta stacija rěla Dakar; skuska Francozam. Tu je so tež wiele Ewropskich zaszydliko. Tež tu su nělotni měščnici, nělotni klóschtersch bratsja a tež klóschterske knježiny su tu halo wuczerki a wothladarki khorých. Vjata stacija rěla Aufisque. Tu bydla wokoło 300 katolikow, kij maja tu kapalu a missionara. Na kupje St. Mary je schesta stacija we hłownym měscie Bathurst. Je to kolonija, kij Zendzelskim skuscha. Zendzelsch njekładu katolskimi missionaram zadżewki, ale podpjeroju jich skutkowania. 3 duchowni, 2 klóschterske bratraj a nělotre sotry skutkuja we tutej wosadze, kij renje pschibjera pschez pschewobroczenjo pohanow.

Wysche tuthch 6 stacijow abo wosadow stej hiszce dwě druhej we městomaj St. Louis a Gorée, kij so wot duchownych tomu samomu rjadej pschisluschnych wobstaratej. Je tu z cyka wokoło 5000 katolikow.

We lécje 1852 da so tu hžo jedyn negerski młodzenc į duchownomu swiecizę, kij něko mjez swojimi krajanami zbožomnie skutkuje. Jedyn druhí bu we lécje 1869 we Parizu a jedyn we Romicie swieczeny, drugi pschihotuja so į swieciznam. Na tute waschnjo wobkruczi so katolske missjonto pschech bôle, dokež měščnich dyrbja z luda samoho byc, mjez kotrymž chcejda spomožnie skutkowac. Lud so zwieseli, hdjž tež ze swojich krajanow někotrych į měščniskej hódnoscji pozbehnjenych muhla.

T.

Nowinski a powjescze.

Z nasheje diöcesy.

Z Budyschina. Hnadyń kniez bislop je so pjatk do Prahi podal, a budze na pscheproschenjo arcebiskopa, kardinala Schwarczenberka njedželu 21. septembra we Praž prédowacj.

Z Budyschina. We druhim měscianckim wotrjesu bu 15. septembra wodo-twarzsi inspeltor z Wagner na sakski sejm wuzwołent. Tomu napscheczo bě předadjschi zapóskane statny rhežnik Petri stajenj.

Z pruskej Lujich.

Z Kulowa. Lubnym serbskim bratram a sotram so tudj najpodwolnisczo wozjewi, zo we fariskej chrkwi w Kulowie přeni wotpuſt abo džen ſermusche lěſa trjechi na 5. oktobra, a druhí wotpuſt abo džen najswj. rózarija na 12. oktobra. Czjssami, kij su zapisani do archaſitwa swj. rózarija dōſtanu za czechy thđen dospołny wotpuſt, hdjž woni swojich rěchow so želnoscziwje wuspowjedaju, we bratrowskej chrkwi w Kulowie į swj. wopravjenju du a znate předkpisane wotpuſtne pacjerje (za powyschenjo swjateje chrkwe, za potupjenjo

błudneje wěry a za měr a pschezenoſcz bjez kſchesczanslimi wjerchami a ludami) pobožnje spěwaju. Na wobomaj wotpuſtomaj budža tež lěſta po dopołdnichich temſchach na ſwj. Marinym woltarje paczeřki a ſkapulirý woſwyczene. Schtóż chce ſebi je woſwyczicž a žohnowacž dacž, dyrbi je we rukomaj džerzeč a potom i wobwieschenju ſwj. ſkapulira i woltarjej a i měſchnicej pschitupicž.*). Wotpuſlý čas je ſtajne hnadny čas; Boh daj, zo bydly tu we tych zrudnych dňach, hdež ſo naſcha ſwj. katholska cyrkje wot wſchēch ſtronow žakoſnie pschesczeha, nje- bjeſte hnady a darh we bohatej měrje dostaſi a kruče ſtali we wěrje a we do- brých ſlukach.

Tak mjenowaný morw̄ wotpuſl, t. r. doſpołny wotpuſl, kotryž móže za wotemrjetých woprowaný bycž, trjechi lěſta na njedželu po dniu wopomnje- cza wſchēch khudnych duſchow, na 9. novembra.

Z w u l r o j a.

Pruſſia. Tež pschezivo archbiſkopjej we Kölne a wjerchbiſlopej we Bratiſlavje je kniejerſtwo dla pscheſtupjenja zaſtonja we woſbadzenju duchovnych měſtow wuſtuſilo. Za krótki čas drje njebudže we Pruskej biſkop, kij njeby za ſwoju ſwěru, z kotrejž prawa cyrkje zaſtihuje, wot kniejerſtwia i ſchraſe wotſudzeny byl. Tež 3470 toleř, kotrež kólnski měſchniſki ſeminar lětnje wot kraja dosta- washe, ſu jomu někto zapowiedzene, toſame potrjechi tež kowitz we Bonnje, kij hacž dotal 4000 toleř dostawashe.

Němſká. Francoſka je ſwoju wulku wójnsku počtu předy zaplaćila, hacž bě to wuzinjene, dokelž chysche němſke wójſko radh wotbhcž. Wot 5 mil- liardow frankow, kij we tak krótkim času do Němſleje pschiczahtyhu, pak njejo tu wjele czucž, dokelž ſo jeno za wojerske naležnoſcze nałožuju. Krajne dawki ſo njeju we nowy pjeniez poſožíce. Němſch wojach wopuschęja tak we tutých dnach francoſku zemju.

Němſká. We bayerskim měſcze Eichſtadt, mějachu 10. 11. a 12. ſep-tembra biſkopja Bayerskej konferencu. Schto je ſo tu wuradžalo a wobzanthylo njejo znate.

Z Čeſſkej. Žadny ſwjedžen wobonidže ſo we krótkim we Libunju pschi Šiczinje. Farat a kanonitus, zaſlužný čeſki ſpiſowar Marek ſwěci ſwoj 65 lětny měſchniſki a 50 lětny farſli jubilej. Ze 5. ſeptembra ſwoje 89 lěto pschi ſpołojacej ſtrwoſczi naſtupil. Wofada pschihotuje jomu čeſczomny džen.

Čeſſka. 900lětny jubilej ſwěci ſo pod wobdzelenjom wjele ludu na předy poſtajene waſchnijo. Prěnju njedželu mějſeche čeſke pređowanjo biſkop Jirſik z Budžejowic, a němſke biſkop z Ketteler z Mainza. Druhu njedželu předowashe čeſch probft z Wyschehra da Stulc a němſch biſkop Se- neſtrej z Regensburka. Tsecžu njedželu 14. ſeptembra kanonitus Kuld a čeſch a probft Würfel němſch. Schtörtu njedželu změje kniez biſkop Lud- wil Forwerk němſke pređowanjo a kanonitus Heinrich čeſke. Hłownu Božu

*.) Tež ſu na farje we ſkulowje dostačju za 15 np.: Krótké rozwojenjo we nělotrych hratsvach ſwj. ſkapulira; wot P. Arnolda Wernerha.

mſchu ſwječesche prěnju njedželu kardinal Schwarcenberk, druhu Litomericki biskop Wahala, tseczn ſwječach Pražskí biskop Dr. Brucha.

Rakuſka. Khejor a joho kniezerſtwo změje we najblížiſtich dnach njelube djelo. Dwaj „dobrei pscheczelaj“ Rakuſkeje chcetej Win wophtac̄. Je to „poc̄ziw“ italſki král Viktor Emanuel a němſki kancler wjeh̄ Bismarck. Prěniſki pschebhwa tu khwilu h̄ijo we Winje a wuživje hozpodiwoſcz khejorskeje ſwobdy. Druhi pschihotuje ſo hiſchcje na puč, khiba zo nětko za lepsche ſpóznaje, doma woſtač, dokołz pscheczelne powitanjo njetrjeba wocžakowac̄ muž, kij je, kaž je to nětko dopoſazana wēc, na tak tajenske waschnjo Rakuſku we l. 1866 ponizit. Italſki ministerpräſident z lēta 1866, general Lamarmora je mjeniſich psched krótkim wobſcherne piſmo wudak we naſtaču wojny we lēce 1866, we kotrejž běſtej ſo Pruska a Italſka pschecziwo Rakuſkej zjednocziloj. Lamarmorowe piſmo rozſwětli pschede wſchém tſioju wēc, zo je wjeh̄ Bismarck dohlo h̄ijo na pschi- ležnoſcz wakat, h̄dejz bu Rakuſkej ſmertnu rann dyric̄ moht, zo bě wot njoho naſtačo a pschibjeranjo njeſcheczelſtwia mjez Rakuſkej a Pruskej pschihotowane a wjedžene, zo bě danska wojna, Schleswig-holſtinska naležnoſcz, a druhe ważne praſchenja za njoho jeno pschiležnoſcz, z Rakuſkej ſo znejpscheczelic̄, pschecziwo woli pruskoſki krala a ludu wojnu zapoczinac̄. Képoniženju Rakuſkej njehaňbowasche ſo Bismarck tež, we kraju ſamym revoluciju zbudzic̄ a ſo z njej zjednožic̄. Tohorunja połaze ſo z Lamarmorovo piſma tež jaſnje, zo Italſka bjez wſcheye winy, jeno k dobhežu Benediga wojnu z Rakuſkej zapoczina. Ale tež rakuſtich mužow, kij tu khwilu naležnoſče khejorstwa wjedu, rozſwětli Lamarmorowe piſmo. Hrabja Andrassy, nětſiſki rakuſki ministerpräſident a druzh Madjarojo, kij ſu nětko k ſchlobze druhich krajow k tajkej moch pschischli, wjeselachu ſo do předla na roztorhanjo Rakuſkeje a mějachu za Wuherſku swojoho krala h̄ijo wobſtaranoſho. Schtě to bě, móže hrabja Andrassy swojomu khejorej nětko prajic̄; we piſmje njejo mjenowanym. Lamarmorowe piſmo z nowa jaſnje ſwědči, zo druhdy naj-prěniſki zastojnich, kotrejž wjeh̄chojo ſwoje a ſwojoho ludu naležnoſče dowěrja, dowěrh hōdni njeſtu, zo tež najſchpatniſche, njeſprawne ſredli nałożuſia, zo býchu ſwoje a ſwojeſte ſtrony wotpohladanje doſahnyli a ſami móć wobkhowali. Zbožo krala a ludu je za nich pobocžna wēc.

Z Roma. 20. ſeptembra je runje 3 lēta, zo italſke wojs two do Roma zaczahny, a ſo tak klowonoho města katholskeje chrfwie mocowasche. Někotre dny předhy bě Viktor Emanuel ſwj. wótcej liſt pschepodac̄ dał, we kotrejž wón wob-krejuje, zo je dyrbjal „z podwolnoſežu syna, z wěru katholika, z prawom krala, k zakitanju ſwiatoho wótcę, k wobkhowanju dobroho rjadu a k zbožu luda, bamžowé kraje wobſadžic̄.“ „K zakitanju bamža“ džerži joho wón nětko tſi lēta jatohu, „k wobkhowanju dobroho rjada“ je wón wſcho dowolik, njeſhmanskich ludži do Roma pschijwed, mordarjow puſchczał, dokołz bě tón morjeny bamžowých ſlužownik, njeſoczime kheje čerpjek a zaſitał, kloschterske kniežinj pał ze ſwojich czichich wobhdlenjom wuhnal. „K zbožu luda“ je chtu čzrodū nowych dawkom zavjed, pod kotrejž lud czim bóle žatoſci, dokołz pod bamžowym knieſtrom we tajſej čeži ničo njeſedžeshe, tohodla ſtýchi jedyn wſchědnie we bankerottach,

we surowej drohocze wobhodzenjow, a wschoho, schtož i žiwienju niznje skuscha, wjele stow swójsbow je pod tajimi „zbožomnymi” wobstejnosciami wobhodzilo. We prawdziwomu kraju mogło so styslacž zapoczeć, hdżż so dopomni na to, schtož psched tijomi létami pisacze, a hdżż widzi, tak je so we Romie wscho złazhlo. A nětko je do Wina wotjel, a wophta tež Barlin, węsczi zo by jow nowe radh i potkoczenju cyrkwe zhonił, dokelž we Barlinie ma Viktor Emanuel swojego knieza a radzicela. Zo budże so po joho wróceniu hiszceze we Italiskej a wosobnie we Romie hórje z chriwju zakładzecz, so wocząsuje. Niczo na tym; Viktor Emanuel njebudże skalu cyrkwe powalicz, tež nic z pomocą swojego barlinskiego pomocnika.

Z Roma. Wschelake nowiny zas pisała, zo je bamž Khorwath, a zo móže z koždym dňom swijercz zaistupieć. Tola i tajkomu strachej njejsu tu żane wini. Někotre dny pobý swiaty wótc skab, na cijimch so nictó džiwacz njemóže, hdżż so dopomni zo je we lečze wosobnie me měsacu avguscze we Romie wulka čiopłota, tak zo koždy, kiz móže, w tym času z Roma cíela. Tak żadyn džiw, so tež swj. wótc pod njej čerpiescie; je pak nětko zas dospołne wustrowieni, tak zo zas audiencie dawa.

Francozská. We Ewropie je tu khwili Francozská jeniczki kraj, we kožym je katholicka cyrkej bjež pscheszehanjom. Dokelž we Fendzelskej wobsteja hiszceze z przedawskich časow zalonje pscheszimo katholikam, we Italiskej, Schpaniskej, Němiskej, Schwajcarskej a tež Rakuskej so tajke we nowiskich času džekaja a njejmelnje naložuja. Najhorje drje je tola we Schwajcarskej, dokelž katholiske wosady we kantonje Bern nimaja we prawdziwe doma żaneje pschileznoścze wjac, Božu mſchu ślyshcz, ich duchownym je zaistojiske dželo wot swétej wychnosze kruče załazane, a tohodla dyrbja koždu nježelu do susodnej Francozskiej jecz, zo býchu winowatosczi cyrkwienskiej kaznje mogli dopielnicz. Francozská pak je pschez surowe njezbozo, kiz ju we lečze 1870 a 71 potrjedzi so powuciecz dala, zo móže zbožo kraja a ludu, swéra a wutrobitosczi wójstwa so jeno twaric na nabožne žiwienjo, a tohodla widzimy tež francozskie kniežerstwo nabožne žiwienjo rozhjerecza a podpierać. Ke tomu slufkuje wosbiec nětischi präsident francozskie republiky, general Mac Mahon, kiz je sam swérny katholik. Nano po swojim wuzwoleniu i najwyschnej hódnosći we kraju, ślysha won ze swojej mandzelskej pobožnje Božu mſchu a dosta swj. sakramenty. Tež wjetšina francozskie založedawaceje komory je cyrki pscheszelnje zmihlena a je so dopomnika, za ma 38 millionow katholikow a jeno 2 millionaj druhowérywych zaistupieć. Zakon, kiz duchownstwo a Boże ślyby francozskiego wójstwa rjaduje, bu tohodla tež z wulkej wjetšinu pschijath, a hdżż pschi wuradzenju spominjenego zalonja general Robert prajesche, zo ma so najswieczišhomu sakramencie wojskowa česecz wopolozacż, pschi njeje so jomu tsikrōcza skawa. Tohorunja bu wot zalonjedawaceje komory wobzantknene, we Parizu na Montmartre kraju cyrkej i česeczi najswiecziſciej wutrobi Jezusoweje twaric. Najrjensche dopolazhi wobnowienoho nabožnoho žiwienja podawa pak francozski lud pschez nahladne wobdzelenjo na cyrkwienskich processioach. Lourdes, nowe hnadowne miasto we južnej Francozskaj drje so najbohat-

scho wophtuje. Po stotysacach moga so czi liczic, kiz tu pschindu, zo bkhdu swoju pobožnosć dokonjeli. Wjac kóz pschiwiedżechu tu biskopja wulke processiony. Wjac stow Božich mschow so we krajuj chrkwi a we prózinench, we kotrej so swj. Marija wożewi, wschedne swječa. Druhe jara wophtane hnadwe město je Parai le Monial we połnocnej Francoskej, hdzej psched krótkim wulki procession z Bandželskej pschindze, na kotrej so tež skawni jendželski semjan wojwoda z Norfolk wobdzeli. Tež drugie hnadwe města so z blízslich a dalokich krajinow bohacze wophtuju. Liberalnym ludzom, kiz tajke zlawnie znamjenja nabožnoho žimje-nja znječz njemoga, so to njełubi, bkhdu tohodla processiony najradšo zakazali, laž to we Němskej cjinie zapoczimaju.

Francoska. Wuhladu bourbonskieje swójb na kralovski thron Francoskeje su zaś jara njeweste. Republika ma hiszceje wjele a mócnego pschinjeschla. Duż radzi so, zo by so knježeska móc na wěsty postajeny čas marschallej Mac Mahonej pschedodata. To drje so tež najslersho stanje.

Francoska. Arcibiskop we Parizu, Guibert, je paſtyrski list wudal, kotrej liberalnych jara mjerza. We nim, cjinja so italskomu knježestwu poroki dla njesprawnosće, kotrej je sebi wone pschedzivo katolskej chrkwi, jeje hlownomu městu a wiđownomu wjerchę dowolito. We Italiskej njebe dowolene, tónle paſtyrski list wocziszczeć.

Naležnošeje towarzstwa.

Sobustaw na lěto 1873: ff. 338. Petr Lebza z Kalbic; 339. Miklawš Kucžank z Kalbic; 340. Mikl. Beclik z Kalbic; 341. Khatia Woczerkowa z Ko-ejina; 342. Marija Bjenadžina z Němzow; 343. Brantacik z Kanec.

Na lěto 1872 d opłacjichu: 502. Jakub Kral z Kočinje; 503. Miklawš Robel z Noweje wsy.

Crlwinissi powěstnič ze serbſkich wosadow.

Z Budyschina. Rschczeni: Marija Hana, dž. Jurija Barjenka na Židowje; Marija a Hana, dwójniskiej dž. Jakuba Kschijanka pod hrodom; August, s. Handrija Aug. Neucža w B.; Marija Wilhelmina, dž. Franca Trusleya w B.; Wilhelm, s. Wilhelma Salma w B. — Zemrječji: Madlena rodž. Žyndžic, Jana Lukashka pod hrodom, wudowa, 71 l.; Hana Pjekarjec na Židowje, 49 l. 3 m.; Herta rodž. Donatc zwudowj. Schokciina z Voršicje, 77 l. 10 m.; Madlena rodž. Woczek, Miklawša Schusteria z Bělcze mandž., 40 l. 5 m.; Augusta rodž. Ivkic, Antona Thomasa z B. mandž., 23 l. 5 m.; Hedwiga rodž. Feldmannec, Wilhelma Salma z B. mandž., 27 l. 10 m.; Karl Pawoč, R. A. Neitscha syn, 8 l. 10 m.

Dary za chrkę w Čzornečach abo Baczonju.

Radwojski procession duch z Rožanta 9 tol. 20 nsl.; „l cjeſcji Bozej” pschedz tñj. kapł. Ducžmana 1 tol. Hromadže: 6589 tol. 20 nsl. 6 np.

Niedzielu psched swj. Michałom po dopołnskich temschach pońdje z Budyschina procession do Philippssdorfa.

Cjifčejak L. A. Donnerhal w Budyschinje.

Katholicki Pohor

Wukhadźa prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyłolētna płaciżna na pósće
a w knihařni 17 nsl.

Ludowy cžaſopis,

wuđawany wot towarzstwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor : Jurij Łusčanski.

Číslo 19.

4. oktobra 1873.

Lětnik 11.

Civilne mandželstwo.

Mjez nowymi zakonjemi, kž budža so we bližším času we němſkých sejmach wuradžecž, ma zakon we zamjedzenju nuzowanoho civilnoho mandželstwa wosebitu ważnosć. Pruskemu sejmę so po wěstnych pómjesečach hnydom po hromadu stupjenju tónsamj pschedpołoži. Po zamjedzenju takjeho zakonja pschipožnaje śwētna wýshnoscž jeno tamnyh za mandželskich, kž su psched njej swój mandželski zwjožek wobkruczicž dali. We chrkwińskie pozohnowanjo so wona njeſtara. Wscheſlaké kroczele a pruhi su so we naschim lětstotetu hýž stale. Naiſpreni, kž hacž dotal tež najdale we tutej wěch džesche, bě Napoleon I. We swojej wschohomoch njeħasħej wón žanu druhu mōc, tež žanu chrkwińsku pódla sebje čerpiecž, tohodla postaji psched zakon, zo ma kóžde mandželstwo halle potom płaciwosć, hdž so psched śwētnej wýshnoscži wobzančnie. Wschudżom, hdžej tak mienowaný Code Napoleon płaci, taž we Francoskej, Belgiskej, we tamnyh Němſkej skusħachych krajinach na liwej stronje Rheina, tam je civilne mandželstwo zamjedzene. Slubjenej matej tam swoju wolu, do mandželstwa stupicž, śwētnej wýshnoscži wozjewicž, kž wscho dalshe wobstara a rjadyje, a wot toho časa płaciſtej za mandželskej.

Pola ludu, kž je z wjetšeho džela we tamnyh krajinach katholiki, nje-namata civilne mandželstwo žanohu spodobanja. Wón drje dopjelni zakon, ale nježerži psched śwētnej wýshnoscži wuprajenu wolu za mandželstwo, kž by za křesćjana dowolene bylo, wón wě, zo je mandželstwo nabožna wěc, lotraž chrkwi skusħa. Tohodla džeržitej so slubjenej halle potom za mandželskej, hdž siej psched swojim fararjom, hako prawym zaſtojnikiem chrkwi swoju wolu wozjewilej, a swój mandželstvi slub wobkruczicž a pozohnować dakoj.

We Italijskej je psched někotrymi lětami liberalne knježerſtvo tež wschiſte

mandželske naležnosće svetnym wjśchnoscjam pschi polazało a civilne mandželstwo zavjedko, tola nic halo nuznu węc, ale tu je jeno koždomu dowolene, pschez zaftojnika svetneje wjśchnoscze mandželski zwjazk wobkruczic dacz, tola pał płaćci tam też mandželstwo, kij je so psched fararjom wobzanklo. Liberalni so nadžachu, z tym ludej wulku dobrotu wopokazac, zo budże so nětko wscho pschez zaftojnika svetneje wjśchnoscze werovalac dacz. Ale hač runje so pschez wschelak njeħħodne frēdk i taikim mandželstwam wabjeſche a jich wobzanknenjo so z wonkontnimi swjatocznoscjemi wobdawasche, wostachu tola jara rēde. Jeno tamni wužiwanju liberalnu dowolnosć, kij wschelakich zadžewkow dla wot cyrkwe dowolnosć, so brac, dōſtač njemόžachu. Też we Saſkej je pod wěſtymi wobſtejnoscjemi wot nělotrých lét jow civilne mandželstwo dowolene, tola jeno za tamnyh, kotrymž cyrkje wschelakowych winow dla do mandželstwa stupic wobara. Hijo z toho wschak može koždy spóźnac, zo civilne mandželstwo ničo jara pōccjiwoho njejo, zo so pschez nje i dobromu njepoloczuje.

Hdž nětko też we blizslim času snadž po chkej Němskej so civilne mandželstwo pschez zaſon pschiporuci, stanje so to tohodla, zo by stat we swojej wschohomoch jene jomu po prawdze njeſluſhace prawo z mocu na so torhnyk, zo by so nowa kroczel we potkoczowanju cyrkwe a we bliženju i staromu pohanſtej stała. Tola katholiski lud, we tutej węch derje rozwuczenh, njebudże pschez to so we swojej werie, zo je mandželstwo nabožna węc, kij cyrkwi skuſcha zatschasc dacz. Pschez krotle rozstaſenjo tutej węch serbski katholiski lud rozwuczic je wotpohladanjo tutyh rhynežlow.

Mandželstwo je jena swjata węc, do njoho zaſtupic jedyn nabožny slukt, to spóźnajemy z joho zavjedzenja a z joho stawizny pschi slubjenym ludje Božim. Mandželstwo je wot Boha samoho zavjedzene; we paradizu je je wón postajik, a pschez swoje žohnowanjo swjatosćit. Adama a Iēvu je wón mjez sobu zleđnocič, zo bħiſtej hromadu živej bħej, hač nan a macz swoje džeczi po Bożej woli woczahnhnej, zo by so stworjeny čłowjesci splah zdžerjal a i dosahnenju Božich wotpohladansow dowied. Po tutym zarjadowaniu a postajenju Božim bē mandželstwo jedyn njerozdželomny zwjazk, we kotrymž Adam psched wobondženjom hrēcha, po taikim hishcze poln̄ hnady a ducha swjatoho prajesche: „To je kōscz wot mojej kōscze, a mjaſo wot mojoho mjaſa; tohodla budże muž nana a macz wopushcic dacz a swojej žonje so džerječ a budžetej dwaj we jentym mjaſu.“ Po wobonidženju hrēcha zlažyhu so čłomjelojo a tež to, sktož bē prjedy swjate, so wonjeswječi. Na wschelakore waschnjo bu tež mandželski zwjazk pschemenjeny a zlaženy, ale wera zdžerja so we wschitkikh časach pola židom haj tež pola samyh pohanow, zo je mandželstwo něščto swjate, wot Boha samoho zarjadowane. Zaſon Boži rjadowasche tohodla tež mandželske naležnosće mjez wuzwolenym ludom Božim, a zaſita lud tak hishcze psched hōrſchim bledzenjom, bjez toho zo by je i prjenotnej cijsosteci a swjatosći pojbehnyk. To halle sta so pschez slukt wumoženja. Zbóžnik pschinđe a z mocu swojoho bōjskoho ſłowa wróci wón prjedawſchu njerozdželomnosć mandželstwa: „Shtož je Bóh zjednoczič, njeħyrbi čłowjek dželic.“ Mat. 19, 16. Hač nowy

zaloní wón postaji. „Schłóż so dżelicz da wot swojeje żonh a drugu woznje, je mandżelstwakamač, a schłóż so z dżelenej żonu wożeni, złamje tež mandżelstwo.“ Luk. 16, 18. Z tutym zakonjom je tež hnhdrom jednota mandżelstwa, t. r. zo je wone zwiażł mjez jenym mużom a jenej żonu, wuprajena.

Ježus Chrystus je tu, kij mandżelstwo nastupace zakonje dawa, kij wschełake njejehodnosćje, kij so tu namakała, wotstronja, kij postaja, schto k mandżelstwej skuscha. Dotekż tak Chrystus sam zakonje dawa, kij mandżelske należnosćje rząduja, njemóże mandżelstwo jena cžiscze świetna węc bycz ale jena nabožna węc; potajkim njemóža mandżelske należnosćje świetnej wyschnosći ale chrkwienskiej wyschnosći skuscheż. Węch kij jeno cžasne, świetne žiwienjo nastupaja, njejo Ježus pšchez zakonje rządował, nicžo pschemieniął a postajał. Kaž pał je Chrystus sam we nastupanju mandżelstwa fažne dawał, je wón tusamu móc tež swojej chrkwi zamostajik: „Kaž mnie wótc póštał, szelu tež ja was“ prajesche wón swoim japošczołam a jich nastupnilam, pshedstožicjerjam chrkwie. Wón bę z mocu, tež mandżelske należnosćje pšchez zakonje rządowac, póslany, tak su tež podobnu móc swieczę japošczołowie a jich nastupnych dóstali, woni njesmiedža drje nicžo pshedczivo zakonjam Chrystusowym postajec, tola pał móža tesame po wschełakich wobstejnosczech spomožnie wudospołnosćec. Świetnym židowskim a poħanskim wyschnosćam njejo Ježus móc dał, tak mandżelske należnosćje rządowac ale swoim japošczołam.

Druha wina kij hiszczęce lepje dopołaza, zo mandżelske należnosćje duchownej a nic świetnej wyschnosći pshedczieja, je ta, zo je Ježus mandżelstwo k hódnosći sakramenta pozbehnyk. We chrkwi Chrystusowej, t. r. za wschitkich Isheſczanow je mandżelstwo jedyn sakrament, kij tak zwiażł mjez mużom a żonu swiatosćji, jim hnadu wudżeli, jeju dżeczi we bohabojości woczahnhęc, wobczęznośče mandżelstwa sczerpnje zniesęc. Zo je mandżelstwo jedyn wérny sakrament, je chrkwi we wschitkich cžasach wuczila a wérila, so podpjerajo na słowa swj. japošczoła Pawoła: „mandżelstwo je wulki sakrament ja praju we Chrystusu a we chrkwi“. Eph. 5, 32.

Komu pał je Chrystus wudżelenjo swojich sakamentow pshedpodał, statej abo chrkwi, świetnym zaſtojnikiem abo chrkwienskim pshedstožicjerjam? Hdyž je Isheſczanše mandżelstwo jedyn swiaty sakrament, skuscha wone chrkwienskiej wyschnosći. To njejehodži so pręcz.

Tola cži, kij civilne mandżelstwo zamłowejja, praja, zo ma jedyn mandżelske zjednoczenjo dżelicz wot sakamenta mandżelstwa. Mandżelsle zjednoczenjo, kij so mjez slubjenymaj wuczini, je węc, kij jeno świetnej wyschnosći skuscha, tuta ma postajic, schto k njomu skuscha, tał so dokonja, hdh placzi a wscho druhe. Chrkwi ma jeno prawo, tutomu zjednoczenju hnadu sakamenta wudżelicz, we placzivosci zjednoczenja pał nima rozsudzec. Tał rycza zamłowierjo civilnogo mandżelstwa. Tola to je wopali. Mandżelsle zjednoczenjo njeda so wot sakamenta mandżelstwa dżelicz. Mandżelstwo, praji swj. Pawoł, je wulki sakrament we Chrystusu a chrkwi. Kózde mandżelstwo, kij so wot Isheſczanow na prawe a dowolene washynjo wobzanlnje, je mandżelstwo we

Khrystu a chrlwi. Wschitch kschczeni su starh Khrystuwo, a hdz̄ tał do mandżelstwa stupja, je jich zwjazk we Khrystu a chrlwi wobzanknijen a po tajkim jedyn wulki sakrament. Hnada swj. sakmenta skuscha nuznje k naturje mandżelstwa, mjez kscheczanami ja njemožna węc, mandżelstwo wobzanknycz, tiz sakment był njeby. To wuprasi tež swj. wótc Pius IX. we jenym liscie k kralej Biltorej Emmanuelej 19. septembra 1852: „Je artikel wérh, zo je mandżelstwo pschez naszhoho Ćneje Jezusa Khrystu a hōdnoſci swj. sakmenta pozběhnjene, tež je wuc̄ba katholiskeje chrlwie, zo hnada sakmenta njejo jena pobočna, mandżelstwu zjednoczenju pschidata samotnoscz, ale zo k naturje mandżelstwa pschisłuscha, tak zo je mjez kscheczanami mandżelske zjednoczenjo jeno halo sakment dowolene, hewak pał njeđowoleny hréshny zwjazk.“

Kscheczanke mandżelstwo je tak kózdy čjas jedyn sakment, a tohodla skuscha chrlwinski a nic swětnej wyschnosczi, dokeš japošctokam a jich nastupnikam je Khrystus moc nad swj. sakmentami pschepodał. Čzi, tiz mandżelstwo jeno za jene zjednoczenjo džerža, tiz ma so po swětnych zakonach rjadowac̄, njevaža sebi mandżelstwo ani tak wysoko, kaž pohanjo, tiz mějachu mandżelstwo tež za nabožnu węc. Jeny tak njezbózne niszke mějenje we mandżelstwie bē we předawšich čjach njeznata węc. Hakte tak mjenovani porjedžerjo wérh, zwažichu sebi ju wuprajic̄. Luther sam bē prěni: „mandżelstwo je cželn a węc, kaž druhe swětne skutkowanjo,“ tak ryczesche muž, tiz so wudawa, zo je swj. pišmo zas na swětlo pschinjes, mjez tym zo tola po zdaczu tamne słowa njeznajesce: „mandżelstwo je wulki sakment.“

Mandżelstwo placzesche tak mot najstarskich čjasow za jedyn nabožny skutk pola židow, kaž tež pola pohanow, zbožník Jezus Khrystus je tesame k jeho přenjotnej swjatosci a njerozbělomnosci zas wróćil, pschez zakonje mandżelske naležnosće rjadowal a podobnu moc tež swojim japošctokam a jich nastupnikam zawostajil, wysche toho tež mandżelstwo k jenomu sakmentej pozběhnit. Z toho wóshoho sczehuje, zo mandżelstwo halo jena nabožna węc, halo jedyn swj. sakment, chrlwinski wyschnosczi pschisłuscha, a zo stat žane prawa nima, mandżelske naležnosće sam rjadowac̄. Tola my smy hžo zwuczeni, zo so we naschim čjasu nicho we prawo wjac njeprash a njestara, hdz̄ jeno ma moc we rulomaj, a tu ma nětko stat we prawdze a nakožuje ju jara pilnje k potkoczowanju chrlwiskoho prawa. Tohodla budže tež węsći mandżelske naležnosće na so torhnyč, katholissi lud budže tež tu moch so poczisnyč, njebudže pał wozjewienjo swojeje wole psched swětnej wyschnosczi, do mandżelstwa stupic̄, za dowolene mandżelstwo džeržec̄, ale potom hakte, hdz̄ je psched chrlwu tutu wolu wuprajit, pschez skuzownika chrlwie swój mandželski zwjazk wobkruczic̄ a swjatosćic̄ dat, změje wón mandżelske zjednoczenjo za dowolene kscheczanke mandżelstwo.

Swjedzeń 900letnhoho jubileja biskopstwa w Pražh.

Hłowny swjedzeń w napisimje mjenowanego jubileja je so wubjernje radžit a so tak muwjedł, kaž běsche w programmje a pscheproshenju wozjewjene. Waz-

nojč tajkoho jubileja běsche w Čechach a tež w susodných krajach derje spóznata; tola je hřeče wjèle wjach ludu na njón pschischtó, hac̄ so wocžatowasche. Štěle processiony pschindžechu ze wschéh kónežinow Čeſteje, Morawſkeje a Schle-žynſkeje, mnohe w narodných draſtach. Ze ſlowjanſkých krajow běchu tam Slo-wojenowje, Khrowitzowje a naſchi Serbja zaſtupjeni; z naſchich běchu tam k. Jurij Piech ze Zhiic a někotři ſtudenci. — Cizých duchowných bě na 600 k ſwiedzenju do Prahi pschischtó.

Na pschedwječoru bu ſwiedzeni z tſelenjom w Pražh a we wočkoňosczi wo-žewjanh a na to bu čku hodžinu ze wschémi zwonami wschéh chrkwiow zwonjene. Torhoſchčo ſwjatoho Wjacſlawa a Mała Strona běchtaj z džela poſwtlenaj.

Na ſwiedzeniſkim ranu pjetnjeſche ſo město hřeče bôle a polaza ſo w ſwjatočnej phýſche. Nimalo wsché kheče thch hasow, hdžez mějeſche wulk pro-cession czahntchz, běchu z Khorhojemi, wěncami a druhim wudebjene. Hłowne a prěnje zhromadžiſche proceſſiona běſche chrkej ſf. Cyrilla a Methoda w psched-mějeſche Karlinje, hdžez bě ſo čke duchowniſtwo podało a hdžez ſwjetzach biskop Brucha w ſedmich Božu mſchu džerjeſche. Za poł hodžinu pocža ſo tſelec a pod zwonjenjom rjadowasche ſo wulk proceſſion z mnohoſče thch proceſſionow, kž běchu tam pschischi, taž tež z džekaczeſtich, ſpěwařtich, žónſtich, rjemjeſniſtich a druhich towarzſtow. Pschi měſchczanſkých wrotach pschivdachu ſo wsché körpſy wobrónjenych měſchczanow (tež jězdných), ze swojej hudžbu (muſitu), dale w měſeče pak družki ze wschéh pražſtich wosadov, nowo- a staroměſchczanſki proceſſion z Khorhojemi. Psched wjedzieſerjom proceſſiona, k. biskopom Bruchu, džesche du-choſtvo: najprjedz zaſtupjerjo wſchéh klójchyrſtich rjadow z Prahi a z czech, potom ſwětni duchowni, kapitle (z Wyschehrada, wot Wschéh Swjathch, ze Sta-reje Boleslawy, Litoměřic, Budžejowic, Kroměříž a z doma ſ. Vita) a wulka aſſiſtenca. Na Małej Stronje pschizantných, ſo tamniſchi měſchczanſki proceſſion, mnohoſež zemjanow (wjèle džesche ſich hžo z Kárlina ſobu), deputaciye katholſtich towarzſtow a druhé zaſtupjerſtwa z Prahi a druhich městow, professorojo uni-versith atd. Brjadowaný czah korporecjiow a towarzſtow, z wotdželenjom měſchczanſkých pěſčtow wobzanknjeny, licžesche na 5000 ludži, ale k tomu pschivdachu ſo hřeče druhe 5000 mužſtich a žónſtich. Khorhojow běſche wjèle pschez 100. Wſchelake kharale (muſiti) na pučzu po rjadu pifkachu. Wſchelake wotdželenja ſpěwachu kherluſche abo modlachu ſo mótkę. Wězo ze wschémi zwonami ſo zwonjeſche. Hdžez bě wočko jědnaczhich proceſſion na hród (Hradčany) dóschoł, bu z wuwzaczom měſchczanſkých körpſow pschez arciſkopsku chrkej (dom) wjedzeny pod ſpěwanjom starocjeſtovoho chorala „Swjaty Wáclawe.“ Wulki džel luda wosta w chrkwi, druhí pak w hradowſtich dworach, hdžez běchu na khwilne woltarje a tež predačne (kletki). W chrkwi mějeſche kardinal wulke ſemſche a w jenej pschi-poldnju započza wjérch-biskop z Olomuca němſke pređowanjo. W tym samym časju běchu w ſpomnjených dworach čiže Bože mſche, pschi kótrhž běchu thſach ludži. Tam pređowanſche probſt Schtulc w czechkej a kanonikus Frind w němſkej ryczi, w pôdlaňskej chrkwi ſ. Jurija tež morawſki duchowny a zapóſlanc Wurm w czechkej ryczi. Hłowne džele Božeſte ſlužby buchu z tſelenjom gardow

woznamjenjene. Wołoko dweju so wone skłončihu a požđischo sežehowaſche hischže ſwjatočny nhſhpor. Wſcho běſhe wulkotne a ſwedečeſche wo tym, ſhtož bě z kwětkowoho napisma nad čeſtnymi wrotami wobnowjenoho „doma“ wiđecž: Jubilate! (Raduję ſo!)

Mazajtra (póndželu) běſhe w džewječich pontificalna Boža miſha w psche- pjeſnjenej seminarſkej chrkwi ſ. Salvatora (Wumozniła), pschi kotrejž buchu wubjerné starokatholské ſpěv wuwjedžene. Wołoko jědnacjich zapocža ſo potom katholſka zhromadžizna we wulkim seminarſkim ſalu, kotrejž kardinal=archbiſkop wotewri a na kotrejž ſo duchowni, zmjenjo a druzh wučeni haſo čeſch a němſch rycznich wobdželich. Myče buchu z džakom a z ledžboſćju ſtſchane, hačrumje zhromadžizna ſchthri hodžinų trajeſche. Popołdnju w ſchthryoch ſpocža ſo ſwjedzeňſla hofeſina we wudevjenym ſalu na Žofinje, na kotrejž běſhe pschez 400 hofeſi a pschi kotrejž buchu zaſh ſlawne rycje džeržane.

Srjedu běſhe ſwjedzeni połoženja zakladnoho ſamjenja ſi dotwarjenju archiſlopskeje chrkwe z pschihodnej ſwjatočnoſću. Chrkli budže mjenuijch podleſhena tak daloko, kaž je po prěním planu poſtajene bylo. A tomu wobſteji towarzſto hido wot wjeli lět, kotrejž pjenjež ſi wutwarjenju a dotwarjenju hromadži a podawa.

Butſe budže, kaž ſmy hido piſali, wuznamny jubilej z džalnej Božej ſlužbu, ze zwonjenjom a z Te Deum we wſchēch chrkwach Čeſkeje ſlōnčenj. Boh žohmuj dale ſktkowanjo ſwojeje ſwjateje chrkwe w Čeſkej, nam ſuſodnej a wjach pschičinow dla bližio ſpſhczelenej!

M. H.

Nowe znamjo praweje chrkwe Chrystusowej.

Na koncu zandženoho lěta pschindže katholſtomu fararjej wulkoho města mlođy muž. Wón wuzna, zo je zaſtojniſt w jenym z nawjetſkich hofeſencow a žada do katholſkeje chrkwe pschiwzathy bhež; hač dotal wuznawasche lutherſku wěru. Farat chchſche joho wotpohladanjo pruhowacž a po dlěžšim rozmlowie- niu puſčeži joho wot ſo z radu, ſebi chlu wěc hischče derje pscheklač, dokelž we tak wažnej naležnoſći ſo jedyni njedhvi pscheklač. Za několry čas pschiindže zaſ, a wozjewi z nowa ſwoju žadoscž. Tež tónkróč joho zaſ wot ſo hič dashe. Pschi tſecžim wophtanju prasheſche ſo joho, ſhto joho za prawym ſi katholſkej chrkwi czehnje? Na to wón nimale talki wotmłowi: „Wot několrych lět jow, cžitam ja wſchēdnie we nowym zalonju. Tu namakam, zo je Chrystus ſwojej chrkwi, ſwojim wučownikam a japoſčtolam cžerpjenja a pschescžhanja ſwojeje wučyb dla do předka prajk. Derje, ſebi ja myſlach, na tym dyrbí jedyn joho wěrnu chrkli ſpóznacž. Šchtó dha ſo Chrystusa dla pschescžeha? Židža? Ně. Protestkatholikojo? Ně. Swobodnoměriwi? Ně, ně! Katholſch měſčnich a mniſch a ſawy duchownych ſjadow; biſkopja katholſkeje chrkwe a bamž“. Farat ſpózna z toho wěrnoſci joho wotpohladanja, rozmucjeſche joho we wěrnoſčach katholſkeje wěrh a wza joho požđischo do klina chrkwe. — Nowe znamjo katholſkeje chrkwe, na kotrejž jedyn we njeſ Chrystufou chrkli ſpóznaſe, ſu tak cžerpjenja a pschescžhanja. We wuznacžu wěrh drje ničjo

we nim njeſtoji, ale we ſtaſiñach katholſkeje cyrkwe mamaſamh je na kózdej ſtronje.

Nowinki a powjeſcze.

3 naſheje diöceſy.

Z Budyschia. Saſki ſejm ſo 13. oktobra wotewri. Wólbh ſu 15. ſeptembra derje doſcz wupanymi. Liberalna ſtrona į najmjeniſhom njejo ničo dobyła. Mjez 28 wuzwolenymi je 15 zapóſtanow konſervativnogo ſmyſlenja, a 13 mjenje abo bóle liberalnogo.

Z Budyschia. Kaž ſo do „Budifſiner Nachrichten“ pifa, ſtej krótko za ſobu dwé knježnje we Marijnej Hwězdze wumrjekoj. Conſtancia Maria Herold bu 23. ſeptembra ſwjatočnje na knježniſli kerchow hrjebana. Tasama narodzi ſo we Emden, we Ostfrieslandze 27. januara 1806; hrajeſche we mko-doſcze we Berlinje pod wulkej hwalbu na džiwadle. We ſwojim 29. ležje wopuſczeſi ſwēt a pytaſche a namka we cijich murjach Marijnej Hwězdzy tamny mér wutroby, kotrež ji ſwēt dačz njemóžesche. Pschez dwachęzi ſet dolho ſtuklo-waſche we zjarnej holczačej ſchuli Klöſchtra z wulkej luboſcju a wuſchitnoſcju a doby ſebi tu wjèle džatownych wutrobow a kaž ſo nadžijemh rjensche njebiſte myto, halo by ji to we ſwojim předawſhim powołanju možno bylo. Psihi jeje ſedom začinjenym rowje bu nowy row pschihotowaný za běku knježnu, Alehyd is Kathu Delenkec, kotaž bu na ſwj. Michałka į poſlenjomu wotpočinkie psche-wodzana. Knježna Alehydis narodzi 16. oktobra 1783 we Pěſkach a wotpočoži ſwoje ſwjatočne ſluby 6. augusta 1811, bě bjez knježnami najstarscha abo ſeni-orla. Boh daj jimaj wjesole hořestaczo!

Z Budyschia. Tež wylscha holcza ſchula we Marijnej Hwězdze, ko traž ſo wot Klöſchterskich knježnow wjedže, bě rjane žonſte džela na ſvetowu wuſtajencu do Wina poſlaka, wulki kraſnje wuſchith rub na blido a jara rjane antependium, t. r. pschedſtau, z kotreymž ſo psihi ſwjatočnych temiſchach delni džel wołtarja pschiſtrwyje. Kaž nětka ſkyschimy, ſtej tutej dwě džele wot komiſſije, kiz mějſeſche pschipoſlane wěch rogjudzeč, čeſne pschipóznačo doſtaſoſ. To je cíim wjac winoſte, dokež bě jeno hiſhce jedny holcji wuſtam Saſkeje, tón ſwo-bodnych murjerjow we Dreždjanach, na podobne waſchnjo wuznamjenjeny.

Z Scherachowa. Na ſwjedzenju ſwjatoho Michałka wopyta pola naſ naſchoho knjez biskopa hnadny knjez biskop Wahala z Litoměřic, kiz bě we zaňdenych thđenjach ſuſodne farſte wosadny ſwojeje diöceſh wopytowaſt a ſakrament firmowanja tam wudželaſt. Z Georgswalde wopyta přeni króž tež hnadowne město Philiſpſdorf.

3 wulraſia.

Z Prusſie. Cyrlwiſke wylſhnoſcze ſu ze ſwētym z kózdym dnjom we hórschej pschelorje. Bislopija wobsadzeja, kaž je pschecy ſo ſtaſo, po prawdze

wuprózjnione duchowne města, bjez toho zo býchu kniežerstwo i tomu we dovolnosć prascheli, tute pał wotsudzeja biskopow, kaž tež duchownych. Kž tajse města pschiwoznu i pjenježnym schrafam, woczehnje, zo by tola wěcze i swojim pjenjezam pschiwozko, jim to na mdze; wjsche toho njepršipóznawa tež žane wot tajſich duchownych dokonjane zastojnſke džeta. We Posenskej je so tež stało, zo je swětna wjschnosć fararzej klicz i chrkwiniskim kniham z mocu wzala, a chrkwiniske knihe na sudništvo donjeſta. Pruske kniežerstwo khdži z chka z tym wokoło, zo chce wjedzenjo chrkwiniskich knihow fararjam wzacz a je swětnym amitam pschipolazac̄, tak zo býchu kſcheczenja abo te snadž tež skoro trčbne njebudža, narody, wěrowanja a pohrjebž so pola swětnych wjschnosćow wozjewječ dyrbjeli. Su to we prawe cjeze, zrudne cjaſy.

Schlezhinska. We wustawie swj. Ignacia we městac̄ku Scheiba pola Glaža je khorownia, we kotrejj miloſciwe sotry khorých wothladuja. We zańdzenych měſacach lezachu tu woſebje wjele na kholeru zkhorjenych. Tu pschinjesczu miloſciwe sotry hordžinſte wopory. Wot 4.—10. augusta wunrjechu tu 4 sotry, z chka z khorje jich 18, z kotrejž je 10 zas wotkhorjelo. K.

Ratufka. Liberalna strona we Winje damaske ſebi wulku prou, italskoho krala we cjaſu swojoho pschebywanja we Winje cjeſečic̄; njechaſte drje pschez to tak jara krala ſamoſo, ale węc, kotruiž wón zastupi, jeho njeſcheczelske zadžerzenjo pschečiwi katholſkej chrkwi, a jeje widzownomu wjerchej, wuzběhovac̄. Cepſchi lud we Winje, woſebje zemjanſtwo pał njewobdzeli ſo na pschihotowaných harach. Khějor drje dyrbjesche tež z nim renje czinieč, khějorowa pał joho njejo widzec̄ a powitac̄ chchka. Z Wina jědzesche potom Viktor Emmanuel do Barlina, swojim pomocníkam z lěta 1869. Rajſkerje džesche joho žadoſeč najbole z Barlinom, zo snadž by tu z Bismarkom ſo z nowa kruče zjednočil. Wobaj matej tola kuff stracha psched Francózſtmi, kž snadž mohli zas wójnu zapoczinac̄ abo z Němſtej, zo býchu ſebi zas Elſaſ a Lothringen dobyli, abo z Italſkej, zo býchu italskoho krala zas z Roma wuhnali. Po dležſhim pschebywanju wróci ſo potom Viktor Emmanuel pschez Zborjelc, Lubjo, Liberc, Win bjez zastajenja do Italſtej. Drežđan̄ a naſchoho lubowanoho krala njezwěri ſebi tak wophtac̄.

Naležnoſće towarzſtwia.

So buſtawu na lěto 1873: I. 344. Jakub Bräuer z Podhroda; 345. Mařija Nječchyna z Budyschina; 346. ſtudent Franc Měrczink we Prahy; 347. Marija Michałowa z Konjic; 348. Michał Smij z Bazlic.

Dary za chrkę w Čzorneſach abo Baczonju.

K cjeſeči Božej a ſpomoženju duſhov ſu dale woprowali: Spěwařſka towarzſtwia Jednota we Khroſczejicach 4 tol. 15 nsl.

Hromadže: 6594 tol. 5 nsl. 6 np.

Katholicki Miesiac

Wukhadza prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyločetna płacična na pósce
a w knihaſni 17 nsl.

Ludowy cžaſopis,

wudawaný wot towařstwa SS. Cyrilla a Metoda w Budyschinje.

Redaktor: Jurij Łusčanski.

Číslo 20.

18. oktobra 1873.

Létnik 11.

Budźe Pius IX. poſledni bamuž?

Bože ſudženja du swoje pucze bjez pſcheterhnenja, njezmhlniwje, bjezbožnyh zanicjejo a bohabožaznyh horjepokublajo. A, hiſhće je wérno, zo, kij na swj. cyrkę, na tónle kamjeni čzéri, kotryž je Jezus Chrystus ī róžknomu kamjenju ſejnik, tón ſebi hłomu rozejčeje.

Nas boli, widzo, kaf je swj. wótc wot wschitkich čzlowjekich mócnosćow wopuſczenych; ale po prawom, ſhoto wo to? „Nochhli na wérchow ſo dowérjecz, na čzlowjekow, w kotryž zbožnosć njeje,” je Duch swj. hijo w starodawnych čzasach nam praſil.

Ale ſhoto ma ſo hiſhće ſtač?

Hijo, taž ſo pówjeda, ſwetne Inježerſtwa wo to ſo staraju, zo by po Piuſu IX. bamuž wuzwoleñ był, nic, taſkohož by Duch swj. wolicz taſał, ale kij by ludzom ſo lubiſ a z nimi dżeržał. A mož ſo ſhoto naſhomu čzasej džiwač, hdj by wón tónle njeſkutk z leſczu abo mocu poſpytał?

Pſched 74 létami tež bamuž wumrje a po cyklym ſwetje džesche ryje: „Poſledni bamuž je njebo! Po katholicki cyrkwi je ſo ſtało! Janoho bamuža wjac njebudźe!

Bože ſudženja paſ běchu druhé. Bóh po ſmjeřeži Piua VI. na ſpodgiwne waſhhujo ſwojej cyrkwi nowoho bamuža wobradži. A kaf ſo to ſtało, to ſebi někto ī tróſhcej bliże wobhladajmy!

Francózſka revolucia běſke ſebi chku Italſku podczisla a tež bamužej Piuej VI. wſtě kraje wzala a jeho ſamoho do Francózſkej wotwiedla. Kar-dinale paſ běchu rozechnači, paſ jecži.

Předy hacž bamuž 29. augusta 1799 wumrje, bě ſo wjele w Europje pſheměniko.

Rush, Rakusy, Turec a Bandželsch běchu do zvjažka hromadu stupili, a walichu so na Francózow w Italſkej, a zvíchu jich 17., 18. a 19. junija pola Trebbie, 15. augusta pola Novia a wuhnachu jich 30. septembra z Roma, a předh hac̄ lěto koncej dóndže, bě francózské knjeſtvo w Italii jenož hřichče na Genuu a Mizzu wobmjezowane . . . . a někto móžachu kardinale swobodnje so zhromadžic̄ a nowoho bamža sebi wuzwolic̄. Pius VI. bě wustajík, zo mělo so to na tamním měsc̄e stac̄, hdžej býchu kardinale wo měrje w hromadu zeitc̄ so móhli.

Njedohladam̄ so hřizno pſchi tym ruši a wjedzenja wěſtchnoho Boha?

Pſchi smjeřci Piusa VI. bě 46 kardinalow živých; z nich 34 na čupje swj. Jurja pola Venetia 30. novembra 1799 do konklava zaſtupic̄u.

Tsi měsach dolho sebi nictó na toho muža njemysleshe, kotorohoj pozdžischo za bamža wuzwolichu.

Bamuž je za c̄rkve tak wažný a nuzný zastojník, zo my joho wólbu sebi bjez wosebitoho sobuskuowanja božoho myſlic̄ njemožem̄. Cžlowěkam je wólba podata, z cžlowěſtmi řeđkami so stanje, cžlowěſte ſlabosće a nakhilnosće so do njeje měſcheja, pſchec̄ pak tola dyrbi ſkonečnje boža wola so stac̄.

Hijo w prěních dnach konklava pſchec̄ 18 hlosow na kardinala Bellisomia, hewal dōstojnho muža, padashe; — druhe hlosy na druhich so rozdrjevjaču. A tak so wšchitc̄ nadžijachu, zo wólba w bližším času dokončena budže.

Alle někli cžlowěſte a swětne wotpohladanja nuts so měſchc̄ pocžachu. Rakuska běſte bamžove kraje po wuhnazu Francózow ze swojimi woſakami wobſadžila a njechaſte je wškē bamžej wrócičc̄. A zo by pſchichodný bamuž do toho zwolit, dyrbjeſte wón jej derje zmyſlenný bhez. A tohodla kardinál Herzan, wotpóſlanc rakuskoho knježetiwa, za wuzwolenjo kardinala Matteia ſlutkowashe. A wopramdze bě wón wjac kardinolow na swój bof ſčahnyk, tak zo z wjetſha 10, druhdy tež 11 a 13 hlosow na Matteia padže, Bellisomi pak z wóſta ze swojimi 18 hlosami, kotrež druhdy na 21 a 22 zroſczechu.

Tak to měsach dolho trajeſte, hac̄ katholíſki lud ze wšchech stronow mótiſe žadashe, zo by woſyroczenej c̄rkwi ſkonečnje bamuž daty býk. Někto sebi wot-myſlichu, zo by kóžda teju stronow tſioch mužow postajiła, z ktrýchž býchu potom jenoho wuzwolic̄ měli. To so sta; na Chiaramonti-a (pozdžischoho bamža) pak sebi hřichče nictó njemysleshe. Alle tež tak nicžo njedopřehu.

Duž dha we prěních dnach měrca jedyn kardinál namjet staji, Matteiowa strona měla jenoho muža za kandidata postajic̄, tak býchu tu čeſc̄ měli, pſchichodnho muža pomjenovac̄, a druz̄ tu wjeſoſtce, joho z jich ſriedžin wza-toho wibžec̄, c̄kla zhromadžizna kardinolow pak by w měrje a pſchegjenosći wólbu ſkonečnje dokonjača.

Tale myſlic̄ku druhim so zalubi, a někto by prěni króč mjeno Chiaramonti ſlyſhane. Za dwaj dñih běchu wšchitc̄ kardinale jenajkoho zmyſlenja; we konklawje zaſtineča: „Bamuž je wuzwolenj; Chiaramonti je bamuž!“ 13. měrca wšchitc̄ kardinale k njomu so podachu a jomu ruku wokochowachu k znamjenju, zo su wšchitc̄ wotmyſleni, joho nazajtra ſwjatočuje wuzwolic̄. A

to so tež 14. měrca 1800 jednohōsnije sta, konklave bě 105 dnou tračo, a chrkwe bě 6 měsacow a 16 dnou woshraczena býla.

Nový bámuž pšchivza jméno Pius sedmý.

Tak měsíčne chrkwe boža zas bámuž, a svět bě so ze swojej nadžiju zlebil. Hanijenjo njepracelov bu z juskajom džeczi božich poduschnene, zrudoba do wjesokosče pšchewobroczena a na zemi zeskadža nadžija na nowe, lepsche časň.

Pius VII. bu 21. měrca 1800 w chrkwi svj. Marka krónowanu a nastupi z tým knježenju w swojich krajach.

Ale Rakuska a Neapelska njechaschtej jomu wjacích krajin wróćicž, kotrež běštej wobsadziloj, a wosobnje žadásche Rakuska pšchez wosebitoho pôškanca, Ghissleria, zo by svj. Wótc jej zjawnje ferrarsku, bolognisku a rawennisku legationu wotstupil.

Schto něk Neapelska čjiniesche, schto bámuž, schto Bóh?

Neapelski kral běše w Romje a chysche tam wostacž. Hdhž pak wotpo-hladanja Rakuskeje zhoni, bojesche so pšche swoje kraje a rozpominajo, zo su chrkwinške kraje w rukomaj svj. wótc hrodžiszcze napšhečzo Rakusku, wopuščí w tejsamej hodžinje Rom, w kotrež bámuž do njoho zacžahnyčez chysche.

Tak Bóh tón knjez njenashtiu žadoscž rakuskoho knježerstva za krajemi k tomu wuži, zo by Neapelska Rom puschczęka.

Ale Rakuska hishcze na swojim zamyslenju stojesche. Pôškanec Ghisslieri so wschelalo na svj. wótc dobýwacshe. Duž so Pius VII. jenoho dnia rozhněwa a jomu praji: „Dokelž dha khězor te svj. stokej slusvhace krajin na žane waschnjo wróćicž nochce, njewěm wjac, schto bych hishcze prajicž a činitc mohě. Knježe! Wěrcze, něhdý čjas pšchindže, w kotrejž khězora žel budže, zo njeje je wróćit. Wón je draſtu do swojoho schranka khowat, katraž nic jomu, ale chrkwi sluscha. Wón na njej wjesokosče njezměje, ale wona wjèle wjac joho draſtu t. r. joho herbšte kraje z molemi nathnje.“

Wschón z hněwom zapýrenj Ghisslieri k proškretarej khwatasche a prajesche: „Bamž je w tajlích wěcach hishcze mało nazhonjeny, a njeznaje mōc Rakuskeje, a předhy haž bychú jeje draſtu z molemi pšchelusane bycž měle, k tomu wjèle, jara wjèle sluscha.“

Ale kaf wjèle k tomu sluschesche?

Dvaj měsacaj a někotre dny pozdžischo bě bitva posa Marengo bita, a khězor zhubi draſtu, ktruž bě do swojoho schranka sežinik, te tsi legationu, a wjše toho tež wot swojich krajow najprjedy Lombardsku. Potom pšchisadži Benedigšku, potom francózské wójska so do joho herbštich krajow dobýwachu, a dvaj kroč dyrbješche swoje hělowne město z poníženym měrom wukupicž. Tak bě so profetšte ſkovo bámužove dopjelniko.

Z chrkwinškoho kubla njeje so hishcze žadyn čłowjek zwjescelič, kijž złostnije swoju ruku za nim wupšchěſtrje.

„A někto grozineče to, wj kralojo, a nabudješče mudroſcze, kijž wj sudnich na zemi ſcje!“

Njeſprawnoſcž je wěčnje ſama swoje džeczi zjedla. Ale hishcze je starý,

swérny Bóh živý; šestého Piusa je sedmý sežehoval a džewjatohu budže druhý sežehoval.

Tak dha my so nadžíjam a doměříjam a njebudžem wohaňjeni. „Beru-zařem budže zas natwarjene a svj. město budže wo jašnosći swojoho měšchnika a krála so zwjecžic!“

M. R.

Nowinki a powjeseče.

Z nasheje diöcesy.

Z Budyschyna. Z Prahi so nam piša: W tudomnym serbskim seminorju je te léto 27 mlodžencow, kotsiž swoje na duchownski stav pschihotowace studije tudy pak zapocžahu pak pokracžuju. Mjez nimi je 6 bohosłowcow (theologow) a 21 gymnaſiaſtow. Bohosłowcoſo ſu k.: Jakub Skala z Chróſcžic a August Kónſch a Josef Keil ze Seitendorfa w druhim lécze, a k.: Franc Mér-čink z Bělčec, Jurij Nowak z Něbějelčic a Alojs Schäfer z Drežđan w prěním lécze. Z gymnaſiaſtow wophtuja 7. rjadownu: Reinhold Bockſleitner z Radeberka, Miklawſch Bräuer z Workle a August Noack z Drežđan; 6. rj. Franc Löbmann ze Scherachowa, Jurij Kummer z Lazka, Richard Smiž z Drežđan, Pawoł Richter z Freiberka a Emil Buck z Chemnic; 5. rj. Jan Bergmann z Ewiliav, Jakub Kilarček ze starohu Lusča, Josef Seifert ze Seiten-dorfa a Alexander Hartmann z Chemnic; 4. rj. Jakub Bart z Kukowa a Miklawſch Hila ze stareje Čehelnich; 3. rj. Gotthelf Verndt z Kloſterfreiheit pola Woſtrowca, Jakub Dělenčka z Kukowa, Franc Čzornak z Pancžic a Jurij Lipsch z Milocžic a skončinje 2. rjadownu Julius Junge z Woſtrowca, Miklawſch Vjedrich ze Smjerdžaceje a Michal Chýz ze Schunowa. Čsinacze Serbja, kotrejž mjenia ſu horjeka pschez čiſicž wuznamjenjene, zapocžahu nje-dželu zas nowe léto zhromadnoho ſkukowanja a prćowanja za wudoſpoljenjo w macznej řeži, tak zo je towarzſto „Serbowka“, wot ſlawnych přednikow za-kožene, hajeue a zdžeržane, w džakownych potomniſtach pschech dale žive. Bóh dał, zo by naſha luba Serbowka pschech dale prawje křežela a bohate plody za chreſ a stat pschiuſka!

Z Marijnoho Doča, 15. oktobra 1873. Dženja na dnju ſ. knježných Theresije bě w tudomnym klóſchtrje hnujacy ſwjedžení; pschetož jena knježna, soror conversa (běla knježna) K hrystiana Madlena Marschnerec ze Schönau w Čechach wotpołoži profež abo ſwjatočne klóſchtrské ſluby. Šydom knježnow pak bu do klóſchtra nutswjedžene a klóſchtrské zdraſčene, mjenujich Marija Pia Hanža Kellec z Pancžic, Johanna Baptista Marija Scholcžic ze Swinařnje, Kunigunda Mathilda Barschelecz z Rumburka, Antonia Julia Scharrec z Kunnersdorfa, Hedwig a Hana Escherigec z Mergenthala, Borbora Hana Scholcžic z Káschec a Peregrina Khaty Mětkec z Káschec. Poſlenej dwě chceťaj po noviciacie bělej knježnje, druhé pak chcećza khorſe knježných byč. Šwjatočnoſć ſta ſo w chrkwi pod wjedženjom k. propsta Vendelina Müllera, pschi aſſi-ſtinch 10 duchownych a w pschitomnoſci wjele luda z blízka a z daloka. M. H.

Z dresdenſkeje diöceſy.

Z Drežđan. Sobotu 11. oktobra wjeczor pschiindje naſch powſchitkom-
nje lubowanu kronprince Albert do njezboža, kotrež móžesche lohcy hifcheze zrud-
niſche ſcžehwki měcz. Z hońtwy so wróčo zethka joho wóz we jédnatej ho-
džinje na puczu mjez wsomaj Kopic a Oberpohric dwemaj wožomaj z kamjenjeni,
kotrežuž pohońčaj naſſterje ſpaschtej, dokež hlos a znamjo na ſtronu zajęcz, njeſtſche-
ſchtaj. Nimo přenjoho woza pschiindje kronprinc zbožomjenje, tola wot druhoho dôſta
wóz tał mócný ſtorf, zo nahle do rjebje pschi drozh zlecža, pschi ejimž kronprinc sam
pod wóz pschiindje. Zas wucžehnjeny, jéđesche z pryncom Jurjom, kiz bě zadň
jel do Pillnic, hdzej bu pschez lekarjow pschephtan. Bohu džak, zo žane czežiſche
ranh njedosta. Po někotrych dnach bě zas doſpołnje ſtrony.

Z Drežđan. Schitwórt, 16. oktobra bu naſch ſejm wotewrjeny. Do-
kež Joho majestoscz kral Jan zas na dyſche bóle czerpi, da ſo pschi ſwiatocž-
noſciž pschez krónprynca zaſtupicž.

Z wulkraja.

Němſka. We Fulđe wumrje 14. oktobra do poſdnja 11. hodžinje biſlop
Kött we 73. lécje ſwojeje staroby.

Pruſka. Schulſke ſotry wſchelaſkih duchownyh rjadow, kiz hacž dotal tał
ſpomožnje we wucžernjach ſlutkowachu, tał hufio tež wot ſchulſkih wſchinoſcžow
ſpoļojnoſcž a kħwalbu wuprajenu dôſtachu, ſu někto najbóle wſchudžom pschez
njeſtſchecželski wukaz pruſkoho knježerſtwa města ſwojeje próch wopuſtſcžili. Wſchu-
džom bu wot džecži a starschi jich wotſtupjenjo jara wobžarowane a wſchudžom
dawachu ſo jim pschi rozdželenju znamjenja njeſtajene ſuboſče a ziajnnoho pschi-
požnacža jich zaſtužbow. Město Geldern, na ſlivym brožy Rheina czeſco-
waſche ſwoje lubowane wucžerli na wofebite waſhniſo. Wjeczor psched jich wot-
czežnjenjom, njedželu 21. ſeptembra, pschinjeſe ſo k jich czeſczi wulkotny čah z
ſaklemi a pschepoda ſo jim czeſny dar džakonnych měſtečjanow, droha ſlěborna
Boža martra, kiz pschez 100 tolej placēſche. Deputacija z 30 najwoſobniſkih
měſtečjanow bě wuzwolena, ſotry z jich doma na dwórnijſchežo pschewodžecž. Th-
ſach běchu ſo k nim pschizankli, džecži, młode knjenje, prijedansche ſchulerki ſotrow,
macjerje a mužojo. Wſchitke powołanja a wěrywuznača běchu zaſtupiene. Bě
to we prawdze wulkotne a czeſciomne pschewodžerſtwo. Na dwórnijſcheži ſamym
cžiſtſcžeshe ſo wſho k ſotram, zo bychu hifcheze jim z ruku Božemje prajili; wjele
ſtom wěncow, za kotrež wbohe ſotry ani města njenamakaja, pschepodawaja ſo jim wot
jich lubowaných ſchulerkow ze ſylzojthmi wožemi. Mócne Božemje klinči z
horta wſchitkif, hdzej zelezniča wotjedże. Šotry wopuſtſcža město hnute wot tał
wjele džakonnoſcže, ſuboſče a pschiwiznoſcže, a ſtajeja dowěri na Boha, kiz wěſcje
tež zas jim lepsiſhi pschichod pschihotuje!

Pruſka. K pruſkomu ſejmej budže ſo 28. oktobra a 4. novembra z nowa
wuzwoleč; wſchitke ſirony pschihotuja ſo k wažnomu ſlutkej, a prócuja ſo za ſwo-
jich kandidatow. Wolsby do ſejmow, we kotrejž ſo wſchitke zakonje a z cyła
ſpomoženjo luda a kraja wurađuju, paſ ſu tež jara wažne, a nichčo njedýrbi tu

so swojego prawa pszczyńcę, a swoju winowatość za homidzicę, jeno hdyż so do komorów zas kschęczanach mużojo sczelu, budźa so też lepsze zakonie wurdzecę.

Pruńska. Procesję pszczyńcę katholickim biskopam dla wobsahowania wuprzedzonych duchownych mestow z kóždym thđzenjom rostu. Pszczyńcę archibiskopej we Kólnie je so hýzo 16 processow zapoczątko.

Pruńska. 7. oktobra pschisahasche nowowuzwoleny protestikatholicki biskop Reinkens pruskomu królej a knieżeństwu posłuschności. Swiatoczeńscy sta so na podobne waschnjo, kaj katholicki biskopia pschi nastupieniu swoich nowych założnictwów pschisahachu, haj też tésame słowa so nałożachu, jeno běchu tamne wuwstajene, kij wupraja, zo chce biskop jeno so statnym kazniom poczyniętak daloko, hajż pschez pschisahu zadżewany njejo, kotreż je bamżej halo wjerchnej katholickiej cyrkwi eżinik. Reinkens budże jeno kaznie swetneje wyschności dopjelnicę a tak so we wschém podwołny wopokażac. Pruske knieżeństwo je tak Reinkens-a halo biskopa pschipóznalo a nětko chce won tež we Bajerskej, Wadenskej a Hesenskej we pschipóznaczo proshę. So sama rozemi, zo dyrbja też knieżeństwa tutych krajow pruski pschikkad sczehowac.

Bajerska. Biskopia Bajerskeje, kij běchu we měsće Eichstädt frjedz zandżenoho měsaca k wurdzjeniam zhremadżeni, su swojim wériwym nředzeli 28. septembra pschez pastyrski list straci a schödliwości tak imienowanych simultanskich škulow, kotreż so wot bajerskoho knieżeństwa něko wschudzom założecę zapoczątaj, rozentajeli a napominaja ich, zo niebyhmu swoje džeczi do tajich škulow štali. Simultanske škule su tajke, kotreż so wot džeczi wschęch kschęczanach wérhwniczączo wopytuwaja, haj tež židowske džeczi dōstani pschitup. Zo su tajte škule za kschęczanstwo strachne, a zo tu za nabožne woczechnienje starane njejo, to kóždym spóznaje.

Italijska. Liberalni Italiskeje zradują na tym, zo je so jim radžito, swojego króla do Barlina pschinieć, a na powitanju, z kótrymž bu tam eżeszeńh. Wschelake města wuprajichu Bismarckej, haj tež pruskomu królej swój džak za to. Cyle pueżowanjo króla do Němskeje bu wot liberalnych zaplecżene, zo by tu król a joho najprejnshi radzicjelojo nowe rady a podwyher dōstali we wojowaniu pszczyńcę katholickiej cyrkwi. We Rómie so to hodla tež bórzy nowe kroczele pszczyńcę bamżej a katholickiej cyrkwi woczałkuja. Njemóžne wschak tež njejo, zo su pschi tutym wopytanju so tež wschelake wurdzjenja we wuzwolenju nowoho bamža a pschipóznaczu tohosamoho stale, wschém džen je znate, zo liberalne pasmo Italiskeje dawno hýzo z wulkej żadoſciu na smjerež Piusa IX. ežaka, zo by potom wschē móžne frédky nałożowało, zo by tež liberalny bamž na stol swj. Pētra so pozběhnięt mohł. Haj tajki je tež hýzo poſticienj, je to kardinal wjerch Hohenlohe, kij je hajż runje husto hýzo na swoju winowatość dopomijeny, zo je joho město we Rómie, na stronje s. wótcia, tola wjac lét za sobu we Bajerskej, na kubłach swojego bratra žiwý. Tak wjele je wěste, zo budźa so niepszczyńcęlojo cyrkwi ze wschēmi mocami prócowac, po smjereži nětisichoho swjatoho wótcia wulku měschenu pschihotowac. Tola Boh hýzo budże swérnym katholikam tež prawoho wjercha wobradzicę wiedzieć.

Francozſta (Proces Bazaine). We zahrodnym hrodze Trionon we Versailles-u pschi Parizu wobnowjeja so tu khwili ranj kiz so Francozſkej we lécze 1870 we krawnych bitwach nabichu. Hłowny dżel we wjedzenju francozſkoho wójtwa mějesche marschal Bazaine, kotoruž so ważna wina na njezbožu Francozſkej pschipisuje. Wón bu wobztorżenj, wosobnije dokelž je bjez dosahachych wi-now twierdžizmu Metz, kotorą za njeprzehwinjomu placiesche, njeprzeczelaj psche-podał, a zo we bitwie pola Wörth generalej Trossardę we prawym času pom-hal njejo, hacż runje je jomu to móžno bylo; wschelake druhe mjenjsche a wjetzsche falerje, kiz je z dobrej wolu cžinit, so jomu pschipisuja a dopokazacž pytaju. Proces so hjo dawno pschihotowaſche, tola njemějesche so předy wjeſcę, doń němske wójtwo franeozſki kraj wopuszczikle njeby, schtož je so sředz zandženohu mě-saca stalo.

Marschal Bazaine steji nětko we 63 lécze, zaſtupi 28. měrca 1831 halo wojsk do francozſkoho wojska, zbehásche so tu wot jenožo stupjena wojerſkeje hód-noscje k druhomu, bu podwyschl, wyschl, we lécze 1850 hjo oberst, we wójnje we Krimje 1854 general, a 1864 we Mexiku marschal, hewak na wschelake waschnjo wuznamienjeny, wobsynje najwyschſche francozſke a 10 wukrajnych rjadow.

Wojerſki sud, psched kothrž je marschal Bazaine stojeny, wobsteji z wyso-lich generalow; joho pschedsyda je orleanski prýnc Aumale, kiz je swoju wojer-ſku wusłojnosć wjac króčz dopokazal, a kiz bu tež wuzenosć dla k stawej francozſkej akademije pozbehnijent. Prénje posedzenjo mějesche sud 6. oktobra, we kothrymž buchu najprjedy swědch mjenowani, a druhe powijskowane wěch zjaz-dowane na to cžitasche so nadrobne zestajene wobſkóržbne písmo, we kothrymž so njewěste zadžerženjo Bazaina wot 2. augusta 1870 hacž do pschepodacža twier-džizmu Metza 27. oktobra wopisuja a rozsudzeje. Cžejke poroki so jomu tu cži-nja, a dopokazuja, wosobnije zo njejo generała Trossarda, kiz pod nim stojesche, we bitwie pola Forbachu podpjerał, hacż runje mějesche cyle reservy prózne stojo, tohorunja njejo we bitwie 18. augusta marschala Caulroberta hacžrunje tón wjac króčz we pomoc proschesche, podpjerał, a dolež tež Mac Mahonei k pomocj njeprzhindze bu tež sobu wina na njezbožu francozſkoho wojska pola Sedana. Hdžz potom Męž ze swojim wojskom wobſadži a we nim so wot njeprzeczelala woblehnyc da, njezinjsche niczo, zo by je tak dolho hacž móžno, džeržał, wu-padł, kiz cžinjsche, njebehu na pscheraženjo njeprzeczelſkoho wójska wotměrjene, ale jeno po zdaczu cžinjene, hewak njeby njemóžne bylo, so ze swojim nahladnym wój-stwom pschez njeprzeczelſke rynki pscherazyč; we wójnskich muradženjach hebasche wschelako swojich generalow pschez podawanjo wopacznych nowinkow; pschi pschepo-dacžu twierdžizmu njejo tak nahladny wójnski material zniczil a tež wojerſke khorowje je dat do rukow njeprzeczelow panjež.

To su wěſeje cžejke wobſkóržowanja. Ze pschecžitanjom wobſkóržbnoho písma pschecžinich so tež posedzenja ſuda na pschichodnych dnach hacž do 11. oktobra. 13. oktobra bu potom marschal Bazaine pschetyſhowaný a mějesche tu nětko pschileznosć, swoje zadžerženjo zamłowjež. Hacž so jomu to radži a hacž wot-sudzenju smjerči cžeknje, njeda so džensa hiszce praſicž.

Naležnoće towarzstwa.

Sobustawę na lęto 1873: ff. 349. Jakub Kral z Konjec; 350. Wawrik z Khrósczic; 351. M. Ryncez z Tafency; 352. M. Lukash z Khrósczic; 353. Jak. Scholta z Khrósczic.

Dobrowolne dary: za sw. wóteca: „Magnus Dominus ac laudabilis nimis“ 1 tol.; H. 3 nsl. 5 np.; P. 3 nsl.; z rozwiedzania knížek: „krótkie rozwiedzienia we bratstwach s. kapulira,” wuwikowa so we Khrósczich pszez knj. kaplana Scholtu 1 tol. 3 nsl.; a pszez k. Wujescha 1 tol. a 6 nsl.

Cyrkwiński powěstnik ze serbskich wosadów.

Z Radworja. Kschejeni: Maria Martha, dž. Karla Hörmanna z Bojanec; Jan Jak., s. Handr. Mita z Brémjenja; Hanža, dž. Jak. Delana z Radworja; Marija (+ 3. oktobra), dž. Jana Wjeraby z Eupoje; Aug. s. Jana Lehmana z Lutowcza; Ida Marija, dž. Bjedr. Wilh. Gnauki z Radworja; Marija Gližbjetka, dž. k. Duriija Petranca, tach. hajnka w Bożerii. — Zemirjetaj: Jakub Lubk z Radworja, 38 l. 2 m. 24 dn.; Helena, dž. Adama Scholtu z Now. Boranec, 69 l. 3 m. 14 dn.; — Weronanej: Michał Kubanka z Kheyna, z Hanžu Hajerec z Kamienjan- sko Haja.

Dary za cyrkę w Czornebach abo Bacżonju.

K czeſczi Bożej a spomojenju duszów su dale woprowali: Dwoj cześladnikaj we Cz. 2 tol.; N. N. z Konjec 1 tol.

Gromadze: 6597 tol. 5 nsl. 6 np.

Listowanje: Knj. stud. theol. J. S. we Prahy. Sym dostał. Wutrobný djal. H. D.

Praſherzej ze wsy, „cžohodla redakcia Kath. Poſka nowinki ze serbskich krajinow, kaž pschift we zaundjenym cjiſle pohreby we Marijnej Hwězdze nastupace, hakle z němſkih nowinow cžerpa,” wotmkowimy: Dokelž wottam ſebi nichčo prouču njewoznje, ſpomnjenja hōdne podawki wopisacž a je redakciji pschipoſkacž, kotraž by je z wulkim džakom pschijaka a wužiſta. Platziež, wſchak, kaž uěmſke nowiny, njemôže, dokelž je ſama khuda, „Kath. Poſok” pschi tak niznej płaćiznuje, fiz swojego runječa njenamaka, nicžo njewocžisnuje. Z tym drje ſo praſher ſpokoſi.

R.

Na swjedzenju ſi. japoſchtołow Symana a Judy zhrromadzi ſo Kalbicžanska katholska bjeſada zas wo Baczu. Wſchitke sobustawę ſo k pilnomu wobdzelenju z tym pscheczelne pscheproſcha pszez

Pschedsydu.

Z naſtakdom H. Duežmana ſu wuſhle a hodža ſo pszez expedicije dostač:

Smjertniczka, Zběrka modlitwów za wotemrjetych kſcheczanow 1873. (120 str.)

Z wulkim pišmom. Čiſtý wuſhle je za cyrkę w Czornebach abo Bacżonju. Platžizna: wſazana 10 nsl. njewazane: 8 nsl.

Čiſhczak L. A. Donnerhał w Budyschinje.

Katholicki Pociąg

Wukhadźa prēnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyloletna płacična na pósće
a w knihařni 17 nsl.

Ludowy ežasopis,
wudawany wot towarzystwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor : Jurij Łusčanski.

Číslo 21.

1. novembra 1873.

Lětnik 11.

Nasch wjelubowany krajny wótc kral Jan

je srjedu rano 5 minutow do pječizh swoje žiwenje zbožnje dokončal. Čežka khorosz, kij dwě njedželi dolho trajesche a we poslenich dvuach po rozjedzenju lekarjow nadžiju na wuštrowjenje wjac njedawasche, bě kralowsku swójbu a swérnych poddanow na zrudnu powjesz hýzo pschihotowała.

Dwachce lěto wedzesche wón z kſkej sprawnoscí mudroſcju a swědomitej sprawnosciu swój lud, 9. augusta 1854 po nahlej smjerczi swojoho bratra Friedricha Augusta wot Božeje předvidžomnoſcze na trón swojich wótcow powołau. Z powšitkom nej luboſcžu a z njezatschasej swěru stojesche we wjesolych a zrudnych časach k njomu joho lud, kij wěczne džakowne wopomnječzo we swojich wutrobach jomu tež nětko wobkhovje, když je smjercz nje smělne rjany a žadny zwjazk mjez sprawnym wjerchom a swérnym ludom roztorkla.

Su katholikojo we prawdze za stat straschni ludzo?

Mjez najhorschimi porokami, kotrej so katholike cyrki we nowym nemskim khejorstwie czinja, skuscha zavesci ton: cyrkej je statej straschny wustaw, a tohodla dyrbja so poczischowac, katholikojo su njeprzeczelalojo stata, a tohodla dyrbja so pschezchac. Tedyh professor prawow we Lipsku, kij dyrbjal priedny wskohohu prawo znacz a zamkowicz, praji runje won, hdj by netko podobny wustaw, kaž katholika cyrkej je, nastawac zapoczinal, njeby stat to czerpiec smek, ale by dyrbjal ze wskitkimi sredkami to zadzewac. Zjawnje pisacie so we nowinach hnydom po skonczenej wojnie pschezewo Francozskiej, zo ma so netko, hdj je zwonkowny njeprzeczel tak zbozomne zbiti, znutskomu njeprzeczel nemskoho khejorstwa pschimacz a pschewinhez vytac. A to schto so we Nemskej, wosobnje we Bruskej wot toho czasa jow stawa, dopokaza jeno, zo je katholika cyrkej tuton znutskomu njeprzeczel, kij ma tohodla so na jara wskelakore waschnio pschimacz a potkoczec. To je zavescie jedyn czejki porok, kij dyrbjal so tez dopokazac hodec. Podawki dyrbjeli so mjenowac, kij tajku czejku skorzu wobkruca. Su katholikojo hdj schto zavinhli, schto by statej schkodu pschinjesli? abo je snadz we jich wuezbje neschto zdzerzane, z ezo hož by statej nelažli strach hrožek?

1. Katholikojo su, kaž je wskitkem znate, statnym zakonjam runje tak poskuschni, dawaja wskitke dawki runje tak swernje, dopjelnja wskitke druhe winowatosze pschezewo krajuomu wjerchnej a wotciniye tak swedomicze kaž poddanjo druhich werywuznaczow. Shnojo katholiske cyrkwe su we czasu czejkohu stracha runje tak radz a tak zahorjeni živjenjo a krej za zakitanje wotcinih i woporu pschinjesli, kaž wojach druhich werywuznaczow. Katholisch měschnich, mischa, swetne knjezny a žonske, sotry a bratsja cyrkwienskich kongregacijow su we lazarethach a bitwischczach a wskudzom, hdj so jich pomoc žadasche i najmijenshom runje tak spomožne wskitke mózne hubjenstwo, kij krawne wojny pschewodža, polozec pomhalu, kaž stawu druhich werywuznaczow, a hdj mějachu so smeline daru hromadzec, hdj stat ze swojej tak husto kwalenej wskohomoci wjac doszcz pomhac njemózesce, dawachu, kaž zjawnie zapissi dopokazaja, katholiske krajinu najbohatsche pschinioschi. To wskitko je so stołcož prajilo i wotpolazanju tamnoho njehodnoho poroka ale pschech podarmo.

Werno drje jo, stawizny powiedaja, zo je wjeli statow, wulke, mocne kralestwa a ludy nastale a westsy čas wobstale a kzejce a potom zas spaniely, zo su mocne wjerchowske swójsky daloko a schero ko knjezile a potom zas so zhubit, namocne zbezki a revolucije su někotre staty zatshalte, tola su snadz na tym katholikojo abo katholika cyrkej wina? abo snadz knjezaca njemera, bohazabkucziwoſc, njesprawnoschi a njehumanstwo? Schto je Neapelskoho krala z tróna a kraja joho wotcow wuhał? schto Hanoverskemu trón a zamoženjo wzal? schto khejora Maximiliana we Meksiku moril? Schto dżerži swjatoho wotca Piusa jatoho? Snadz katholikojo? Je na tutych podawkach snadz katholika cyrkej wina? Tu knjeza druhe moch, hdj su so tajke plody połazale. Né, katholi-

kojo, tijž su wěrnje swojej chrkwi podaczi, njeju ženi strach statej pschihioto-wali, ale su kózdy čjas joho najkruczishe podpjera byli.

2. „Moje królestwo njejo z tohole swęta“ je bóissi założer katholiskeje chrkwe prajik. Zeje powołanie je halo „królestwo Boże na zemi“ wschitke ludy i węcznej zbóżnosci pschiwiesz. Wona móže wschudżom za tute wotpohladanjo skutkowac, kajez knejerstwo so tež we kraju namaka. Njech swętna wħschnośc chrkzej we jeje skutkowanju zadżewa a potłoczyje, kajž to pohanje staty činja, abo njech so we skutkowanju chrkwe njestara, abo njech kajž ma to we kħe-seżanskih statach bheż, stat skutkowanju chrkwe podpjera, za chrkzej knejzi pschech tefame prawidło zadżerżenia pschezjivo swętej wħschnoścji: „Dajęze Bohu, schtož je Boże, a kħejorej, schtož je kħejorowe.“ Wschitke kriše a pišma, wot kriħow najwħschishe wuczenħi katholiskiħ mużow, hacż do katechismusa, tijž so malomu dżejxu do ruków dawa, móža so pscheptowac a pruhowac, a żawęscie, we zadżerżenju katholikow pschezjivo swętej wħschnoścji njebudże so żana druha wucżba namakac, hacż wucżba japoschtola Kħristusowoho: „Kózdy njech so po-eżiżne moch wħschnoścje; dokelż njejo druha mōc, kħiba wot Boha, a tijž wob-steji, je wot Boha zarjadowana. Schtož so toħodla moch wħschnoścje pschezjivja, pschezjivja so zarjadowanju Bożomu, a schtož so tutomu pschezjivja, sejeh-nje zatamanjo na so, atd. (Romst. 13. 1.) A we kajsej wħschnoścji praji to swj. Pawoł? We pohanskiej, pschede wschém we romskej wħschnoścji, tijž kħe-scianow po thħasach matrwaše.

Tej potom hisħeże, hdjż sebi swętna wħschnośc nēschto żada, schtož je pschezjivo kħeħeżjanilej wěrje, schtož je pschezjivo swēdomju a psħeħwēżenju katholika, potom też hisħeże, hdjż dyrbi wón z jaħosħtolski ħšewi prajic: „Skusħa so, Boha bōle postħiġac, hacż eż-żewġek“ njejo jomu dowolene, so zbhacż pschezjivo wħschnoścji, so pschezjivo ni spiecjeż, nē, wschitko ma czerpiec, wschitko zniżejż hanbu, jaftwo, matru a smiereż.

To je wucżba katholiskeje chrkwe, a schtož hina k wucżi a hina so zadżerži, njech je wón žiwh, hdjż chce, njech je, schtož chce, tón njejo wěrny katholik.

Ie tuta wucżba za stat straħna? Hroży z cyħla wot katholikow statam najmjenjschi strach? njebyhu straschniħi ludżo byli halo katholikojo, byħu staty węcznej wobstacż a swoje ludy wozbōznicż mōħli. Po tajsim nic katholikojo, tijž wucża, dyrbiż so Boha bojeż, dyrbiż swiath dżej swieċċiż, dyrbiż nana a macż cjeſčiowac, nic eżi, tijž Boże kaziñe swērnje dżerża, „niedyrbiż mordowac“, „niedyrbiż kranċ“, nic tamni, tijž praja: „Dajęze Bohu, schtož je Boże a kħejorej, schtož je kħejorowe“, abo „kózda wħschnośc psħindże wot Boha“, eżżej njeju za-węscie straschni, ale tamni je fu, tijž sebi prajicż zwierja: „zo żadhom Boh njejo;“ abo zo je „zamożenjo pa-dursto“, tijž njeħadża nicżo wjedjeż we patixerjach, Bożiħi sluzgħi, chrkwi, swiathħi dnach, to fu ludżo psched kotrhomiz njech so stat hħada. Hdjż njiemera a njeħħmanistwo pschiħjera, tam kruċiż stator woteħbiżera a strach za nje rofże. Prjedy abo pozdżiżiho budże stat za-węscie też swojih wěrnhix njeħħeczelow spóznač, ale nic we tamnhix, tijž swērnje katholisej pschiħiħusheja, ale we tamnhix, tijž katholikum tak njesprawni porok činja.

Nowinski a powieść.

Z naszej diöcesi.

Z Budyschina. We měsacjnym časopisu „Schlesisches Bonifacius-Ber einsblatt“ 1873 namalachmy pod napišmom „Die katholischen Kirchen und Schulen in der königlich sächsischen Oberlausitz“ krótki popis píšitomných wobstejenjow a pohlad do stawiznow katholskeje chrkwe we sakſkej Lusic̄y. We číslle 6, str. 89—94 je wopisaný Budyschin, w čísl. 7, str. 111—116. Budyschin, Radwoř, Khrósczich, w čísl. 8, str. 123—129. Khrósczich (klóšthr Marijna Hwězda), w čísl. 9, str. 137—142. Rjebjelczech, Wotrow, Schpitál, Scherachow, Woſtrowe, (klóšthr Marijny Dok), we čísl. 10. str. 153—160. Königshain, Grunawa, Seitendorf, Strahwalde, (Žitawa,) Neuleutersdorf a Reichenau.

Spisar̄ tutoho wobščernoho naſtawka je wuc̄er̄ knj. Jakub Kral we Radworju, kotryž z wulkej pilnoſci stawizných a statistiske wobstejenja katholskeje chrkwe w naſchim kraju píšebytuje. — Njeby snadž mōžno bylo, nadrōbne stawizných ſerbſkých katholických wosadow zežberac̄ a woziewic̄? H. D.

Z Radworja. Zańdżenu njedželu bu pola nas wojak z časow Napoleona I. hrjeban̄, Jan Wiczaz z Radworja, píšež 80 let starý. W naſhei wosadze staj někto hřeboče dwaj napoleonſké wojakaj živoj. H. D.

Z drezdanskeje diöcesi.

Z Dreždžan. Naſch sejm hižo pilnje džela. Budget (wupraj büdschej) t. j. wobliczenjo krajnych dohodow a wudawkow, kij so wot ministra financow píshedpołoži, móže kóždoho spoločic̄ haj zwyeſelic̄. Wudawki, kotrež z kóždym létom roſtu, so píšež dohody, kij runje tak píšibjeraju, wurunaja, bjes toho zo byču so trjebali dawki powyšcic̄. Dohodow budže we létomaj 1874 a 1875, dokelž budget so pola nas za dve lécje rjadyuje, 15,500,000 toleř a wudawkow runje tak wjese; wurjadnych dohodow 22,700,000 a runje tak wjese tež wurjadnych wudawkow. Naſch krai njejo píši swojich dohodach jeno na dawki połazany, ale twjetſchi džil dohodom dôstawa z druhich kujzow; ma wulke kubla, hath a mlyny, winich, lěhy, wosobnje derje zarjadowane je pola nas železnistwo, kotrež 5,775,690 toleř cíjistoho dobyta píšinjeje.

Z Dreždžan. Zapóſlanc Ludwig, kij je hižo tež we předadſkich létach swoju wulku njezniſtiwoſć píšežiwo katholikam pokazał, je hižo tež zas interpellaciju, t. r. zjawné praschenjo na naſche knježestwo píšihotował, hacž wone tež wuc̄bu we njezmólnym wuc̄erſtwje bamža píšež tamní paſtýrſki list, kotrež běchu we Fulđe zhrromadženi biskopja we lécje 1871 wudali, woziewjenu džerži.

Z Dreždžan. Liberalne zaſtupjerſta někotrych němſkých městow su pruslomu krále we zjawných adreſach swoju spoločnoſć, píšipóznačo a džalownoſć za to wuprajili, zo je wón bamžej na joho list tak derje po jich spodobanju wotmłowil. Mjez sakſkimi městami je hlowne město Dreždžan, zapoczątk cínilo

a po namjeće dwórskoho radžicéla Ackermannia dżakownu addresu do Barlina poštalo. Druhe města njenastupichu dotal híšeje po joho pschikkadze pucz do Barlina.

Z w u l r a j a.

P r u s k a. Wjèle we sebi powiedacz dawa list, kotryž je swj. wótc 7. augusta pruskemu królej poštalo a wotmłowienjo, kotrež je król swj. wótc na njón 3. septembra pišał. Dokelž so nětko hízo lěta dolho we Prussej a po pschikkadze a radze tutoho kraja tež po cyklic Němskej katholska cyrkli, bjez wscheje winy, nje-sprawnje potłoczuje, je bamž halo wjerch swj. cyrkwi ze samotnej ruku a dowernje woſebje tohodla królej Wilhelmej pišał, dokelž je so jomu prajilo, zo król sam tute kroczele swojoho knježerstwa za dobre njezpoznaje. To zawszeji nicžo wopacźne njejo. We liscze pak praji swj. wótc tež mjez druhim, zo ma minowatoſć, wérnosć rycerz, tež napšweczo tamnym, tiž katholscy njeſtu, dokelž wschtichy, tiž su kſchczencu dōstali, skuscheja we wěstym nastupanju bamżej. Tole je woſebje, schtož je hněw a złobh liberalnych nowinow zbudzilo, kotrež nětto na waschnjo wuprajeja, kotrež jeno jím samym hanibu čini. Král Wilhelm je swj. wótc 3. septembra wotmłowił a pišał, zo je wón z kroczelemi swojoho knježerstwa psche-czivo katholskiej cyrkwi čiſcze pschezjene, a zo maja tute swoju winu we njeſcheczelſkim zadzerzenju katholskiej stronę psche-czivo pruskemu knježerstwu; złorži potom dale na njepoſkuſhne zadzerzenjo katholickich duchownych a biskopow. Z joho lista móžemy ſpóznacž, zo tał król sam katholikow tež za straschnych ludzi džerži, a zo su tał tamne chryſti njeſcheczelſte začonje z joho wolu dawane. Wozjewienjo listow, kotrež je so z prufkeje stronę state, njejo runje jara pschistojne, dokelž dowérne ſamoručźne listy so wot wschtich ludzi njewozjewieja, tola pruske knježerſtwo chyſche pschez to dwoju wěc dosahnuhc. Swojemu królej a joho přenjonomu radžicélej, kotrež do Wina puczowaschtaj, chyſche pschez to wot tamneje liberalneje stronę radostne powitanjo pschihotowacž; to je so jomu tež radžilo. Liberalne nowiny we Rakuskej, kotrež so z najwjetſchoho džela wot židow piſoja, wjeſela so na wotmłowienju pruskoho króla a khwala je halo jedyn „khejorski ſtruk,” a liberalna strona bě we čeſczenu krála a Bismarcka jara darniwa. Druha wěc, kotruž mjeſeſte wozjewienjo listow spěchowacž, su bliſſke wólbh za pruski ſejm, kotrež so 28. oktobra a 4. novembra stawaja. Kajki wujitk listaj tu za knježerſtwo pschinjesej, so we ſrótlikim pokaza.

P r u s k a. Král Wilhelm je z wjerchom Bismarckom a z druhim woſobnym pschewodžerſtwom thđen dolho we Winje pschebhywał; je so jomu tam jara ſpodovalo; swětowu muſtajencu je wjaccrōz wophtował a wjchelate wěch nadrobnje wobhadował. Wjerch Bismarck mjeſeſte jara dowěrny wobhjad z rakuſkim reichskanclerom hrabju Andraſſy-om. Wěſcze ſtej sebi we tym powiedakoj, schtož je italski general Lamarmora we nastupanju wójny we lécze 1866 wozjewil. Kajke wuzčinjenja ſtej za pschichodny čas wuradžiloi, drje tał lohch nichli njezhoni.

P r u s k a. Z Gnezna. Knježnyn Franciſtanli, kotrež „wěčne modlenjo“ i najwjetſchomu ſakramentej džerža, a pola kotryž je Bože Čelo wodnjo a w noch na woltarju muſtajene a Inježný tam porjadu modleniſku ſtraž džerža,

su porucžnoſć doſtak, zo dyrbja Pruſku wopuſchčic̄. Njedželu, 19. oktobra, po myſhpore bu Bože Čeſlo z woltarja wzate a w tabernaklu ſkhowane. Wulka běſche žaſoſć knježnow, kotrež su pschez ſwětnu móć we ſwojim ſwiatym ſluktu zadžewane a dla swojeje luboſče k Ježuſej do ſchérokoſho ſwěta, do czubniſtwia wujſtorke. Dziwno wofianje, zo je Bohu ſkuženjo pruſkomu a němſkomu krajej ſtrachna wēc. Ale, wěſtym ludžom dže ſo pschi pacjerjach tak, kaž djabolej pschi trjepieñych. Hdyž by po nimi ſhlo a jich móć hac̄ tam doſahala, bychu cžile ludžic̄lo tež někali paragraf wuhžekali, kotrež by jandželam a ſwiatym we njebieſach kwalne ſpěv̄ z najkruciſhím hroženjom začazał. Swobodomurniſla ſwoboda k wěrnomu ſchefčanſtwu žanoho města njepopscheje. H. D.

B a j e r ſ k a. We Speier u knježi hiſcheče kholera praje ſylnje. Řenjez biſtop Dr. Haneberg wophtuje tež huſciſho khorčh. Wbohi khorci ludžo, kotsiſh ſo hewał wot wſchitk, tiž minowatoſć nimaja, jich wophtac̄, paſu, cžua ſo pschez to praje zwieseleni a tróſchtowani.

S ch w a j c a r ſ k a. We kantonje Genf ſu drje za katholſku cyrkſe dotal najzrudniſche wobſtejnoscze. Biſkop je z kraja wuhnath, ſwěrni měſchinich na doſoujenju ſwojoho zaſtojnſtwa zabžewani, wěriwym katholíkam domy Bože wzate a njehódnym měſchinikam, tiž ſo wot hiſcheče njehódnich liberalných katholikow wuzwoleja, pschedopade. Tak bu znath Hyacinth Lohſon, přjedawſki dominikanſki mnich, tiž pak psched dwěmaj lětomaj klóſchterſku draſtu ſo wusleče, a někotry čas pozdžiſho ſo woženi, za fararja we Genfie wot liberalných katholikow wuzwoleny a do přjedawſcheje katholſkeje cyrkwie St. Germain zavjedzeny. Podobni towarschojo dōſtachu druhe katholſke farſte města, mjez tym zo ſo ſwěrni měſchinich hanja a pſchesčehaja. We wjezornych kantonach Schwajcarſteje ſu tak runje tak zrudne cžasy za katholſku cyrkſe pſchischiſli, kaž we času najhórfchich pſchesčehanjow pschez pohanſtich khežorow. Tola cžim hórje tam liberalismus začhadža, cžim přidh tež ſruđne plody potaze.

S ch p a n i ſ k a. Wēc karliſtow ſtoji tu jara derje. Dobýwaju ſtajnje nowe krajiny, tež brónje na kotrež dotal jara pobrachowac̄, buchu jimi na kódzach pſchiwjezene, same republikanske knježerſtvo nijemože wjac přeč, zo je joho wójſtwo wjac bitwom pſchěhrało.

I t a l ſ k a. We Romje budža ſkoro wſchitke klóſchtrę zbehnjene, jich twarjenja wot italskoho knježerſtwa a joho wójſtwo wobsadžene, dolež knježerſtvo trjeba wjele ruma, k twarjenju abo ſupjenju khežow pak ma malo pjeniez, duž ſo cyrkwinſte twarjenja pschez wuhnac̄o dotalſkih knježow najtunischo dobuđu. Tež klóſchtr Franziskanow, we dželu města, kotrež ſo „ara coeli“ mjenuje a we kotrežmž general Franziskanow bydlí, ſo we tutych dnach zbehnje a za romſtu garbu pſchihotuje. Piaciani, republikanſki měſchčanosta Romſti ma z chla wotpohladanjo wſchitke ſwječata ſ. Marije z naměštow, z hasow a z khežow wottorhačz dac̄. Tak potkoczuja ſo we Romje wſchitke znamjenja nabozňohho živjenja; podobne njeſprawnoscze dowola ſebi pak kralowſch zaſtojnich tež we drugich městach. Na ſwjetzenju najswječiſhoho rozařija chyſche we měſeze Sorrent, biſtop kaž hewał we drugih lětach ſwiatocžuje do cyrkwie k Božeſi miſchi cžahnyc̄, tola po-

licaj stupa processionej napschejzo, a bislop dyrbjesche so zas wróćicž. We městaczu Monreale dyrbjesche mějchniš, kij z Vožim Synom khoromu džejche, kij bu na puczu wot čzrodku pobožnje so modlachy pschewodžanu, kaž je to we Italiskej waschnjo, so tež zas do cyrkwe wróćicž. Z potloczowanjom nabožnogo žiwenja roscje pač kózde njejhmanstwo; rubjenstwo a paduſtvo pschibjera, tač zo sebi wjehnoscze radu njewiedža. Zo pod taſtimi zrudnymi wobstejnoscžemi pschekupſtvo a rjemieslnistwo, wědomoscž a wumjekſtvo wulku ſchodu czerpi, móže sebi kózdy myſſlicž. Nělotſi woſobni a bohaciž pschekapcujo ſu tohodla tež pschekupſtvo radscho zkožili, hako zo býchu wo zamoženjo pschischi, rjemieslnich a bursch ludžo pač po thsacach swój njezbožomny wóteny kaž wopuſchčeja, ſebi druhdže lepschi wótežinu phtajo.

Rakuſka. We Wuherſkej njebě hacž dotal katholſka cyrkli pſchęz napadu liberalnych domaphytana. Bislopja mějachu tam jara ſpomožnu móć; tola čiſa měra zdacza so tež tu nimo býč. Znath wjedziežer Madjarow, protestant Franz Deak je hízo loni wotpohladanjo liberalnych we Wuherſkej rozentajaſ, kotrež we doſpołknym dželenju cyrkwe wot ſtata wobſtejſe. Toho tehdominſki programmit je nětko tež po němiskim pschikkadze khetro pscheměnjeny, dokež njecha nětko ſtat jeno cyrkwi wſchu podpjemu wzacž, ale tež ſebi ju poczisnycž. Podobniſe kaž we Němſkej, budže ſwětna wjehnoscž tež na předowanja kędzbowacž a wſcho ſchtož ſo ji njeſubi, kruče khostacž. Bislopja a cyrkwinſki pschedſtojicjerjo njebudža wjac bjez dowolnoſcze ſwětneje wjehnoscze, bjez tač mjenowanego „placet“ cyrkwinſke zakonje, paſthyske liſty ſmeč wozjewječ. Pschekupſterjo tutych liberalnych kazujo budža ſo kruče khostacž. Tute namjetowane zakonje namalaſa tež wěſeje pschipóznačo wot wuherſkoho minifteria a reichsrata, a tač budže tež we Wuherſkej podobne wojovenjo nastacž, kaž we Němſkej.

Francozſka. Tu ſtutuje ſo we politich piſnje na pschewobroženju republiki do monarchije, po wſhem zdaczu ſo tež to radzi. Po 4. novembrje powołaja ſo zakonjedawace komory abo francozſki ſejm, na kotrež ſo borž wot praweje ſtrony namjet ſtati, zo by ſo hrabja Chambord (wupraj: Schambor), kij je najstarſhi pryne bourbonſkeje kralowskeje ſwójbh za krala wuzwolil. Wjetſhina hlosow je, kaž ſo praji, wěſta.

Francozſka. We processu Bazaine ſo nětko hízo tſecži tħdżeń ſwětoj pschekhſhuja. Su najbóle wojerſkoho powołania, najwjetſhmu wajnoſcž maja ſlawa generalow, kotsich pod nim ſtojachu. Zda ſo halo by pschęz wuprajenja ſwědkow węc za wobzlorženoho generala hiſhcze dobrý kónc wzacž chyła.

(Sudženja Voža z naſchoho časa.) Wěſeži ludžo naſchoho časa pschepiſuju ſpodžiwnie podawki, hdjž teſame z cyka přeč nemóża, pschipadej, mjez tym zo kſheſčjan we nich ruku Vožu ſpóznaje. Čhu někotre taſke podawki tu ſobudželicž a rozjudženjo cjtarjam zamostajicž.

1. We Thundorfje, we Wuherſkej wſy, býchu 5. junija t. l. nělotſi paſho-komje we korečmje, kulaču kehele, mjez tym zo ſylnje njewiedro na njebiesach ſtojefche. Hdjž ſo ſylnje blyſtač a hrimacž zapoczina, kažachu jim rozmomi ludžo, zo býchu pschekali. „A ſchto“ wotmowi jedyn z nich. „čci tam horjeka tež kehele

kućja." Źadom bě to wuprüfík, zabytkuň so, a hanjer bě mot býkska trjekem, mordky.

2. We Saarburgu pschi Rheinje běsche so jedyn halo swjata Marija pschedraſčil, a kchwatasche nětko do bursloho dwora, hdjež hewak tež pschikhadzescie, a hanjesche wótsce: „Hlejče macz Boža dže.“ Tola pos jeho we tutym pschedraſčenju njeznajesche, pschimnyj joho, a kusasche joho tak, zo kruchi miasa wot njoho wišachu a krawiesche tak, zo wjac i spóznaczu njebe. Dotho bě za swoje hanjenjo na khore kojo położeny.

3. We Wrotſlawje dželaku nježelu psched 8. septembrom na dopowňšich kempach pschi twarbie pschekupca Fuchsia cjeſlojo, delni skhod stajejo. Tu syppne so bjez wscheje winy horni z cehelow wobstejach twar do hromadu. Piec-létny synk cjeſliſtoho polira sedzesche, hdž so njezbožo sta, na wolnje prěnjoho poſhoda a padný do hľubiny, z wokelž bu po hodzinje, cyle rozmječený wuehneny. Tež jedyn cjeſla bu czechy ranjeny.

J. K.

Dary za chrkaj w Czornecah abo Baczonju.

W czechy Bożej a spomienju duszow su dale woprowali: M. L. z Hr. 1 tol.; na Ryceric kwasu we Mułnicach 33 tol. 10 nsl.

Gromadźe: 6631 tol. 15 nsl. 6 np.

Próſtwa. Dokelž lěto koncej beži, dowola sebi podpisany wschitkach, kž hishcze dotal swoj lěny pschinoſk njevotedachu, uajpedwolniſho proſhyz, woni chyli to psched koncem lěta dobrociwje wurunac̄. Tež z předawšich lět hishcze někotři ze swojim pschinoſkom wiſaja; tež cjeſami njech su z tym na swoju wiñowatosc̄ dopomienjeni. Pschi drohce papery a stajenia pismikow dyrbí polkadrník derje hozpodaric̄, zo býchu za nižku placizmu, taž dotal, Katholſki Posol a druhe knihi so mohke pschedawac̄.

Tež su hishcze předawſhe lětniki „Kath. Posola“ we někotrych dospoknych exemplarach dostačju po 10 nsl. za lětnik. Wsjciſke dotal wudate zechinki „Ziwienna Swjatyň“ su tu stajnje na ſtadze.

Polkadrník
tow. ff. Cyrilla a Methoda.

Listowanjo. So njemjenowacому tola pak znatomu knjezej, kž je mi nastawí pschipóſkal, wutrobný džal. Wuziju jón hishcze lětsa. — E.

Krajan, katholſka protyla docziszczi so we krotkim.

Z naſladeim H. Duczmanu su wuskle a hdža so pschedez expedicije dostačž:
Hwězda, 1872 (184 str.); 18 nsl.; 6 nsl.; njevajzane: 5 nsl.

Duchowna Rózowina, 1872 (158 str.); 2 tol.; 1 tol. 12 nsl. 5 np.; njevajzane: 1 tol. 5 nsl.

„Iežuſowe swjate rany su kłoki lotrež so pschedez najtwerdſche wutroby pschedobýwaju a najzynniſche dusche zohorjeja“ je napisano maleje knižki, kž so za 1 nsl. pschedawa we expedicijach Kath. Posola.

Cieſhczak L. A. Donnerhal w Budyschinje.

Katholicki Posł

Wnkładza prěnu a třecu
sobotu w měsacu.

Cyłolētna płaciźna na pósće
a w kuihańi 17 nsl.

Ludowy ežałopis,

wudawany mot towarzstwa S. Cyrilla a Metoda w Budyschinje.

Redaktor: Jurij Lusčanski.

Cislo 22.

15. novembra 1873.

Lětnik 11.

Kral Jan Nepomuk Maria Jósef.

Zbědla drje zjenocžihu so wschitke stronh we rozsudzenju jenoho wjerečha, kaž nětko po smjerci našeho lubowanego krala Jana we rozsudzenju a powščitkomnym pschipóznaču jeho khvalomnych poczintow a swědomnitohu skutkowanja we jeho královskim zaſtojnictwie. Ze to najlepše swědczenjo, zo je swoje wysoke winowatoscze derje dopjelník, a hdjž do jeho pilnoho živjenja vohladam, spóznajem lóhch, tak mudrie je z časom hozpodarík, tak wulku proudu k dobyči wujitných wědomosćow sebi dawał, zo by za zbožo swojeho kraja a ludu spomožne mohé skutkowacż.

Kral Jan Nepomuk Maria Jósef narodži so 12. decembra 1801 jako tseczi a najmlôdsi syn prynce Maximilia na a jeho prěnjeje manželskeje, prynceznhy Therese z Parma. Swouj macz zhubi hízo we tseczim lécze swojeje starobh, 8 měrca 1804. Pod nanowym dohladom, pod navjedovanjom wustojnych wucjerow a pod samotnej pilnosći wudolonjachu so bohatye duchowne dary mlodoho prynca tak derje, zo jedny znath spisowar we lécze 1821 wo nim praji: „Swět dyrbi jenomu zas lubshi býč, hdjž su we nim prynch tajkoho ducha, tajkoho smyšlenja, tak bohatych wědomosćow, kaž sym ja džensa jenoho spóznacz a lubowacż naukuňk.“ Pschez njemérne podawki, kotrež Napoleon I. we lécze 1809 na Saksu pschinje, bu pryne Maximilian nuzowan, Drežďanach a wóteny kraj wopuszczej a najprjedy khwilu we Lipšku a Frankfurcze a potom we Regensburku a Pražu pschebywacż. Zo tute njemérne zrudne podawki, a njewjeſoka

cužba ſo do čužiſteje vutrobu mlodoho priynta kruče zacziſčegachu, móže ſebi koždy myſticiſ.

So zas domoj wróciwši, wuži młody przyc kóždu pschiležnoſcž, so we wědomoſcžach wudoſpołkoſcžicž, woſebje we wědomoſći prawow, pschirodosphta a tež ryčesphta. Wſgitke zadžewki pschewinъ z wutrajnej pilnoſcžu.

Nazhmu we lècze 1821 puczowasche ze swojim starschim bratrom Klementem do Italiskeje, do wótnoho kraja swojeje njeboje maczerje. Tu wotuczi we nim zahorjena luboſcž k italskej ryczi a piſmowistwej, wosobnje za najrjenschi plód italskoho piſmowistwa, kotrejž ma napismo *Divina commedia* t. j. *Bójska komödia*; krasna wulka basen jenož z najwjetšich basnjerjow wšitkich časow, kijž rěla Dante Allighieri. To, schtož je kral Jan we pschelozenu a wulkadowaniu tuthch duchapolnych ale čezech zrozenisliwych spěwov dokonjal, zawěſci jomu na wěczne časy mjez wuczenymi swěta.

Tola prhnc Jan njebě njeplodny wuženj, ale dobhytu, bohatu wědomoscž nałożowasche hýzo zahe a jara pilnje t wužitku swojoho ludu. Hýzo we lécze 1825 dosta wot swojoho wuja, krala Friedricha Augusta I., prawo we tajnych radach, hdz̄ so wſchelate jara ważne krajne naležnosće wuřadzowacu, sobu sydacz a hłosowacz. Wosebje doby febi prhnc Jan wulke zaſtužby we pschihotowanju a zawiedzenju krajneje wuſtawy, kotrej so 4. sept. 1831 wožjewi. Pschi wurađenjach krajnych naležnosćow a nowych zakonow we někto pawołanym sejmie, skuscheje prhnc Jan t najpišnichim a t najwustoñnichim stawam přenjeje komory. Da so, kąž kóždy druhí sobustaw do komisijow wuzwolecz, we kotrejch so wſchelake zakonje a druhe węch t wuřadzenju we komorje pschihotowacu, we najwažniſich zakonjach mějſche prhnc Jan rozprawu dawač. Dowéru, tiz so tal na njoho stajesche, spokoji wón kóždy čjas pschez jaſne rozentajenjo jednotliwych jomu t rozprawje pschepodatych węcow. Pschi tym połaza rozschérjeniu wědomoscž, ktru njeſtronitoscž, wosebitu mudroſcž we rozſudzenju cyrkwiſkih naležnosćow.

Joho znijsliwe zadzerženjo we chrkwińskich a nabožnych naležnosćach pak njenamača pola wěstych ludzi pschipóznacza ale na njehodne waſchnjo bu přyne Jan, dokež wón winowatoscze swojeje wěrh a chrkwię swérnje dopjelnjesche, halo skradzny jesuita wudawany, kiz chec protestantskich krajanow potkoczež. A tajke žadlawe pschipłodženja na njoho namakachu pola njerozomnych čzrodow, kiz jenu wěc sami rozsudzicž njezamoža, lohcy wěru. Zrudne podawki, kiz so we Lipsku 12. augusta 1845 stachu, to dopolazachu. Zaſtužny přyne Jan bu tu na naj-njehodniscze waſchnjo mot zaslepnych čzrodow ludu hanjeny. We njeměrnych lětach 1848 a 1849 bě přyne Jan čicho abo we Dreždananach abo tež na swojich kublach we Weesensteinje a Fahnishausenje žiwý. Wosobnje Weesenstein wón Lubowasche a tež halo kral pschecini tu kóždolětnje několry čjas we nozjmje. Tu tež bě, hdzejz bu 10. augusta 1854 we schtvrtej hodzinje rano ze spanja wubudzeny, zo by tu zrudnu powjescz we nahlej smjerczi swojoho kralowstwoho bratra z horta ministra Bschinsteho slyskał a halo nowy kral so poſtrowicž dal. Pschez tak njewozalowanu powjescz hłuboko zrudżenym, da wón ministrow hnydom wostupicž, bjež wěstho woſmowanja. We nutrijej modlitwje chysche tróſt a radu ph-

tač, předný hacž tak vysoké zaštojnictwo, tak čežeké winowatoſcze na so woznje. Potom khwatasche do Drežđan, da ministrow ī ſebi pſchincz a wozjewi jim: „Dokelž je hiſhceze mój syn pſchejara młodý, zo by kniježerſtwo moħł nastupicž, ja pak nici hiſhceze doſcz starý, zo vých je moħł wotložicž, tohodla nastupju ja kniježerſtwo.“ Na „ſwojich Saffow“ pak wuda ſežeho-vacu proklamaciju:

„Rjewoczałowane čežke pruhowanjo je nam wjeſtchny napołožit. Žarwajo ſtójim hromadže pſchi rowje najlepſchoho wjeſcha. Z hľuboko hnutej wutrobu, ale z dowěru na pomoc wſchomocnoho, a z kruhym wotmýſleniom nastupju ja kniježerſtwo, po Toho waſchnju, we Toho duchu dale ſluſkowacž, we duchu tamneje sprawnoſcze a pſcheczelnoſcze, tamneje mudroſcze a kruoſcze, tamneje ſwérneje luboſcze ī ſwojomu ludej, kotryž joho wopomnječio węčźne we zohnowanju zdžerži. Pſchindzeze tež wý mi z dowěru a luboſcžu napsheczo a starý zwiažt, kíž Saksow a jich wjeſtchow lětſtoteki zjednoči, budže tež dale kruče tracž.“

A wſcho „ſchtož kral Jan we tutých preních ſłowach ſwojim poddanam ſlubi, je wón pſchez ciky čas ſwojoho nimale 20 lét trajacoho kniježerſtwo ſwérneje dopjelnik. We duchu sprawnoſcze je wón za dobre zakonje ſo starak, zakonje kíž ſu husto tež we druhich němſkih krajach ſo zawiedli, ſudniſtwa z nowa zarjadował, a kruče kędžbował, zo býchu ſo tež zakonje sprawnie naloželi, tež ſam je huſežiſho ſudniſtwa wophtował, tež ſkoržby ſam pſcheladował. Za pozběhnjenjo pſchelupſtwa a rjemieſtniſtwa buchu drohi a zeležnicy twarjene, za rožščerjenjo wědomoſcze, zdželawoſcze a wumieſtwa wýſhſche a nižſche ſchule założene. Wjach króč je ſwoj ciky kraj wophtował a žadoſcze a proſtrowy poddanow namakału ſódy čas pſchitup ī njomu a jolizo bě möžno, tež hnadne wuſhſchenjo. Sakska je tak pod nim dale kročila a ſo pozběhnyla na preni ſtupjeni powſchitkomneje zdželawoſcze, ieje mjeno, hacž runje mjeno małoho kraja, tola wſchudžom derje klinči.

Tež proſtwa, kotryž kral Jan we ſwojej proklamaciji wupraji, zo by jomu lud z luboſcžu a z dowěru napsheczo pſchischoł, bu jomu najrienscho dopjelnjena. Wſchudžom bu wón nanajpſcheczelniſcho witanj, hdvž po ſwojim kraju puczo-waſche, na wjesokých a zrudnych podawſtach, kíž joho a joho ſwojbu potrjehidhu, bjerjeſche ciky lud najnutrniſcho džél. A hdvž dyrbjeſche we čežkim lécje 1866 lubowaný kral ſwoj lud wopuſhčicž, a we czubje staroſežiſtwe pſchihladowacž, ſchto ſo z drohej wotčinu stanje, žarwache tež ciky lud, taž woſyroczenie džecži wo ſwojoho nana. A hdvž za ſchtyri měſach čežko pruhowanja kralowska ſwojba ſo zas wróci, wotucži z njeju tež nowe wjeselo a nowa nadžija. Powitanjo bě tehdom runje tak wulfotne, taž wérne; ničjo njebe pſchi nim poruczenie, ale wſchitka radoſcž a čeſcž wot luboſciwych wutrobow pſchihotowaná. Na ſtacijsi Nieder-Sedlic, hdžez kral a krolowna na dompučzu zeleznici wopuſhčiſchtaj, běchu tak wulke čzrody ludu, zo wonej ſkoro ani kročeze do předka pſchincz njemóžeſchtaj, wſcho ſo ī nimaj čiſhčesche, zo by jejú powitało a ze radoſcze ſylſoſtymi wočemi ruku woſochowalo. Jedyn bur połoži ſwoju ruku na kralowe ramienjo a praji dowěrnie: „Kak wjeselu ſo, kniježe kralo, zo ſcze tu zas, my many was wſchitči tak lubo.“ Za Drežđanu pak bě 3. november, džen, na kotrymž kral a kralowna

zas prěni krócz po dolkim dželenju tam pschijedžeschtej, radoſtnih ſwiedzeń, kaž hłowne mięsto naſchoho kraja ſich njejo wjele woſladało. Zo bě tehdom tež ſerbſkim tublerjam čeſcz a wjeſelo pschihotowane, na ſwiedzeńſch wuphſchenyſch konjacach swojego krajnoho móteca da doſko woſhyročeneje reſidenčnych wjeſcz, je hiſhcze we dobrym wopomnječzu. Tydzenje doſko pschilhadžachu deputacie ze wſchęch dželów kraja, zo byhu kralej a jeho wyſokie ſwojbie zbožo pscheli a swoje njetajene wjeſelo wuprajiſli, zo je ſo na thron ſwojich mótcow zas wróćzik.

Kral Jan woſhny woprawdze luboſcz a dowēru ſwojego ſudu, to dopokaza tež złoty mandželski kwas, kotryž ſo runje psched lětom pod žiwym woſdželenjom cykloho kraja ſwječeſte a kotryž je we čiſle 22. „Rath. Pôska“ zandženohu lěta drobnje wopisaný. Swójne žiwienjo kraja Jana bě z cyka jara zbožomne, jeho mandželſtvo bu 9 džeczimi žohnowane, a najwjetſha luboſcz a pschezjenoscz kuje-jeſche koſidh čjas we kralowskej ſwojbie. Husto zrudzena a čeſcz domaphatawa pak bu pschey ſmiercz, 6 lubowaných dorosčenych džeczi — jenohu ſyna a pječ dżow-łow — dyrbjeſtej kralowskej starszej k rowu pschewodžecz. Tola tute čeſzke pruhowanja kral z kſcheczańſkej ſczerpnosczu a z podwolnej wutrobu pschenjeſe, we wěſtej nadžiji, zo ſwoje lubowane džeczi, kotrež bě ſam poccziwoſcz a boho-vojoſcz lubowac̄ wucžik, we njebjeſkej wótežinje zas woſlada. Z dowēru mó-čemih wočakowac̄, zo je jeho nadžija nětko dopjelnjena, zo je krali wſchęch kralow ſwojemu ſwěrnomu ſlužownikej bohače placzik za ſwědomite ſtukowanjo a pilne staranjo wo wérne zbožo ſwojego ſudu. Jego wopomnječzo pak nam wostanje, tač nadžiamy ſo, wo jeho ſhyne a naſtupniku, wo naſchim hordžijskim kralu Albertu, kij njeh doſko lěta zbožomuje wiedże ſwój ſud we duchu ſwojego nana, naſchoho lubowanego njeboho kraja Jana.

Pohrjebna ſwiatocžnoſcz kraja Jana.

Poslenje dny čeſzkej khoroszcze kraja Jana běchu za jeho wyſoku ſwojbu praje zrudne. Kralowna Amalia, kaž tež krónpryne Albert pschebiywaschtej ſtajnje we bližoſcie drohoho khoroho. A hdźiž witoru wječor lekarjo prajachu, zo poslenje woſamiknjenja daſko wjac bhez njemóža, zhrromadžihu ſo wſchitke ſta-wy kralowskej ſwójb, z wuwzachom džeczi prynca Jurja woſoko kraja we Piſnicach a woſtachu pschi nim, dońž čižho ſwojego ducha njewudzychny. Spōwiednik kraja, kniez präſes Vernet ſtupi k ſmiertnomu kožu a wiſpewa hļuboko zaczutu a hļuboko hnijacu modlitwu. Kronpryne Albert a pryne Jurij phaschtnej kralownu, ſwoju nětko zwudowjeniu macž, tróſchtowac̄. — Mozaſtra wječor ſchtwórk 30. oktobra, bu čeſlo njeboho kraja Jana z Piſnic do Drežđan pschewicjene a to po rěch Lobju, kaž bě ſo to we ſečje 1836 z čeſlom njeboho kraja Antonia ſtało. Hijo woſoko 6 hodžinow pschijedže parolóž „Saxonia,“ kotraž bě z kralowſkim woponem a z čiornymi khorojemi wuphſchena a poſtajſi ſo psched złoh-dom, kij z kralowskoho hrodu k rěch wiedže. Na ſchode ſtojachu z wobeju stro-now kralowskich ſlužownich a kódnych ze zaſwěczenymi fallemi. Po ſydomej ho-džinje mjeſeſte präſes Vernet trótku nutremu ryež a po ſkónčenju teſeſameje nje-

zechu 10 hajdukojo kaschej z kralowskim czelom na lódz, a stajichu jón tu na podstawił, kij bě z czerwienym somotom poczechnieny. Tsto tajni komornich niesiechu kralowu wutrobu a. t. d. we chnowych twierdze zaczynienych sudobach a postajichu je na kaschej. A wobemaj bojomaj kascheza zestupa so 12 pażow we czerwienej drasze a dwaj we czornej drasze, z wóskowymi falemi we ruch. Kewal hischeze bě na lódzji wójskach dworski marshall z Körneric, komornik hrabia Rez a kralowscy lekarjo. — Na wobymaj brohomej ręki stojesche jara wjele ludzi, hdz̄ tak parolkodz z kralowym czelom do Dreždjan plowaſche a we wschitkich bližszych wosadach so z chrlinskimi zwonami zwoniesche, tu a tam so tež smiertne khelusche spewachu. Tak khetsky hac̄ we Dreždjanach so parolkodz wuhlada, zwoniesche so tež tu ze wschemi zwonami a z kanonow so koždu minuty jedyn raz wutseli. Dółho předh bě wokonosc̄ kobia a dworskeje katholskeje chrlwie z ludzimi pscheinjenia. Kral Albert a prync Jurij czakaschtej na brozh ręki na pschinjezenjo czela, potom a stupischtaj, hdz̄ bu z lódze wunjesene, z wotkrytej głowu k njomu. Czelo staji so tu na czerwenosomoczane mary, na kaschez wodze so czorna placka z hermelinowym wobrubom a na nju staji so Božja martra. Kaschez niesieche so wot 12 hauptmanow z pomocu dwanacze podwysklow, k ketholskej chrlwi, wojsko stojesche z wobeju bojom pucza, a podla kascheza dżechu tsi rynki po dwanacjoch z falemi. Psched głownymi wrotami katholskeje chrlwie czakasche katholiske duchownstwo z hnadmym kniezom biskopom, kotrež uetko czelo do chrlwie a po chrlwi, z czornym suknym poczechnieny, do kschiznejek kapale wjedzesche. Tu bu na paradne kožo położene, kotrež bě ze zaśweczenymi swęcam i na wulich slobornych swęcznikach wobdate, wyshe njoho pak czornosomoczany baldachin wijsache. Biskop Forwerk tu czelo swjatočnje pożohnowa, na čož so pschedowderjo rozeńdzechu a chrlkej bu zankrjena. — Nazajtra, piat, bě kralow czelo wot 12 hac̄ do 6 hodzinow na paradnym lóžu k widzenju. Jara wjele ludzi tam khwataſche, zo bhchu wobliczo lubowanego krala hischeze jumu wohladali. — Khowanjo same bě wjeczor wo 9 hodzinach. We prawym časzu běchu so dworscy, kralowscy a krajni zaſtojnici, kaž tež zapoſtanch wobeju komorow z kralowskoho hrodu do chrlwie podali, hdz̄ běchu jimi města pschipokazane. Khwilku psched dżewjatej hodziniu podaschtej so kral Albert a prync Jurij a najwyskach a kralowskemu dworzej najbliszchi zaſtojnici do kschiznejek kapale. Po doſpewaniom psalma „Misericordia“, „Smel so Knjeze nade mnui“, zbhnych kralowscy komornici kaschcz z czelom, sudobia z wutrobu a. t. d. a niesiechu je do pohrebnejek kapale. Maj-předh dżechu spewarjo a katholscy duchowni, za kaschczom najprieh kral Albert a prync Jurij, pruski krónprync, rafuski arcymówoda Karl Ludwig a wschelach druzh euzi pryncojo. We pohrebnych wjelbje požohnowasche hnadm kniez biskop czelo a na to měsche pohrebnu ryc. Po njej wopuszczach najwyskach knejstwa wjelb a podachu so na kralowske města we chrlwi, duchownstwo pak k woltarzej. Z spewaniom: „Salve regina.“ („Budź powitana kralowna“) kotrež spew je wot krala Friedericha Augusta I. do ludzby stajeny a so tak jeno pschi pohrebach stavow kralowskej swójb spewa, skonczi so pohrebna swjatočnoſć krala Jana.

Pondziale, 3. novembra běchu za njoho tak njenowane vigilie, a wutoroh dopołdnia

swiatocjne temsche, tak mjenowane ezequije. Dworski predar Wahl mjesche predowanjo, we kotrej rozpominasche pjez talenty, kotrej bě njebo kral Jan wot Boha doftal a pjez nowe talenty, kotrej bě sebi z nimi dobyk. We pscheplnjenej cyrkwi mjesche kniez biskop z wilej assistencu Božu mischu. Tak buchn zemske powostanki lubowanoho krajnoho wótcia k wotpocjinkoj donjesene. Njech tak wotpocjuja, nědý pak krasnje gas motacija k wjesolomu wěczenje zbožnomu živjenju. —

Rowinski a powjescze.

Z nasheje diöcesy.

Z Budyschina. Srjedu 5. novembra bu za njeboho krala Jana we tachantskej cyrkvi pod bohatym wobdzelenjom wošady swiatocjne requiem džeržane; pjat 7. pak we drugich farflich cyrkwjach Lüžic.

Z Budyschina. We wopisanju wopscijecza nastawka „die katholischen Kirchen und Schulen in der königl. sächs. Oberlausitz we časopisu: „Schlesisches Bonifacius-Vereinshblatt“ je wuostajene, zo su tam tež Ralbich z Różantom wopisane.

Z dreždanskeje diöcesy.

Z Drežđan. Kral Albert je dworskomu kaplanej, präsejere Bernetej, rycerjski kschijz zaſlužnho rjadu sposhczit za došholétnie zaſlužby, kaž wosebje za swérnu sluzbu, kotrej je hało spowiednik njebonu kralej Janej pschi čežkej khoroszej wopokazal. —

Z Drežđan. Na naschim sejmje a we sakslich a tež wulkajnych nowinach dawa tu khwili praschenjo, hač je wucžba vatikanskoho koncila wo njezmónym wucžerstwje bamža we Sakskoj zaſtojnisch wozjewena abo nic, wjèle wo sebi rycerz. Samo na sebi nima praschenjo za katholikow tajku wažnosć, a za protestantskich krajanow a knježerstwo tajki strach, kaž so wot wěsteje stronj to wudawa. Katholik wě a znaje wucžbu swojeje cyrkwe, znaje winowatosć swojoho swědomja, to za wozjewienu wernošć Božu džeržec, schtož zjawný koncil hało tajku wupraji. K spóznaczu toho a k spóznaczu tuteje winowatosće pak može tež na drugim pucžu hač pschez sklyšchenjo zaſtojniskoho wozjewienia pschincz. Praje zrozjemena pak nima tamna wucžba tež nicžo straschnoho we sebi. Zapóslancej Ludwigej pak čjini wjèle staroscze, a won napina njetrje-bawski swoje moç, zo by swojich protestantskich krajanow a nashe knježerstwo tam psched strachami zaſtał, hdzej žane njeſju. Tohodla slubi hnydom we zapocjatku sejma wo tutej wěch interpellaciju stajic, hač je wěrno, zo je tamna wucžba pschez pastyrski list we Huldeže zhromadžených němskich biskopow, kotrej so tež we meji 1871 we Sakskoj čjitasche,*) wozjewena. Minister Dr. z Gerber wotmłowi jaſnje, zo je so dowolnosć k zaſtojniskomu wozjewienju

*) Sladaj Kath. Pos. 1871 čjsto 12.

tamneje wucžby japoščtoſkemu vikarej a biskopej zapówjeſka, a zo tamny spomnjený pastyrſki liſt, we kotrymž drje ſo we njemzólnym wucžerſtwie bamža ryeži, zaſtojnſke woziwjenjo wucžby njejo. Tola Ludwig ſo z tuthym wotmłowjenjom njeſpočoi, ale 7. novembra ſtají nowy namjet, zo ma ſo japoščtoſki vikar a biskop k zamkojenju žadač, zo je tamny spomnjený pastyrſki liſt bjez dowolnoſceje knježerſtwa wudal. We tuthym namjeſte mějeſche komora hnydom jadnač. Tola minister Roſtic to njeđowoli, a duž bu namjet tſečeji deputaciji pſchepočazan. Tutoń Ludwigowu namjet pač je čiſće bjez winh ſtajeny, dokelž kaž nowina knježerſtwa „Dresden Journal“ 11. novembra piſa, njejo japoščtoſki vikar ničjo pſche-čiwo zaſkonjej ežinič, dokelž k wozjewjenju tamnoho paſth rſlo ho liſta mějeſche dowolnoſcz wot knježerſtwa.

3 pruskej Lužic̄.

Z Mužakowa, 24. septembra. Džensa bu tudomna nowonatwarjenia katholſka cyrk̄ ſwiežena, a w pſchitomnoſſi wjele hoſeži, katholikow a protestantow, preni krocž wopor Božeje mſčē wo njej woprowan. Tasama bu wot knježerſtoho radžicžela Lic. theol. knj. Arnolda z Vignitzh pod aſſiſtencu knj. arch-miſchněla Hübnerja z Priebusa a fararja Ultmanna z Niederhartmannsdorfa wotdžerzana. Prēdowanjo džerzeſche knj. kuratus Kriſta z Žarowa (Sorau). Wyshe toho běchu pſchitomni knj. fararji z Kulowa, z Gräfenhajna, z Hrodku, z Barſchcža a knj. kaplan Čerwenka ze Sagana. Cirk̄ ma krasn̄ napohlad a twar je 3 lěta dolho trač. Wjez druhimi pjenježnymi darami darichu kral. woſoloscz princ z Holanda 2000 tol., Wrótslawski wérchbiſkop Dr. Förster 4000 tol. a towarzſtwo ſwj. Bonifacia spomjenja hōdne darch; druzh wjetſche a mjenſche pſchinioſkli. Mužakowſka katholſka woſada bu w lěče 1853 założena, hōdzej přenjoho katholſkoho wucžerja dosta; za lěto 1854 pſchinidže tu preni katholſki duchowny po dležſchim, hač 300 lětnim woſhyroženju; halle w lěče 1861 bu k ſamostatnej farje pozběhnenia; pſchetož hač dotal běſche jenož lokaliſa. Bože ſlužby wotdžerzowach ſo najprjedy na hradnej kheži, a pozdžiſcho we katholſkej wucžerni. Katholſku wucžernju we Mužakowje wophtuja pſchez 60 džecži (1870. 65.) a pódlaſku wucžernju w Friedrichshainje pſchez 30 (1870. 35.) Katholikow ſicži woſada nětko z cyla 400—500 duſchow. (1870. 440.)

J. K.

3 wuſtraja.

Pruska. Pſched někotrym čaſom wozjewjaču pruske offiſialne nowinę ſtatistiſku pſchitupow katholikow, diſſidentow a židow wot 1872 w tač menuwaných 8 starých provincach Pruskeje. Po njej běchu we tuthych provincach 14955 katholikow k protestantské wěrje pſchitupili, a to w Schlezyjskej ſamo 5378. Wérchbiſkop je nětko z licžbowanja w Schlezyjskej zefatač, a po tuthych je 66 wotroſených katholikow wotpanhlo; 63 kath. džecži buchu protestantsch konſirmowane, 183 džecži buchu we protestantskich cyrk̄wach kežene, hač runje mějaču kath. nanow.

Pruska. Wólby pruskemu ſejmej, kotrymž ſo wſchelale ſtrony jara pilne pſchihotowach, ſu nětko nimo. Centrum, abo kaž ſo najhuszczęſčho mjenuje,

katholicka strona, mōže z nimi jara spokojom być. Hacj runje je wolsznych założi
ji jara njeprzeczelny, doby sebi tola 29 nowych miastow, tak zo nětko 89 stanow
liczi; je to pszech czròdka, kotrež knieżerstwo cziszcze zapręczę njemóże, wojsobnie do-
telž su wo njej sobu najlepšchi rycznich cyłoho sejma. Debatty we chrlwiniskich
należnosćach budzą jara żiwie, to hiz̄o so nětko z wěstoscžu wocząkowac̄ da. Zo
je centrum tak wiele miastow sebi dobyle, je najlepše znamjo, zo je katholicki lud
spóznał, tak ważne należnosće so na sejmie wyczinięja, a tohodla je so tež bohacze
na wizwolenju wobdzelił.

Pruška. Pszechzimo biskopam a měchnikam, kotsich znate chrlwiniske kaznie
pschipoznac̄ njemóža a tohodla hako chrlwi schłodne, jim njeprzeczelny, je zas rjana
czròdka nowych procesow. Dokelž wobzkorzeni najbóle so ani psched sud njeprzeczelny,
wotjudža so husto tak k postajenym pjeniężnym schtrafam, kotrež so jim potom na
jich dothodach hujdom wotczahnu. Hdyž dokhody wjac njedosahaja, abo hdyž je
te same knieżerstwo hiz̄o zapręło, berje schtož mōže dostač. Tak je njeprzeczelny we
Posenje archibislopej Ledochowskomu najrjenišchi wóz a konje wzalo, dokelž napo-
loženu schtrafu płaczic̄ njemóžesche, a joho dokhody so jomu hiz̄o wot knieżerstwa
dawno wjac njewupłaczeja. Wóz a konje buchu za 642 tolér pschedate.

Należnosće towarzystwa.

Sobustaw y na lěto 1873: ff. 354. Handrij Guda z Kiny; 355. Petr
Symanek z Wotrowa; 356. Madlena Wieczorowa z Radbie; 357. Jurij Grolmus z
Radworja; 358. Hanža Strauc̄ec z Radworja; 359. Michał Schokta z Měrtowa;
360. Jan Kubica z Khasowa; 361. Michał Schipiel z Radworja; 362. Jan Rjecz̄
z Radworja; 363. Franz Jäñchen z Czornoho Hodlerja; 364. Marija Kaschperowa
z Kamjenjeje; 365. M. W. z B.; 366. Jakub Bul z Wotrowa; 367. Michał Bräuer
z Wotrowa; 368. Mikłowský Kral z Kasbec; 369. Hana Ćzemierka z Nowodwora;
370. Jak. Ćzumpljela z Kasbec; 371. Mikłowský Nowak z Rajnich.

Na lěto 1872 dopłacjich: 504. J. G. z N.; 505. M. N.; 506. M.
Kral z Kasbec. — Na lěto 1871 dopłacjich: M. N.; tohorunja na l.
1870. M. N. — Dobrowolny dar za towarzystwo: M. Bräuer z Wotrowa 5 nsl.

Dary za chrlci w Czorneccach abo Baczonju.

Na czeſczi Bożej a spomoženju duszchow su dale woprowali: W towarzystwie naw-
date 10 nsl.; njeprzeczelny 3 nsl. 5 np.; njem 5 nsl.; kudra schwalcja 10 nsl.; njeprzeczelny
11 nsl. 5 np.; ze Zdrojerje 8 nsl. 5 np.

Gromadze: 6633 tol. 4 nsl. 1 np.

Znakadem naschego towarzystwa je wischek a pschedawa so we expedicjach
Pošta a pola llamarjow za $2\frac{1}{2}$ nsl.:

Strajan

Katholicka protyfa za Hornju Lužicu na lěto
1874.

Cziszczec̄ L. A. Donnerhaſ w Budyschinje.

Katholicki Pofor

Wukhadža preňu a třeću
sobotu w měsacu.

Cytoleťna płacična na pósće
a w kuhařni 17 usl.

Ludowy ežaſopis, wudawany wot towařstwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschiuje.

Redaktor : Jurij Lusčanski.

Čísto 23.

7. decembra 1873.

Lětnik 11.

Modlče ſo tola!

So modlčej, hiez pſchestačja ſo modlčej, wuciži nas podawł ze zańdženeje wójny, kotrž tehdom njebu doſez ſedžvu měty, a tola naſchu ſedžbnoſež zaslužuje.

Que zatraſhnej zymje 1871, hdyž běſche wulki džel franzowſkoho kraja w moch dobýčerſtích němſkých wójſkow a zapuſčenjo ſo po kraju rozlehaſte a ſmjerce ſwoje ſurowe žně džerzeſte: teďom namakachu, ſhtož bečhu dobrí kſchecenjo, tróſcht a woſloženjo we modlenju. Džeczi we Pontmainje pak dōſtaču ſpodžiwnje wuſkyſchenjo.

Pontmain je malá wjes na mjezach Bretagnie, a ſluſcha do biskopſteje woſadnoſež Laval, a leži njedaloko Le-Mans, hdyž buchu Francozojo zbicži. Woſada ma na 500 duſchow a je lepſcha a pobožniſcha, dyžli někotrežluli druhe. Ktečho ſo tam njeſkyſhi, njeđzelske džero tam njeznaja a jich džeczi ſu bohabojaſne. Tiſi ſchulſke ſotry rozwuczuja tam hólcow a holch. Woſrjež wšy ſteji thěža ſwojih Barbedette. A domſkomu ſtorka bróžen, ze ſtomu kryta, ze zelenymi wrotami.

Barbedette mjezachu jenož ſyna pola wojatow a dwa hólcaj běſhtaj doma. Dwanačelenný Eugen běſche cžiche džeczo, džesacélenný Žózef pak žiwiſhi, wobej pak pobožnej, kaž juſtarskej.

Hólcaj lehac̄taj w bróžni. Sydomnatoho januara 1871 rano w 6 hodž. pſchindže nan, kaž hewak, hólcow zavołac̄. Hdyž běſhtaj ſwoje ranſche pacžerie wuſpěwaloj, pſchihotowaſtaj w bróžni ſylanjo za konje. Potom džeschtaj do jſiwh a wuſpěwaschtaj wótſe róžowc za bratra, kiz je we wójne. Na to džeschtaj do chrkwy, zo byſchtaj l wolkarzej ſkužilkoj. Prjedy hac̄ ſo boža mſcha zapocža, wophtaſtaj ſtationy. Tak běſhtaj to wſchēdnie wot zapocžatka wójny cžiniloj. Po božej mſchi džeschtaj do ſchule.

Wjeczor w 6 hodz. dżeschtaj z nanom do bróznie, hdżez pſki latarni swoje dżeko dżekaschtaj. Za s̄chtwórt hodžin pſchiadze c̄łowa žona k nim a chysche z nanom poręczę. Tak zaſtachu dżelac̄ a Eugen wustumy z wrotami, zo by za wjedrom poħladał.

Zemja bēſche ze snēhom pſchikryta, njebjesa jaſne a bēſche kħetrje żyma. Na njebojesach swęczeſte wjelle hwęždow. Na dobo pytny Eugen nħadże 10 kħoċċi wjiche napjehcznogo domu piſarja Guidokosa jara rjanu, wulku knjeni. Zeje mōdra draſta bēſche z hwęždami poshta, a rukawu dele wiſachu. Na nohomaj mējeſche bktu-mōdre c̄rije ze złotej hwęždżicu (roſetu). Czorni schlewjer pſchitrywaſche dżel czoła a wiſaſche po kħribjecze dele. Na hlowie mējeſche złotu krónu, naſrjeđa z wuzkej cżerwonej fmuhu. Knjenine wobliczo bēſche małe, jaſne a jara rjane. Wona ruch k zemi wupsħestrjewaſche a hlaðaſche na hólczeca a poſmewkowaſche so.

Eugen mējeſche, zo tele widżenjo bratrowu smjercz wozjewuje, a tola so njebojesche, dokej so knjeni poſmewkowaſche. Nimale s̄chtwórt hodžin bēſche stejo hlaðat, hdżez c̄łekowa žona z bróznie wustumy. Eugen jej praeſche: „Pohladajęce na Guidokowym domu, hac̄ nicžo njewidżiſče. Wona nicžo njewidżiſče. Na tele pras̄tenjo pſchistupiſchtaj nan a Józef. Nan nicžo njewidżiſče. Eugen so bratra woprascha, hac̄ nicžo njewidži? Józef wotmkowi: „Widžu rjanu knjeni.“

„Kajka je zwoblekana?“

„Widžu wulku knjeni w mōdrzej draſcze a na draſcze su złote hwęždy. Ma mōdrę c̄rije, złotu krónu a czorni schlewjer.“

Nan nicžo njewidżiſče a rjeknij: „Hólcaj, wój nicžo njewidžiſta. Hdżż bjschtaj wój s̄hto widżaloj, bħixiñ je też my widżeli. Poitaj k dżelu, wjecjer je hijom hotowa.“ Postuſchnej hólcaj dżeschtaj do bróznie. Nan c̄łowej žonje rjeknij: „Njepowiedaj nicžo wo thym, ludżo to wērili njebjħu a moħħ pohórsħi naſtaçj.“

Nan so k synomaj wróci a dżelachu. Po kħwilej praeſche nan Eugen: „Pohladaj, hac̄ je hisħeſe s̄hto widżecz!“ Hólc bēżeſche a zawałka: „Haj, je pſchech jenak.“

„Dzi a zawałaj mac̄, hac̄ wona s̄hto widži. Dżonka njech też pſchiadż.“

Hdżż mac̄ pſchiadż, wustumy Józef zaſy z brožnie a zaplačny z rukomaj, prajih: „o kaſ je rjana.“ Mac̄ storejji joho, a rjeknij: „Cħeſej zmērom bħej. Hixx djeja tu ludżo hlaðacz, s̄hto tu mamy. Ta nicžo wjewidžu.“ Dopom- uwiſhi so, zo hólcaj ženje njeħxitaj, rjeknij: „Njeje snadż to mac̄er boža, lotruž widžiſta? Wuspewajm pječ Wôteżenajchow a 5 Strowa s̄h Marija k jeje c̄jeſci.“

Susodža so pras̄ħachu, s̄hto tu je? Mac̄ rjeknij: „Hólcaj staj džiwnnej, prajitaj, zo něſhto widžiſta, a tola nicžo widżecz njeje.“ Baċżejnihu durje a wuspewachu paczerje. Zaſy praeſchtaj dżesči: „Je pſchech jenak.“ Druži nicžo njewidžachu. Nan lazaſche hólcomaj, zo dyrbitał k wjeczeri hic̄. Jeno njeradji poſluħaschtaj, tak so jima wozjewienjo spodobaſche.

Po wjeczeri džehu zaſy won a hólcaj widžeschtaj toſame, kaž prjedy. Jedyn rjeknij: „Knjeni je tał wulka, kaž knježna Vitalina.“

Macz prajesche: „Bósczelmy po kniežnū; te su lepsche, dyžli wój a my. Je-li wój schto widžitaj, budžeja wone tež něščto widžecj.“

Knježna Vitalina pschindže a nicžo njewidžesche. Za njej dwě holczech pschindžeschtaj a pocžeschtaj wołacj: „Uj, tajka rjana knjeni. Ma módrú draſtu zo złothmi hweždkami.“

Knježna Vitalina pocža z džecžimi róžowc spěwacz. Pschech wjach džecži pschihadžesche, tež farař tam pschindže, ale nicžo njewidžesche. Z doboru wołachu džecži: „Tam so něščto čini!“ Farar ſo woprascha: „Schto dha widžicze?“

„Widžimy wulke, podołhojte kolo wokoło knjenie a wokoło hlowy wulku jaſnoſć. W kole běhu ſchyri swěczki, dwě zboſa kolenow dwě zboſa ramjenjow. Na wutrobie pokazowaſche ſo cjerwienj kſchiz.«

Pschihladowarjow ſo dale a wjach zhromadži a napraſchowachu ſo džecži. Někotſi wěrjachu, druži njewerjachu, někotſi ſo ſmějachu.

W tym zawaſa Eugen: „Wona pocžina chla zrudna być.“ Tež druhé džecži to wobkručzachu. Farar prajesche: „Hdyž džecži ſame něščto widža, je to toho dla, dolež ſu doſtojniſche, dyžli my. Modlím ſo.“ Klatnýchu ſo a spěwachu róžowc. W tym ſo zdaſche, taž by ſo knjeni pozběhnyła a powjetſchila. Młodre kolo ſo rozſcherjſche a hweždy zrjadowachu ſo k jeje nohomaj. A hweždy na draſcze ſo pschisporjachu. Žena z knjenow zanjeſe „Magnificat.“ Lědym běſche zaſpěwala, wołachu džecži: „Baſh něščto nowe. Činjia ſo ſmuhi, taž M we naſtich knihach.“ Pod módrym koloem zjewyſche ſo běla taſla, na pôldra metra ſcheroſa a pschibywaſche tam złoth piſmik po druhiem.

Wież tym pschiběja wołyndler Botin a džiwaſche ſo na ſpěwanju a prajesche: „Haj, ſpěwacie, Prusojo ſu hizon we Lavale.“ Nichto na to njedžiwaſche, ale prajachu: „A byrnie woni pschede wſu byli, my ſo bojeli njebhchmy.“

Hdyž běſche Magnificat wuspěwane, čítachu džecži wulke złote piſmiki. „Mais priez mes enfants.“ (To je: „Modlče ſo tola, moje džecži.“)

Wſchitko běſche hnuto a nifomu ſo wjach ſmiecž njechasche, množ pkaſachu. Běſche wokoło $\frac{1}{2}8$. —

Farař prajesche: „Spěwajmy lawretaniku litaniu a proſchymy maczē božu, zo by ſwoju wolu wozjewila. Pschi prěnič proſtwach činjachu ſo nowe pschemenjenja, na tym ſamym rynčku předniſtich ſłowow pschizamkovachu ſo piſmiki a z nich ſłowa: „Dieu vous exaucera en peu de temps.“ (To je: „Wóh was wuſkyschi po krótkim čaſu.“) Tute ſłowa wobzamku złoth dypt, tak wulki, taž piſmiki, podobny małomu ſłoncej.

Wudžo ſo mjeſelachu, zhoniwſchi tajke miłosćiwe ſlubjenjo. Do pkaſania a zdychowanja ptečechu ſo hloſh zradowanja.

Po litani zaspěwachu nowy kherluſch a pschidachu jomu „Salve Regina“ (Wudž powitania kralowna). Wież tym ſo nowe piſmiki ſpodiſiwnje napisowachu hato druhi rjadk piſma, a ſtojeſche tam: „Mon Fils se laisse toucher.“ (t. j. „Mój Syn ſo do naproſyę.“) Złote kolo ſtupi pod tute piſmo a džecži čítachu čyke piſmo: „Mais priez mes enfants Dieu vous exaucera en peu de temps. Mon Fils se laisse toucher.“ (To je: „Modlče

so tola moje dżęcji! Bóh was wusłyšchi po krótkim czaſu. Mój
Syn so da naproſyć.”)

Zarać rjeliu: „Spěwajmy hischę něſto!” A jena z kniežnow zaspěwa:

„Marija macjer nadžije,
Najſkłodsche Twoje mjeno je.
O ſchlituj kraj nam wſchitlon czaſ,
A swojoh Syna prſtch za nas!”

W tym pozběhny macjer boža swojej ruch, tij běſhtaj dotal dele zkoženej
byłej, horje hacj i ramjenjomaj, hibasche pomalu z porstami, kaž by ſpěw pſche-
wodžała a hladasche pſcheczęlnie na dżęcji. Dżęcji zradowachu ſo na jeje kraſ-
noſcji. Po woſmiej ſchtuczych kherluſcha zhubi ſo piſmo, tij běſhe tam na džęſacj
minutow ſtało. Hischę ſpěwachu:

„O ſkoki Jezuſo!
Někto drje pſciſhok cjaſ je nam,
Zo wedaſci želnym wutrobam.
My Twoju miłosć proſymy,
A niždy zbrěſticiž njechamy
O ſkoki Jezuſo.”

Dżęcji woſachu grudnie: „Wona poczina ſtrukla bycz!” Na dobo zasy wo-
ſachu: „Zaſh ſo něſto czini.” A widzachu čerwieny hſchij, kóhcz doſki, a na
nim kherluſowe czélo. Hſchij běſhe pół kóhča wot macjerje božej zdałeny.
Wona zasy ruch dele puſhczi, pſchimy hſchij, džerzeſche jón z rutomaj. Na
wérſchu hſchija běſhe běka taſlička z čerwienym piſmom: „Jesus Christus.”

Mjez tym ſo ſpěwachu: „Pſchelutuj nas, keneže.” Pozběhny ſo po jeje
lěwej ſtronie hwězda a džęſche pſchez módro ſolo a zaſweczi ſwěčku, tij
běſhe zbola jeje kolenow a potom tu zbola jeje ramjenow. A hwězda pſchenjeſe
ſo nad jeje hlou a zaſweczi ſwěčez na tamnej ſtronje. Na to ſo pozběhny
a woſta wýſhe jeje hlou ſtejo.

Ludžo ſo pſchecy modlachu a kniežna Marija zaspěwa: „Witaj morja
hwězda.” Pſchi ſpěwanju tutoho ſpěwa zhubi ſo čerwieny hſchij a wſcho běſhe
kaž předhy. Alle za to běſhe na kóždym ramjenju běly hſchijik widžecj, woſoko
póldzewjata palca (cola) wyſoki; ſwěčki ſtojachu, kaž na ramjenjomaj. A wo-
licjo macjerje božej ſo wujasnjeſhe.

Někto běſhe $\frac{1}{2}$ 9. — Zarać prajeſche, zo bychu hromadje wjeczornych pa-
geři wuſpěwali. Wſhitch ſo klatnichu. Mjez tym zo ſo modlachu, běſhe kaž
by ſo běly ſchlewjer po cyklym wozjewienju pſcheczahnyk, a ſkončinje njeběſhe
nicžo wjach widžecj.

Tfi ſchtwórth na džewiecj běſhe ſo wſchitlo pomimyko. Ludžo ſo rozeńdzechu
a powiedachu wo ſpodźiwonym zjewienju. Nichto na wěrnoſcji njeđwěluje.

Kóždý wjeczor ſhadžowachu ſo wjedzenjo a ſufodne wſh w cyrkwi a ſpě-
wachu róžowc a pobožne kherluſche. A jich pobožnoſc zapopadowaſche wſchitlich,
tij z dalola a z bližka pſchilhadjachu. A biskop z Levala je w paſtryſkim liſcze
woblkuczil, zo je po nadrōbnym pſchephtowanju tutoho podawla i tomu pſchew-
dzejnu pſchijſhok: „Haj, to běſhe zawěrno wozjewienjo ſmilneje macjerje Bożeje.”

Wólby za reichstag.

Po najnowischem postajenju wuzwoleja so 10. januara 1874 nowi zapóslanci za němski reichstag. Wschelale stronu, wulku ważnoscž wólbow spóznawsczy, pschihotuja so tohodla hjo dawno i nim. We nětsischem statnym žiwjenju, hdzejz wjetshina krajnych sejmow najważnisze należnoscze rozsudzuje a pschez nowe zakonje rjadyuje, je winowatość kózdoho, so na wólkje wobdzelič, kotryž ma prawo i tomu, dokelž je hewak wina na zrudnych sczehwach zakonjow, kotrež so wot njelscheszanskeje wjetshin wuradza a wobzantnu. Jeno hdzejz lud derje zmyslenych a kscheszanstich mužow halo swojich zastupjerow na sejm a na reichstag széle, móža zas wjeselsche czasy za kscheszanstwo zefihadzecz. To nictóze nichtó prečz, zo załonje, kotrež so wot wjetshin komorow wo poslenich létach wo nastupanju cyrkwie a schule wuradzicu, jeno na wukorjenienjo kscheszanstwa a wjsceje wěry dželicu. To bě jeno móžno, dokelž so kscheszancki lud malo we wólby starasche. Tuta njeroda a liwkošcz so někto częzlo khosta, a léta doško trajaca pilnoſc a próca budže hakle to zas zarunacž móć. Tež katholsch Serbia dyrbja po swojej možnosći i dobhezu sprawneje wěch pschinosthowacj, pschede wschém pschez to, zo wschitn hjez wuwzaczha wuzwoleja a to mużej swój hlos dadža, wot kótrohož su pscheswědczeni, zo budže za sprawnu wěc kscheszanstwa wojowacj, a pscheszivo tamnej stronje, ktraž chce wschitko wobstejace zbehnycz a pschemenicez a wosebje prawa katholskeje cyrkwie ranicž, hlosowacj. Krótkie rozwuczenjo we nastupanju wólbow zda so tohodla wuzitne bhcž.

Cyla Sakſka dželi so do 23 wólbnych wotrjescow, wo kózdyml wuzwola so jedyn zapóslanc. Cujica wuzwola 3 zapóslancow. Kózdy wotrjes dželi so do mjenischich krjesow, najbole je kózda wjes sama za so wólbny krjes, wjac mjenischich wsow pak móža tež i jenomu krjesu slushecz, żadym krjes pak nijemje pschez 3500 duschow po najnowischem luduliczenju mécz, tohodla maja so wjetshie města do wjac krjesow dželicz. Wuzwolecz móža kózdy, kotrež je 25 lét starý, a njetrjeba so tu na dawl hladacz, kotrež dama, abo snadž na to, tak doško tu bydli. Wuwzaci su jeno tamni, lotsiž su pod dohlad druhich stajeni, lotsiž jačmožnu dóstawaja, abo lotsiž su hewak pschez sudniſki rozsud swoje statne prawa pschijadzili. We kózdyml krjesu ma so zapisl wschitlich, lotsiž maja prawo wuzwolecz, zestajecz. Jeno czi lotsiž we tutym zapislu z swojim swójonym a kscheszanckim mjenom, ze starobu, powołanijom a wohladzeniom zapisani stoja, móža potom pschi wuzwolenju swoje hlosy wotedacz. Tohodla ma so tutón zapisl i najmjenischom 4 tydzenje psched i wólkje postajenym dnjom zestajecz, a i najmjenischom tydzeni doško i wohladanju za kózdoho wupołożenih bhcž. Kózdy ma tak prawo, so pschez wohladanjo zapisla pscheswědczicž, hacž je tež prawje zapisaný, abo hacž so tam druhe wopaczoſcze njenamalaſa. Namaka něchtó tajle, ma won prawo, so we czasu⁸ dnów mot dnja wupołożenja zapisla so pola wjschnoscze wobcežowacj a porjedzenjo żadacz. Tydzen psched i wuzwolenju postajenym dnjom, maja so wólbne krjes a město wuzwolenja postajicž. Za kózdy wólbny krjes pomjeruje so wot pschiskusnje wjschnoscze wólbny pschedstojicž. A tomu

ma so muž postajicž, kotryž statne zaſtojnſtwo nima. Toho runja pomjenuje wjichnoſć joho naſteſnika. Pschedyda pomjenuje Ž pschihydow a piſmawjedžerja. Tak wjele wo pschihotowanju k wólbam, wo wuzwoleñju ſamym pschichodnje.

Nowinki a powjeſcze.

Ž naſcheje diöceſh.

Ž Budhſchina. Runje bu katholſka protyla „Krajan“ na lěto 1874 wudata z naſtadom naſchoho towarzſtwia. Wona je zasyh wubjernje ſpisana wot f. kaplana Ducežmana. Po doſpołnym protyčnym dželu na małach tam wſeſlaké wujitne węch pschidate, kaž daňsku tabellu, pschehlad krajow a jich wjerchow, zapis duchownych a městow, hdzej ſo katholſke Bože ſlužby djerža atd. Gene wjetſche powiedančko ma napíſmo: „Swjata Othilia abo ſlepa hołęzka; te budże ſo kózdomu czitarzej zawęſcze ſpodbacž. Druhe mjeniſche zajimawie powiedančka a powjeſcze rěkaja: Pius IX., druhi Job, Nuzna kſchczenica, Sandzel pěſton, Swobodnomurniſki ſud, Pólski marträc, nabožniſtwo na komando, pschehlad kaž dołho domjach ſkót mlode noſh atd. atd. Skónečnje ſieji tam zapis ſerbſkich knihow a piſmow. Duž radžimy, zo by w kózdom katholſkim ſerbſkim domje tež „Krajan“ pschistup doſtał.

Ž Budhſchina. Srjedu 26. novembra mjesche tež deputacija ſerbſkich wſow katholſkeje krajinh eudiencu poſla krala Alberta. Hoſczencař a zapóſlanc na Euziſlim ſejmje B. Berger z Pancjic pschinuje wo derje zestaſnej němiskej zaryzeji kralej Albertej najlepſe pschečza k naſtrupienju joho knjeſtwa a wobkruczeſche Tomu Serbow ſwēru. Młónk knj. J. Wawrif z Kanec pschistaji wo ſerbſkej ryci: „Kralowſta majestoscz. Boh žohnuj a zakitaj Was, nam Serbam pak wobkhowaj Waschu kralowſku luboſcz a hnadu.“ Kral Albert je hako prýnc pschi ſwojim dležſkim pschebywanju we Budhſchinje we lěće 1850 tež ſerbſku rycę wuknył, a duž tež tute krótkie pschečzo grozemil.

Ž Budhſchina. Niedželu, 16. novembra ſwjeczeſche towarzſtwo katholſkich rjemjeſtniſkich ſwoj zakloženſki ſwjedžen pod jara bohatym wobdželenjom měſčanſkoho a wjeſnoho ludu a tež něſhto witaných czuzych hoſczi, mjez lotrmyž ſo wosebje kral. dwórſki predař, knj. Wahl, centralpräſes ſaffſkich towarzſtwow mjenuje. Po krótſkim prologu hrajeſche ſo za rjemjeſtnych nie lohki kruch: „Die Strike“ praje derje. Po džiwadle bě ſwjedženſta wjeczer, na lotrejj ſo pschez 200 ludži wobdželi. Njech mlody lud tež dale wo rjemjeſtnych a podobnych dobrých towarzſtwach kaž wo naſchim pschez niedželſkoho predařa knj. Dienſta tak derje wjedženym, zakit na małka psched strachami, lotrej joho wérje a dobrym poczinkam wosebje we wjetſkich městach hroža. —

Ž wukraja.

Prusſka. Prusſki ſejm ujejo dotal hiſcheče wjele dokonjał. Namjeth, ko‐trež ſo wot centra ſtajeja, jo toſa, hacžrunje ſu wo prawdze wěrnje liberalne, wotpoſazuju, runje tohodla, dokelž ze ſrijedžin katholſkeje ſtronu wuńdu. Windt=

horst, njebojazn̄ a wistojny ryczn̄ik centra staj namjet, zo bych ſo zapoſlanch za pruſki ſejm pſchez lud ſamý wuzwoleli, runje kaž ſo to za reichstag ſtawa. We Pruskej knieži tu hifchcze wulka njezwobodnoſć; po dawkach, wuzwoleja ſo tu najprjedy tak mjenowaní wólbni mužojo, kotsiž hafle potom zapoſlance za ſejm wuzwoleja. Namjet, kotryž jo wo prawdze sprawny, pač ujenamaka spodobanjo liberalneje wjetſchiny. Podobnje drje pońdze ſo tež drugim namjetam, kiz budža ſo wot centra wo bližichim času ſtajecz, zo by ſo ſchtempel za protyki a nowinų zbehn̄ył, a zapoſlanch za reichstag tež diāty, t. r. wěſtu za kóždy dzeń poſtaſenu mždu dōſtali. Hač dotal njeđofstanu nicžo, a tak njemóže kóždy za kandidata wustupicz.

Pruska. Schmjath, kiz je kniežerſtwo pſchez nowe chr̄twinſke zakonje, pſchihotowało, pſchibjeroja a rozhcerjeja ſo z kóždym dnjom. Najbóle zaſukane ſu dotal we Poſenskej. Archiſkop Ledochowſki czerpi naježiſho, dokelž njecha ſwiate prawa chr̄twie pſcheradzic̄, ale wobſadža wuzrōzniene duchowne města po předawchim, tež wot ſtata pſchipoznathym prawje a waſchnju. Tohodla je hižo wjele króz wobſkoržen̄ a pjenieżnym ſchtrafam wotsudzeny, kotrež dotal hižo 10,200 toleř wuzčinja, abo jelizo je płačcic̄ njemóže, ma je z 4 lětnym jaſtwom zapoſkuczic̄, a dokelž njemóže pſchisudžene ſchtrafy płačcic̄, buchu jomu nic jeno wož a konje, ně nětko tež druhe tež najnužniſche węcy wžate a zjawnje pſchedawane. So rozemi, zo žadny hódn̄ cžłomiek je njeſkupej, židža maja pſchi tmy uajlepſchi wuzit̄. Kniežerſtwo ſpoźnawschi, zo na tute waſchnjo nicžo njeružini, dokelž ſo biſtop po ſłowach ſ. Pětra rjaduje, „ſkuſha ſo Boha bóle poſluchac̄ hač ež ežlowjekow,“ je nětko jomu pſchez oberpräſidentu wozjewiſko, zo ma najpozdržiſho za thđen̄ ſwoje zaſtojnſtwo zložic̄. So ſamo rozemi, zo móto to cžinic̄ njemóže a njebudže, duž budž ſo pſched ſud za chr̄twinſke naležnoſće do Barlina žadac̄, a dokelž tež to cžinic̄ njemóže, budž pſchez rožſudzenjo ſuda ſwojohho zaſtojnſtwa wotsadzeny. Tak zaſhadža pruſke kniežerſtwo z biſtopami katholſteje chr̄twe, dokelž podobnje pońdze ſo tež drugim biſtopam. Pſchez tajte njeſprawne wotsudzenja pač ſo schmjath hifchcze powjetſcha, dokelž katholſki lud budž ſwěrnje k ſwojim wychschim paſtram ſtač, kotsiž ſo wo cžejſich ſtrachach hač dobri paſterjo wopokazuja a nic hač najeſich. We Poſenje ſo to hižo rjenje zjewuje, nic jeno tachantſtwa a duchownſtwa, ně tež lud dawa archiſkopej pſchez deputacie, addressy a liſty zjawné znamjenja poſkuſhce, ſwěry a dobroczineweje staroſće. Tež ſwjath wótc je archiſkopej ſamoruczneje piſat a jomu ſwoju ſpokojnoſć wuprajit.

Pruska. Zo by ſo cžlomu krajej ſchłodna pſchekora mjez ſwētnej a chr̄twinſlej wychnoſę, kotaž je naſtala pſchez nowe chr̄twinſke zakonje, najbóle „meiſſe“ zakonje mjenowane, dokelž ſo wo meji wot krála wobkručzic̄hu, a wozjewiſchu, zas pſchestała, je katholſka ſtrona ſejma dwoji namjet pſchihotowała, 1) zo by ſo k králowſkemu kniežerſtwu pſchez ſejm wozjewiſko, zo ſo na wot lěta 1871 naſtupienym puežu chr̄twinſki měr wróčcic̄ njemóže, zo by tohodla kniežerſtwo zas wročkilo tamnym předawchim zakonjem, kotaž ſu ſo tak dohlo hač dobre wopokazali, a 2) zo by ſejm nowomu zakonjej, kotaž meiſſe zakonje zbehnje, pſchihloſowat.

Należnoścze towarzstwa.

Sdbustawy na lěto 1873: ll. 372. Wórska Bjedrichowa we Budyschinje; 373. Petr Bjarsk z Czemjeric; 374. Marija Czemjerina z Czemjeric; 375. Jan Petruš z Hrubjelejic; 376. Jakub Truc z Kulowa; 377. Michał Manjok z Pešfec; 378. Michał Jurk z Różanta; 379. Petr Lebza z Różanta; 380. Jakub Krawe z Baslic; 381. Mich. Lukasch z Baslic; 382. wuczer Herman Jurk z Worllec; 383. Marija Cyżewa z Khróscic; 384. Milt. Kubica z Hory; 385. Michał Kolla z Khróscic; 386. Marija Noblowa z Khróscic; 387.—391. z Wudoworja: Jakub Schotta, Michał Schekta, Jak Barjent, Milt. Bryl, Milt. Józef; 392. Petr Nowak z Koźoric; 393. M. Ž. z W.; 394. Jakub Mikol z Jasenich; 395. Milt. Bjedrich z Haslowa; 396. Jan Bul z Wętrowa; 397. Marija Nowakowa z Jasenich; 398. Hana Natuschyna z Hory; 399. Jak. Pózter z Euseja; 400. Ž. Mikol z Worllec; 401. Mich. Herrmann z Worllec; 402. Jurij Kilank z Noweje Wiesli! 403. Mich. Rocor z Now. Wiesli; 404. Hana Hawsic z Worllec; 405. Petr. Kudzela z Smieczkic; 406. Hana Kudzelic z Smieczkic.

Dobrowolne dary za nashe towarzstwo: l. can. cap. senior J. Hoffmann 1 tol.
Dobrowolne dary za swj. móca: M. Ž. z W. 3 nsl.

Cyrkwiński powieſtnik ze serbskich wosadów.

Z Budyschina. Kschejeni: Gustav Jan, s. koczmarija Jana Köglera z B.; Hana Marija, dž. Jana Handrita z B.; Johanna Marija, dž. Ivna Karla Peterschli z B.; Hana Marija dž. živnoscierja Miklawsha Hajny ze Skoneje Borszczje; Iuri, s. pozlocierja Antona Achbachera z B.; Marija Madlena, dž. Jana Augusta Riedela z B.; Pawoł Heinrich, s. kublerja Jana Mikela z Rěwsec; Marija Hanža, dž. Józefa Pietschmanna z B.; Hanža Marija, dž. Jana Duczmana z Bozankec. — Wętrowani: Jakub Węnta, zwóńk pschi tachantskej cyrkwi a Herta Welsc z Kulowca; Heinrich Bocka z B. a Marija Ryktarjec z B.; Karl Hacka, pschihodnie mkynt-najenč w Sohlandje, a Marija Elsnerec z Czornych Noslic. — Zemrjeczji: Jakub Nowak z B., 79 l. 4 měs.; Handrij Wencel z Dzěžnikc, 69 l. 9 m.; Hanža rodž. Mjeniec, manž. schewca Karla Fisbera z B., 35 l. 6 m.; Ernst Rudolf, s. Michała Horjenta ze Židowa, 11 l. 9 m.; Bertha rodž. Rumpeltec, manž. najenča Heinricha Baherna z Hrubjelejic, 24 l. 5 m.; Marija rodž. Prachtec, Roberta Kruga mandželska z Dalic, 42 l. 6 m.

Dary za cyrkę w Czornebach abo Baczonju.

K česčezí Bożej a spomoženju dusichow su dale woprowali: Fr. Ž. 1 tol.

Zantzeny tydženj buchu tele akcije „gesellenhausa“ wilosowane: 82, 53, 19, 24, 73, 124, 90, 79, 91, 156, 150, 163, 174, 12, 149.

Z nakadem nasheho towarzstwa je wuschoł a pschedawa so we expedicijsk Póšta a pola klamarjow za $2\frac{1}{2}$ nsl.:

S r a j a u

Katholicka protyka za Hornju Luižicu na lěto
1874.

Katholicki Pofor

Wukhadźa prěnu a třeću
sobotu w měsacu.

Cyłolétna płaćzna na pósce
a w knihařni 17 nsl.

Ludowy ežafopis,

wudawany wot towarzista SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Jurij Łusćanski.

Číslo 24.

20. decembra 1873.

Lětnik 11.

Pomocnica křeječzanow.

Zějusowa chrkej je we našich dnach skoro wschudzom wuspinana a potkoczena, we wjele krajach z hrubej mocu týchena a psječežhana. Zějusowých wiđownych nameſtnik na zemi swjath wótc we Romje, je wurubjeny, jath, we wobknježenju chrkwe wuwiažan. Bisłopojo zapaduja do khostania, hdźj po Zějusowej woli, poruczeńsczi a počnomoch swoje japoſčtoſke zaſtojnſtwo swěrnye zaſteja. Měſčnikam so zakazuje, duchowsku službu cžinicž we woſadach, do kotrychž su wot japoſčtoſkich paſtýrjow stajeni. Klóſcky a duchowne zjenočenſtwa so zahanjeja. Wěriwomu ludej psjihotuje so woſyrczenjo a psjepodacjo do pazorow torhachych wjelkow we wowęzich draſtach. Haj, Zějusowe imeno je zacpěte, hanjene wot tých, kij maj a so za wuczenych džerža. Rjewéra je cžesčzena, podpjera na ze wschěmi ſredlami rožščerjena. Bože imeno so wot mnogich wjach hinaſ njeuwpraji, hač z leſtrowanjom. Wschitko je na to założene, Zějusowu chrkej na zemi znicicž, a je-li to móžno njeje, tola po móžnosći zapuſcicž a wobſchodzič a zatylacz kuzoły hnady, z kotrychž so spomoženjo wuliwa na cžlowieſki ſplah: „To je moc cžimh“ (Luk. 22, 53.). Cžmowa nôć so po zemi razlēhuje. —

1) Rjewěczi žadne swětko do týchle cžemnoſcžow? O zavěſczej! Do tejſe noch swěczi hwězda, kotraž wóczko woſkhwewja, wutroby ze ſłodkej nadžiju napjelnja. To je hwězda, kotraž wjedze pschez žołmy, wichory a njewjedra. To je hwězda, kotruž chrkej poſtrawja, ſpěwojo: „Witaj morja hwězda!“

Swjata Marija stražuje chrkej, stražuje swět, stražuje kóždu wěriwu dusku. Swjata Marija je woſebje zaklatka swjatoho wótcia. W lěće 1820 prajeſte ſb. Kathar. Emerich z profeſiſkim ſłowom: „Množ křudži a pobožni ludžo, kij maj a wulki strach wo swjatoho wótcia, cžuja so nutſkownje pohnuwani, maczeć božu za njoho proſhež.“

Hdyž so z člej nutrnoſežu a ponižnoſežu modli, a lud so wot hręſčnych
pućow wotwobroci, potom stanje ſwjata Marija a kłańnie ſo psched trón swo-
jego syna Jezuſa Chrystusa. Wona zhromadzi zdychowanja, modlitwy, ſyły a
czerpienia pscheszehaneje chrlwe, Jezuſoweje ſvjateje njeviesty, a podawa je halo
wopor, kiž ſo sprawnomu hněwej božomu k wuproſchenju wujednanja wopruje.
Wona dopomnja Jezuſa na swoje maczefske hoſoſce pod kſchizom na Golgotha.
Wona proſy a njeprſhestawa proſyč, zo by ſo hněw sprawnoho ſudnika zlehnył,
zo by ſo zaſy zaſwěcila joho miłość a wón ſwoju chrkej ze kſchiza wząć a
hręſčniak nowy čas pokutu pfchizwolić. —

Teje ſhy da ſo naproſyč. Wón lubi ſmilnoſež, hdyž modlitwy a wopory
polepschenoho kſcheszanzta krutej ſprawnoſeži bożej zarunaniu podawaja.

Něchtóžuli je pschi zlóſežach a pscheszehanjach, kiž wſchědnie pfchibywaja
a ſwoje djaboſke wobliczo dale a bôle wotkrywaja, we zrudobje ſwojeje wutrobh
zdychowań: „Knejſtvo Antikryſta daloko njeje.“ Tule bojoſež njetrjebamý mēč.
Dofež, zo wěm: Boh je blízko.

2) Zo je nam Boh tež nětko hiſcheze blízko, ſpóznawamý mjez druhim
tež z wožjewjenjow maczerie božeje, kotrež ſo we nowiſchim času ſpodbijwuje
woſpjetuju. Šwjata Marija pfchithadža k nam, wožjewja ſo tu a tam, makym
a wulkim, ryczi za ſwojimi džeczini, połazuje jim ſwojej miłosćiwej woči, ſwoje
njebieſe wobliczo. Šwēka, jaſna, luboźna a módra wona k nam pfchitupuje a
praji ſwojim džeczom: „Njeboče ſo, ja poła was ſteju. Ale lubujiče bôle,
modleče ſo nutrniſho, połuczeſe ſwólniſho, zo byſhče z tuteje zymneje, czem-
neje noch wumnoženi byli a chrkej zaſy byla kraſna njeviesta Jezuſowa na zemi,
kiž žanoho blača a zmorska nima.“

Njetrěbne by bylo, ſo prashecz: Su dha tajke zjewjenja mōžne? Boh a
joho jandželojo ſu ſo, taž ſvjate piſmo wobswědežuje, často pod wſchelalimi
ſchtaſtnoſežemi čłowiekam poſazali, zo bych ſwoju pfchitomnoſež jaſniſho zacju-
wac̄ dali, wěru wubudzowali, nadžiju poſylnejeli. Ćzi, kiž ſu w njebieſach,
pfchimaja často zadržewajc abó poſpečujc do toho, ſhtož ſo na zemi ſtawa.
Druhdy połazuja pſchi tym tež ſwoju ruku, zo by ſo jaſnje widžalo, z wotkel
pomoc pfchithadža. — Pſchi tym wuzwola ſebi tajku ſchtaſtnoſež, kajkaž ſo
jim ſpodała abó kajkaž najlepje kędzbnoscž čłowiekow zbudžuje abó najbóle do-
wěru dobywa. Woni wuzwola ſebi město, kiž je najpfchiprawniſche, a wubjeru
tón čas, kotrež je tajkoho wožjewjenja najpotrěbnischi. Wſcho to ſo pſchech we
prawym času, na prawnym měscze, na prawe waschnjo ſtawa, a dokonja ſo z
dopuszczěnjom a ſobusłutkowanjom wſchohomocnoho Boha, kotrež zbóžnym we
njebieſach dowoli, zo ſo ſmeđa wožiewicz. Wón jim draſtnoſež pfchihotuje, w
kotrež mōžeja ſo połazac̄.

3) Zjewjenja ſvjateje Marije njejiu ničzo nowe. Wot starých časow ſem
hac̄ dotal je ſo často ſtało, zo je ſo na tajkim měscze zjewila, kiž dyrbjeſe
hnadowne město bhež,*)

*) Pfchirunaj: Duchowna Róžownja ſvjateje Marije ſtr. 198 a 200.

hnadžicj.*). Mnoga hnadowne městna pſchiptiſuſa svoje naſtačo taſkomu zjewjenju ſvjateje Marije.**) A we wſchelakich nuzach je ſo ſvjata Marija widzownie hako pomocnica kſheszjanow wopokaſa.***)

Najstarshe zjewjenjo ſvjateje Marije je wo „Ara Cöli“ w Romje. Sta- wiſnih powiedaja: romski khezor Augustus běſche ſo wěſteſeſeniu we Tiburje na- praskowal, hač ſmě ſo ſamoho hačtoho Boha čeſcicj daci? Pſchetož pohanjo tež ſvojim khezoram družbū bójſku čeſcę wopokaſowat. Tſi dny khezor na wot- mlowjenjo čakasche. Tſecži džen widzefche njebeſea wotewrjene a tam na wotarju pſchekraſnu kniežnu ſtač. Ta džerjeſche džeczatko na ruch. Hlós z njebeſes za- woła: „Häc ara filii Dei est, (t. r.: To je wotar syna božoho).“ Tole je ſo ſtało božu noc, hdyz běſche ſo Khriftus z kniežnou Marije narodził. Au- gustus zakaza ſebi bójſke čeſcjenjo a daſhe wotar natwaricj z napiſmom: „Ara primogeniti Dei“ (t. r.: wotar božoho Preñnorodzenoho.) Tole zjewjenjo mějesche khezor na Kapitolu, najvhýſhšim měſtnje we Romje, hdzej běſche templ Jupitera, kij bě hlownik pſchibohow. — Na měſče tutoho wozjewjenja je někto wotar, poſmjeczeni k čeſcji ſvjateje Heleny, macjerje romskoho khezora Konstan- tina, kotryž bě pohanſtwo powaſit a kſhij Khriftuſowym povhýſhile. Nad wotar- jom je rjana cyrkj mjenom: ſvjata Marija wot Ara Cöli, t. r.: njebeſtoho wotarja.

Derje a wjele króč wobſwědczene ſu wot 30 lét ſem zjewjenja, w kotrych je ſvjata Marija ſwoju pſchitomuſeč, luboſeč a moc pokazała. Hnady, kotrež ſo na jeje hnadownych měſtach dōſtawaja, ſvjeczata ſvjateje Marije w Italii, kij ſylzy ronjacchu na žadlaſtiwa, kij ſo tam wobenidu, rapadnie khostanja, kotrež tu a tam hanjerjow ſvjateje Marije podenđezchu: wſcho to dopolazuje, za ſvjata Marija je někto kaž předy móema a dobrocziwa kniežna.

4) Ma tijoch měſtach Francoſſeje ſu ſo zjewjenja ſvjateje Marije ſtałe. W ſpočatku njebuſhu ſedžbu mête, ale někto ſu pſchez wſchelake džiwh wobkru- czeni. Tam ſu někto ſlawne hnadowne města: La Salette, Lourdes a Pontmain.

We wſh La Salette we južnej Francoſſej zjewi ſo ſvjata Marija klu- dymaj, njewučenymaj paſthyſkimaj džeſcjomaj, a hrožefche z khostanjom božim. Běſche to 19. ſeptembra 1846. Pjatnaczelētna Melania Matherieu a jednaczelētny Maſsimin Giraud čeřeſchtaj rano ſvoje ſtadlo na paſtmu. Pſchi- poſlunu běſchtaj na wěrch horę pſchijſkoj. Njebeſia běchu jaſne a ſkonečko rjenje ſweczeſche. Hdyz běſchtaj ſwoj kſhēb zjedloj, lehniſchtaj ſo k wotpočinilej. Po- ſpawſki hlaſaſchtaj za ſwojim ſtadłom. Hdyz jo zaſh k měſtnei ſwojoho wot- počinika wróćiſchtaj, widzeſchtaj, zo tam rjana knieni ſedži, z wulkej jaſnoſežu wobdata. Róhczej mějesche na koſlenje zeprjetej a kſhou mějesche do dělonjow zkožemu. Wona běſche kaž w zrudobje a boſoſci a ſylzy jej z wocžom ronjacchu.

*) Pſchitomaj: Duch. Rózownja ſtr. 209.

**) Ma pſchiltab pola nas Róžant, Krupla, Filipſdorf.

***) Pſchir.: Duch. Rózownja ſtr. 200, 201, 207, 208.

Hdyž so džesči bližesčtaj, wona stanč a mějesche ruch na wutrobu położonej. Wonej mójesčtaj jeno čežch do jaśnosče hladacz, kotaž ju wobdawasche. Na jeje hlowne běsche króna. Wona mějesche bělu drastu a złoty płaščcz, wołolo schijs mějesche złoty rječaz, na kotrejmuž schijs wijsaſche. Na schijsu běsche Jezusowym martrownym grat widzecz.

Džesči chysčtaj čeknycz. Knjeni prajesche z Luboznym hlosom: „Njeboj-
taj so, džesči! Sym pschischa, zo bych wamaj ważnu powiesč pſchinjesta.“ Džesči stupisčtaj bliże. Marija prajesche: „Mój syn je rozhněwaný pſchez
hréchi, kotrež lud napisčeczo joho swjatym kaznijam čini. Wón chce jón khostacż.
Ja joho rytu džeržu, ale je tak čežka, zo ju dodžeržecž njemóžu je-li mój lud
njepoſlucha. Kaf dolho hýž sym wasche dla czerpjeſta. Hdyž chcu, zo by was
mój syn njewopuſhczí, dyrbju joho hýž pſchecacza proſhcz. Býrnie wý wjac
spewali a ſtukowali, njemóžce mi tola nihdý wſchu prou zaplačicž, liž sym
ſebi wasche dla činika. Schesči dnów je wam i dželu dathch, ſedmy je Bóh za
so ſkhował, a tola jón swjecžicž njeħacze. To je, ſchtož rytu mojego syna tak
čežtu čini. Bohonczojo njemóžeja klečzo wostajicž a trjebaja imeno mojego syna
i złomu. — Hdyž so wam žně njeradža, ſeže ſami na tym wina. Zaſidżene
lěto ſeže to na neplach (bérnach) nazħoniſti, ale njefiſe ſebi ničjo z toho činiſti.
Né, hdyž so neple (bérny) radžiko njeħechu, ſeže kleli a imeno mojego syna nje-
wuzitnije mjenowali. — Mačje-li žito, je njeħiſe. Wſcho, ſchtož woſtjiecze, že-
žeru zwěrjata. Wſcho, ſchtož zeſħadža, rozpróchnje, hdyž budzecze mkočicž. Wulki hłód pſchindža a pſchez hłód budżeja džeczi do ſydom lět wot tħeqpotanja
zapopadnijene a w rukomaj thch wumrječ, kotsiż je džerža. Družh budżeja hłodu
dla pokutu činicž. Worjechi ſkaſa so, kieče zhniſia. Tola, je-li lud pokutu
čini, pſhemienja fo kamjenje a ſkalh do žita....“

Na to swj. Marija kózdomu woſebje potajnoſcz zjewi, kotrūž njeſmětaj do
časa wožewicž. A żadhyn njevjedžeshe wo tym, ſchto běsche druhomu prajila.
Potom so woprascha: „Modlitaj so wój tež prawje, lubej džesči?“ Wotmkowi-
ſchtaj: „Nic najlepje, knjeni.“ Baſy ryczesche wona: „Njezabudžtaj ženje, ſo
rano a wiecior modličž. Njemójetaj-li hinal, tola i najmjeuſhomu Wóteże nasich
a Strowa sy Marija. Mataj-li časa, spewajtaſ wjac. Ženo někotre stare
žony na božu wſchu khodža. Družh w ſeče njeđelu dželata. W zymje, hdyž
ničjo za dželo nimaja, djeja mloži lubžo ke wſchi, ale jeno, zo bychu tam swoje
ſmęchi hnali. W poſcze běhaja i mjaſnym jětkam taž pſy. — Sy hdy ſkaſene
žito widžat, lubje džecžo?“ woprascha ſo. Wotmkowischtaj: „nē, knjeni.“ A
Makſiminej wobroczena rječny: „Ty sy je widžał, hdyž běsche ze ſwojim nanom
we Koinje. Wobjedzje pola ūazaſche nanej, zo by joho ſkaſenu pſchenicu wobhla-
dał. Wój tam džeschtaj a wzaſchtaj někotre kóſti do ruki a toležeschtaj je a
rozpróchnychu. Na to ſo domoj wróčiſchtaj a hdyž mějescchtaj hſchęze nimale
pół hodžinu hacž do Korpſa hicž, da tebi nan kniſ khléba, prajich: Wzmi to,
lube džecžo; ſetſa chcem jěſč, doniž ſchto mam. Njevém, hacž změjemu i ſetu
khleba, hdyž z pſchenicu dale tak pónidže.“ Makſimin wotmkowi: „Haj, někto
ſo dopowniam. Běch na to zabýk.“

Zaſh jimaſ wona praſeſche: „Kubej djeſči, wožjewtaſ to chłomu mojomu ludej.“ Na to djeſčhe nimo njeju, prěli pſchez rěku a na nahku horu horje. Tola z nohomaj njeſtupasche a trawa ſo pod njej njezhibowasche. Potom ſo do powětra pozběhowaſche, wosta khrvílu ſrjeđa mjez zemju a njebojesami. Potom zhubi ſo we jaſnej ſwětloſci i njebhju, lotraž ju wobdawajche. Na měſcze, hdejž běſche ſo ſwjata Marija djeſčionaj wožjewita, počja zaſhnijenje žórkę znowa bohacze wodu hnacž a žórkli ſo netko pſchech, mjez tym zo běſche předy jeno druhdy wodu dawało. Tale woda je mnogich wuſtrowiła.

Po wjele a dołkich ſwěrnych pſcheptanijach chleje wěch pſchez ſwětnu a duchovnou wýſchnoſcz wupraji biſkop we Grenoble 19. ſeptembra 1851, zo je tute zjewjenjo wěrny podawł. — Netko je tam chrkej natwarjena, do kotrejž lud z daloka pſchiſhadža a hnady dōſtawa. Arcbraſtwu „naſcheje lnjenje we La Salette“ je ſo pſchez 330 bratſtrowow pſchiſamkňho. A ſhtož je najwažniſche, lud chleje wokołoſcze, předy liwki, je ſo z chlej wutrobu Bohu wobrocžiſt a ſluji jomu ſwěrniſte. Wot tam je ſo bohabojoſcz a pobožnoſcz zaſh po Francoskej rožſcherječ počala.

Zjewjenjo ſwiateje Marije we Lourdes (we južnej Francoskej) w lěče 1858 je lat. Poſoł w lětuskej čiſlach 4. 5. 6. nadrobniſho wopisal. Runje tak zjewjenjo we Pontmainje 17. januara 1871, liž we čiſle 23 lětuskeho Poſta wopisane namałasch.

Tež bliże i nam, we wjele tyſchenym Elzaſu, ſtachu ſo we Krüth 7., 11. 17. julija 1872 wožjewjenja ſwiateje Marije, na kotrej je w lětuskim Poſke čiſl. 7. str. 56 ſpomnijene. Tute njeſju hiſhče mot duchowneje wýſchnoſcze wobkruczene, ale tola hižo pſchez wſchelake džiwy wobſwědczene.

5) Chcedža tele wožjewjenja w naſhim času? Wone chcedža nje-pſcheczelow a pſcheczeharjow Jezusoweje chrkwe naſtrójicž, a we bjezbožnym ſlutkowanju zaſtajicž. Šwjata Marija ſo połazuje „hróbna laž derje zrjadowane wójsko.“ Hiſhčeje je za nich čas, swoju njeſcheczelſtu bróni woſpoložicž. Potom pſchinidže čas, hdejž Bóh z mócnej rufu rozpjerschi njeſcheczelow a pobije tych, liž ſo jomu napſcheczo ſtajeja.

Tele zjewjenja chcedža hréſčniſlow wotwobrocžicž wot hréſčnych pucžow, pſchi-wobrocžicž i poſkučenju a i polepſchenju ſimjenja. Netko je hiſhče čas. Potom pſchinidže čas, hdejž budže Bóh z njeuproſtnej ſprawnoſcju ſchwikacž wſchitko, ſhtož hréč lubuje.

Tele zjewjenja chcedža dobrých kſchesčanow tróſchtowacž, zwieſelecž, wobkruczecž a poſylnicž we pſchitomnych tyſchnoſczech a běženjach, zo býchu krucze ſtali na złym dniu a z dowěru dželali na bližke wumnoženjo. Pſchetoz bojaſne wutroby woběhuje bojoſcz, tak zo zdychu: „Knieje, wostan pola nas, dolež ſo wječori. Knieje pomhaj nam, my zahinjemy.“

Każ ſo Jezus ſwojim wuczowniſtam na Taborje pſchekraſnjeny połaza, zo ſo w noch joho ponízenja a čerpjenja pohóřchowali njevhých: tak ſo nam, ſwjata Marija netko we martrownym tydženju chrkwe wožjewjuje, zo bý nas na to

dopomniča, zo je Boh hiſheče živý a zo jeje wóczko na nas ſebžuje. Jeje wo-
zbožaca pſchitomnoſć nam praji: „Mjeboječe ſo, ſube džecji! ja ſym pola was.“

Hukovo do wutrobow njech ſo zapisa a zatčoci: *Swjata Marija mu-
moži kſchecjanſtwo pſchez ſwoju modlitwu, ale jeno potom, hdyž ſo
lud modli a polepschi.*

H. D.

Cžohodla ſo pruscy biffopja tak jara napſcheczo „u o w y m c h r k w i n ſ k i m z a k o n j a m“ wobaraſa?

Tak traž je ſo někotryſkuli čítať naſchoho „Kath. Posoka“ we ſandženym
lečeže prafchał, myſlo, zo katholískim biffopam halo ſežehowarjam jaſoſchtokow le-
pje pſchitoſji, mér wokhowac̄, halo wójnu pſchitwac̄, kotrejež ſežehwki ſo hiſheče
niedowidža. Tola tute „chrkwińskie zakonje“ paſ, luby pſcheczelo ſu kaž ſo zdā,
jenož započiaſk zrudniſkich pſchecžehanjoſ; ſežehuja býrzo druhe, kotrež cži ziam-
nje pſcheradža, zo jich wotpohladanjo druhe njeje, halo kſchecjanſtwo a woſebje
katholíſku chrkej pſchez nove pohanſtwo pocziſhczec̄.

Schtó dha žada ſwētne kniježerſtwo (stat.)?

Žada pſchedewſchim, zo býchu biffopja wſchě wſchic̄he ſchule, we kótrhých
ſo dotal duchowni na ſwoje zaſtojuſtwo pſchihotowac̄u, z ruki dali; žada, zo ſo
we tutych ſchulach pſchichodnie teſko ſwētnych wědomnoſćow pſchednoſchuje, zo
ſchtudowac̄ym khwile njewoſtanje, ſo we nabožniſkich wědomnoſćach doſpočnic̄ a
na tute waſhnuje ſwoje moch tak rozbroja; žada, zo ſo ničtó ē měſchnekej njew-
wſwječji, njeje-ſi ē tomu dowolnoſć date; žada, zo by ničtó z faraſjom njebýk,
kotrež ſwētnej wſchinoſći we wſchim wolu njezini; žada, zo býchu ſo biffopja
prawa wždali, njeſtojních duchownyčh wote ſwojich měſtow wotwołac̄; žada, zo
býchu ſo druhoho wažnoho prawa zdali, njeſknic̄omnyčh a njewériwych katholikow
z Ilina chrkwi wuzankujc̄; ze ſłowom: žada, zo by we naſchej katholíſkej chrkwi
ſterje býrzo regiment byk, kaž we Lutherſtej, zo by njeſpſchecjenioſć mjeze bamžom,
biffopami, duchomnyčmi a katholíſkim ludom naſche moch ſemka a naſcha chrkej
byka „zaczisnenia džowka, w ekyhm ſwēcze bjeze wſchoho prawa.“

Wdy paſ wěm̄ a tak wucži naſ naſcha ſwj. wěra, zo naſch knijež a zbož-
nič ſwojich wuzowníkow na ſwētne ſchule ſkal njeje, zo je jich ſam tſi ſéta ro-
wucžoval; wěm̄, zo jich do wſchoho ſwēta ſeželeshe, bjez toho zo by ſo Heroda
abo Poncija Pilata wo dowolnoſć prafchał; wěm̄, zo jaſoſchtokwje za pſcherad-
niſka Judascha nowoho jaſoſchtoka wuzwolichu, ſwj. Matija — zas, bjez toho
zo býchu ſo ſwētnu wſchinoſć wo dowolnoſć prafcheli; wěm̄, zo je ſwj.
Pawoł Tiej a Timotej ruch napoſojo biffopiske zaſtojnſtwo doměřík, zas, bjez
toho zo by ſo někoho wo dowolnoſć prafchał; wěm̄ zo ja naſch zbožnič, wote
morwych ſtanhyſchi ſwojim jaſoſchtokam wſchu móć pſchepodał, kiz měſeſhe na
zemí, prajo: „Kaž je mje mój njebjeſki wóće poſkał, ſeželu was“ — a zo potaj-
kim ſwētnu wſchinoſć nicžo njestara, ſchtó ma z biffopom býc̄, ſchtó z měſh-
nikom a ſchtó je ē touru doſtojnyh.

Po wuſtawje kath. chrkwi je pramo biffopow, ſebi za wobſchérne diöceſy

pomocniskow swjetcic, nijedostojnych z wosadu motwołac, swoju chrkę zjawnie hanjących wuzanknych — a tuta wustawa je Boża, a biskopiske prawa su a wostanu Boże, njech so statej lubi abo nic. Wschak so też swj. Paweł praschał njeje, hdź we Korinczi cžłowjela, kiž chrkę wosadzi poħorski dawaſche, na čas z chrkwe wuzankny, zo by so khostany polepszil.

Koždy biskop potajsim, kiž by do nowišich statnych zakonjow zwolile, kiž by so prjedy statna praschał, smeli někoho i měchnikej swjetcic, kiž by, kaž sebi stat pscheje, do wosadow faračjow skł, kotsiž za krótki čas potorhaja, schtož je bohabojaźnej a wěriwej duschi swjate a drohe, kiž wjelskow z wowczernie niewuczeri, kaž je winowatosc dobroho pōstyrja, by pschehradnič był we chrkwi Bożej, a město, zo by chrkę Božu wodźil a zakitał, ju do hukotokoho horja storczył.

Ciaš su so někto pschemenile. Prjedy hdź běschtej chrkę a stat pschezjene, chrkę so za wěczne, stat za časne naležnoscze cžłowjekow starajo, hdź běchu hiszczęce królojo bohabojaźni, wędzo, zo su z Bożeje hnady królojo, dowoli bamž kralam wuliw wliw na wuzwoleńjo biskopow a wschodne chrlwiniske naležnoscze, kiž jim hało kralam njeslušachacu. Hinak někto pola nas, hdźez stat wote mera a pschezjenoscze z chrkwe nicž wjac wjedzecz njecha, sebie za Boha wuwokajo, chrkę ze surowej mocu pscheszeha, kaž njeproradzene džeczo, kiž swoju macz zaſtorczy. We žanym času njebe potajsim tak trēbne, kaž we našich časach, zo biskopia swoje prawa zakituja, zo by chrkę swēt wjedzał, zo schtož wěczne naležnoscze kſcheszanshiwa nasiupa, chrkę a jeje wustawa wyschische stejataj, hało swētne zakonstwo.

Biskopia, kotsich bchmu nowe statne zakonje pschiſpóznali, bchmu přeli, zo maja w katholskej chrkwi swoje posolstwo wot Boha, bchmu pschestali, katholskich biskopojo bycz. Kaž biskopia njemóža statej prawo dacz, zo moħl zakazac, Božu mſchu swjetcic, spowjedac, wopravjec, kſchic a. t. d., runje taj njemóža pschiſpóznacz, zo ma prawo, poſtajec, koho maja i měchnikej swjetcic, koho z chrkwe wuzanknych a. t. d. kaž sebi to nowe zakonje žadaja.

Wtcho je móžno, ale to „Kath. Posol“ njeweri, zo pruscy biskopia so wróća nadę puczu, kiž su i zakitanju chrkwe nastupili. Wjedza, zo maja swētne zakonje swědomje dopelnięc, bhrnje bchmu njeznejſliwe a njesprawne byłe. Jezus praji: „Dajcie křeżorjej, schtož je křežorowe;“ ale won pschitaji: „a Bohu, schtož je Boże!“ Powołanie duchownych a wudżelenje swj. sakramentow je wěscze wěc Boża.

„Kath. Posol“ móže potajsim, bjez toho zo by profeta był, z wulkej wěstoczy prajic: Njech biskopami swoje dōkhody woznu, njech jich pschede swětym sudom wobzoržuja, njech jich do jaſtiwów tkaja, njech jich z wótcežimy do czubh wupokazaja —

nihdy njepraschehradža křežorjej, statej, schtož Bohu ſluſcha.

Wólby za reichstag.

Cijek 23. „Kath. Posoła“ rječešće wo pschihotowanju k wólbam za němčki reichstag a slubi, zo tež krtke rozwuczenjo wo wuzwolenju samym pschinjese. Na k wólbam postajenym dniu zhromadži so wólne pschedstejnistro t. j. wot wýschnosće postajeny pschedstojicjer a joho naměstnik, tohorunja pismawiedjer a pschisyd़ na měsće, na kotrymž ma so wólba stacj. Zapocjatk wuzwolenja je dopoldnia dziesacjich, slonecjiž ma so wjecjor schesćich. Psched postajenej hodžinu kaž po schesćich njesmiedža so tak žane wólne cedle wotedawacj. Na blidze, pschi kotrymž pschedstejnistro sedži, ma so prózne, zacjinjene sudobjo namałacj, do kótrohož maja so wotedate hlosy klascj. Wuzwolerjo maja jedyn kóždy sam pschincj, hlos njeplaciž, jelizo jón pschez drugoho pôsciele; kóždy stupi k blidu, pschi kotrymž pschedstejnistro sedži, mijenuje swoje mjenio, pismawiedjer pyta je wo zapisku wuzwolerjow, a jeno hdyž tam stoji, smě svoju wólbu cedlu pschedstojicjerzej wotedawacj, kotryž ma ju njewotwalenu do na blidze stojacoho sudobia položicj. Pismawiedjer spomni wo zapisku wuzwolerjow pschi mjenje kóždoho, kotryž je swój hlos wotedak, zo je so to stako, pschez wěste znamjo, na pschikad pschez kschizil.

Z wólnoho pschedstejnistrwa dyrbja k najmiershom tso pschech pschitomni bycj, pschedstojicjer a pismawiedjer njesmijetej so ženi na dobo z města zdalicj. We času, kotryž je wólbe postajeny, njesmiedža so na samym měsće rječe abo druhe rozmłowjenja stacj, pod kotrymž mohle so wuzwolenjo molicj, tež njesmiedža, so rozemi, stavu pschedstejnistrwa na druhe wěcy čzas naložicj. Cedle, kotrež so wotedaja, maja běteje papjery a bjez kóždoho zwonkownoho znamja bycj. Na nich nima nicžo druhe, hacj jeno mjenio kandidata na tak zrozemliwe waschnjo stacj, zo móže so z wěstoscju spóznacj, schtó je ménjenj.

Wjecjor schesćich wupraji pschedstojicjer, zo je wólba sloneczena. Nětko ma so sudobjo wotewricj, a cedle, kotrež so wo nim namałaja njewotwalene licjicj. Tich liczba ma so runacj liczbje wuzwolerjow. Njejo tomu tak, ma so to we protokolu spomnicj, kaž tež winj k wujasjenju toho. Na to so cedle woczinjenja. Jedyn z pschisydow to cíini, pschepoda rozwalenu cedlu pschedstojicjerzej, tónsamý cíita wótse na njej stojace mjenio a pschepoda ju potom druhomu pschisydje, kotryž cedle hacj koncej khowje. Pismawiedjer zapisa do protokolla mjenio kóždoho kandidata a pschi nim hlosy, kotrež su jomu pschipanhlí a licji je potom wótse. Podobnje zapisuje tež jedyn z pschisydow mjenia kandidatorow, z hlosami, kotrež kóždy dóstanie. Tež tutón zapisk, kaž zapisk wuzwolerjow ma so protokollej pschi položicj, a po sloneczenej wólbe wokrješno mu komissarej pschipošlacz, kotrohož kniježerstwo za wólby postaji. Na schtvrthym dniu zhromadža so pola tohosamoho i najmiershom schesćjo wot njoho powołani wuzwolerjo, z nimi pruhuje a pschikada móń nětko protokolle jednotlivych krjeſow, liczi hlosy za jednotlivych kandidatorow, a wozjewja potom liczbu hlosow za jednotlivych kandidatorow. Jeno tón je wuzwoleny, kotryž ma absolutnu wjetšinu hlosow. Absolutna wjetšina je hýzo jedyn hlos pschez početku wschéch wotedathch hlosow. Hdyž su pschikadej wo

jenym wokrjesu 1843 wuzwolerjo płaćzivje swoje głosy wotedali, ma tón hýo absolutnu wjetshinu, kotrejž ma 922 głosow. Wtajecjednocí jedyn kandidat absolutnu wjetshinu głosow, ma so znova wuzwolecž, tola jeno mjez tamnymaj dwemaj kandidatomaj, kotrejž matej najwjac hlosow.

Nuzna wè je jo, zo so wólsba dospolnje na washijnjo stawa, kotrej załoń pschedpija, dokelž hewaſ može so za njeplakaciu spóñacž. Wólbne pschedstejnistro ma paſ same swérne ſedzbowacž, zo so załoń njevodnoſte. Za taſ wózne so wólbny za reichstag džerža, dopokaſa prócowanjo wjchitkých stronow, praje wjele mužow swojoho zmyšlenja pschez wólbny do reichstaga pschinjeſč, Tež Serbja maja winowatoſeč, zo so praje bohacze na wuzwolenju wobdžela, a taſ pokazaja, zo maja we tseczim wólbnym wokrjesu jich głosy wažnosć.

Rowinski a powjeſcze.

Z naſheje diöceſh.

Z Budyschina. Zaſkužny wuczeř tachantskeje ſchule, knj. Eduard Neubner, kotrejž je tu wot 1838 jara piſnje we chrkwi a ſchuli ſkutkowaſ a ſebi tež mjez katolickimi Serbami wjele džakownych wuczomow dobył, dže i nowomu létu na wotpoczink. Wot konschoho nazymja bě hýo khorwathy, a mjeſeſche wot tamnoho časa, wofebje we naleczu jara wjele čerpjeſč. Hacž runje je nětko na pučju polépschenja, je tola nadžija na taſ dospolne wuſtrowenjo, zo moheł zas swoje wuczeſtwo zaſtač, jara ſlava.

Z Budyschina. Mikloſciwa ſotra Hanža Gabrieſa Gudžic z Dasic, kotrejž wot jutrow jow we Dobrawje wo Hornej Schlezynskiej ſkutkowaſe, je zandženy thdžen do Drežđan poſlana, hdjež maja Voromäerki tež jedyn wuſtaw wobstaracž.

Z Budyschina. Schtwórtk 11. decembra mjeſeſche nowa deputacija Serbow z woſkoſczoſcze Budyschina, wiedžena wot ſejmſkoho zapoſlanka Kečka (Straucha) audiencu poſla krala Alberta.

Z Grunaw. Po dohlim wotſtorkowanju mjeſeſche naſcha farſka a ſchulſka woſada lětsa khétry wopor pschinjeſč; ſara a tež ſchula mjeſeſtej ſo twaricž. Žara je psched krótkim dospolnje hotowa a je hýo wobydlena; tež ſchula je hýo taſ daloko, zo so we njez wuczi. Naſch ſchulſki wokrjes je ſo dželiſ. Druha wjes, Schönfeld, we kotrejž ſo tež hýo dotal we zymje ſchula džerzeſche je ſo nětko dospolnje dželiſta a twari ſebi ſama ſchulu.

Z drežđanskeje diöceſh.

Z Drežđan. Piatk, 5. decembra ſtojeſche Lidwigowh namjet, zo ma ſo jaſoſchtolski vikař a biſkop i zamłowjenju žadač, dokelž je poſtyſli liſt we Fuldze zhrromadženych němſkich biſkopow bjez dowolnoſcze wozjewiſ, na dženskim porjedze naſchoho ſejma. (Hlad Kath. Poſoč čjo. 22). Hacž runje bě namjet bjez winy ſtajenj, dokelž mjeſeſche knj. biſkop i wozjewjenju tamnoho liſta dowolnoſcze

wot knieżeństwa, rycerstwa so tosa jara dołho a jara njezniesliwje we węch. Rycze zaś jasne dopokazachu, tak mało sebi wschelach ludżo próch dawaja, wuczych kath. chrlwie zrozemicz, zo tohodla straci wiđza, kotrež tu njejšu, a sebi we prawdze cjiſce njetrjebawšči njeměr cjinja. Vicepräsident Streit, Ludwig, kotrež bě namjet stajš, Sachse, Biedermann pokazachu we swojich rycerzach wulku njezniesliwoſći pscheziwo swoim katholiskim krajanam, za kotrež jo jeno jenicki muž we komorje zběhuj, amtsauptmann z Hauseń, kotrež mjez drugim wupraji, zo je wón chcił hako jenicki katholik naležnosće swojeje chrlwie zamkowycz; dokelž pak moħle so zdac, zo pschez to hisczeje wjetšchu njeſchrenjoſći wubudži, chce radscho mijelczej.

Z Drežđan. Kralowska swójba bu z nowa do czečeje zrudobu stajena. Wudowa po pruskim kralu Friedrihu Wilhelmu IV., Hilžbietu, sotra nascheje kralowh-maćerje Amalie, kotrež bě psched něchtō ežasom k kroſhtowanju swojeje sotry sem pschijela, je póndzele noch wunrjeka. Pruski krónpryhc, kotrež chciſce swoju četu hisczeje junu wohladacz a pschi jeje ſimjerči pschitomny bhcz, pschi-ježde k tomu pozdje. Jeje čežlo bu wutorh wječor do Potsdama wjezene. —

Z w u l r a j a .

Pruska. Srjedu 10. decembra bu debatta we pruskim sejmje praje živa, čke posedzenjo jara ważne. Rycerstwa so jeno wo namjetach, kotrež běchu so wot stavow centra stajile. Prěni namjet bu wot zapóskanca Schrödera stajeny a zamkowjan, zo by tež pruske knieżeństwo so pschez sejm k tomu pohnucz dało, zo by wo bundesracze na to dzěkalo, zo býchu zapóskanci za reichstag diāt̄ dostali. Hac̄ dotal njeđostawaja nicžo, a tak móža so jeno zamoziczi mužojo k zapóskancam wuzwolecz, dokelž žinjenjo we Varlinje je jara drohe. Tola namjet njeđosta spodobanjo liberalnje wjetšinh, kotrež wě, zo by Bismark z tym jara njeſpolojný bhł. Wot tutoho namjeta pschedidže so druhomu, wot Reichenspergera a Windthorsta zamkowanomu, zo by so kralowskomu knieżeństwu wozjewiko, zo sebi sejm pscheje, zo by so wone we rjadowanju chrlwinskih na-ležnosćow zaś k přjedawšchim psched lětom 1871 dawanym założnjam wróčilo, kotrež su pschez dolhe časy mér a pschrenjoſć we kraju zdžerzake. We najlepšchim wotpohladzaniu bu tutón namjet stajeny, zo by so zaś pschrenjoſć mjez swětym kniežeswom a katholisej chrlwi wróčila. Kraj a lud czerpi pod njeſjerom, kotrež je nětſische pruske knieżeństwo zbudžilo pschez wschelake zarjadowanja a wosebje mejske założnje, z kotrejmiž chce katholisku chrlwi wujspinacz a potkocjež, ju statej chle poczijnuje. Tola wo tymi njecha knieżeństwo nicžo skyshecz; zjawne wupraji kultusminister Dr. Falk we swojej ryczi, za so nětſische pruske knieżeństwo na nastupjenym puču potkoczowanja chrlwie njevróči, ale zwazi so z nowa czežke poroki pschedziwo katholiskej chrlwi zběhac̄, biskopow njeſpoluſchnosće dla wobztorzeč, a jim hisczeje z kručiſchimi założniami hrožycz. Cyla joħo rycz swědčeſte wo wulku njeměrje a mjerzanju, kotrež je jomu centrum pschez namjet a wosebje Reichensperger pschez wubérne zamkowjenjo tohosamoho pschihoto-wa. Reichensperger zamkowjeſte z wulkej ryczniwoſću wobħċernije zadžerzenjo

katholicko duchownstwa a ludu pszechzjwo meisskim zakonjam. Wón dopolaza na jasne nieprejome wachnjo; zo njejso katholiko ale runje ich napscheczonych chrkwienski njemér zbudzili, a zo su runje tucji, kotsich su pschez cky rynk wurdnych wukazow a zakonjom wosebje pschez meisske zakonje schmijath zapletli, kotrež móža za Brusku straszne bycz, dokelž žadny katholicki bispop a katholicki lud so jim njeponosne. Poroki kultusministra wotpolaza Windhorst, kotryž najposlednišchi wo namječe ryczesche. Tola to nicžo njeponosne. Wjetshina komorž zacjiznij namjet. — Kultusminister nětko swoje hroženja dopjelni, nowy jara ważny zakon sejmej pschedpoložo. Po tuthym zakonju směja swětni zaſtojnich we mjenje a po porucznoſći kniežeſtwa we wosadach zapis narodzenych, wero-wanych a wotemrjethych wjescz. Wo kschecznych abo sakramencje mandželſtwa so samo rozemci we zakonju, kotryž so we kraleſtwje „bohabojoſcje a dobrých poczin-kow“ dawa, wjac njerzci. Najważnische je we tuthym wobſchernym zakonju tsecze wotdželenjo, kiz wo waschnju ryci, po kotrymž ma so psched statom placzive mandželſtvo wobzanknycz. Tu so nětko tak mjenowane nuzowane civilne mandželſtvo zamjedze. Kniežeſtwo pschipósnaje jeno tamnych za mandželſtich, kotsich na wot njoho postajene waschnjo a pschez joho zaſtojnifik swój mandželſti zwiazk wobkru-czicž dadža. We chrkwienske požohnowanjo so njeſtara. Tutón zakon budje lu-therſkim wjele schlödnisch, hako katholikam. (Hlad. Kath. Posol čj. 19.)

Z Roma. 22. novembra je swj. wótc encykliku, t. j. zjawný list wscitkim biskopam katholiskeje chrkwe wudal. Z japoſchtoſkej wutrobitoſeju a njetajenej weroſcę wopisjuje tu grudne wobſtejnoscje katholiskeje chrkwe we Italſkej, Schwajcarſkej, wosebje tež we němſkim khejorſtwje. Tak mjenowani starokatholiko abo kaž so lepje mjenuja nowoprotestantojo z jich biskopom so tu zjawnje z klina katholiskeje chrkwe wuzanknu. —

Z Roma. Kaž so ze wſchelakich stronow pisa, budje swj. wótc 22. decembra we zjawnym konſistoriju 10 nowych kardinalow poſtajicž.

Francoz ſka. Proces Bazaine je nětko ſkončený, frjedu 3. decembra bu marſhal Bazaine jenohlōſnje i ſmjerči wotjudzenj. Tola joho ſudnich podpiſachu ſami prôſtu wo poſtadzenjo. Präsident francoziskeje republiki poſnadži joho tež hymdom; město ſmjerče budje so dwachczi lét dohho we jenej twerdzizne abo ſuadž tež na wosamoczenej kupje jath djerzecž. Tež tutón čas drje so jomu ſtora pschirkti abo cjiſce spuſczeſi.

Chrkwienski powěſtnik ze ſerbſkich wosadow.

Z Nadworja. Kſeſcjeni: Hanža, dž. Korle Winklerja w Nadw.; — Gustav Adelſ, s. Wilhelma Forkerta z Čjorn. Hodlerja; — Jan, s. Jana Wiejaza z Čjorn. Hodlerja; — Jurij Pawoł, s. Mich. Hicci z Nadw.; — Herman, s. Jana Handrika z Měrkowa. — Žemrjecži: Marija, mandž. Jurija Schöbela z Měrkowa, 67l. 8m. 9dn.; — Jan Wiejaz z Nadworja, 80l. 7m. 8dn.; — Hana, m. Jakuba Gruberta z Nadworja, 66l.; — Jakub Herman z Měrkowa, 51l. 11m. 10dn.; — Miklawš Nynč z Kamjenjeje, 70l. 10m. 23dn.; — Jan Wünscha z Nadworja, 52lét. — Weroowanej: Michał Lejder z Khróſecic z Mariju Woejerkec z Měrkowa.

Należnoścze towarzystwa.

Sobustawy na lěto 1873: II. 407. Marija Grohmanowa ze Židowa; 408. Michał Hauptman z Baslic; 409. Jan Petasch ze Žuric; 410. Petr Weclich ze Žuric; 411. Franc Měrczink z Vělczech; 412. Jurij Wawrik z Kanec; 413. P. Benno Krahel z Ossega; 414. Jak. Kliment z Różanta; 415. Milt. Čžela z Hórkow; 416. Milt. Suchi z Różanta; 417. Buk z Bernjan; 418. Michał Mechela z Pěškec; 419. Boščí Schuster z Różanta; 420. Lehman z Smjerdzacej; 421. Pjekat z Worlecz; 422. P. Džiskaw z Smjedzacec; 423. J. Wostl z Star. Čehelnich; 424. Rjeħoř z Wětencz; 425. Hetasch z Kanec; 426. Hanža Müllerowa z Vorscheze; 427. Milt. Kocor ze Schunowa; 428. Milt. Lebz z Nowoslic; 429. Petr Čzornak z Koñjec; 430. Petr Scholka ze Schunowa; 431. Jak. Hórnik z Radworja; 432. Mich. Berk z Radwra; 433. Milt. Mlýnkar z Radwra; 434. Michał Buscha z Radwra; 435. Milt. Žofka z Bronja; 436. wuc̄er Schotta we Ždžeri; 437. hajnk J. Pětrenč we Ždžeri; 438. Jak. Kocja z Brémjena; 439. Jak. Lehman z Brémjena; 440. Jak. Scherař z Nowodwora; 441. Jak. Džiskaw z Wotrowa; 442—447. z Nowoslic: Madlena Čžewa, Petr Čzornak, Hanža Manjowa, Jak. Bětka, Jakub Serbin a Jak. Kilar; 448.—453. z Koſlowa: Madlena Körjenkowa, Michał Domaschka, Jakub Čzornak, Mich. Rjelta a Mich. Kramčik; 454.—456. z Drobroščic: Jak. Žofka, Jurij Schokta a Jakub Domaschka; 457. kapt. Kubasch we Königshajnje; 458. Jak. Hórnik z Worlecz.

Na lěto 1872 dopłaczić: 507. Rjeħoř z Wětency; 508. M. R. z R.

Na lěto 1871 dopłaczić: M. R. z R.; J.; na lěto 1870. J. — Dobrowolne dary za nashe towarzystwo: Boženk z Wudwora 5 nsl.; Marija Nowakowa z Konjec 4 nsl. 5 np.; N. R. 3 nsl.; kapt. Kubasch 15 nsl.

Dary za chrkej w Čzornecach abo Baczonju.

Ke čescji Božej a spomoženju dusžew su dale woprowali: Katha Piechec z Poždec 5 tol.; k Božej čescji 1 tol.; k Božomu džěšću 1 tol.; P. C. 5 nsl.

Hromadze: 6641 tol. 9 nsl. 1 np.

3. jannara 1874 wuńdże přenje číslo dwanatoho lětnika „Katholickoho Poſta.“ Hac̄ dotal je liczba čzitarjow stajnje roſtka; mało je tamnych, kotskich su uěkotry čzas Poſot čitali, a jomu potom njeswěrni byli. Zo so nětko na schěscz stow exemplarow po Serbach rozpoſezele a wosebje mjez wjesnymi rozschěruje, je dobre znamjo za nasch lud, kotrež swědcz, zo wón za rozwničenjom žada a rady nějšto wužitne čzita. A tak je prawje. Nasch lud dyrbí tež do předka, joho liczba a joho hozpodarstwo ujedydyrbí wotebjeracž, ale pschech roſež, a tohodla ma so lud we wschnittim wužitnym wudokonjecz. Rozwničenju swojoho ludu we swjatych wěruoſczach kschesčanstwa, rozentajenju najważnischich podawkow z cyrkwińskoho a politisłkoho žiwjenja, z wótcziny a z czuby, wobkruczenju wo wschnittim wěrnje dobrym budze Katholicki Poſot tež dale po swojej mōžnoſći služicž. Rjeħi jeno tež we pschichodnym lēče nowych pscheczelow dobudze. —